

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO ATKŪRIMAS SPAUDOJE IR
DOKUMENTUOSE (1988 METŲ BALANDIS – 1989 METŲ RUGPJŪTIS)

KĘSTUTIS RAŠKAUSKAS

Vytauto Didžiojo universitetas

ISSN 1392-0588 (spausdintas)

ISSN 2335-8769 (internetinis)

<https://doi.org/10.7220/2335-8769.71.8>

2019. 71

SANTRAUKA. Šiame šaltinių rinkinyje publikuojami dokumentai, atspindintys Vytauto Didžiojo universiteto atsikūrimo procesą nuo 1988 metų balandžio iki 1989 metų rugpjūčio. Skelbiama kai kurie to laikotarpio spaudoje pasirodę straipsniai, dienoraščiai, VDU archyve, VDU Lietuvių išeivijos instituto archyve ir Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje saugomi dokumentai bei tuo metu pasirodę atsiminimai. Dokumentai iliustruoja skirtingų VDU atkūrimo koncepcijų raidą, pagrindinių veikėjų pozicijas ir konfrontacijas bei lūžinius šio proceso įvykius. Rinkinio pradžioje pateikiama įvykių chronologija, pabaigoje – trumpa informacija apie rinkinyje minimus veikėjus.

RAKTAŽODŽIAI: Vytauto Didžiojo universitetas, atgimimas Lietuvoje 1988–1990 metais, mokslo istorija, šaltinių rinkinys.

Praėjo trys dešimtmečiai nuo Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) atkūrimo, bet šis procesas yra susilaukęs tik vieno specialaus tyrimo – Kastyčio Antanaičio straipsnio, kuriame daugiausia remiamasi spaudos duomenimis ir negausiais įvykių dalyvių atsiminimais¹. Šiame tyrime pateiktos įžvalgos ir apibendrinimai bent kol kas nesiprašo gilesnės peržiūros. Todėl ženklinant VDU atkūrimo trisdešimtmetį buvo nuspręsta neatlikinėti naujo tyrimo, bet sudaryti šaltinių rinkinį. Pradėjus jį rengti tapo aišku, jog ir dabar 1988–1989 m. Kauno laikraščiuose ir žurnaluose skelbti straipsniai lieka pagrindiniu šaltiniu. Dalis jų šiame rinkinyje perspausdinama, į didesnę dalį pateikiamos nuorodos chronologinėje apžvalgoje. Atrinkinėjant periodikoje skelbtas VDU atkūrimo vizijas, pirmenybė teikta kolektyviniams projektams. Skelbiama keletas šaltinių (tarp jų VDU įteisinantys aktai) iš Liaudies švietimo ministerijos, Aukščiausiosios Tarybos ir Ministrų Tarybos dokumentų masyvo. Iš nepublikuotų šaltinių svarbiausi yra VDU archyve saugomi VDU Atkūrimo tarybos protokolai ir kai kurie jų priedai. Atkūrimo proceso pradžia nušviesti svarbūs buvo vienos bylos dokumentai iš Vilniaus universiteto Rankraščių skyriuje saugomo Jono Kubiliaus fondo. Keletas dokumentų įtraukta iš VDU Lietuvių

¹ Antanaitis K. VDU atkūrimo idėjų raida ir plėtra. In *Vytauto Didžiojo universitetas. Mokslas ir visuomenė 1922–2002*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2002, 382–401.

išeivijos instituto archyve saugomo Broniaus Kviklio fondo bei neseniai į VDU atgabento ir dar tvarkomo Algirdo Avižienio archyvo. Iš egodokumentikos tipo šaltinių įtraukti Romualdo Baltrušio dienoraščio fragmentai ir išsamūs Gedimino Kostkevičiaus atsiminimai, parašyti dar prieš pirmųjų mokslo metų pradžią. Deja, nepavyko rasti keleto dokumentų, kurie ne kartą minimi žemiau skelbiamuose tekstuose.

Rengiant šaltinius publikavimui ištaisytos tik smulkios klaidos, šaltiniuose atsiradusios per neapsižiūrėjimą. Kai kada pasitaikančios dalykinės klaidos nurodomos išnašose. Kai kurie to meto spaudoje skelbti straipsniai publikuojami sutrumpinti. Kai kurios santrumpos rekonstruojamos ženklinant tai laužtiniais skliaustais. Kiti sutrumpinimai, kurie ypač gausūs ir lengvai suvokiami (pvz., u-tas, f-tas, prof.), paliekami. To meto aukštųjų mokyklų pavadinimai pateikiami chronologinėje dalyje netrumpinti, o pačiuose šaltiniuose paliekamos jų santrumpos. Pabaigoje pridėtas šioje istorijoje veikiančių asmenų sąrašas.

Šis rinkinys apima laikotarpį nuo pirmųjų neviešų svarstymų 1988 m. balandį iki 1989 / 1990 mokslo metų pradžios. Rinkinyje skelbiami šaltiniai yra parašyti šiame laikotarpyje, neįtraukti dalyvių atsiminimai, publikuoti vėliau.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO ATKŪRIMO CHRONOLOGIJA

1988 m. balandžio 12 d. – šešių Kauno politechnikos instituto (toliau – KPI) mokslininkų ir dėstytojų susitikimas, kuriame aptartos Kauno universiteto atkūrimo galimybės (dok. nr. 1).

1988 m. liepos mėn. – Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio (toliau – LPS), Kauno miesto vadovų ir „Kauno tiesos“ redakcijos atstovų pasitarime kardiologas ir visuomenininkas Alfredas Smailys apsiima viešai pradėti diskusiją dėl Kauno universiteto atkūrimo².

1988 m. liepos 29 d. – „Kauno tiesa“ paskelbia Smailio straipsnį apie Kauno universiteto atkūrimo galimybę (dok. nr. 2). Laikraščio redakcija „Rezonanso“ skiltyje po to skelbia kai kurias nuomones šia tema³.

1988 m. rugsėjo 7 d. – Kauno miesto komitete vyksta diskusija dėl Kauno universiteto atkūrimo (dok. nr. 3).

1988 m. rugsėjo 14 d. – Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“ surengia forumą (organizatorius – KPI dėstytojas Gediminas Kostkevičius), kuris pritraukia

² Varanauskas P., Čepinskis J. Mokslo dvasia – ne tik specialybės žinios. *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 2, 4.

³ Inis L. Žingsnis, kurį reikia žengti. *Kauno tiesa*, 1988 rugpjūčio 6, 4; Butkus A. Kodėl Kaunui būtinas Universitetas. *Ibid.*; Varanauskas P., Čepinskis J. *Ibid.*

per 600 žmonių. Jame pasisako Kauno ir Vilniaus akademinės visuomenės bei Kauno miesto valdžios atstovai. Priimama rezoliucija dėl Kauno universiteto atkūrimo ir įsteigiamas visuomeninis komitetas šiai idėjai įgyvendinti (dok. nr. 4, 5, 6, 69).

1988 m. rugsėjo 27 d. – Liaudies švietimo ministerijos iniciatyva sudaroma komisija (vadovas – Vilniaus valstybinio universiteto (toliau – VVU) rektorius Jonas Kubilius) Kauno universiteto atkūrimo perspektyvoms apsvastyti (dok. nr. 7). Tą pačią dieną „Kauno tiesa“ publikuoja Kostkevičiaus straipsnį⁴.

1988 m. rugsėjo 30 d. – „Kauno tiesa“ išspausdina Kauno universiteto absolvento Juozo Petruškevičiaus kvietimą svarstyti Kauno medicinos instituto (toliau – KMI) vietą būsimo Kauno universiteto projekte⁵. Į kvietimą atsiliepia du jauni dėstytojai – Petras Stirbys ir Gintaras Papečkys, siūlantys įtraukti KMI į Kauno universitetą⁶.

1988 m. spalio 7 d. – „Kauno tiesa“ publikuoja „Nemuno“ žurnalo redaktoriaus Laimono Inio parengtą pasisakymų apie Kauno universiteto atkūrimą kompiliaciją⁷, o spalio 13 d. pasirodo žurnalistės Rūtos Kanopkaitės parengta kompiliacija⁸.

1988 m. spalio 10 d. – vienas Sąjūdžio vadovų Algirdas Patackas įveda Kauno universiteto atkūrimo svarstymų motyvą į Sąjūdžio spaudą⁹, bet ten ši tema vėliau neplėtojama.

1988 m. spalio 17 d. – Kauniečių komitetas išsiuntinėja akademinės visuomenės nariams anketą dėl VDU atkūrimo (dok. nr. 8). Po to komitetas nesireiškia viešai, bet pradeda rengti tarptautinę konferenciją, skirtą aukštojo mokslo būklei ir Kauno universiteto atkūrimo perspektyvoms aptarti. Konferencijos rengimui vadovavo „Aukuro“ klubo vadovas Gediminas Kostkevičius, Vilniuje ypač prisidėjo Lietuvos TSR mokslų akademijos (toliau – MA) viceprezidentas Vytautas Statulevičius.

1988 m. spalio 25 d. – KPI prorektorius Juozas Gecevičius parengia Kauno universiteto atkūrimo projektą, kurį nusiunčia valstybinei komisijai. Tikriausiai dėl siūlymų radikalumo šis projektas vėliau nesvarstomas ir pamiršamas (dok. nr. 9).

1988 m. lapkričio 10 d. – pirmasis valstybinės komisijos posėdis (dok. nr. 10).

1988 m. lapkričio 19 d. – Vilniaus valstybinio universiteto Kauno vakarinio fakulteto (toliau – VVU KVF) Sąjūdžio rėmimo grupės surengtame forume patvirtinamas anksčiau iniciatorių parengtas VDU atkūrimo projektas, kuris išsiunčiamas valstybinei komisijai (dok. nr. 11).

⁴ Kostkevičius G. Ne mums, Lietuvai. *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 27, 2.

⁵ Petruškevičius J. Vieningai ieškokime kelio į tikslą – Universiteto atkūrimą. *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 30, 5.

⁶ Stirbys P., Papečkys G. Atkurkime Universitetą su Medicinos fakultetu. *Kauno tiesa*, 1988 spalio 22, 4.

⁷ Inis L. Kauno universitetas: „pro“ ir „contra“. *Kauno tiesa*, 1988 spalio 7, 2.

⁸ Kanopkaitė R. Kauno universitetas: būtinybė ar įnoris. *Kauno tiesa*, 1988 spalio 13, 4.

⁹ Patackas G. Dėl būsimojo Kauno universiteto koncepcijos. *Atgimimas*, 1988 spalio 10, 6.

1988 m. gruodžio 2 d. – KMI taryba ir LPS rėmimo grupė priima rezoluciją, nepritariančią sumanymams KMI įtraukti į projektuojamo universiteto sudėtį (dok. nr. 12).

1988 m. gruodžio 8 d. – antrasis valstybinės komisijos posėdis, kurio metu išryškunami Kauno universiteto atkūrimo sunkumai. Nusveria nuomonė keisti VVU KVF į dienes studijas, jį praplėsti ir vėliau jo bazėje steigti Kauno universitetą. Nusprendžiama rengti detalesnį planą ir problemą pristatyti spaudoje (dok. nr. 13).

1988 m. gruodžio 27 d. – trečias valstybinės komisijos posėdis, kurio metu pritariama planui išugdyti naują universitetą VVU KVF bazėje per 2–3 metus. Projektas pristatomas Liaudies švietimo ministerijos kolegijos posėdyje ir gauna pritarimą (dok. nr. 14–17).

1988 m. gruodžio 27 d. – „Vakarinės naujienos“ spausdina KMI Farmacijos fakulteto dekaną Eduardo Tarasevičiaus straipsnį, kuriame netiesiogiai pritariama valstybinės komisijos idėjoms¹⁰.

1989 m. sausio 4 d. – LPS Kauno tarybos posėdyje svarstomi valstybinės komisijos veiklos rezultatai (dok. nr. 18).

1989 m. sausio 26 d. – tikėtina, jog įvyko ketvirtas valstybinės komisijos posėdis.

1989 m. sausio 29 d. – „Kauno tiesa“ publikuoja Antano Damaševičiaus straipsnį, kuriame siūloma Kauno universitetą kurti kaip Kauno institutų federaciją¹¹. Ši idėja buvo populiari tarp Kauno mokslo valdininkų, o spaudoje susilaukė biofiziko Felikso Bukausko ir ekonomisto Vlodo Daugėlos palaikymo¹².

1989 m. sausio 31 d. – „Komjaunimo tiesa“ publikuoja aštuonių mokslininkų grupės parengtą Kauno universiteto projektą (dok. nr. 19) ir naujo universiteto steigimo skeptiko Rimgaudo Bendoriaus straipsnį¹³.

1989 m. vasario 2 d. – „Tiesoje“ paskelbiamas valstybinės komisijos nario Česlovo Medalinsko straipsnis, kuriame, daugiausia remiantis 1988 m. gruodžio 8 d. posėdžio protokolu, išdėstoma komisijos nuomonė¹⁴.

1989 m. vasario 2 d. – į išeiviją orientuotas „Gimtas kraštas“ publikuoja Alfredo Smailio ir Antano Vilučio straipsnius. Anotacijoje paskelbiama apie Kaune organizuojamą konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ (toliau – konferencija)¹⁵.

¹⁰ Tarasevičius E. Kauno universitetas – koks jis reikalingas Lietuvai? *Vakarinės naujienos*, 1988 gruodžio 27, 2.

¹¹ Damaševičius A. Vienybė pateisinkim Vytauto Didžiojo vardą. *Kauno tiesa*, 1989 sausio 29, 1.

¹² Bukauskas F. O gal universitetas – susivienijimas? *Kauno tiesa*, 1989 kovo 25, 3; Daugėla V. Kauno universitetas. Atkurti ar įkurti? *Tiesa*, 1989 balandžio 16, 2.

¹³ Bendorius R. Ar stinga Lietuvoje humanitarų? *Komjaunimo tiesa*, 1989 sausio 31, 2.

¹⁴ Medalinskas Č. Kauno universitetas: svajonė ar realybė. *Tiesa*, 1989 vasario 2, 2.

¹⁵ Smailys A. Atkurti – būtinybė; Vilutis J. Pasidairykime po Europą. *Gimtas kraštas*, 1989 vasario 2–8, 2.

1989 m. vasario 8 d. – „Kauno tiesoje“ Kraštotyros draugijos Kauno skyriaus prezidiumo narys Aurelijus Noruševičius pasiūlo pradėti atkūrinėti Kauno universitetą nuo Kraštotyros fakulteto įsteigimo ir pakviečia į jo atidarymą (dok. nr. 20).

1989 m. vasario 10 d. Kauno vykdomajame komitete vyksta miesto valdžios, Sąjūdžio ir mokslininkų pasitarimas, kuriame dalyvavę mokslininkai nepritaria valstybinės komisijos išvadoms ir pasiūlo sukurti tarybą VDU atkūrimui organizuoti (dok. nr. 21, 22, 31). Nepriklausomai nuo jų veikiantis „Aukuro“ vadovas Kostkevičius išsiuntinėja kvietimus į konferenciją (dok. nr. 23).

1989 m. vasario 11 d. – „Kauno tiesa“ skelbia VVU KVF dėstytojų grupės pareiškimą, kuriame pritariama Kraštotyros fakulteto įsteigimui ir pasisakoma prieš valstybinės komisijos išvadą (dok. nr. 24).

1989 m. vasario 17 d. – VVU KVF patalpose įvyksta pirmasis naujos iniciatyvinės grupės (VDU Atkūrimo tarybos pirmtakės) susirinkimas (dok. nr. 26).

1989 m. vasario 17 d. – Čikagoje leidžiamame „Drauge“ paskelbiamas kvietimas atvykti į konferenciją Kaune (dok. nr. 25). Lietuvoje žinia apie konferenciją paskelbiama vasario 24 d.¹⁶

1989 m. vasario 23 d. – KPI patalpose steigiamas Kraštotyros fakultetas (užsirašo 117 studentų), kuriame paskaitos skaitomos ketvirtadienių vakarais (dok. nr. 27, 28, 30, 40).

1989 m. vasario mėn. pabaiga – kovo mėn. vidurys – VDU Atkūrimo tarybos iniciatoriai rengia Atkūrimo tarybos rinkimų ir veiklos projektą bei projektuojamo universiteto studijų krypčių aprašymus (dok. nr. 29, 31). Į darbą įtraukiami ir vilniečiai. Po pradinių kolektyvinių studijų programų parengimo kai kurie iniciatoriai Kauno spaudoje skelbė asmeniškas versijas – biologas Mindaugas Venslauskas išsitarė organizaciniais klausimais¹⁷, Alfredas Smailys pristatė istorinės patirties paieškos rezultatus¹⁸, filologai Algimantas Radzevičius, Letas Palmaitis ir Joana Misevičienė išdėstė filologijos studijų kontekstus bei vizijas¹⁹.

1989 m. kovo 6 d. – „Kauno tiesa“ paskelbia filologo Alvydo Butkaus kritiką valstybinės komisijos išvadų atžvilgiu²⁰.

1989 m. kovo 30 d. – VDU Atkūrimo tarybos rinkimai (dok. nr. 32). 140 mokslininkų išrinko 30-ies narių tarybą, į kurią kooptavo 12 narių, parinktų iš mokymo institucijų ir miesto vadovų. Laikinu tarybos pirmininku išrenkamas chemikas Romualdas Baltrušis.

¹⁶ Konferencijos tema – Kauno universitetas. *Kauno tiesa*, 1989 vasario 24, 1.

¹⁷ Venslauskas M. Kauno universitetas: kokio norime, kaip sieksime? *Kauno tiesa*, 1989 kovo 22, 4.

¹⁸ Smailys A. Kauno universitetas: besiremiant patirtim. *Kauno tiesa*, 1989 balandžio 26, 4.

¹⁹ Radzevičius A. Reikia tautinio universiteto. *Kauno tiesa*, 1989 kovo 19, 5; Kauno universitetas – tik šiuolaikiškas (baltisto Leto Palmaičio koncepcija). *Kauno aidas*, 1989 kovo 30, 2; Ratkevičiūtė-Misevičienė J. Vakarietiškas universitetas: idėjos realizavimas esamomis sąlygomis. *Kauno aidas*, 1989 balandžio 13, 3.

²⁰ Butkus A. Koks bus Kauno universitetas? *Kauno tiesa*, 1989 kovo 6, 2.

1989 m. balandžio 4 d. – „Kauno tiesa“ publikuoja trijų Kauno bibliotekininkų siūlymą sujungti Kauno viešąją biblioteką bei KPI bibliotekos Retų knygų skyrių ir taip atkurti VDU biblioteką.

1989 m. balandžio 7 d. – VDU Atkūrimo tarybos posėdyje pirmininku išrenkamas energetikas Jurgis Vilemas (dok. nr. 34).

1989 m. balandžio 16 d. – Baltrušis per televiziją informuoja apie ruošiamą VDU atkūrimą ir pakviečia jaunimą jame studijuoti²¹.

1989 m. balandžio mėn. vidurys – KPI profesūros susirinkimas, kuriame nusprendžiama pradėti iniciatyvas atkurti VDU KPI bazėje (dok. nr. 36).

1989 m. balandžio 18 d. – Valstybinės komisijos vadovo Kubiliaus susitikimas su Kauno miesto vadovais ir VDU Atkūrimo tarybos nariais (dok. nr. 39).

1989 m. balandžio 19 d. – Kauno spaustuvė „Raidė“ pradeda spausdinti konferencijos organizatorių parengtą leidinį „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. Jame dalis autorių aptaria atkurtino Kauno universiteto vizijas²², dalis gilinas į konkrečių žinijos sričių regeneracijos šiame universitete projektus²³.

1989 m. balandžio 20 d. – VDU Atkūrimo tarybos posėdyje dominuoja nuostata derinti nepriklausomo universiteto idėją su valstybinės komisijos nutarimais (dok. nr. 39).

1989 m. balandžio 26 d. – Kraštotyros fakulteto organizatoriai išleidžia vienkartinį leidinį „Alma Mater“, kuriame kuria progresuojančios veiklos viziją. Išleidimo data sąmoningai derinama su konferencijos pradžia. Po to viešos žinios apie šį fakultetą prapuola – patalpų ir lėšų neturintis fakultetas nunyksta.

1989 m. balandžio 26–28 d. – Politinio švietimo namuose vyksta konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“, į kurią susirenka 272 dalyviai, iš jų 15 arba 20 užsienio lietuvių. Pirmą dieną organizuojama apklausa, parodžiusi, jog dauguma dalyvių pasisako už nepriklausomą universitetą (dok. nr. 42). Konferencijai baigiantis priimamas VDU atkūrimo aktas

²¹ Baltrušis R. *Atsiminimų pynė*. 2-as leid. Kaunas: [R. Baltrušis], 2018, 387.

²² Kavolis V. Tautinė universiteto koncepcija, arba mintys apie Kauno universitetą. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 20–22; Krikštopaitis J. A. Vytauto Didžiojo universitetas: istorinis patyrimas ir atkūrimo problema. *Ibid.*, 27–29; Tarasevičius E. Kauno universitetas – koks jis reikalingas Lietuvai. *Ibid.*, 25–26; Kostkevičius G. Kauno universitetas – naujo tipo aukštoji mokykla. *Ibid.*, 33–36; Patackas A. Dėl būsimo Kauno universiteto koncepcijos. *Ibid.*, 39–40; Areška V. Humanitarinių ir kitų visuomeninių mokslų alternatyvos. *Ibid.*, 41–43; Kudaba Č. Reikalingas poieškis. *Ibid.*, 72–73; Keras V. Kauno universiteto atkūrimas Lietuvos mokslinio potencialo išvystymo ir išdėstymo perspektyvinės schemos kontekste. *Ibid.*, 75–76.

²³ Sausverdė E., Karpus V. Kauno universitetas. Lietuva Europos kultūros kontekste. *Ibid.*, 46–47; Kuzmickas B. Filosofija atkuriamame universitete. *Ibid.*, 44–45; Palmaitis L. Filologija būsiamame Kauno universitete. *Ibid.*, 48–49; Mulevičius L. Istorijos mokslas atkuriamame Kauno universitete. *Ibid.*, 52–54; Marčėnas R. Lietuvos istorijos dėstymo tautinėje aukštojoje mokykloje prasmė ir svarbiausieji tikslai. *Ibid.*, 55–56; Buračas A., Šatas J. Ekonomikos ir teisės studijų perspektyva. *Ibid.*, 57–58; Vidžiūnas A., Telešius E. Informatikos krypties vystymo problemos Kauno universitete. *Ibid.*, 59–60.

(dok. nr. 43). Deklaruojama, jog VDU darbą pradės 1989 m. rugsėjo 1 d., kas nesiderina su valstybinės komisijos ir VDU Atkūrimo tarybos planais. Numatoma, jog išeivijos interesams atkūrimo procese atstovaus Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras (toliau – Centras), kurio vadovybė pagal pariteto principą sudaroma iš vietinių ir užsienio lietuvių mokslininkų. Priimamas Centro statutas (dok. nr. 44–46)²⁴.

1989 m. gegužės 11 d. – VDU Atkūrimo tarybos posėdyje svarstomi dokumentai, kuriuos rengiamasi pristatyti Lietuvos TSR aukščiausiai valdžiai (dok. nr. 48).

1989 m. gegužės 15 d. – VDU atkūrimo iniciatorių susitikimas su Lietuvos TSR aukščiausios valdžios atstovais. Lietuvos kompartijos vadovas Algirdas Brazauskas pritaria VDU atkūrimui pagal konferencijoje priimtą aktą (dok. nr. 49, 69).

1989 m. gegužės mėn. – antropologė Liucija Baškauskaitė Europos universitetų rektorių konferencijoje Upsaloje inicijuoja žinios apie VDU atkūrimą pristatymą (dok. nr. 53).

1989 m. gegužės mėn. antra pusė – Liaudies švietimo ministerijoje vyksta susitikimas su valstybinės komisijos ir VDU Atkūrimo tarybos vadovybe. Ministerijos vadovybei spaudžiant nusprendžiama nesilaikyti konferencijos nutarimų, o VDU iš pradžių atkūrinėti kaip VVU padalinį.

1989 m. gegužės 26 d. – Centras Vilniuje organizuoja susitikimą su Lietuvos mokslininkais, kurio metu įvyksta atviras konfliktas tarp Centro ir VDU Atkūrimo tarybos vadovų, kai šie pristato pasitarimo ministerijoje rezultatus (dok. nr. 69).

1989 m. gegužės 29 d. – VDU Atkūrimo tarybos posėdyje nusprendžiama nesi-
taikstyti su Liaudies švietimo ministerijos vadovybės spaudimu ir laikytis konferencijos nutarimų (dok. nr. 50).

1989 m. gegužės 30 d. – Maskvoje, kur vyksta TSRS Aukščiausiosios Tarybos sesija, Centro atstovai Kostkevičius ir Baškauskaitė Maskvoje susitinka su Lietuvos TSR delegatais ir aptarinėja susidariusią situaciją dėl VDU atkūrimo (dok. nr. 69).

1989 m. gegužės 31 d. – Maskvoje Kostkevičius ir Baškauskaitė susitinka su Brazausku ir antrą kartą užsitikrina jo paramą VDU atkūrimo modeliui pagal konferencijos nutarimus (dok. nr. 53, 69).

1989 m. birželio 1 d. – krizės akivaizdoje Kauno Sąjūdis deklaruoja paramą Centro strategijai (dok. nr. 51).

²⁴ Apie konferenciją žr.: Kibirkštienė A. „Galėsime dirbti išvien...“ [pokalbiai su dalyviais]. *Kauno tiesa*, 1989 balandžio 29, 1; Tikslas – suvienyti pasaulio lietuvius. *Kauno tiesa*, 1989 gegužės 4, 1; „Esame auginti Lietuvai“ [užsienio lietuvių pasisakymai]. *Kauno aidas*, 1989 gegužės 11, 2, 4, 5, 7; Genys A. Trys Vytauto Didžiojo atkūrimo dienos. *Atgimimas*, 1989 gegužės 12, 1; Apanavičienė V. Vytauto Didžiojo universitetas Kaune – XXI amžiaus aukštoji mokykla. *Kalba Vilnius*, 1989 gegužės 12, 3; Mačikėnienė R. Atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas. *Literatūra ir menas*, 1989 gegužės 13, 3; Šmulkštys J. Šešios dienos Kaune, *Akiračiai*, 1989, nr. 5, 1, 16 (dok. nr. 39); Vaštokas R. Tiltas tarp Lietuvos ir išeivijos. *Tėviškės žiburiai*, 1989 gegužės 30, 7; Damušis A. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas Kaune. *Draugas. Priedas „Mokslas, menas, literatūra“*, 1989 birželio 10, 3; Sliesoriūnienė E. Mus augino Lietuvai, *Mokslas ir gyvenimas*, 1989, nr. 8, 4–6.

1989 m. birželio 6 d. – paskelbiama VDU Atkūrimo tarybos pirmininko Vilemo informacija, jog VDU pradeda veiklą 1989 m. rugsėjo 1 d. ir priims 150 studentų (dok. nr. 52).

1989 m. birželio 8 d. – Liaudies švietimo ministerijoje vyksta pasitarimas dėl VDU atkūrimo, kuriame dalyvauja VDU Atkūrimo tarybos vadovybė. Tikėtina, jog pasitarimo metu ministerijos vadovai atšaukia savo reikalavimus ir pažada pradžiai skirti 150 000 rublių. VDU Atkūrimo taryba išsiunčia spaudai studijų programos metmenis ir informaciją apie stojamuosius egzaminus. Redakcijos laikosi atsargios pozicijos, užlaiko publikavimą porą savaičių ir paskelbia tekstą tik birželio 20–21 d. (dok. nr. 54).

1989 m. birželio mėn. – VDU Atkūrimo taryboje parengiamas VDU laikinojo statuto projektas, kuriame išeivijai atimama teisė dirbti universitete (dok. nr. 59). Centre parengiamas alternatyvus projektas, akcentuojantis vietinių ir išeivijos mokslininkų paritetą universitete.

1989 m. birželio 21 d. – Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumas nusprendžia pritarti nepriklausomo VDU steigimui ir siūlo tai svarstyti artimiausioje sesijoje (dok. nr. 55).

1989 m. birželio 22 d. – Kauno Sąjūdis deklaruoja paramą Centro parengtam statuto projektui (dok. nr. 56).

1989 m. birželio 23 d. – VDU Atkūrimo tarybos posėdyje įvyksta dviejų statutų šalininkų konfrontacija. Prie KPI pastato, kur vyksta posėdis, Sąjūdis suorganizuoja piketą, remiantį Centre parengtą statutą. Piketuotojai pakviečiami į salę, nusprendžiama parengti kompromisinį statuto projektą (dok. nr. 57–58).

1989 m. liepos 3 d. – VDU Atkūrimo tarybos posėdyje priimamas kompromisinis VDU atkuriamojo laikotarpio statutas ir svarstomi stojamųjų egzaminų klausimai. Galutinai apsisprendžiama steigti tris fakultetus – Humanitarinių, Ekonomikos ir Tikslųjų mokslų (dok. nr. 62–63).

1989 m. liepos 4 d. – Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba priima VDU atkūrimo įstatymą (dok. nr. 64–65).

1989 m. liepos 6 d. – stojamieji egzaminai į VDU. Dokumentus įteikia 805 kandidatai, priimama 173 (dok. nr. 67–68).

1989 m. liepos 20 d. – pasitarimas MA būstinėje dėl VDU Senato sudarymo principų ir akademijos vaidmens kuriant VDU (dok. nr. 69).

1989 m. liepos 22 d. – Lietuvos TSR Ministrų Taryba detalizuoja įstatymą dėl VDU atkūrimo (dok. nr. 66).

1989 m. rugpjūčio 14 d. – pasitarimas MA būstinėje, kurio metu susitariama dėl VDU koncepcijos ir Senato sudarymo principų (dok. nr. 69).

DOKUMENTAI

NR. 1. ĮRAŠAS IŠ ROMUALDO BALTRUŠIO DIENORAŠČIO,
1988 M. BALANDŽIO 14 D.

1988-04-12 – Šeštadienis

Šiandieną KPI Automatikos fakulteto auditorijoje slapta susirinkę prof. A. Smailys, prof. V. Pekarskas, doc. P. Živatkauskas, doc. A. Karoblis, dr. G. Kostkevičius ir aš aptarėme laisvos minties, humanitarinės krypties Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Kaune galimybes²⁵.

Publikuota: Baltrušis R. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Kaunas: [R. Baltrušis], 2013, 14–15.

NR. 2. ALFREDO SMAILIO STRAIPSNIS, 1988 M. LIEPOS 29 D.

Atkurkime Kauno universitetą

Sudėtingais ir nelengvais 1922 metais Kaune buvo įkurtas Universitetas. Jame buvo penki fakultetai: Teologijos, Socialinių mokslų, Medicinos, Gamtos-matematikos ir Technikos. Studijas pradėjo apie 400 studentų, o po dešimties metų jame studijavo jau apie 5 tūkstančiai. Po 1932 metų dėl ekonominių sąlygų studentų nebedaugėjo.

Universitetas savo veiklą pradėjo neturėdamas tinkamų patalpų, knygų, mokslo priemonių, reikiamų lėšų. Negausus buvo ir mokslo personalas. Mūsų kaimynai latviai ir estai tuo metu buvo kur kas pranašesni, nes Rygoje jau senokai veikė garsioji Politechnikos aukštoji mokykla. Tartu universitetas buvo įkurtas beveik prieš 300 metų.

Nepaisant kūrimosi sunkumų, kaip nurodė rektorius V. Čepinskis kalboje, pasakytoje Universiteto dešimtmečio proga, Kaune greitai buvo pasiektas Europos aukštųjų mokyklų lygis. Jo egzistavimas skatino Lietuvos intelektualinį ir mokslinį lygį. Gaila, kad iki šiol kultūrinė ir mokslinė

²⁵ Šį susitikimą vėliau Baltrušis aprašė savo atsiminimuose: Idėja tapo realybe. *Kauno diena*, 1998 gegužės 28, 35 (ir susitikimo dalyvių nuotrauka); Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas – Kauno Sąjūdžio iniciatyva, In *Lietuvos Sąjūdis Kaune*. Kaunas: Kauno medicinos universiteto leidykla, 2004, 81; *Atsiminimų pynė*, 381–382 (ir susitikimo dalyvių nuotrauka).

Universiteto reikšmė Lietuvai nepakankamai nušviesta mūsų spaudoje.

1930 metais šios aukštosios mokyklos pavadinimas buvo pakeistas: pavadintas Vytauto Didžiojo universitetu. Pirmuoju šios aukštosios mokyklos rektoriumi buvo paskirtas profesorius S. Šimkus. Ilgainiui garbingos universiteto rektoriaus pareigos buvo tekusios profesoriams V. Čepinskiui, P. Būčiui, P. Avižoniui, M. Biržiškai, M. Riomeriui, S. Šalkauskiui.

Universitete klestėjo visuomeninė veikla. Vien tik iki 1932 m. veikė 114 įvairių organizacijų. Suprantama, šioje įvairovėje buvo ir kraštutinių nacionalistinių, ir kairiųjų marksistinių.

Didžiulį vaidmenį ruošiant specialistus sugriautam liaudies ūkiui atstatyti Kauno universitetas suvaidino pokario metais. Tepriminsiu, jog 1950 metais Universitete studijavo 2 659 studentai, veikė 7 fakultetai, 63 katedros. Buvo ruošiami 23 specialybių darbuotojai.

Universitetas paruošė keletą tūkstančių mokytojų, kultūros darbuotojų, ekonomistų, teisininkų, lingvistų, įvairių specialybių inžinierių ir gydytojų, vaisingai pasidarbavusių pažangos, kultūros, švietimo labui, kūrusių Lietuvos pramonę, sveikatos apsaugą. Daugelis Universiteto absolventų prisidėjo kuriant ir plėtojant Lietuvos Darbo raudonosios vėliavos ordino žemės ūkio akademią, Kūno kultūros institutą, Lietuvos veterinarijos akademią.

Atkūrus Vilniaus universitetą 1939 m., daugelis Kauno universiteto absolventų ir net ištisai kai kurie fakultetai buvo perkelti į Vilnių. LTSR Mokslų Akademijos įstaigų pagrindą taip pat sudarė Kauno universiteto į Vilnių perkeltieji jo fakultetų dėstytojai. Taigi, nuo 1939 m. iki 1950 m. Lietuvoje veikė du universitetai.

Kauno universiteto atkūrimas atgaivintų šią tradiciją. Priminkime, jog vienas pagrindinių universitetinių miestų bruožų – didesnis intelektualinis ir kultūrinis to miesto gyventojų išsilavinimas, neabejotinai reikšmingas ir periferinėms zonoms. Mūsų sąmonėje naujo universiteto sukūrimas paprastai siejamas su istorinėmis tradicijomis, aukštųjų mokyklų egzistavimu. Tiesa, mūsų mieste tos tradicijos nėra itin didelės, tačiau jų egzistavimo nuneigti negalima.

Šiuo metu nauji universitetai kuriami. Pavyzdžiui, 1967 m. buvo įkurtas Kaliningrado, 1969 m. – Gomelio, 1957 m. – Baškirijos (Ufos), 1972 m. – Čečėnijos-Ingušijos (Grozno), 1973 m. – Altajaus (Barnaulo), 1974 m. – Čeliabinsko

universitetai. Vien po Didžiojo Tėvynės karo įkurti 34 nauji universitetai.

Kokias gi mokslo sritis galėtų sutvirtinti naujasis universitetas? Manychiau, į jo struktūrą nebūtų tikslinga įjungti Antano Sniečkaus politechnikos instituto, tačiau kai kuriuos fakultetus galima būtų reorganizuoti. Humanitarinių mokslų fakulteto branduolį sudarytų Vilniaus universiteto humanitariniai skyriai, veikiantys Kaune. Atkurta jame universitete galėtume ruošti Šiaurės Europos kalbų specialistus (suomių, švedų, norvegų, danų), nes, sparčiai besivystant šių šalių ekonomikai ir kultūrai, minėtų kalbų specialistų mūsų šaly itin trūksta. Humanitariniame fakultete galima būtų integruoti ir giliau nagrinėti kai kurias lituanistikos, prūsų kalbos, Lietuvos istorijos bei kultūros problemas, kurias spręsti tektų specialioms katedroms.

Viena didžiausių dabarties problemų yra ekologija, reikalaujanti neatidėliotinų sprendimų, kurie turėtų paliesti pramonės vystymą, gamybos procesų kultūrą ir visuomenės ekologinį sąmoningumą. Kauno universitete būtų galima įsteigti ekologijos fakultetą, kuris suvaidintų labai teigiamą vaidmenį visos šalies mastu. Tokio fakulteto reikalingumas kiltų dar ir todėl, kad šiuo metu Lietuva yra viena labiausiai ekologiškai pažeistų respublikų. Ekologinės problemas galima būtų spręsti ir pasitelkus kai kurias Medicinos instituto katedras.

Be to, būtų tikslinga jame ir Biofizikos fakultetą turėti, nes šios srities specialistų respublikai labai trūksta, o Cheminės technologijos fakultetas, mažiau susijęs su KPI bei įvairiapusiu technikos vystymu, galėtų būtų perkeltas į Vilnių.

Šios pastabos apie Kauno universiteto atkūrimą anaip tol nepretenduoja į išsamų problemos aptarimą. Galbūt jos paskatintų visuomenę aptarti tokią galimybę. Savo mintis pateikiau diskusine tvarka.

Alfredas SMAILYŠ

Profesorius

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1988 liepos 29, 4.

NR. 3. RŪTOS KANOPKAITĖS REPORTAŽAS APIE DISKUSIJĄ LKP KAUNO MIESTO KOMITETE 1988 M. RUGSĖJO 7 D.

Kauno universitetas: būti ar nebūti?

Visai neseniai, liepos pabaigoje, mūsų laikraštyje pasirodė pirmosios publikacijos, siūlančios atkurti Kauno universitetą, apsvarstyti, kokios tam yra realios galimybės. Profesoriaus Alfredo Smailio, rašytojo Laimono Inio mintis (beje, subrandintas ir išsakytas įvairių lygių pasitarimuose, susirinkimuose dar anksčiau) palaikė nemažai mokslininkų, kultūros darbuotojų. Negavome nė vieno Universiteto atkūrimui prieštaraujančio rašinio, o tai byloja, kad būtinybė šitokiu būdu humanitarizuoti Kauną (matyt, ir visą regioną) subrendusi. Tačiau, žinoma, tai nereiškia, kad nuo idėjos pasiūlymo, jos palaikymo iki įgyvendinimo – vienas žingsnis. Tad UŽVAKAR LKP Kauno miesto komitete surengtas pokalbis, svarstęs Universiteto atkūrimo galimybes ir kelius, išryškino daugelį argumentų „pro“ ir „contra“. Užbėgant už akių, norisi pasakyti, kad pašnekesys vyko labai demokratiškai ir dalykiškai, nebuvo nuglaistytas, išryškino skirtingas nuomones ir pozicijas, tiek labai jau nuosaikias, tiek maksimalistines. Tad ir pasistengsime skaitytojams pateikti kuo tikslesnį šito pokalbio aprašymą (nors tai ir nebus pilna stenograma), savas emocijas ir samprotavimus pasilikdami ateičiai, – įdomių minčių, emocionalių ar logiškų argumentų ir taip nestigo.

Pokalbį pradėjo LKP [Kauno] miesto komiteto pirmasis sekretorius Romualdas Rimaitis pristatė jo dalyvius: LTSR švietimo ministrą profesorių Henriką Zabulį, Antano Sniečkaus politechnikos instituto rektorių profesorių Vladislavą Domarką, Medicinos instituto rektorių profesorių Antaną Praškevičių, Vilniaus valstybinio universiteto Kauno vakarinio fakulteto dekaną Algirdą Šalčių, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno iniciatyvinės grupės narį profesorių Alfredą Smailį, Kūno kultūros instituto profesorių, respublikos Pedagogų draugijos Kauno skyriaus pirmininką Kęstutį Miškinį, rašytoją, „Nemuno“ žurnalo vyriausiąjį redaktorių Laimoną Inį, Rašytojų sąjungos Kauno skyriaus atsakingąjį sekretorių rašytoją Algimantą Mikutą, Universiteto Kauno vakarinio fakulteto lietuvių kalbos ir literatūros katedros vedėją Albertą Ružę, Antano Sniečkaus politechnikos instituto Kultūros fondo rėmimo grupės vadovą ir „Aukuro“ klubo pirmininką, šio instituto dėstytoją Gediminą Kostkevičių.

Kokią svarbą teikiame šiai problemai, parodė ir tai, kad ją svarstant dalyvavo, galima sakyti, visi miesto vadovaujantys darbuotojai – miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Petras Staškūnas, LKP [Kauno] miesto komiteto antrasis sekretorius Juozas Jaruševičius, Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Zigmantas Kazakevičius. (Renginio organizatorių – Partijos miesto komiteto mokyklų skyriaus darbuotojų, spaudos atstovų pavardėmis jau neišminėsime ne dėl dėmesio jiems, o dėl vietos stokos).

– Nenuginčijamas faktas, kad pokario metais Kaunas buvo smarkiai dehumanitarizuotas. Tik septintojo dešimtmečio viduryje padėtis ėmė kiek gerėti: atsirado Universiteto vakarinis fakultetas, „Nemuno“ žurnalas, daugiau kūrybinių sąjungų skyrių, bet to per maža. Žinoma, esančios mieste aukštosios mokyklos daug davė mokslui ir liaudies ūkiui. Ir dabar jose stacionare mokosi artį 20 tūkstančių studentų. Kažkada visos humanitarinės institucijos, leidyklos buvo iškeltos į Vilnių. Ar ne laikas po truputį pradėti mokėti skolą Kaunui, kuriame išsivyravo techniškoji orientacija? Žinoma, ketinimams, siūlymams reikia suteikti realų pagrindą, o materialinės bazės klausimai gana opūs, – kalbėjo R. RIMAITIS.

A. ŠALČIUS: – Mūsų fakultetas buvo įkurtas 1964 metais. Kasmet parengiame apie 200 absolventų (lituanistų, anglų ir rusų kalbos specialistų, ekonomistų, bibliotekininkų). Sakyčiau, kad Kauno poreikius visiškai patenkiname. Lituanistų ir rusistų pakanka, ekonomistų taip pat, o anglistams mieste nėra darbo pagal specialybę. Gal reikėtų rengti kito profilio specialistus? Arba pradžia fakultete įkurti dieninį skyrių – tam galimybes, nors ir kuklias (šešios auditorijos), turime.

R. RIMAITIS: – Pasigirsta tokių priekaištų: jūsiškių absolventų lygis menkoka, nepakankamai aukšta dėstytojų kvalifikacija...

A. ŠALČIUS: – Dirbame su tokiu studentų kontingentu, koks ateina paruoštas vidurinėje... tarp dėstytojų – vienas mokslų daktaras, kiti ruošia daktarines disertacijas.

R. RIMAITIS: – Tai nepriimkit studijuoti silpnų. Didinkit reikalavimus!

A. ŠALČIUS: – Šiomet pirmąsyk neįvykdėme plano į visas ekonomikos specialybes (išskyrus prekybos ekonomikos). Matyt, tai turės įtakos ir būsimų specialistų lygiui.

V. DOMARKAS: – Norint spartinti Kauno humanitarizavimą, nebūtina griauti esančias struktūras. Galėtų atsirasti (jei tai deramai, motyvuotai pagrįsime) nauja atskira aukštoji mokykla. Tačiau ar ji nebus trečiarūšė? Kokie dėstytojų kadrai į ją ateis? Dabar fakultetas šliejasi prie stipraus kamieno – Vilniaus universiteto. Ar jis daug laimės atsiskyres? Man atrodo, kol kas remiamės daugiau emocijomis, neturėdami objektyvių duomenų atskiros universiteto įsteigimui motyvuoti. Gal pagalvokime apie dienes grupes, naujų specialybių atsiradimą Kauno vakariniame fakultete, apie galimybę jungtis su Dailės instituto kauniškiu padaliniu...

L. INIS: – Kažkada iš Universiteto išskirtų aukštųjų mokyklų atgal neikišime – šito nereikia bijoti. Nesutinku su V. Domarku, kad Universiteto atkūrimas – dar nesubrendęs reikalas. Taip, dabar emocijų laikas, bet juk ir emocionaliose kalbose yra racionalus grūdas. Buvo Kauno universitetas, buvo jame ir rimti kadrai, ir savos tradicijos, ir tauri, aktyvi mokslo dvasia. Dabar, sakyčiau, miesto aukštųjų mokyklų dėstytojai nuo daugelio svarbių visuomeninių akcijų, aktualijų svarstymo lieka nuošalyje. Aš manau, kad Universiteto atgaivinimas – vienas svarbiausių uždavinių, kurį mes turime išspręsti šiame amžiuje. Niekas negali atstoti universiteto statuso, susiformavusio per šimtmečius, turinčio savas tradicijas, dvasią, įtaką kultūrai. Be to, ką bekalbėsi, skirtumas tarp dieniniame ir vakariniame skyriuose parengtų specialistų akivaizdus. Pirmiausia turėtume išsiaiškinti, kokių kadrų reikia ne tik Kaunui, bet regionui, respublikai. Juk ir Vilnius ruošia specialistus ne tik sau. Bazė pradžia yra – tai Vakarinis fakultetas.

A. SMAILYŠ: – Visiškai palaikau L. Inį. Suformuokime galutinai universiteto koncepciją, nuspręskime, į ką jis atsigręš. Abejojama, kaip dirba jauni kadrai? Juk jie tęs mūsų darbą – pasitikėkime jaunimu. Dėl dieninių grupių: manau, kad jos reikalo neišspręs, tik vilkins, taps kompromisu, kuris užsitęs be galo. Aš įsivaizduoju, kad profesoriaus K. Ragulskio darbų ir laboratorijos bazėje gali gimti fizikos-technikos fakultetas. Švari industrija gyvybiškai būtina visiems – vadinasi, reikia ekologijos fakulteto. Gal dar biofizikai vertėtų jungtis su biochemija... Praverstų lingvistai, šiaurės Europos kalbų specialistai. Nereikia universiteto giganto. Tai juk pirmas žingsnis.

V. DOMARKAS: – Ekologija, kaip atskiras mokslas, be konkreta pagrindo negyvybinga. Tarkime, užsienyje ekologija traktuojama tik kaip vienas iš specialisto rengimo aspektų. Ekologiją reikia sieti su konkrečia specialybe.

A. PRAŠKEVIČIUS: – Humanitarinė dvasia mieste nyksta ne vien dėl Universiteto išnykimo. Kiekvienas inteligentas turi būti humanitaras – tai dorovinė sąvoka. Tam tikrais aspektais sutinku su V. Domarku ir L. Iniu – pirmiausia apsvarstykime poreikius, būsimąjo universiteto turinį. Juk Vilniuje sutelkti ir tokie traukos taškai, kaip atitinkamo profilio Mokslų Akademijos institutai. Tai Kauno universitetas savo turiniu ir funkcijomis vilniškiui neprilygtų. Pradžiai pagalvokime: kas studijuos (ar tęsis situacija, kai dėstytojas verčia mokyti nenorintį išmokti studentą), ką studijuos? Manau, kad pirmas žingsnis – dieninių grupių steigimas fakultete.

A. MIKUTA: – Universitetas Kaunui reikalingas ne tam, kad būtų patenkinti tik Kauno poreikiai. Išižiūrėkime į Lietuvos jaunuolių migraciją: vienas srautas teka Vilniun, kur sutelkti humanitariniai mokslai, kitas, techniškas, Kaunan. Dėl to ir atsiranda dabartinė disproporcija. Kaip be Universiteto Kaune sukurti humanitarinės traukos centrą? Neturime išskilesnių istorikų, filosofų, gamtos mokslų specialistų. Miesto laikraštis irgi pasigenda žmonių, kurie kvalifikuotai, autoritetingai aptartų platesnes, humanitarines problemas. Gabesni Universiteto fakulteto „vakariniokai“ irgi „išplaukia“ į Vilnių – ten ir stacionarinė aspirantūra, ir kitos galimybės reikštis didesnės. Žodžiu, mokslinių kadrų reikalai opūs; Politechnikos, Medicinos institutai sau tokius kadrus parengia patys. Universiteto vakarinis fakultetas – negali.

Gal pradėti kol kas reikia nuo dieninio fakulteto, bet būtinybė spręsti šitas problemas tikrai subrendusi.

Z. KAZAKEVIČIUS: – Universiteto atkūrimą nulemti turi specialistų visai respublikai poreikis. Juk jeigu keisis lietuvių kalbos dėstytojų vidurinėse mokyklose reikalai, miestui papildomai reikės apie 170 lituanistų. Ne už kalnų laikas, kai Kaunas taps svarbiu turizmo centru, tada pravers ir daugiau užsienio kalbų specialistų. Kažkada pas mus buvo ruošiami ir pradinio klasių mokytojai. Jų mieste stinga. Ypač prasti reikalai su visuomenės mokslų dėstytojais tiek aukštosiose, tiek bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose. Manau, kad realu kalbėti taip: ateinančiame

penkmetyje įsteigti fakultete dienes grupes, Universitetą atkurti apie dutūkstantuosius.

K. MIŠKINIS: - Universitetas reikalingas ne vien kaip kadrų kalvė, o kaip idėjų formavimo, generavimo institucija. Pasaulio praktika patvirtina universitetinio išsilavinimo prestižą. Ir pedagoginiu požiūriu universiteto atkūrimas būtų reikšmingas - jis taptų atsvara hedonistinėms, vartotojiškoms jaunimo, įtikėjusio praktikizmu, nuotaikoms.

Kaip tai padaryti? Matyt, nuo žinybinio munduro garbės būtina pakilti iki šitos idėjos bešališko suvokimo ir jos įgyvendinimo reikiamu lygiu. Pažiūrėję į ją realiai, greičiau sulauktume ir vaisių.

J. JARUŠEVIČIUS: - Mokslininkus humanitarus Kaune suskaičiuotume ant pirštų, net į šį pokalbį nelengva buvo rasti ką pakviesti iš jų atstovų. O humanitarinė mintis, ją skatinanti tokio profilio aukštoji mokykla mieste labai reikalinga. Pritarę tai koncepcijai, turėtume svarstyti, kokios realios galimybės puoselėti kadrus ir bazę; manau, kad Universitetas paskui pats imtų apie save burti žmones. Kokius specialistus jame ruoštume? Pagalvokime: ar nereikėtų sociologų, atitinkamo profilio psichologų; galbūt artimoje ateityje plėtosis partnerystė su užsienio firmomis, o kur imsimė to darbo organizatorių, menedžerių?.. Kaip pirmą žingsnį palaikyčiau dieninio skyriaus idėją. O gal jame galėtų atsirasti ir meno fakultetas (inkorporuojant Dailės instituto fakultetą, S. Žuko taikomosios dailės technikumą, J. Gruodžio aukštesniąją muzikos mokyklą)?..

A. RUŽĖ: - Šiauliai sutraukia dalį respublikos humanitarų, Klaipėda - taip pat, tik pietvakarinė Lietuva tokio humanitarinio centro neturi. O juk Sūduva nuo seno buvo filologijos, lituanistikos lopšys. Vakarinis fakultetas priima tik kauniečius (na, dar vieną kitą iš artimesnių rajonų) ir dirbančius pagal specialybę. Šie, ir trejetais išlaikę, tampa studentais, o gabesnis abiturientas iš vidurinės - ne. Ir dėl specialistų lygio turime objektyviai pripažinti: mūsiškiai absolventai neprilygsta parengtiems stacionare. Filologai dabar fakultete „paskęsta“, jų kur kas mažiau negu ekonomistų. Mūsų katedroje - septyni dėstytojai, trys važinėja iš Vilniaus. Humanitarinė mokykla Kaune būtina! Tik kurkime ją ne revoliucijos, o evoliucijos keliu.

G. KOSTKEVIČIUS: - Rugsėjo 14-ąją mes rengiame savo institute forumą „Būti ar nebūti Kauno universitetui“. Norime

traktuoti šią problemą moksliškai: paruošėme anketas, mums talkina sociologai. Jų tyrimų duomenys padiktuotų ir ateities žingsnius, ir Universiteto atkūrimo metodiką.

P. STAŠKŪNAS: – Reikia tik apgailestauti, kad respublikoje susiklostė tokios nevykusios proporcijos, Kaune likus vien tikslųjų mokslų ir taikomosioms specialybėms. Dailės instituto padalinys irgi orientuotas į dailininkų rengimą gamybai. Manau, kad Universiteto atkūrimas – būtinybė, o ne duoklė istorinei atminčiai. Juk jis – ne tik specialistų kalvė, bet ir mokslo centras. Bet... ar istoriškai ir praktiškai teisinga, kad beveik visi Mokslų Akademijos institutai sutelkti Vilniuje? Fizikos-technikos fakultetas, apie kurį pasigirsta kalbų, negali humanitarizuoti miesto atmosferos. Ekonomistai – irgi ne humanitarai. O juk, keldami šią problemą, galvojame apie humanitarinės dvasios platų atgaivinimą. Žinoma, užmojai nemaži, o galimybės nepadidėjo. Tačiau juk atsirado Vilniuje Inžinerinės statybos institutas, iškėlus iš kauniško Politechnikos instituto dalį specialybių, nepabūgus jį savaip dubliuoti?.. Bazė bazė, bet ir gerbiamas rektorius J. Kubilius yra skundęsis jos prastokais reikalais... Kaunui reikia Universiteto – sakau tai tvirtai įsitikinęs, o ne pasiduodamas kokiai madai.

L. INIS: – Mums dažnai žmonės pasako: kalbam apie persitvarkymą, o kur jo vaisiai? Ar iki 2000-ųjų svarstysime? Kaip žmogų įtikinti, kad laukti verčia ekonomika? O juk kažkada Universitetas Kaune kūrėsi tuščioje vietoje.

H. ZABULIS: – Iš emocijų dar niekada niekas nieko nesukūrė. Kalbėkime taip: reikia ar nereikia tų žmonių, kuriuos rengtume Kauno universitete. Kai Zigmas Žemaitis su grupele entuziastų steigė Aukštuosius kursus, jų poreikis buvo begalinis, Lietuvai labai reikėjo visokių specialistų. Dabar kitas metas, kitas poreikių balansas ir jų tenkinimo galimybės. Pora faktų ir tiesų: bet kokia aukštoji mokykla steigiama tik TSRS Ministrų Tarybos nutarimu. Steigimą reikia pagrįsti, ji turi aprobuoti ir finansų, planavimo organai. Dabar Lietuva pagal dieninių skyrių studentų skaičių (atitinkamai gyventojų skaičiui) užima pirmą vietą šalyje, pagal bendrą studentų skaičių – antrą.

Persikirstydami fakultetus, nieko nelaimėsime. O nė viena iš pasiūlytųjų būsimajam Kauno universitetui specialybių manęs neįtikino. Tarkim, užsienio kalbų specialistų beveik nėra kur dėti... Universitetui būdinga sava fundamentali specifika, ir tik ji gali suvaidinti tą trokštamąją

vaidmenį. Kalbėkime faktų kalba: jeigu traukos centru vis vien išliks Vilniaus universitetas, kauniškis nieko nelaimės. Tad kaip išdėstyti specialybes? Ar sušluotume tai, kas liko nuo kitų?..

Manychiau, kad pirmiausia reikia sudaryti komisiją, į kurią įeitų Kauno, Švietimo ministerijos, Vilniaus universiteto atstovai, aptarti, kokias specialybes galima būtų perkelti į Kauną, kokias galbūt steigti naujas. Kada pavadinsime universitetu – ne taip svarbu. Iš pradžių tai gali būti ir filialas.

R. RIMAITIS: – Noras humanitarizuoti Kauną – kilnus ir pamatuotas. Tačiau su objektyvia situacija ir pastabom negalima nesiskaityti. Užsibrėžus tikslą, nerealu norėti jį poryt pasiekti. Visi žinom – lėšų pertekliaus nėra, statom irgi prastai. Kitos kultūrinės akcijos, programos taip pat reikalauja dėmesio. Tuo pat duosi vienam – atimsi iš kito... Kaip bebūtų, savo ketinimų miestas neatsisakys. Reikia viską pasverti, argumentuoti ir padaryti. Nors idėją materializuoti sunkiau negu jai pritarti žodžiais.

Diskusijoje dėl Kauno universiteto atkūrimo šis pokalbis, matyt, ne paskutinis taškas. Pradžia – idėjos akcentavimas ir pritarimas jai – jau yra. Sekantis etapas turėtų būti pirmieji žingsniai ją detaliau konkretizuojant ir įgyvendinant.

Rūta KANOPKAITĖ

„K[auno] t[iesos]“ korespondentė

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 9, 1, 3.

NR. 4. J. BAČIULIO REPORTAŽAS APIE „AUKURO“ KLUBO

1988 M. RUGSĖJO 14 D. SURENGTĄ DISKUSIJĄ

Ar reikalingas Kauno universitetas?

Kauno Antano Sniečkaus politechnikos institutas išaugo iš Kauno Vytauto Didžiojo universiteto, kuris buvo reorganizuotas 1950 metais. Šiuo metu plačiai diskutuojama apie universiteto atkūrimą. Diskusijoje dalyvauja ir mūsų kolektyvo nariai.

Rugsėjo 14 d. Statybos rūmų salė buvo pilnutėlė. Mūsų instituto dėstytojai, darbuotojai ir studentai, miesto visuomenės atstovai susirinko į forumą temą: „Kauno

universitetas: būti ar nebūti". Jį surengė Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“, vedė to klubo pirmininkas G. KOSTKEVIČIUS. Forume dalyvavo daug žinomų respublikos mokslininkų ir kultūros veikėjų. Spausdiname forumo dalyvių pareikštų minčių santrauką.

A. SMAILYS (KMI profesorius): Lietuvos švietimo istorijoje yra daug tamsių puslapių. Tai carinės valdžios įvykdytas Vilniaus universiteto uždarymas, lietuviškos spaudos uždraudimas ir kita. Aukštoji mokykla Lietuvoje vėl buvo įsteigta po Pirmojo pasaulinio karo. Tai buvo Kauno universitetas, įkurtas 1922 metais. Jis suvaidino didžiulį vaidmenį Lietuvos kultūriniame gyvenime, paruošė daug įvairių sričių specialistų, jame dirbo daug žymių mokslininkų. Pokario metais jis buvo reorganizuotas. Dabar visuomenė kelia universiteto atkūrimo klausimą. Kadangi tai susiję su lėšomis, universitetas galėtų būti ūkiskaitinis. Studentai turėtų už mokslą mokėti, o dalį lėšų skirtų valstybė. Nuomonių gali būti įvairių, bet mes turime kalbėti ne apie tai, kas mus skiria, o kas mus jungia.

L. KAIRIŪKŠTIS (akademikas): Reorganizavus Kauno universitetą, mūsų miestas buvo nuskriaustas. Į Vilnių buvo iškelta jo turtinga biblioteka su turtingais humanitarinės literatūros fondais. Šiuo metu Kaune yra tik specialaus profilio aukštosios mokyklos, mieta gyvenime vadovaujanti vaidmenį vaidina technokratai, o valstybės reikalus tvarkyti turėtų universitetinio profilio specialistai. Atkurta universitete galėtų būti ekologijos, Vakarų filosofijos ir kiti fakultetai. Kurti šio universiteto bazę turėtų padėti kitos miesto aukštosios mokyklos.

J. VILEMAS (akademikas): Šiuolaikinį mokslą būtina humanitarizuoti. Labai nusmuko mokymo lygis tiek vidurinėse, tiek aukštosiose respublikos mokyklose. Nors inžinierių paruošiamo daug, bet gerų inžinierių ir kitų technikos specialistų labai trūksta. Jaunimas veržiasi į vadinamąsias pelningas specialybes, o ne į tas, kur ruošiami mokslininkai. Universiteto atkūrimas būtų naudingas, bet tai susiję su ekonominėmis problemomis. Aukšto lygio aukštoji mokykla gali būti tik esant sveikai ekonomikai. Šiuo metu tokių sąlygų neturime. Atkūrus universitetą, būtų labai aštri jo absolventų įdarbinimo problema. Gal KPI reikėtų paversti techniniu universitetu?

M. LUKŠIENĖ (profesorė): Visi pripažįstame, kad mūsų specialistų kokybė prasta. Norint padėti ištaisyti, reikia

reformuoti visą švietimo sistemą, atsižvelgiant į mūsų nacionalinės kultūros poreikius. Visuomenė piktinasi architektais, kurie griaua senamiesčius, vadovais, kurie nesuvokia, kiek siekia jų kompetencija, ir panašiai. Taip yra todėl, kad šie žmonės nesusigauja nacionalinės kultūros procesuose, jiems trūksta humanitarinio išsilavinimo, kurį gali duoti tik universitetas. Atkurtas universitetas turėtų būti nacionalinės kultūros ir žmogaus asmenybės ugdymo židiny. Mūsų respublikos aukštosios mokyklos labai didelės. Jų reikėtų daugiau, bet mažesnių, nes didelėse vyksta studentų susvetimėjimas. Atkūrus Kauno universitetą, reikėtų vengti jo konkurencijos su Vilniaus universitetu. Universitete galėtų studijuoti ir tie žmonės, kurie nori įgyti žinių, bet nebūtinai dirbti toje srityje. Tai būtų vadinamieji laisvieji klausytojai, kurie buvo ikikariniam universitete.

K. RAGULSKIS (akademikas, KPI profesorius): Mūsų miestas labai jaučia humanitarinės aukštosios mokyklos trūkumą. Kai ruošiami tik siauros specialybės technokratai, jie dirbdami daro daug klaidų. Juk kai kurie mokslininkai siūlė statyti atominės elektrinės Jonavoje, Kauno apylinkėse ir kt. Lietuvos vietose. Atkurtame universitete būtų galima ruošti fizikus, ekologus ir kt. specialistus, bet tik aukštos kvalifikacijos. Prastų specialistų niekam nereikia. Absolventai turėtų patys susirasti darbą.

V. DOMARKAS (KPI rektorius): Šiame forume vyrauja emocijos, bet vien jų nepakanka sprendžiant tokią svarbią problemą kaip universiteto atkūrimas. Reikia ištirti specialistų poreikį, galvoti apie bazę. Idėja, kad universitetas pakels Kauno humanitarinę kultūrą, gera, bet negali būti universiteto be tikslųjų mokslų fakultetų. Jeigu norime Kaune turėti aukšto lygio universitetą, tai neišvengiamai nukentės Vilniaus universitetas. Neabejoju, kad universitetas reikalingas Kaunui, bet ar jis reikalingas Lietuvai?

R. BALTRUŠIS (KPI profesorius): Niekas negali atstoti universiteto, nes jame studijuojamas žmogus. Mes visi jaučiame humanitarinio išsilavinimo spragą. Atkurtame universitete būtų galima ruošti ir gamtotyrininkus, teisininkus, kitus specialistus. Dalį kontingento galėtų duoti Vilniaus universitetas.

V. MERKYS (akademikas): Klausimas, ar Lietuvai reikia dviejų universitetų, iškilo dar prieš karą, tai yra, atgavus Vilnių. Užsienio šalyse universitetų yra žymiai daugiau nei pas mus. Miestas, neturintis universiteto, pavirsta

provincijos miestu. Kaunui reikia universiteto, nedidelio, bet labai modernaus. Šiuo metu Lietuvoje neruošiami filosofai, sociologai, archeologai, etnografai, Rytų kalbų specialistai. Juos galėtų ruošti Kauno universitetas. Jam būtina turtinga biblioteka.

V. STATULEVIČIUS (MA viceprezidentas): Lietuvoje reikia vystyti intelektualią pramonę, o tam reikia labai aukštos kvalifikacijos specialistų. Jų mums labai trūksta. Reikia rimtai apgalvoti, kaip ugdyti jaunos mokslininkus. JAV, kur teko neseniai lankytis, studentai ir profesoriai bendradarbiauja labai glaudžiai. Negerai, kad atskyrėme akademinį mokslą nuo aukštosios mokyklos. Aš pritariu Kauno universiteto atkūrimui. Jame būtų galima turėti ir Matematikos-mechanikos fakultetą. Galėtų būti ir specialybės, susijusios su agrarinėmis problemomis, nes Ž[emės] Ūkio] A[kademi]ja] ruošia ne mokslo darbuotojus, o gamybos vadovus. Problemų žemės ūkyje daug, jos opios.

J. BŪTĖNAS (rašytojas): Pokariniu laikotarpiu dauguma kultūros ir meno įstaigų buvo iškelta į Vilnių. Tokiame dideliame mieste yra labai mažai rašytojų, kitų menininkų. Kauno universitete būtų geros sąlygos ruošti lituanistus, nes į jį ateitų jaunuoliai iš Suvalkijos ir kitų apylinkių, o jų tarmė artima literatūrinei lietuvių kalbai.

V. GIRDZIJAUSKAS (VVU profesorius): Atkūrus universitetą pasikeistų visas miesto kultūrinis klimatas. Reikėtų paruošti detalų jo atkūrimo projektą, jį pateikti apsvaistyti visuomenei. Vilniaus universitetas šį universitetą paremtų.

J. JARUŠEVIČIUS (LKP Kauno M[iesto] K[omiteto] antrasis sekretorius): Universiteto atkūrimo klausimą reikia spręsti respublikos mastu. Kaunui jis reikalingas, nes visuomeninę mintį formuoja humanitarai. Jo atkūrimą reikia pradėti nuo VVU vakarinio fakulteto bazės plėtimo, įsteigti jame dieninį skyrį. Jau susitarta su Liaudies švietimo ministerija sudaryti komisiją šiai problemai spręsti. Reikia rūpintis ir visų Kauno aukštųjų mokyklų mokymo proceso humanitarizavimu.

J. BALKEVIČIUS (VVU Kauno vakarinio fakulteto dėstytojas): Buvęs Kauno universitetas paruošė daug žymių žmonių. Prieškarinio universiteto diplomai buvo pripažįstami pasaulyje. Daug galėtų nuveikti ir atkurtasis universitetas, tad šio klausimo sprendimo nereikėtų atidėlioti, nors viršininkai, kaip paprastai, atsargūs. Šiame universitete galėtų būti ir medicinos fakultetas.

A. BUTKUS (VVU Kauno vakarinio fak. dėst.): Mūsų fakultetas ruošia ir filologus, bet jiems Kaune nelengva gauti darbo pagal specialybę. Atkuriant humanitarinį fakultetą ši problema būtų dar aktualesnė, todėl apie tai reikia rimtai pagalvoti.

Č. MEDALINSKAS (Liaudies švietimo ministerijos aukštojo mokslo valdybos viršininkas): Jeigu atkursime universitetą, tai jis turi būti aukšto lygio. Iš principo ministerija pasisako už jo atkūrimą, bet ši klausimą reikia labai rimtai apsvarstyti, išspręsti daug konkrečių problemų.

R. KARAZIJA (L[ietuvos] V[eterinarijos] A[kademijos] rektorius): Beveik visos Lietuvos aukštosios mokyklos išaugo iš buvusio Kauno universiteto, todėl pritariu idėjai jį atkurti. Kitos aukštosios mokyklos galėtų prisidėti prie jo atkūrimo. Kaunui ir Lietuvai universitetas labai reikalingas.

Forume kalbėjo ne tik svečiai. Prie salėje esančio mikrofono ėjo ir ėjo įvairių profesijų žmonės, reiškė savo nuomones, pateikė pasiūlymus, ką daryti, kad universitetas būtų atkurtas. Vienų mintims salė pritarė, kitiems kalbant ji šurmuliavo. Dauguma kalbėtojų išreiškė mintį, kad universiteto atkūrimo problema pribrendusi. Ją reikia spręsti be skubotumo, bet ir be delsimo.

Buvo nutarta sudaryti komisiją universiteto atkūrimo projektui paruošti. Gaila, bet reikia pridurti, kad dar neišmokstame gerbti įvairias nuomones. Taip buvo ir šiame forume, kada kai kuriems kalbėtojams buvo trukdoma pareikšti savo nuomonę. To tikrai neturėtų būti panašiuose renginiuose.

J. Bačiulis

Publikuota: *Už tarybinį mokslą*, 1988 rugsėjo 21, 1-2;
sutrumpintai perspausdinta: *Vakarinės naujienos*,
1988 spalio 17, 2.

NR. 5. RŪTOS KANOPKAITĖS REPORTAŽO APIE „AUKURO“ KLUBO
1988 M. RUGSĖJO 14 D. SURENGTA DISKUSIJĄ FRAGMENTAS

Kauno universitetas: būti ar nebūti? (II)

<...>²⁶ Forume buvo priimta rezoliucija, pritarianti Universiteto Kaune atkūrimui. Tam sudarytas komitetas, į kurį pasiūlyti beveik visi forume dalyvavusieji akademikai bei profesoriai; į komitetą įtraukiami miesto vadovaujančių darbuotojų, aukštųjų mokyklų rektoratų atstovai. Akademikas V. Statulevičius apsiėmė pasidomėti, ar sutiktų įsijungti į šio komiteto veiklą, paremti Kauno universiteto atgaivinimą žinomi mokslininkai lietuvių išeivijoje. Komiteto narių, išymių specialistų pasiūlymus ketinama pateikti svarstyti LTSR Ministrų Tarybai, respublikos visuomenei.

Rūta KANOPKAITĖ
„K[auno] t[iesos]“ korespondentė

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 16, 1-2.

NR. 6. ĮRAŠAS IŠ ROMUALDO BALTRUŠIO DIENORAŠČIO, 1988 M. RUGSĖJO 14 D.

1988-09-14

Dabar Lietuvos Sąjūdžio laisvės idėjų siekiai, pertvarkant stagnacinę sovietinę-komunistinę sanklodą, diena iš dienos įgyja savasties gyvybingumą. KPI ryžtingai veikia Kultūros fondo rėmėjų klubo „Aukuras“ pirmininkas dr. G. Kostkevičius. Jis, kiek su manimi pasitaręs apie realias galimybes dabar imtis VDU atkuriamųjų veiksmų, šian dieną Statybos fakulteto salėje sušaukė mokslo darbuotojų forumą „Kauno universitetas – būti ar nebūti“. Salė ir fojė prie salės buvo pilna prisirinkusių mokslo žmonių. Daug kalbėtojų, taip pat atvykusi iš Vilniaus prof. Meilė Lukšienė ryžtingai pritarė, kad Lietuvai būtina turėti atkurta Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. Tik KPI rektorius prof. V. Domarkas nebuvo tam veiksmui palankus. Aš kalbėdamas įrodžiau, kaip nedidelėmis sąnaudomis ir esamų mokslo žmonių jėgomis susidaro reali galimybė atkurti VDU. Baigdamas pažymėjau, kad problemomis, kurios dabar

²⁶ Prieš tai referuojami dalyvių pasisakymai.

buvo iškeltos dėl specialistų įdarbinimo, nereikėtų labai rūpintis, nes keturiasdešimt metų per mažai buvo rengiama humanitarų, ekonomistų, sociologų, todėl šiandieną daugelyje įstaigų tokių specialistų trūksta. Savo kalbą baigiau žodžiais: „1989 metų rugsėjo 1 d. tebūna Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo pradžia.“ Mano nustatyta universiteto atkūrimo data suabejojo komunistų partijos Kauno miesto sekretorius Jaruševičius. Jis priėjęs prie manęs pasakė: „Profesoriau, jūs net universiteto atkūrimo datą numatote...“ Nepaisant nepalankiai nusiteikusių dėl universiteto atkūrimo, susirinkime buvo sudarytas Komitetas Vytauto Didžiojo universitetui Kaune atkurti. Į tą Komitetą buvau ir aš išrinktas.

Publikuota: Baltrušis R. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Kaunas: [R. Baltrušis], 2013, 28.

NR. 7. VALSTYBINĖS KOMISIJOS SUDARYMO AKTAS, 1988 M. RUGSĖJO 27 D.

Lietuvos TSR
Liaudies Švietimo Ministerija
Kolegija
Nutarimas
1988 09 27. Nr. 18
Vilnius

Dėl Kauno universiteto atkūrimo

Atsižvelgiant į Lietuvos TSR Mokslų akademijos akademikų, Vilniaus ir Kauno aukštųjų mokyklų profesorių ir dėstytojų, respublikos visuomenės pasiūlymus dėl Kauno universiteto atkūrimo, Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos kolegija

NUTARIA:

Patvirtinti komisiją (priedas) ir jai pavesti išnagrinėti klausimą dėl Kauno universiteto atkūrimo tikslingumo ir iki 1988 m. gruodžio 30 d. pateikti pasiūlymus ministerijos kolegijai.

Kolegijos pirmininkas [parašas] H. Zabulis
[žemiau septyni parašai, datuoti 1988 m. spalio 3–4 d.]

Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos kolegijos
1988 m. rugsėjo 27 d. nutarimo nr. 18 priedas

Kauno universiteto atkūrimo komisija

1. J. Kubilius (pirmininkas) – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto rektorius, LTSR MA tikrasis narys, profesorius, fizikos-matematikos mokslų daktaras, Rektorijų tarybos pirmininkas

2. R. Podagelis – Lietuvos TSR švietimo ministro pirmasis pavaduotojas, docentas, technikos mokslų kandidatas

3. A. Bradelis – Valstybinio plano komiteto skyriaus vedėjas

4. V. Domarkas – Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto rektorius, LTSR MA narys korespondentas, profesorius, technikos mokslų daktaras

5. N. Germanas – Lietuvos KP Centro Komiteto skyriaus vedėjo pavaduotojas

6. A. Girdenis – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto filologijos fakulteto dekanas, profesorius, filologijos mokslų daktaras

7. J. Jaruševičius – LKP Kauno miesto komiteto sekretorius

8. Z. Kazakevičius – Kauno miesto liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas

9. A. Kunčinas – Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos visuomenės mokslų valdybos viršininkas, docentas, filosofijos mokslų kandidatas

10. J. Leonavičius – Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto katedros vedėjas, profesorius, filosofijos mokslų daktaras

11. Č. Medalinskas – Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos aukštųjų mokyklų valdybos viršininkas, docentas, biologijos mokslų kandidatas

12. A. Praškevičius – Kauno medicinos instituto rektorius, LTSR MA narys korespondentas, profesorius, biologijos mokslų daktaras

13. J. Rajeckas – Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos Specialistų kontingento planavimo skyriaus viršininkas

14. A. Smailys – Lietuvos TSR sveikatos apsaugos ministerijos Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo instituto laboratorijos vedėjas, profesorius, medicinos mokslų daktaras

15. A. Šalčius – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto Kauno vakarinio fakulteto dekanas, docentas, ekonomikos mokslų kandidatas

Mašinraštis: Lietuvos centrinis valstybės archyvas
(toliau – LCVA), f. R-762, ap. 6, b. 4072, l. 34–36.

NR. 8. KAUNIEČIŲ ORGANIZACINIO KOMITETO ANKETA, 1988 M. SPALIO 17 D.

Gerb....

Organizacinis komitetas, ruošiantis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo projektą, kreipiasi į Jus, maloniai prašydamas atsakyti į tokius klausimus:

1. Kokio profilio specialistai galėtų būti ruošiami universitete?

2. Kokia turėtų būti universiteto struktūra, kad universitetas būtų šiuolaikinio lygio aukštoji mokykla?

3. Kuo Jūsų įstaiga galėtų prisidėti, atkuriant universitetą: a) kadrais, b) atskirų padalinių perdavimu (kurių?), c) patalpomis (perduodant, išnuomojant), d) mokymo bazės kūrimu?

4. Kuo asmeniškai galėtumėte prisidėti atlikdami šią patriotinę pareigą?

Laukiame Jūsų atsakymų iki š. m. lapkričio 1 d. adresu 233028, Kaunas, a/d 573

Organizacinis komitetas

Mašinraštis, adresuotas J. Kubiliui ir vokas su išsiuntimo datos (1988 10 17) antspaudu: Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – VUB RS), f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti).

NR. 9. JUOZO GECEVIČIAUS SIŪLYMAS VALSTYBINEI KOMISIJAI,
1988 M. SPALIO 25 D.

Dėl Kauno universiteto

1. Kauno universitetas (KU) – naujo tipo Lietuvos mokymo, mokslo ir kultūros židinys, formuojamas kaip lietuviškas Oksfordas. Jo pagrindiniai bruožai:

1.1. Naujas dėstytojų subūrimo darbui principas, t. y. kiek galima mažiau etatinių ir kiek galima daugiau kvies-
tinių semestrai, paskaitų kursai, ciklai.

1.2. Lietuvos mokslininkų, galinčių profesionaliai išdės-
tyti tam tikrą kursą, pasitelkimas.

1.3. Lietuvos mokslininkų raginimas atlikti tautinę
pareigą ir maksimaliai prisidėti prie K[auno] U[niversi-
teto] veiklos.

1.4. Šalies mokslininkų kvietimas semestrai, paskaitų kur-
sui, ciklai. Esu šiuo klausimu kalbėjęs su keliais vedan-
čiais TSRS MA Mašinžinytės instituto mokslininkais.
Jie tokiam darbui pritaria.

1.5. Užsienyje gyvenančių lietuvių mokslininkų kvietimas
dirbti KU.

2. Studentų komplektavimas.

2.1. Klausytojai priimami be egzaminų.

2.2. Klausytojai tampa studentais po pirmo semestro.

2.3. Studijos apmokamos. Apmokama nuo antrojo semestro,
tapus studentu. Priimtina dabar galiojanti apmokėjimo už
absolventus sistema, kuria naudojasi įmonės.

2.4. Už studijas gali apmokėti pats studentas arba įmonė
ar organizacija.

2.5. Nėra absolventų skirstymo į darbą. KU tik pateikia
išsamią informaciją (per spaudą, radiją, televiziją) apie
jų laidą: specialybės, baigusieji, jų studijų vidurkis).

3. Studijos

3.1. Privalomų disciplinų skaičių ir jų apimtis nustato
fakultetas. Tokios disciplinos turėtų sudaryti apie 70 %
visų disciplinų.

3.2. Likusios disciplinos studijuojamos pasirinktinai.

3.3. Studentui suteikiama galimybė pasirinkti dėstytoją.
Tam kiekvieną kursą lygiagrečiai skaito ne mažiau kaip du
dėstytojai.

3.4. Vienu laiku skaitoma kiek galima mažiau disciplinų,
 griežtai laikantis loginio nuoseklumo.

3.5. KU privalo turėti šiuolaikinę poligrafinę bazę,
leidžiančią:

- pateikti kiekvienam studentui visų paskaitų komplektus;
- prie kiekvienos paskaitos pateikti jos bibliografiją,
išvardyti pagrindinius su dėstomuoju dalyku susijusius
mokslo pasiekimus;
- kiekvienam studentui laisvai kopijuoti jį dominančią
medžiagą.

4. Specialybės

4.1. Mechanikos ir matematikos fakultetas. Jo mokslinė
bazė galėtų būti suformuota ir dalis dėstytojų perkelta š
Kauno politechnikos instituto.

4.2. Teisės fakultetas. Būtinios pramoninės ir mokslinės teisinės apsaugos specializacijos.

4.3. Administracinis fakultetas (Menedžerių ruošimo fakultetas).

4.4. Informatikos fakultetas.

4.5. Kauno medicinos institutą versti fakultetu netikslinga. Esu įsitikinęs, kad tai neigiamai atsilieptų medikų ruošimui. Neįžiūriu prasmės akiai kopijuoti Vilniaus universitetą. Per daug aukštųjų mokyklų Lietuvai tikrai nebus!

4.6. Filologijos fakultetas.

4.7. Filosofijos ir psichologijos fakultetas.

5. Valdymas

5.1. Decentralizuotas, t. y. rektorius ir fakultetų dekanai. Prorektorius nereikėtų.

5.2. KU parlamentas – KU taryba, formuojanti Universiteto veiklos koncepcijas.

5.3. Mokymo ir mokslo procesai savarankiškai organizuojami fakultetuose.

5.4. Mokslinė veikla organizuojama, remiantis šiomis koncepcijomis:

- mokymo proceso kryptimis;
- tokiomis ekonominėmis vykdymo formomis, kurios labiausiai keltų dėstytojų ir darbuotojų kvalifikaciją bei labiausiai leistų realizuoti jų mokslinei potencialumui;
- rimtu biudžetiniu mokslo finansavimu.

5.5. Rektorius ir dekanai renkami Tarybos 4 ar 5 metams.

J. Gecevičius [parašas]

KPI prorektorius mokslo reikalams

1988.10.25

Pastabos:

1. Ypatingai gerai studijuojantieji atleidžiami nuo mokesčio už studijas.

2. Įmonė, įdarbindama absolventą, atsiskaito už studijų išlaidas:

- su įmone, kuri apmokėjo studijas;
- su absolventu, jei jis mokėjo pats;
- su KU, jei studijų išlaidos buvo padengtos KU.

Mašinraštis: VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti)²⁷.

²⁷ Šiame rinkinyje dėl vietos stokos atsisakyta perspausdinti 1988–1989 m. skelbtus pavienių autorių svarstymus arba universiteto projektines vizijas. Išimtis šiam projektui daroma todėl, kad jis nebuvo publikuotas.

NR. 10. VALSTYBINĖS KOMISIJOS POSĖDŽIO 1988 M. LAPKRIČIO 10 D.
PROTOKOLAS

Komisijos posėdžio, įvykusio 1988 11 10 Vilniaus
universitete,
Protokolas Nr. 1

Darbotvarkėje: Dėl Kauno universiteto atkūrimo

Dalyvavo: J. Kubilius (komisijos pirmininkas), R. Podagelis, V. Domarkas, N. Germanas, A. Kunčinas, Č. Medalinskas, A. Praškevičius, S. Matuzas, J. Rajeckas, A. Smailys, A. Šalčius, A. Karoblis.

Posėdžio pirmininkas akad. J. Kubilius apibūdino susidariusią situaciją dėl Kauno universiteto atkūrimo ir pasiūlė komisijos nariams parengti medžiagą šiais klausimais:

1. Sudaryti Kauno miesto aukštųjų mokyklų struktūros ir specialybių sąrašus. Numatyti kokių specialybių ruošimą galima būtų perduoti būsimam universitetui. Šį klausimą pavesta parengti: prof. V. Domarkui, prof. A. Praškevičiui, doc. A. Šalčiui.

2. Kauno regiono pedagogų poreikio patenkinimas. Kur šiuo metu ruošiami pedagoginiai kadrai šio regiono mokymo įstaigoms? Medžiagą parengia J. Rajeckas.

3. Kauno regiono kultūros įstaigų sąrašo parengimas, humanitarinių specialybių darbuotojų poreikio nustatymas, kas juos rengė iki šiol. Medžiagą pavesta parengti Č. Medalinskui.

4. Naujų specialybių specialistų rengimo poreikiai respublikoje. Klausimą parengia Matuzas, J. Rajeckas.

5. Kauno universiteto įsteigimo VVU Kauno vakarinio fakulteto bazėje galimybės. Specialybių ir kontingentų sąrašai. Klausimą rengia A. Šalčius, Č. Medalinskas, J. Rajeckas.

6. Humanitarinių specialybių rengimo perkėlimo iš Vilniaus, Šiaulių ir kitų aukštųjų mokyklų į būsimąjį Universitetą, Klausimą pavesta parengti ministerijai kartu su Vilniaus universiteto, Vilniaus ir Šiaulių pedagoginių institutų rektoratais.

7. Kauno universiteto materialinės bazės sukūrimo galimybės: mokymo patalpos, studentų bendrabučiai ir kitos patalpos. Šį klausimą kompleksiškai turi parengti Kauno miesto partijos komitetas ir Vykdomasis komitetas.

8. Mokslinio-pedagoginio personalo pagal numatomus fakultetus ir specialybes sukomplektavimo problema. Kiek reikės pasikviesti iš kitų miestų. Aprūpinimas butais. Klausimą rengia Ministerija ir Kauno miesto vykdomasis komitetas.

Posėdžio dalyviai pasidalino samprotavimais dėl Kauno universiteto atkūrimo galimybių ir kitais su tuo susijusiais klausimais.

Profesorius J. Kubilius išsakė nuomonę dėl blogo aukštųjų mokyklų tinklo išsidėstymo respublikoje. Jis kėlė šiuos klausimus: kam Vilniuje įkurtas pedagoginis institutas esant universitetui? Kam reikalingas Centro sąjungos Gomelio kooperacijos instituto Vilniaus neakivaizdinis fakultetas, VRM Minsko juridinio instituto Vilniaus fakultetas? Kodėl Kaune neįsteigtas Mokslų Akademijos humanitarinis institutas? Prof. Kubilius pasiūlė peržiūrėti respublikos aukštųjų mokyklų tinklą ir parengti naują modelį. Šią idėją palaikė kiti komisijos nariai ir buvo pavesta Ministerijai kartu su aukštųjų mokyklų rektoratais parengti šį modelį. Prof. A. Smailys pažymėjo, kad atkuriant universitetą vien humanitarinių specialybių pagrindu – ne perspektyvu. Jo nuomone, reikėtų sujungti Kauno medicinos institutą, Dailės instituto fakultetą, VVU Kauno vakarinį fakultetą, perkelti kai kurias specialybes iš kitų mokyklų ir šioje bazėje atkurti Kauno universitetą. Tuomet jis būtų turtingas kadrais, baze.

Doc. A. Šalčius pažymi, kad Universiteto Kauno vakarinis fakultetas šiuo metu turi 6 auditorijas. Šių mokslo metų pabaigoje po remonto įsirengs dar 8 auditorijos. Bibliotekoje telpa 35 tūkst., vėliau bus galima sutalpinti dar 35 tūkst. knygų. Turi 2 lingafoninius kabinetus. Per penkmetį turėtų suremontuoti dar du pastatus po 150 m². Tada galėtų mokytis apie 1,5 tūkst. studentų.

Prof. A. Smailys paaiškino, kad patalpų klausimą pažadėjo padėti spręsti Kauno miesto vykdomasis komitetas.

Doc. A. Karoblis informavo komisiją, kad Kauno orgkomitetas išsiuntinėjo 100 anketų dėl Universiteto atkūrimo. Jau gauta 20 atsakymų. Visi pasisako už universiteto atkūrimą. Siūlo Kauno universitete steigti filologijos, istorijos, psichologijos, sociologijos, ekologijos, fizikos-mechanikos, komercinės ekonomikos, taikomosios dailės, teisės specialybes.

Prof. A. Praškevičius pranešė, kad Kauno universiteto atkūrimo klausimas KMI bazėje buvo svarstytas instituto taryboje. Taryba vieningai pasisakė prieš šį variantą,

motyvuodama tuo, kad medicinos specialybių rengimui būtų žingsnis atgal, atitrūktų nuo klinikų, nėra bendrų katedrų.

Valstybinio plano komiteto kultūros skyriaus vedėjo pavaduotojas S. Matuzas paaiškino, kad panagrinėjus specialistų poreikius, būtų galima priimti į I kursą 6–7 specialybių 225 studentus (filologinio-ekonominio profilio). Tai labai mažas skaičius ir su tokiu kontingentu TSRS Ministrų Tarybai nepajėgsime įrodyti naujo Universiteto įkūrimo būtinumo. Žymiai lengviau būtų pagrįsti, jei Universitetą kurtume KMI bazėje. Naujojo Universiteto bazės klausimą galima būtų spręsti atiduodant prie Rotušės aikštės esančias P[rofesinės] T[echnikos] M[okyklos] patalpas ir pastatų tipinį bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos pastatą. Šis pastatas turi 30 klasių ir talpina 1 000 moksleivių.

Drg. N. Germanas, LKP CK²⁸ skyriaus vedėjo pavaduotojas, pažymi, kad Universiteto kūrimo Kaune idėją reikia palaikyti. Tačiau realiai reikia pasvarstyti jo atkūrimo kelius. Negalima nesiskaityti su KMI nuomone. Reikia pagalvoti kokias specialybes būtų galima perkelti iš VVPI²⁹. Kauno miesto partiniai ir tarybiniai organai turi spręsti mokymo ir gyvenimo patalpų klausimą.

KPI rektorius, prof. V. Domarkas pažymi, kad jie išnagrinėjo fakultetų perdavimo naujam Universitetui galimybes. Inžinerinės ekonomikos fakultetas labai prieštarauja prieš jų atskyrimą nuo KPI. Cheminės technologijos fakultete yra grynai inžinerinės specialybės, todėl šis fakultetas turi likti KPI sudėtyje. Ekologijos ir biotechnologijos specialistų rengimo klausimas diskutuotinas. Prof. V. Domarko nuomone, sukurti Universitetą galima tik tuo atveju, jei jis bus kuriamas vienos aukštosios mokyklos bazėje. KPI atiduos I ir II rūmus, tačiau tik po to, kai bus pastatyti naujieji rūmai Studentų miestelyje. Tai ne greičiau kaip po 5–10 metų.

Ypatingas klausimas – studentų bendrabučiai, nes jų dabar studentams Kauno mieste trūksta. Studentai aprūpinti 50–60 % nuo pageidaujančių gyventi bendrabučiuose.

Prof. A. Smailys pažymi, kad patalpų klausimas yra svarbus dabar, bet jis bus ir po penkių metų svarbus. Todėl reikia atkurti Universitetą nieko nelaukiant.

Drg. R. Podagelis – Švietimo ministro pirmasis pavaduotojas – pažymi, kad Kauno regiono humanitarizavimo klausimai yra aktualūs. Jis sutinka su prof. J. Kubiliaus nuomone,

²⁸ Lietuvos TSR komunistų partijos Centro Komitetas.

²⁹ Vilniaus valstybinis pedagogikos institutas.

kad reikia peržiūrėti respublikos aukštųjų mokyklų tinklą ir siūlo šiame variante spręsti K[auno] U[niversiteto] specialybių klausimą. Arba antras variantas - nagrinėti Kauno universiteto specialybių klausimą kaip savarankišką. Drg. Podagelio nuomone, mūsų komisijai svarbiausia dabar skirti dėmesį specialybių, kontingento sukomplektavimui. Materialinės bazės klausimus turės spręsti Ministrų Taryba, Valstybinis plano komitetas.

Nutarta: Kauno universiteto atkūrimo klausimu kita posėdį
sukviesti gruodžio 8 d. 15⁰⁰ val. Vilniaus universitete.

Komisijos pirmininkas prof. J. Kubilius [parašas]

Komisijas sekretorē E. Slaninaitē [parašas]

Mašinraštis: VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai
nenummeruoti).

NR. 11. VVU KVF SAJŪDŽIO RĖMIMO GRUPĖS FORUMO, IVYKUSIO

1988 M. LAPKRIČIO 19 D., PROJEKTAS³⁰

VVU Kauno vakarinio fakulteto vadovybės, visuomeninių organizacijų ir Kauno vakarinio fakulteto Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio rėmimo grupės apsvaistytas ir priimtas atkuriamo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto

STRUKTŪROS PROJEKTAS

I. Istorijos-filologijos fakultetas

Specialybės: 1. Lietuvos istorija ir etnografija. 2. Visuotinė istorija. 3. Lietuvių kalba ir literatūra; baltistika. 4. Rusų kalba ir literatūra. 5. Užsienio kalbos ir literatūros (anglų klb., vokiečių klb. ir prancūzų klb.; organizuoti lektūros slavų, rytų, italų, ispanų, sanskrito, graikų, hebrajų kalbomis).

II. Meno fakultetas.

³⁰ Šio dokumento parengimo data spėtina ir remiasi Misevičienės liudijimu apie susirinkimą 1988 m. lapkričio 19 d., kuris buvo vienintelis: „Aukuro“ klubo iniciatyvą perėmė Vilniaus universiteto Kauno vakarinio (dabar – Humanitarinis) fakulteto LPS rėmimo grupė, 1988 m. lapkričio 19 d. minėto fakulteto patalpose surengusi antrąjį forumą, skirtą VDU atkūrimo problemoms nagrinėti. Forume dalyvavo ir idėją rėmė LPS Seimo nariai: A. Juozaitis, A. Patackas, A. Butkus, VU KHF docentai J. Jasaitis, J. Vilutis, J. Misevičienė, A. Taparauskienė, V. Žulys, svečiai – medikai profesoriai A. Smailys, A. Baubiniienė, P. Stirbys, docentai R. ir P. Jucevičiai ir kt.“ (Ratkevičiūtė-Misevičienė J. *Omnia principium grave est* (Kiekviena pradžia sunki). In *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70-metis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1993, 76.)

Specialybės: 1. Meno teorija. 2. Meno istorija. 3. Tautodailė. 4. Estetika.

III. Filosofijos-teologijos fakultetas.

Specialybės: 1. Religijotyra. 2. Etika. 3. Filosofijos istorija. 4. Logika ir psichologija. 5. Sociologija. 6. Kultūros filosofija

IV. Ekonomikos ir teisės fakultetas.

Specialybės: 1. Liaudies ūkio ekonomikos planavimas. 2. Darbo ekonomika ir sociologija. 3. Užsienio prekybos ekonomika. 4. Marketingas. 5. Menedžerystė. 6. Finansai ir apskaita. 7. Tarptautinių santykių teisė.

V. Kultūros fakultetas.

Specialybės: 1. Bibliotekininkystė ir bibliografija. 2. Muziejologija. 3. Fotografijos menas.

VI. Medicinos fakultetas.

Specialybės: 1. Teorinė medicina. 2. Klinikinė medicina. 3. Stomatologija. 4. Farmacija. 5. Sportinė medicina.

VII. Specialistų kvalifikacijos kėlimo fakultetas.

Specialybės:

1. Visų universiteto specialybių kvalifikacijos kėlimas (pvz., pedagogų-filologų, menedžerystės, didaktinių sistemų organizavimo, pedagoginės psichologijos ir kt.).

Pastaba:

Sudarant Kauno Vytauto Didžiojo universiteto struktūros projektą buvo atsižvelgta ir į KVF studentų užpildytose anketose pareikštus pasiūlymus.

Anketa

1. Kuria iš dviejų mokymo formų pasirinktumėte: a) dieną, b) vakarinę (nurodyti priežastis).

2. Kokią specialybę norėtumėte studijuoti Vytauto Didžiojo universitete?

3. Kokio profilio specialistai galėtų būti ruošiami šiame universitete?

4. Kokius fakultetus ir katedras siūlytumėte įsteigti?

5. Kuo jūs asmeniškai galėtumėte prisidėti prie patriotinės pareigos – Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo?

Pažymėtina, kad 94 % fakulteto filologų ir 57 % ekonomistų norėtų studijuoti Kauno Vytauto Didžiojo universitete; jie mielai prisidėtų prie universiteto atkūrimo talkomis.

PASIŪLYMAI DĖL:

I. PATALPŲ:

1. KPI Centriniai, I-iejai, ir II-iejai rūmai.

2. Psichoneurologinė ligoninė (pagreitinti naujos psichoneurologinės ligoninės statybą).
3. Kauno Mokytojų namai (buvusi prezidentūra).
4. Politinio švietimo namai.
5. A. Mickevičiaus vidurinė mokykla (pastatant naują mokyklą pagal tipinį projektą).
6. VVU KVF esamos ir būsimos patalpos (visas 15 kvartalas).
7. LŪSTI³¹ suteikia 300 vietų bendrabutį.

II. LĖŠŲ:

1. atidaryti banke sąskaitą.
2. organizuoti respublikoje sekmadieninę talką (talkas) ir uždirbtus pinigus skirti universiteto atkūrimui.
3. nukreipti studentų statybinius būrius į universiteto statybas.
4. prijungti P[rofesines] T[chnikos] M[okyklas]³² prie gamyklų, įmonių, susivienijimų ir ten juos ruošti gamybai, o P[rofesines] T[chnikos] M[okyklas] kaip atskiras institucijas naikinti. P[rofesinėms] T[chnikos] mokykloms skirtas lėšas perduoti universitetui.
5. Siaurinti (ir net visai ilgainiui atsisakyti) vakarinės ir neakivaizdinės mokymo formų. Šiems tikslams skiriamas lėšas pervesti universitetui.

3. UNIVERSITEO STRUKTŪRA (papildomai prie duodamojo projekto) – pasiūlymai forumo eigoje:

Siūloma:

1. Etnologijos fakultetas.
2. Architektūros fakultetas.
3. Mokytojų ruošimo fakultetas.
4. Arendinis fakultetas (funkcionuotų akcinės bendrovės principu).
5. Politologija (u-tas galėtų tapti politologijos mokykla).
6. Pedagoginės kvalifikacijos kėlimas.
7. Pedagoginė psichologija.
8. Didaktinių sistemų organizavimas.
9. Dėstyti užsienio kalbas (sustiprintai) a) gidams, b) vertėjams (grožinės ir spec. literatūros), ekonomistams ir kt., c) marketingo specialistams, d) tarptautinės teisės specialistams.

Mašinraštis: VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti)³³.

³¹ Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institutas.

³² Tekste santrumpa PMT.

³³ Mašinraštis nedatuotas ir nepasirašytas.

NR. 12. KMI TARYBOS IR KMI SAJŪDŽIO RĖMIMO GRUPĖS PAREIŠKIMAI,
1988 M. GRUODŽIO 2 D.

Kauno medicinos instituto taryba š. m. gruodžio 2 d. posėdyje svarstė universiteto atkūrimo Kaune klausimą.

Tarybos nariai vienbalsiai pritaria universiteto atkūrimo idėjai ir skaito, kad universitetas turi kurtis kaip savarankiška aukštoji mokykla, kuri negali naikinti kitų aukštųjų mokyklų (tarp jų ir medicinos instituto) savarankiškumo.

Dabartiniu metu nėra tvirtai žinoma atkuriamo universiteto koncepcija ir jame ruošiamos specialybės, atatinamų specialistų būtinumas ir reikšmė Respublikai dabar ir perspektyvai.

Kauno medicinos institutas, įeidamas į atkuriamą universitetą, nukentėtų materialiai, nes dabartinė jo mokomoji bazė yra nepakankama. Be to, išsisklaidytų mokslinis-pedagoginis personalas, nukentėtų centrinė mokslo tiriamoji laboratorija, sumažėtų mokslo tiriamojo darbo tematika, medicininis jos kryptingumas. Visa tai turėtų neigiamos reikšmės medikų ruošimo Kaune perspektyvai ir medicininio pobūdžio mokslo tiriamajam darbui. Šioms mintims vienbalsiai pritaria instituto tarybos nariai ir instituto persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinė grupė.

Kauno Universiteto atkūrimo komisijos pirmininkui
J. Kubiliui

PAREIŠKIMAS

Mes, Kauno medicinos instituto Sąjūdžio rėmimo grupės aktyvas, pritariame techn. m. kand. B. Snarskio Kauno universiteto atkūrimo koncepcijai, kurios pagrindinės idėjos yra tokios:

1. Universitetas turi būti atkuriamas ne pakeičiant aukštųjų mokyklų iškasas, o sukuriant naują fundamentalaus ir humanitariško mokslo židinį;

2. Universitetas turi remtis šiuo metu Kaune esančiomis mokslinių kryptų užuomazgomis.

Universiteto atkūrimą kurios nors Lietuvos aukštosios mokyklos pagrindu arba kelių aukštųjų mokyklų sujungimo principu laikome universiteto atkūrimo idėjos profanacija, o bet kokius šio požiūrio motyvus, tokius kaip lengviau

sprendžiami organizaciniai klausimai, aukštesnė Universiteto kategorija ir pan. – nepateisinamais.

Mes pasisakome prieš Kauno Universiteto atkūrimą Medicinos instituto bazėje. Medicinos instituto atgimimo perspektyvą siejame su instituto autonomija ir demokratine savivalda.

Raginame Komisiją visapusiškai išnagrinėti aukščiau minėtą koncepciją dalyvaujant autoriui.

[Pasirašė] biol[ogijos] m[okslų] k[andidatas] V. Adomonis, biol[ogijos] m. k. R. Veteikis, m[edicinos] m. k. A. Valančiūtė, m[edicinos] m. dr. P. Stirbys, biol[ogijos] m. k. S. Jakubėnienė, prof. m[edicinos] m. dr. A. Babinienė, m[edicinos] m. k. G. Klumbys, biol[ogijos] m. k. M. Venslauskas

Mašinraštis: VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti).

NR. 13. VALSTYBINĖS KOMISIJOS POSĖDŽIO 1988 M. GRUODŽIO 8 D. PROTOKOLAS

Kauno universiteto atkūrimo komisijos posėdžio, įvykusio 1988 12 08

Protokolas Nr. 2

Darbotvarkėje:

1. Drg. Č. Medalinsko informacija apie gautus pasiūlymus dėl Kauno universiteto atkūrimo.

2. Drg. J. Rajecko informacija apie specialistų poreikius.

1. Drg. Č. Medalinskas supažindino su Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto sąjūdžio rėmimo grupės, fakulteto vadovybės ir visuomeninių organizacijų atkuriamo Kauno universiteto struktūros projektu. Jie siūlo atkuriamajame universitete įsteigti 7 fakultetus: Filologijos-istorijos, Meno, Filosofijos-teologijos, Ekonomikos ir teisės, Kultūros, Medicinos, specialistų kvalifikacijos kėlimo fakultetus (specialybių sąrašą žiūr. projekte)

Patalpų klausimą K[auono] U[niversitetui] jie siūlo spręsti paimant iš KPI I ir II rūmus, psichoneurologinės ligoninės patalpas, Mokytojų namus, Politinio švietimo namus, A. Mickevičiaus vidurinę mokyklą, VVU KVF esamas ir būsimas patalpas. LŪSTI suteikia 300 vietų bendrabutį.

Lėšas sudaryti iš gyventojų aukų, iš sekmadieninių talkų, naikinti P[rofesines] T[echnines] M[okyklas]³⁴, o jam skirtas lėšas atiduoti KU, siaurinti vakarinį ir neakivaizdinį mokymą, atitinkamas lėšas nukreipiant į KU, į KU statybas nukreipti studentų statybinius būrius.

Drg. Č. Medalinskas supažindino su KMI doc. A. Bražinsko projektu, pagal kurį KU turi būti steigiamas KPI ir KMI bazėje, prijungiant prie jų dar ir Kunigų seminariją.

Kauno medicinos instituto sąjūdžio rėmimo grupė pritaria drg. B. Snarskio koncepcijai, kurios pagrindinės idėjos yra tokios: Universitetas turi būti atkuriamas ne kelių aukštųjų mokyklų sujungimo principu, o sukuriant naują fundamentalaus ir humanitariško mokslo židinį. Jie pasisako prieš KU atkūrimą Medicinos instituto bazėje.

Drg. Snarskis siūlo įsteigti savarankišką universitetą su 4 fakultetais ir 15-16 specialybių.

Be to, drg. Č. Medalinskas supažindina su Kauno medicinos instituto tarybos 1988.12.02 posėdžio nutarimu. Taryba vienbalsiai pritarė universiteto atkūrimo idėjai ir skaito, kad KU turi būti atkurtas kaip savarankiška aukštoji mokykla, kuri negali naikinti kitų aukštųjų mokyklų, tarp jų ir KMI, savarankiškumo.

Drg. Č. Medalinskas supažindina ir su kitais pasiūlymais (pridedami prie protokolo).

2. Apie specialistų poreikius respublikoje ir Kaune kalbėjo drg. J. Rajeckas. 1987m. respublikos liaudies ūkyje dirbo 228,2 tūkst. specialistų su aukštuoju mokslu. Pagal specialistų skaičių, tenkantį 1000-čiui dirbančių, respublika viršija Sąjungos vidurkį (LTSR – 299, TSRS – 274). Respublikoje 1000-čiui dirbančių tenka 126 specialistai su aukštuoju mokslu. Per 10 m. specialistų su aukštuoju mokslu padidėjo 93,5 tūkst.

Šiuo metu respublikoje 12,5 tūkst. specialistų su aukštuoju mokslu dirba darbą, nereikalaujantį aukštojo išsilavinimo, o tai sudaro 5,5 % visų specialistų, įgijusių aukštąjį mokslą. Kaune jų yra 6,2 %, Vilniuje – 4,2 %.

Šiuo metu specialistų su aukštuoju mokslu ruošimo apimtis visumoje patenkina liaudies ūkio poreikius. Dėl didelio inžinerinių profesijų studentų nubyrijimo, respublikoje trūksta inžinierių. Tiriant Kauno zonos (4 miestai, 12 rajonų) švietimo darbuotojų poreikius, nustatyta, kad lietuvių, rusų, užsienio kalbų, matematikos mokytojų poreikiai siekė 30-40 specialistų ir buvo patenkinami. Blogiau

³⁴ Tekste santrumpa – PMT.

buvo tenkinami pradinių klasių mokytojų poreikiai, bet 1989 m. jie sumažėjo ir bus pilnai patenkinti. Kauno miesto poreikiai 5-11 klasių mokytojams buvo 3-5 jaunieji specialistai ir buvo pilnai patenkinami.

Šiuo metu Kaune dirba 15,7 % (35 tūkst.) visų respublikos specialistų, turinčių aukštąjį mokslą, o Vilniuje – 32 % (70 tūkst.). Inžinieriai Kaune sudarė 49 % (17, 6 tūkst.) visų mieste dirbančių specialistų su aukštuoju mokslu, Vilniuje – 36 % (25,4 tūkst.). Ekonomistų ir universiteto bei pedagoginio profilio specialistų Vilniuje yra 3 kartus daugiau negu Kaune. Ekonomistų Vilniuje – 11,1 tūkst., Kaune – 4,1 tūkst. Universiteto bei pedagoginio profilio specialistų Vilniuje yra apie 30 tūkst., Kaune – apie 10 tūkst.

Atsižvelgiant į tai, drg. Rajecko nuomone, priėmimą didinti netikslinga, o reikia perskirstyti priėmimą pagal metus.

Yra labai daug pasiūlymų dėl etnografų, archeologų, muziejininkų, menotyrininkų, visuomenės istorijos, logikos ir kt. humanitarinio profilio specialistų rengimo. Tačiau jų poreikiai nedideli. Šiuo metu Kultūros ministerija 1990 m. prašo tik 2 istorikų, o kitų – neplanuoja.

Drg. Rajeckas siūlo, kad į KU perkelti VU Pramonės ekonomikos fakultetą, prijungti KPI Inžinerinės ekonomikos fakultetą, iš VVPI perkelti Lietuvių kalbos ir literatūros bei Užsienio kalbų fakultetus. Reikėtų pagalvoti dėl Istorijos fakulteto perkėlimo iš VVPI. Tada VVPI liktų matematikos – gamtos mokslų kryptis, kasmetinis priėmimas – 400-500 ir būtų geresnė materialinė bazė.

Diskusijose dalyvavo prof. A. Smailys, kuris pasisakė už tai, kad Kauno medicinos institutą reikėtų įjungti į atkuriamą Kauno universitetą. Jis siūlė būsimejame universitete formuoti šio profilio specialybes: lingvistikos, fizikos-technikos, biologijos, teisės, filosofijos, sociologijos ir medicinos. Kauno Mikalojaus bažnyčioje yra 1,5 mil. knygų, kurios galėtų sudaryti būsimo universiteto bibliotekos pagrindą. Siūlė sudaryti rektoratą visuomeniniais pagrindais, kuris jau pradėtų rūpintis Universiteto atkūrimo darbu.

Prof. A. Praškevičius kategoriškai pasisakė prieš Kauno medicinos instituto įjungimą į būsimą universitetą.

Prof. A. Praškevičius siūlo palaipsniui pradėti Kauno vakarinio fakulteto bazėje atkurti Kauno universitetą,

priimant į dieninį skyrių 1989 m. keletą grupių. Pasiūlo dar antrą variantą, tai VVPI perkelti į Kauną.

Drg. A. Kunčinas pareiškia, kad Vilniaus miesto visuomenė yra už tai, kad filosofijos specialybė būtų Vilniuje, be to mokslinės jėgos yra Vilniuje. Galima bus rengti tik vieną grupę, nes daugiau nėra poreikių.

Prof. J. Leonavičius praneša, kad šiuo metu sociologai yra rengiami 18-je šalies universitetų po 50 žm. Bet sunku su jų įdarbinimu. Kaune šiuo metu yra humanitarinių specialybių žmonių, kurie negauna darbo pagal įgytą specialybę.

Drg. V. Kazakevičius pažymi, kad Kauno visuomenei reikia Universiteto, tačiau reikia atsižvelgti į poreikius, į realią materialinę bazę, kadrus. Jis siūlo 1989 m. KVF atidaryti 3 dieninio mokymo grupes (kalbų ir finansų). Neteisinga būtų materialinės bazės klausimą spręsti iš vieno atimant, kitiems atiduodant, nes šiuo metu visiems trūksta patalpų, nėra bendrabučių. Psichiatrinę ligoninę bus galima iškelti tik 1995 m., KPI rūmus atiduoti tik po to, kai jie pasistatys naujus korpusus. Drg. V. Kazakevičius išsakė LKP Kauno miesto I-ojo sekretoriaus Rimaičio ir Liaudies deputatų Tarybos vykdomojo komiteto nuomonę, kad Universitetą galima būtų įkurti po 4-5 metų, palaipsniui tam brandinant situaciją. Jo nuomone, Kauno miestui reikėtų turėti ikimokyklinio auklėjimo pedagogikos ir psichologijos, pradinių klasių mokytojų specialybes.

Drg. S. Matuzas išreiškia nuomonę, kad Kauno universiteto atkūrimas galimas tik laipsniškai auginant, t. y. VU KVF pradedant nuo 1989 m. priėmimą į dieninio mokymo grupes. Jis siūlo parengti artimiausiu laiku Ministrų Tarybos potvarkį ar nutarimą, kuriame išdėstyti Kauno universiteto atkūrimo etapus.

Drg. V. Germanas siūlo žiūrėti į situaciją realiai ir prioritaria laipsniškam universiteto atkūrimui. Jis siūlo sudaryti komisijas, kurios užsiimtų atskirų klausimų sprendimu.

Drg. Zakarevičiaus – LŪSTI direktoriaus pavaduotojo – nuomone, Universitetą atkurti galima tik palaipsniui, tačiau dabar reikalingas vyriausybiniis nutarimas, kuriuo būtų patvirtinta konkreti programa (kadru, specialybių formavimo, materialinės bazės). Siūlo paskirti programos vadovą.

Prof. A. Smailys pasisako už Kauno medicinos instituto įjungimą ir Kauno universiteto atidarymą jau nuo sekančių mokslo metų.

Drg. R. Podagalis pasisako už realų universiteto atkūrimo kelią. Reikia galvoti apie specialybių sąrašą, dėstytojus, materialinės bazės sukūrimą. Šiuo metu aukštosiose mokyklose trūksta materialinės bazės pagal normatyvus, ypač vietų bendrabučiuose. Be to, ministerija ir Plano komitetas turi rimtai išnagrinėti specialistų poreikius. Jis palaiko daugumos nuomonę, kad universiteto atkūrimas galimas po 4-5 metų.

Prof. J. Kubilius primena Kauno universiteto įkūrimo aplinkybes. Jo nuomone, reikia atsižvelgti į specialistų poreikį, kuris mažės. Manyti, kad pakeitus iškaubus išspręstas universiteto, kaip humanitarinės mokyklos, klausimas yra klaidinga. Todėl nereikia klaidinti visuomenės ir kurstyti emocijas. Tuo tautai padarysime tik žalą. Prof. J. Kubiliaus nuomone, Kauno medicinos institutą prijungus prie KVP – humanitarinio universiteto neturėsime. Galimas variantas ugdyti KVF, įvedant jame dieninio mokymo grupes, perdislokuojant VVPI kai kurias specialybes. Sunku bus perkelti dėstytojus. Tam reikalingas ilgesnis laiko tarpas ir laipsniškas sprendimas.

Prof. J. Kubilius siūlo kelti visuomenei klausimą dėl Mokslų Akademijos naujai kuriamų institutų steigimo (kultūros, viešosios nuomonės, lietuvių kalbos) Kauno mieste.

Nutarta nuo komisijos parašyti straipsnį į respublikinę spaudą apie Kauno universiteto atkūrimo siūlomus variantus. Straipsnį parašyti pavesta drg. Č. Medalinskui³⁵.

Medžiagą ministerijos kolegijai parengti buvo sudaryta darbinė grupė iš šių asmenų:

Č. Medalinskas – Liaudies švietimo ministerijos Aukštųjų mokyklų valdybos viršininkas

S. Matuzas – Valstybinio plano komiteto skyriaus viršininko pavaduotojas

A. Smailys – Sveikatos apsaugos ministerijos Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo instituto laboratorijos vedėjas, profesorius

A. Karoblis – Kauno politechnikos instituto vyr. dėstytojas

M. Zaščiurinskas – Kauno m. kompleksinio ekonominio ir socialinio vystymo valdybos viršininkas

J. Rajeckas – Švietimo ministerijos Specialistų kontingento planavimo skyriaus viršininkas

Darbinės grupės posėdis planuojamas gruodžio 27 d. 11⁰⁰ pas prof. J. Kubilių. Gruodžio 27 d. komisija pateiks

³⁵ Č. Medalinsko straipsnis „Kauno universitetas: svajonės ir realybė“ pasirodė 1989 m. vasario 2 d. „Tiesoje“. Jame buvo referuota 1988 m. gruodžio 8 d. posėdžio medžiaga.

Liaudies švietimo ministerijos kolegijai pasiūlymus dėl
Kauno universiteto atkūrimo.

Komisijos pirmininkas prof. J. Kubilius [parašas]
Komisijos sekretorė E. Slaninaitė [parašas]

Mašinraštis: VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti).

NR. 14. IŠTRAUKA IŠ LIAUDIES ŠVIETIMO MINISTERIJOS KOLEGIJOS
POSĖDŽIO 1988 M. GRUODŽIO 27 D. PROTOKOLO

Lietuvos TSR
Liaudies Švietimo Ministerija

Protokolas
1988 12 27. Nr. 4

Kolegijos posėdis

<...> Pirmaeilės priemonės Kauno universiteto atkūrimui.
KALBĖJO:

R. Podagalis. Buvo sudaryta komisija dėl Kauno universiteto. Jai pirmininkauti sutiko J. Kubilius. Terminas pateikti pasiūlymams buvo duotas iki 1988 m. gruodžio 30 d., todėl reikėtų išklausyti informaciją šiuo klausimu. Klausimas dar tęstinas.

J. Kubilius. Draugas Č. Medalinskas paruošė straipsnį spaudai komisijos vardu. Reikėtų palaukti atsiliepimų, juos apsvarstyti ir pirmame sekančių metų ketvirtyje spręsti.

R. Podagalis. Per gana trumpą laiką komisija gana išsamiai išnagrinėjo šį klausimą. Kol kas visą rūpestį ant savęs ima Vilniaus valstybinis universitetas.

NUTARTA:

Pritarti komisijos darbui. Klausimas dar tęstinas

Mašinraštis: LCVA, f. R-762, ap. 6, b. 4073, l. 16.

NR. 15. LIAUDIES ŠVIETIMO MINISTERIJOS KOLEGIJOS
1988 M. GRUODŽIO 27 D. NUTARIMAS IR VALSTYBINĖS KOMISIJOS
ATASKAITA

Lietuvos TSR
Liaudies Švietimo Ministerija
Kolegija

Nutarimas
1988 12 27. Nr. 47a

Dėl Kauno universiteto atkūrimo

Kolegija, išklausiusi komisijos Kauno universitetui atkurti pirmininko prof. dr. J. Kubiliaus pranešimą, priitaria jo pateiktoms pirmaeilėms priemonėms šiuo klausimu (pridedamas)

Kolegijos pirmininkas [parašas] H. Zabulis

[penki parašai, datuoti 1989 m. sausio 30 d. – vasario 1 d.]

LTSR liaudies švietimo ministerijos kolegijos nutarimo
1988 12 27 Nr. 47a

1 priedas

Liaudies švietimo ministerijos komisijos
parengtos pirmaeilės priemonės Kauno universitetui
atkurti

Kauno aukštosios mokyklos šiuo metu pagrindinai ruošia inžinerinės pakraipos specialistus, jaučiamas didelis humanitarinių specialybių absolventų trūkumas. Mieste mažai lietuvių kalbos ir literatūros, užsienio kalbų specialistų, o taip pat ekonominių tarnybų darbuotojų su aukštu mokslu. Šiuos sunkumus įveikti gali tik atitinkamo profilio aukštosios mokyklos įkūrimas, t. y. Kauno universiteto atkūrimas. Šiame universitete būtų tikslinga ruošti: lietuvių kalbos ir literatūros, užsienio kalbų, bibliotekininkystės ir bibliografijos, istorijos, finansų ir kredito, buhalterinės apskaitos, taikomosios sociologijos

specialistus. Sukūrus reikiamą mokymo bazę – taikomosios matematikos, tarptautinių ryšių organizavimo specialistus. Naujai aukštajai mokyklai įkurti būtina materialinė bazė, profesorių bei dėstytojų kadrai. Realiai šis uždavinys gali būti išspręstas įgyvendinus tokias priemones:

1. Kauno universiteto atkūrimą vykdyti Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto vakarinio fakulteto bazėje. Tuo tikslu siūloma panaikinti šį fakultetą ir įkurti 3 Vilniaus universiteto fakultetus Kaune: filologijos, ekonomikos ir menedžerių kvalifikacijos kėlimo fakultetą. Fakultetų darbui organizuoti ir koordinuoti numatyti prorektorijų etatus.

[2.] Nuo 1989 / 90 mokslo metų atidaryti Vilniaus valstybinio universiteto Kauno fakultetuose dieninį skyrių, priimant studentus į šias specialybes:

2.1. lietuvių kalba ir literatūra (0219) – 50 studentų;

2.2. anglų kalba (0220) – 25 studentai;

2.3. finansai ir kreditas (0604) – 25 studentai.

3. 1990 / 91 mokslo metais priimti į buhalterinės apskaitos (0608) specialybę – 25 studentus, bibliotekininkystės ir bibliografijos (0526) specialybę – 30 studentų.

4. Materialinės bazės plėtimas:

4.1. pradedant 1989 / 90 mokslo metais suteikti teisę VVU Kauno fakultetams naudotis LKP Kauno miesto komiteto politinio švietimo namų auditorijomis;

4.2 Kauno miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomasis komitetas – iškelia vidurinę profesinę technikos mokyklą į naujai pastatytą (1989 metais) tarpmokyklinio mokymo kombinatą, o atlaisvintas patalpas perduoda universiteto fakultetams (atlikus einamąjį remontą);

– užtikrina, kad 1991 metais būtų pradėta Kauno A. Sniečkaus politechnikos instituto Energetikos fakulteto statyba ir baigta 1993 metais. Pastačius šį pastatą Kauno A. Sniečkaus politechnikos institutas perduoda vienus rūmus į universiteto Kauno fakultetų balansą;

– skiria nenutolusį nuo dabartinių fakulteto pastatų sklypą naujam fakultetų korpusui statyti. Liaudies švietimo ministerija privalo užtikrinti projektinės dokumentacijos parengimą 1992 metų statybai;

– skiria 1989 ir 1990 metais po 3 butus, o 1991, 1992, 1993, 1994 ir 1995 metais po 5 butus atvykstantiems iš kitų miestų dėstytojams su moksliniais vardais ir laipsniais.

5. Liaudies ūkio vadovaujančių darbuotojų ir specialistų kvalifikacijos kėlimo institutas prie Lietuvos TSR

Ministrų Tarybos perduoda Kauno A. Sniečkaus politechnikos institutui Pramonės technologijos ir metrologijos bei ekologijos ir darbo apsaugos katedras su atitinkamu kvalifikacijos kėlimo klausytojų kontingentu. Gamybos organizavimo katedros pagrindu įkurti menedžerių kvalifikacijos kėlimo fakultetą ir šį fakultetą su mokymo prietaisais, įrengimais, skaičiavimo technika bei 350 vietų bendrabučiu perduoti į Vilniaus universiteto Kauno fakultetų balansą. Kauno A. Sniečkaus politechnikos institutas organizuoja perduoto kontingento kvalifikacijos kėlimą. Liaudies švietimo ministerija numato dalies šio kontingento apmokymą Vilniuje.

6. Valstybinis plano komitetas numato kapitalinius įdėjimus minėtų naujų korpusų statybai ir skiria papildomai 1990 metais lėšas ir reikiamus limitus Vilniaus universiteto Kauno fakulteto studentų bendrabūčiui statyti, reikiamas apimtis gyventojų išskeldinimui.

7. Liaudies švietimo ministerija ir Vilniaus universiteto Kauno fakultetai 2-3 metų bėgyje organizuoja atitinkamų katedrų formavimą ir pagal materialinės bazės sukūrimo galimybes organizuoja kitų specialybių atidarymą šiuose fakultetuose. Tuo pat metu darbo tvarka išnagrinėti bibliotekos patalpų ir skaičiavimo technikos panaudojimo klausimus.

Prašyti Kultūros ministeriją [Kauno] šv. Mikalojaus bažnyčioje esančias knygas perduoti Vilniaus universitetui.

8. Įvykdžius šias priemones Liaudies švietimo ministerija pateikia Lietuvos TSR Ministrų Tarybai reikiamus dokumentus Kauno universiteto atkūrimui.

9. Kauno universiteto atkūrimo komisija kontroliuoja šių priemonių įgyvendinimą.

Komisijos pirmininkas [parašas] prof. dr. J. Kubilius

Mašinraštis: LCVA, f. R-762, ap. 6, b. 4072, l. 132-135. Publikuota: Smailys A. Kauno universitetas – istorija ir dabartis, In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 81.

NR. 16. ZIGMANTAS KAZAKEVIČIUS APIE VALSTYBINĖS KOMISIJOS POSĖDĮ
1988 M. GRUODŽIO 27 D.

Kauno universitetas: nuo idėjos – link pirmųjų konkrečių žingsnių

Gruodyje Vilniuje įvyko respublikos Liaudies švietimo ministerijos sudarytos Kauno universiteto atkūrimo komisijos posėdis, kuriame svarstytos tolesnės perspektyvos ir konkretūs žygiai šiuo reikalu. Apie tai paprašėme papasakoti komisijos narį, LKP [Kauno] miesto komiteto antrąjį sekretorių Zigmą Kazakevičių.

– Posėdyje apibendrinti per keletą mėnesių sukaupti pasiūlymai, aptarti galimi keliai, kaip atgaivinti Kauno universitetą. Išryškėjo dvi koncepcijos: viena – atkurti jį, mechaniškai sujungiant kai kurias miesto aukštąsias mokyklas, kita – išauginti iš Vilniaus universiteto vakarinio fakulteto, labiau akcentuojant humanitarinį profilį, tolydžio papildant naujomis specialybėmis. Komisija gavo pasiūlymą atkurtajame Universitete įsteigti istorijos-filologijos, meno, ekonomikos ir teisės, medicinos, filosofijos-teologijos fakultetus, rengti čia darbo psichologijos, ekologijos žinovus, taip pat perkelti į Kauną specialistų kvalifikacijos kėlimu užsiimančias instancijas.

Nemaža dalis tų pasiūlymų konstruktyvūs, pamatuoti, kai kurie kelia abejonių. Štai vienas iš pateikiamų problemos sprendimo variantų – sujungti Politechnikos, Medicinos institutus, Kunigų seminariją, Vilniaus universiteto vakarinį fakultetą po atkurtojo Kauno universiteto iškaba – vargu ar panaikins mūsų mieste humanitarinės dvasios „deficitą“, nes dominuos ne ją skatinančios specialybės. (Beje, kaip žinoma, ir Bažnyčia atskirta nuo valstybės, taigi, ir nuo mokyklos...). Buvo pateikta tokia statistika – Lietuvoje yra 228 tūkstančių specialistų, baigusią aukštąjį mokslą – 70 tūkstančių, Kaune – 35 tūkstančiai; tačiau su humanitariniu išsilavinimu sostinėje – 30 tūkstančių specialistų, o mūsų mieste – tik 10 tūkstančių. Skaičiai byloja, kad Kaunui (ir, matyt, zonai) reikėtų labiau akcentuoti visų pirma netechniškas profesijas.

Kaip pažymėjo Vilniaus universiteto rektorius profesorius J. Kubilius, pati aukštųjų mokyklų išdėstymo Lietuvoje schema nevykusi. 1950-aisiais panaikinus Kauno universitetą, buvo žengtas neapgalvotas žingsnis paliekant čia tik taikomasias specialybes. Tarkim, Vilnius galėjo

apsieiti be Pedagoginio instituto, kuris tam tikra prasme dubliuoja Universitetą. Rektoriaus, kaip ir komisijos daugumos narių nuomone, Kauno universitetą reikia atgaivinti apgalvotos, solidžios evoliucijos keliu. Pradžiai – jau kitamet formuoti keletą dieninių grupių Vakariniam fakultetui, artimiausiu metu pagalbėti apie išnykusių specialybių (kad ir muziejininkystės) „reanimavimą“. Ateityje galima būtų galvoti apie Pedagoginio instituto įliejimą į Kauno universitetą.

Evoliucijos kelias be konkrečių darbų ir konstruktyvios platformos gali pasirodyti esąs pernelyg tikras. Todėl labai gerai, kad šiame posėdyje buvo sudaryta darbo grupė, kuri artimiausiu metu paruoš rimtą Kauno universiteto atkūrimo projektą, išdėstydamą jame konkrečius pasiūlymus dėl specialybių, materialinės bazės, kadro, tikslų terminų, ir iki naujųjų mokslo metų pateiks jį apsvarstyti Respublikos vyriausybei. Šios darbo grupės sudėtyje – Liaudies švietimo ministerijos, Valstybinio plano komiteto, mūsų miesto aukštųjų mokyklų ir Vykdomojo komiteto atstovai. 1988-ieji, subrandinę šviesią mintį – atkurti Kaune universitetinę tradiciją, pritariant tam miesto ir Respublikos visuomenei, inteligentijai, jau baigiasi. Ateinantys naujieji turės būti realių, konkrečių žingsnių į šį mums brangų tikslą metai.

Kalbėjosi
Rūta KANOPKAITĖ
„K[auno] t[iesos]“ korespondentė

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1988 gruodžio 29, 3.

NR. 17. ALFREDAS SMAILYS APIE VALSTYBINĖS KOMISIJOS POSĖDĮ
1988 M. GRUODŽIO 27 D.

Kauno universitetas: viltys jau šviesesnės

Praėjusių metų gruodžio 27 d. įvyko Kauno universiteto atkūrimo grupės komisijos darbinės grupės pasitarimas dėl pirmaeilių priemonių universitetui atkurti. Numatyta Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto bazėje įsteigti 3-4 Vilniaus universiteto fakultetus Kaune: filologijos, ekonomikos, menedžerių ir kadro persikvalifikavimo bei matematikos-fizikos fakultetus. Fakultetų darbui

organizuoti ir vadovauti siūloma paskirti du prorektorius (mokymo ir ūkio reikalams). Jau 1989–1990 mokslo metais siūloma atidaryti filologijos fakultetą, 1990–1991 mokslo metais – ekonomikos bei menedžmento ir kadru persikvalifikavimo fakultetus.

Viename iš trijų minėtų fakultetų siūloma mokyti bibliotekininkystės ir bibliografijos specialybių. Taip pat numatyta skirti miesto teritorijoje sklypą Universiteto miestelio statybai. Kai kas mano, kad bus nelengva rasti tinkamą vietą. Turint gerų norų, ir šį klausimą galima išspręsti. Pavyzdžiui, profesorius V. Vaičiuvėnas siūlo šiam tikslui panaudoti Davalgonių miško teritoriją prie šiaurinio miesto apvažiavimo, prie plento, vedančio į Jonavą. Geras susisiekimasis, paruoštos komunikacinės linijos, aerodromas ir Neries rekreacinė zona sudarytų geras sąlygas Universiteto miestelio statybai.

Galima būtų galvoti ir apie Mokytojų namų zonos išnaudojimą tiems tikslams. Bet čia ploto truputį mažoka. Tikslinga galvoti ir apie Universiteto miestelio statybą buvusio aerodromo vietoje. Linksmadvario šlaituose galima įrengti puikią rekreacinę zoną. Statybinių plotų čia būtų per akis. Beveik tiesiogiai Universiteto miestelis liestųsi su Žemės ūkio akademijos studentų miesteliu. Be to, Universiteto atkūrimas šioje zonoje turi ir istorinę sąsają. Čia anksčiau buvo Kauno universiteto Fizikos-chemijos fakulteto rūmai, vokiečių susprogdinti karo metais. Panaudojant šiuos plotus nesunkiai čia būtų galima pastatyti Oksfordo universiteto koledžinę sistemą. Už tokio tipo universitetą pasisako nemažai intelektualų.

Nutarta prašyti LTSR kultūros ministeriją, kad šv. Mikalojaus bažnyčioje esančios knygos būtų perduotos Vilniaus universitetui, o vėliau – besikuriančiam Kauno universitetui, savaime suprantama, dalį knygų prieš tai sugrąžinant teisėtiems savininkams. Taip būtų sukurtas pagrindas Kauno universiteto bibliotekai. Sudarytas projektas numato ir aprūpinimo butais programą iš kitų miestų atvykusiems dėstytojams bei profesoriams, kurie dirbtų Kauno universitete. Numatyti būdai, kaip aprūpinti bendrabučiais būsimus jo studentus. Preliminariai Universitetą numatoma atidaryti 1991 metais.

Alfredas SMAILYŠ

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 sausio 11, 1.

NR. 18. IŠTRAUKA IŠ LPS KAUNO TARYBOS POSĖDŽIO 1989 M. SAUSIO 4 D. PROTOKOLO

LPS Kauno Tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. sausio 4 d. protokolas nr. 1

Dalyvavo 16 žmonių

<...> A. Smailys. Dėl un-to egzistuoja dvi komisijos – „Aukuro“ ir valstybinė komisija. „Aukuras“, be forumo, daugiau nieko nepadarė. Į valst[ybinę] komisiją įeina Rimaitis, Kazakevičius, Kubilius, Domarkas. Ši komisija dirbo intensyviai. Uždav[inius] iki naujų metų paruoš. Rektoriai Praškevičius, Domarkas un-to neminėjo. Paskutiniame posėdyje (1988 m. gruodžio 28 d.) Kazakevičius – un-tas po 2000 m.

Atkurti filologijos fakultetą – lietuvių ir anglų kalbos. Kitais metais įvesti ekonomikos fakultetą. Dar kitais atidaryti menedžerių fakultetą. Prašyti, kad Mikalojaus bažnyčią gražintų universitetui. Iki 18 val. valdžia sutiko atiduoti Politinio švietimo namus. Ir tipinę vid[urinę] m[okykl]ą atiduoti un-tui.

Į projektą įrašė punktą – išskirti Kauno un-tui plotą. Galbūt Davalgonių³⁶ zoną. Smailys siūlo buvusią aerouosto zoną. Nutarimas bus sausio 26 dieną. Smailys mano, kad ir Sąjūdis turėtų tą nutarimą įnešti.

Paskutinis punktas – 1990 m. paskelbti universiteto atidarymą. Smailio nuomone, reikia, kad Kauno Tarybos nariai parašytų straipsnį dėl universiteto miestelio ploto. Šiuo klausimu trūksta Sąjūdžio veiklos.

A. Kaušpėdas. Jei Kauno Taryba žinotų išėities davinius, galėtų paskelbti konkursą un-to miestelio projektui.

A. Abišala. Ar aš teisingai supratau, kad un-tas iš pradžių turės 4000 žm[onių]. Tad koks jis bus ateityje? Įsivaizduoja nedidelį un-tą.

A. Butkevičius. Siūlo Kauno Tarybai palaikyti prof. Smailį jo veikloje dėl un-to³⁷.

³⁶ Pirminėje publikacijoje – Davangonių.

³⁷ Anot Kostkevičiaus liudijimų, Sąjūdžio pozicija Kauno universiteto atkūrimo klausimu nebuvo vieninga. „1989 pavasarį, kai kviečiau Landsbergį vadovauti Atkūrimo konferencijos vienai iš sekcijų, jis man pasakė, kad yra prieš VDU atkūrimą, nes tai trukdys stiprinti lietuvių Vilniuje, pritraukti daugiau lietuvių. Bet kadangi VDU atkūrimo idėja populiarė, jis tam nespriešė. Bet ir neprisidės.“ (2019 m. balandžio 26 d. G. Kostkevičiaus laiškas rinkinio sudarytojui). „VDU atkūrimas nebuvo Sąjūdžio dienotvarkėje ne tik dėl Landsbergio pozicijos. Sąjūdyje buvo stipri grupė (Ozolas, Čepaitis ir kiti), kurie atkūrimui nepritarė. Jie įtakoję ir Kauno Sąjūdį. Kauno Sąjūdyje į savo šalininkų gretas „Aukurui“ pavyko pritraukti tik antrailes vietinės Tarybos figūras. Tačiau, kita vertus, daug vilniečių prisidėjo prie VDU atkūrimo.“ (2019 m. balandžio 26 d. G. Kostkevičiaus laiškas rinkinio sudarytojui).

Publikuota: Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos dokumentai. In *Kauno istorijos metraštis*, t. 2, 2000, 226.

NR. 19. GRUPĖS KAUNO MOKSLININKŲ SIŪLYMAS, 1989 M. SAUSIO 31 D.

Kauno universitetas! Koks?

Jau daug kalbėta ir rašyta apie norus atkurti universitetą Kaune. Tam pritariančių daug daugiau, ir atrodo, kad jų norai vienaip ar kitaip išsipildys. Tačiau ne mažiau svarbu ir tai, koks bus naujasis universitetas. Šiandien spausdiname rašinį, kurio autoriai siūlo vieną iš būsimos aukštosios mokyklos koncepcijų.

<...> Siūlome tokią išeitį: ugdykime Kauno universitetą iš dabartinės Kauno mokslo esmės, nesigėdydami jos vadinamo pragmatiškumo. Ugdykime nebijodami tam tikrų lūžių ir nevengdami prašyti būtinos pagalbos iš Vilniaus ir visos Respublikos.

Kauno mokslas visų pirma yra politechniškas. Jam galima ir reikia sudaryti fundamentalią fizikos bazę. Galima ir reikia imtis Kaune taip pat aukštesnių esmės teorijų, o ne vien techniško žinojimo, „kaip“ tokiose srityse kaip **informatika** (čia turint omenyje gana platų disciplinų spektrą, nuo, pavyzdžiui, logikos ir semiologijos iki, tarkime, formalių lingvistikos ar programavimo teorijų). Prie šių informatikos mokslų dera turėti ir praktiškesnių taikomųjų krypčių, kaip, pavyzdžiui, šiuolaikinę bibliografinių šaltinių analizę bei kiti panašūs dalykai.

Gilios yra Kauno medicinos bei žemės ūkio mokslų tradicijos. Jomis reikia remtis plėtojant jau esančias Kaune „akademiškesniasias“ šių mokslų atšakas – pavyzdžiui, įkūrus **biokibernetinius** tyrimus bei kitus šiuolaikinės fiziologijos frontus. Reikalingos taip pat studijos, diegiančios **ekologinį-geografinį** požiūrį į aplinką ir remiamos atitinkamų fundamentalių specialybių (pavyzdžiui, botanikos ir mikrobiologijos).

Kaunas jau turi gamybos ir finansų valdymo patirties; esama ir tų dalykų dėstymo dabartiniame VVU vakariniame fakultete. Bet nuo šios buitinės praktikos pereitina prie gilesnių tokio valdymo pagrindų: **sociologijos, teisės, šiuolaikinės finansų** analizės. Labai pageidautinas ir

filosofijos specialybės atsiradimas, nors tai ir susiję su nemenkais keblumais.

Čia nurodytos kryptys, be abejo, nesudaro išsamios ir neabejotinos universiteto specialybių nomenklatūros. Jos pateiktos kol kas tik aiškinant universiteto kildinimą iš esančios Kauno prigimties, žinoma, neatsižadant ir naujovių, ir pagalbos prašymų.

Šitokie pasiūlymai kartais vadinami nerealiais, pabrėžiant Kauno nepajėgumą ir siūlant, kritikų nuomone, „realenes“ universiteto versijas. Pažvelkime į svarbiausius tokius prieštaravimus idėmiau...

Bene svarbiausias priekaištas, ypač neretai girdimas kalbant su vilniečiais, – kad Kaune pernelyg trūksta to ar kito mokslo specialistų. Kai kuriais atvejais tai tiesa, bet neskubėkime daryti lemtingų išvadų. Kauno kultūros nuniokojimas per karą bei vėlesnius „tvarkymus“ jaučiami ir dabar. Todėl gal nėra neleistina tikėtis Lietuvos ir ypač Vilniaus pagalbos šiam netoli sostinės esančiam miestui? Juo labiau, kad daugelis resursų ir vertybių nedingo, o tik atsidūrė Vilniuje... Mes nenorime, kaip sakoma, „atsukti istorijos rato atgal“, tačiau sugrąžinti bent dalį universitetiškų specialybių į Kauną, atsikviesti reikalingiausių specialistų, mūsų nuomone, visai realios skolos atidavimas. Kauno universitetas turi remtis daugiausia Kauno jėgomis, bet neleistina, kad šis reikalavimus žlugdytų svarbius ir Kauno, ir visos Lietuvos interesus!

Kai ką baugina siūlomų fundamentalių bei humanitarinių mokslų specialybių „siaurumas“, t. y. kad tokių specialistų Lietuvai reikės nedaug. Atsižvelgiant į specialistų paklausą, reikia siekti, kad universitetas būtų **nedidelis** (gal apie 2 tūkst. studentų, tarp jų pirmo kurso apie 500), bet tenkinantis visus poreikius. Todėl reikia laikytis **specialybių įvairovės** (pirmajame etape – gal apie 14–16 specialybių). Tai nėra paranku: studentų kontingento mažuma prieštarauja kai kurioms galiojančioms instrukcijoms, be to, teks atsižvelgti į ekonominius sunkumus. Ta dingstimi siūlomos įvairios universiteto versijos prijungti jį prie kokios nors dabartinės stambios praktiškos mokyklos. Tuo tikimasi garantuoti universitetui „deramą lygį“: solidžią jau esančią bazę, aukštą kategoriją, pagal galiojančią mokyklų klasifikaciją patikimesnį finansavimą ir t. t. (Buvo siūlymų taip pat panaudoti, pavyzdžiui, Kauno medicinos institutą arba „permesti į Kauną“ Vilniaus pedagoginio instituto dalį, arba dalį Kauno politechnikos instituto.)

Bet pritarti tokioms versijoms vargu ar galima žinant jų neatitikimą aukščiau minėtiems principiniams pageidautinos mokyklos bruožams.

<...> Tolesniam svarstymui norime pateikti tokius konkretesnius siūlomos universiteto struktūros apmatus. (Dėl straipsnio glaustumo pateiksime tik **specialistų rengimo kryptis**, neliesdami būtinai prie jų reikalingų **mokslinio tyrimo padalinių bei praktinės informatikos skyrių!**)

I. Informatikos ir formaliosios lingvistikos fakultetas su jau minėta kryptimi, kurią specialiais terminais galima nusakyti kaip „semiotinių sistemų“ kryptį, – informatikos teoriniais mokslais ir pan. Turėtų čia pritapti ir kalbų mokslų dalis, artimesnė vadinamajai „formaliajai“ lingvistikai (skirtingai nuo tradicinių etnografinių, literatūrologinių ir pan. filologijos krypčių). Tikėtų ir jau esanti VVU vakariniame fakultete bibliologijos specialybė.

II. Fizikos fakultetas galėtų turėti vienintelę, bet palyginti gausią įprastinę universitetams specialybę „fizika“. Galbūt svarstytinas ir kiek platesnės šio fakulteto galimybės, prijungiant, pavyzdžiui, kai kuriuos teorinius mokslus iš mechanikos ir panašių sričių.

III. Biologijos ir ekologinių mokslų fakultetas su dviem svarbiausiomis kryptimis: fiziologine (įskaitant biokibernetiką bei artimus jai dalykus) ir ekologinę (biogeocenzų teoriniais tyrimais bei modeliavimu ir monitoringu, suvienijant visa tai ekologinės geografijos požiūriu).

IV. Filosofijos, visuomenės bei etnokultūrinių mokslų fakultetas: filosofija, teisė, filologija (lietuvių, rusų ir galbūt germanų), darbo ekonomika ir sociologija, finansai ir kreditas, istorinė archyvininkystė. Juo labiau, kad nemažai šių specialybių jau egzistuoja dabartiniame VVU vakariniame fakultete.

Baigiant, keletas pastabų-komentarų apie galimus siūlomos koncepcijos neaiškumus.

Pirmiausia dėl santykių su Vilniaus mokslų židiniais. Mūsų nuomone, kuriant Kauno universitetą reikia vengti VVU krypčių pamėgdžiojimo ir dubliavimo. Todėl nesiūlome, pavyzdžiui, netgi labai būdingų universitetams matematikos, chemijos, geologijos ir kitų studijų, atsisakome istorijos studijų (išskyrus nebent archyvistiką, kurios atsi-radimas Kaune vis dėlto kiek švelnintų Kauno atitrūkimą nuo istorijos). Tačiau negalime atsižadėti visko, kas atsidūrė Vilniuje. Tikime, kad įmanomas ir būtinas darbų pasidalijimas tokiose srityse kaip informatika, fizika, ekologijos

mokslai ir filologija. Atsižvelgiant į teisininkų trūkumą, nederėtų baugintis ir lygiagretaus teisininkų rengimo Vilniuje ir Kaune.

Antra, dėl humanitarinių bei „tikslųjų“ ir gamtos mokslų santykio. Humanitariniams mokslams neabejotinai tenka prioritetas mūsų tikslų bei idealų požiūriu, ir tai neturi likti vien skambiais žodžiais, nors realion artimiausių laikų universiteto programon vargu ar tilps tokios daugelio siūlomos specialybės kaip psichologija, etnografija, lyginamoji kalbotyra, Rytų kalbos nuo semitų bei Irano ligi Japonijos, archeologija, kultūrų bei religijų istorija ir t. t.

<...> **Trečia,** manome, kad tokio universiteto veikla galėtų prasidėti jau 1990–1991 mokslo metais arba bent (didelių kliūčių atveju) 1991 m. rudenį.

V. ANTANAITIS

Profesorius, žemės ūkio mokslų daktaras,

A. DZIEGORAITIS

Docentas, biologijos mokslų kandidatas,

A. GUTMANAS

Docentas, biologijos mokslų daktaras,

Č. KUDABA,

Profesorius, geografijos mokslų daktaras,

A. MICKIS

Profesorius, medicinos mokslų daktaras,

B. SNARSKIS

Vyresnysis mokslinis bendradarbis, technikos mokslų kandidatas,

M. VENSLAUSKAS

Docentas, biologijos mokslų daktaras

Publikuota: *Komjaunimo tiesa*, 1989 sausio 31, 2. Truputį pakeistas straipsnis perspausdintas: *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 23–24.

NR. 20. AURELIJAUS NORUŠEVIČIAUS KVIETIMAS KURTI KRAŠTOTYROS
FAKULTETĄ, 1989 M. VASARIO 8 D.

Kauno universitetas: pradėkime nuo kraštotyros

Besidomintieji Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu nekantriai laukė Liaudies švietimo ministerijos sudarytos komisijos išvadų. Respublikinėje spaudoje komisija nepateikė jokios informacijos. Sužinojome tik, jog skubėti nereikia, jog Universiteto atidarymo data preliminariai reikėtų laikyti 1991-uosius, o paskui bus galima koreguoti...

Įdomiai skamba Universiteto auginimo idėja iš vakarinio fakulteto, jau dabar ieškančio prieglobsčio miesto įstai-gose. Ateityje komisija siūlo pagalvoti apie Vilniaus pedagoginio instituto perkėlimą į Kauną. Perskaičius tokias mintis, taip ir peršasi išvada: Universitetas reikalingas Kaunui, kad jis taptų universitetinis, o ne tam, kad mūsų inžinieriai ar medikai būtų rengiami plačios erudicijos, tvirtų humanistinių nuostatų tautos švyturiais ir vadais.

Komisiją, matyt, tenkina atlikti darbo rezultatai. Pirma, Kaunas turės universitetą (kada nors). Antra, dar ilgus dešimtmečius nebus konkurento Vilniaus universitetui (jo rektorius buvo minimos komisijos pirmininkas). Trečia, išliks savo postuose buvusio Kauno universiteto, o dabar atskirų institutų vadovai. Ketvirta, bus sudarytas dar vienas rektoratas, kuriam dar ilgai vadovaus VVU rektorius. Penkta, siūlomas brangiausias kelias.

Ta proga noriu pacituoti Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus profesoriaus S. Šalkausko mintį. Įsiklausykime! „Bene svarbiausia tačiau bus tai, kad, esant ir daugiau universitetų, susidaro labai naudinga mokslinė rivalizacija: kiekvienas universitetas stengiasi aukščiausiai išskirti savo mokslinėmis pajėgomis, patraukti daugiausiai klausytojų, pasižymėti savo moksliniais laimėjimais, sudaryti geriausių akademinių tradicijų ir užimti garbingiausią vietą aukštųjų pasaulio mokyklų šeimoje“. Taip kalbėjo šis mokslo vyras, galvodamas apie Lietuvos ateitį, apie tikrą ir rimtą pagalbą atkuriamam Vilniaus universitetui. Ar galėjo profesorius tikėti, kad ateis toks laikas, kai kiti, analogiškas pareigas užimantys, bet kito-mis aplinkybėmis brendę vadovai bijos universiteto kaip grėsmės savo kėdėms. Reikia tikėtis, kad humanizacijos ir humanitarizacijos poreikis leis Kauno institutų studentams

ir pažangiems dėstytojams, profesoriams nugalėti siaurus interesus bei asmenines ambicijas ir paskatins kuo greičiau atkurti Vytauto Didžiojo universitetą.

Norėdami pagreitinoti Universiteto atkūrimo procesą ir konkrečiai prie jo prisidėti, Kauno kraštotyrininkai savo iniciatyva pradeda skaityti paskaitas atkuriamame Universitete. Kviečiame Kauno aukštųjų mokyklų pirmų – antrų kursų studentus, kurie norėtų tapti Universiteto klausytojais, ateiti į KPI Mechanikos fakulteto rūmus (A. Mickevičiaus g. 37). Dalyvauti pirmuose užsiėmimuose kviečiame buvusius Universiteto profesorius, dėstytojus ir studentus, miesto vadovus, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio narius, Kauno šviesuomenę. KURIAMO UNIVERSITETO KRAŠTOTYROS FAKULTETO PIRMIEJI UŽSIĖMIMAI SKELBIAMI ŠIŲ METŲ VASARIO 23 DIENĄ 18 VALANDĄ.

Kad visuomenei būtų aišku, kodėl atidaromas fakultetas yra Kraštotyros (anksčiau tokio nebuvo), noriu bent trumpai supažindinti su numatoma užsiėmimų tematika. Studentams bus skaitomos paskaitos iš kraštotyrinio darbo metodikos ir istorijos, etnografijos, archeologijos, tautosakos, archyvistikos pagrindų, kultūros (dailės, muzikos, literatūros, architektūros, teatro ir t. t.), sporto, Lietuvos istorijos, paminklosaugos ir muziejininkystės. Fakultete veiks praktinio darbo sekcijos. Studentai turės galimybę pagal pasirinkimą dirbti praktinį darbą etnografijos, tautosakos, istorijos, paminklų apsaugos, liaudies atminties sekcijose. Studentas Kraštotyros fakultete gali studijuoti kiek nori metų, lankyti tas paskaitas, kurios, jo manymu, yra jam reikalingos ar įdomios. Pilnas kursas numatomas trejiems – ketveriems metams su privalomu egzaminų ir įskaitų laikymu. Studentas, išlaikęs nustatytus egzaminus, paruošęs ir apgynęs kraštotyrinį darbą, praturtinantį mūsų kultūrą, laikomas baigusiu Universiteto Kraštotyros fakultetą. Norintiems tapti profesionaliais muziejininkais reikės papildomai mokytis ir dirbti muziejininkystės sekcijoje (tai bus paruošta vėliau).

Noriu kreiptis į Kauno visuomenę palaikyti Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo pradžią. Svajojame apie knygų rinkimą būsimai Universiteto bibliotekai, todėl labai prašome visų peržiūrėti savo namų bibliotekas ir atrinkti knygų aukai (nei jų leidimo metai, nei išleidimo kalba, nei turinys neribojami). Norėtusi, kad miesto vadovai su didesne atsakomybe prieš dabartinę ir ateinančias kartas kuo skubiau sudarytų Universiteto atkūrimo komisiją, Kauno sociologams

pavestų ištirti studentų ir dėstytojų siūlomus atkūrimo variantus, kad saujelės nuomonė netaptų vyraujanti.

Aurelijus NORUŠEVIČIUS
Lietuvos kraštotyros draugijos Kauno skyriaus
prezidiumo narys

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 vasario 8, 5.

NR. 21. ĮRAŠAS IŠ ROMUALDO BALTRUŠIO DIENORAŠČIO, 1989 M. VASARIO 10 D.

1989-02-10 – Penktadienis

Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus ir Kauno vykdomojo komiteto iniciatyva šiandieną sukviestas pasitarimas, skirtas Vytauto Didžiojo universitetui atkurti. Jame pirmininkavo Kauno vykdomojo komiteto atstovas Kazakevičius. Jis, tardamas išanginį žodį, iškart pažymėjo, jog universitetą reikėtų atkurti, tačiau tam reikėtų panaudoti evoliucinį, bet ne revoliucinį būdą. Evoliucinis būdas, anot jo, – VDU pradėti ugdyti iš esamo Vilniaus universiteto filialo Kaune, o revoliucinis – sudaryti kaip bazę vieną kuria nors Kauno aukštąją mokyklą VDU atkurti. Už VDU atkūrimą ir Lietuvos mokslo išplėtimą pasisakė prof. K. Ragulskis, prof. A. Smailys, prof. A. Baubiniene, doc. A. Karoblis. Visų išklausęs, pasisakiau, kad galbūt būtų galima VDU atkurti ir sujungiant Kauno medicinos institutą (visiems klasikiniams universitetams būdinga turėti medicinos fakultetą) ir Kauno politechnikos institutą arba pagaliau iš pradžių, kaip siūloma Kazakevičiaus, Vilniaus universiteto filialą. Mano pasiūlymas labai nepatiko KMI rektoriui prof. Praškevičiui. Pasibaigus posėdžiui, jis priėjęs sako:

- Tai Jūs, profesoriau, norite mus sunaikinti.
- Nejaugi Jums, profesoriau, įeiti į VDU sudėti – tai sunaikinimas, – atsakiau jam nusteбęs.

Paskui, einant jau Laisvės alėja, prof. Praškevičius man aiškino, kad jų KMI dabar finansinė padėtis gera, o pakliuvę į universitetą ir tapę Medicinos fakultetu gali prarasti tai, ką dabar turi. Supratau, kad jis nenori Lietuvos mastu vertinti situacijos, tenkinasi esama padėtimi.

Publikuota: Baltrušis R. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Kaunas: [R. Baltrušis], 2013, 44–45.

NR. 22. POVILO ZAKAREVIČIAUS REPORTAŽAS APIE PASITARIMĄ KAUNO
VYKDOMAJAME KOMITETE, 1989 M. VASARIO 10 D.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas prasideda

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas - viena svarbiausių miesto visuomeninio gyvenimo aktualijų. Atkūrimo organizaciniai klausimai neseniai svarstyti miesto Vykdomojo komiteto darbo grupės pasitarime. Jame dalyvavo ir savo samprotavimus pareiškė LKP [Kauno] miesto komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius ir miesto Vykdomojo komiteto pirmininkas P. Staškūnas.

Darbo grupė pritarė Kauno universiteto atkūrimo respublikinės komisijos nuomonei, kad naujos aukštosios mokyklos Kaune organizavimas turi padėti spręsti dvi problemas: rengti tokių universitetinio profilio (pirmiausia humanitarinio) specialybių absolventus, kurie Lietuvoje neringiami, o poreikis yra, arba kurių paruošiama nepakankamai; humanitarizuoti miesto socialinę infrastruktūrą, kuri šiuo metu yra ryškiai hipertrofuota technokratizmo linkme. Todėl kai kurių autorių siūlomi variantai atkurti Universitetą, sujungiant Politechnikos bei Medicinos institutus ir VVU vakarinį fakultetą nepriimtini, nes tai nėra vienos iš šių dviejų problemų neišspręs - humanitarizavimo pusėn nesikeis nei studentų, nei mokslinio bei pedagoginio personalo sudėtis. Esminiai poslinkiai galimi tik steigiant humanitarinio profilio fakultetus, katedras, kuriose dirba atitinkamų specialybių dėstytojai.

Taip pat pritariama respublikinės komisijos siūlymams Universiteto atkūrimą organizuoti etapais, pradžioje plečiant VVU vakarinį fakultetą: pradėti jame organizuoti dieninio skyriaus grupes, jo bazėje sukurti keletą fakultetų ir tik po to skelbti galutinį Vytauto Didžiojo universiteto atidarymą. Šie siūlymai grindžiami tuo, kad šiandien Universitetas funkcionuoti kaip atskira aukštoji mokykla negali dėl materialinės bazės (mokymo bei laboratorinių patalpų, bendrabučių) bei pedagoginių kadro trūkumo. Organizuojant atkūrimą etapais, sutelkus miesto valdžios, Liaudies švietimo ministerijos, Kauno aukštųjų mokyklų bei mokslinio tyrimo organizacijų, visuomenės jėgas, per keletą metų bazės ir kadro klausimus bent iš dalies galima bus išspręsti.

Apsvarstytos konkrečios priemonės, užtikrinančios pradinį universiteto atkūrimo etapus. Pirmajame etape - nuo

šių metų rugsėjo 1 d. nuspręsta VVU vakariniame fakultete organizuoti dienas grupes, kuriose bus rengiami lietuvių kalbos ir literatūros, gamybos ekonomikos ir valdymo specialistai, taip pat įsteigti vadovų perkvalifikavimo skyrių (menedžerių mokyklą), į kurį bus priimami specialistai, turintys aukštąjį išsilavinimą. Jį baigus bus išduodamas antras aukštojo mokslo diplomas. Antrajame etape – nuo 1990 m. rugsėjo 1 dienos numatyta VVU vakarinį fakultetą reorganizuoti į tris fakultetus: ekonomikos ir vadybos, filologijos, vadovų perkvalifikavimo.

Labai išsamiai svarstyti materialinės bazės klausimai. Duoti nurodymai statybinėms organizacijoms dar šiais metais atiduoti naudojimui rekonstruojamus mokymo korpusus I. Snitko g. 2 ir Muitinės g. 14. Aptarta galimybė perduoti Universitetui 4-os profesinės mokyklos korpusą Rotušės a. 7. Numatyti konkretūs pastatų Muitinės g. 20 ir 22 rekonstravimo bei atidavimo naudoti, taip pat Psichiatriinės ligoninės (Muitinės g. 2) bei Medicinos mokyklos (Muitinės g. 15) išskėlimo, remonto ir perdavimo Universitetui terminai. Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas sutinka perduoti Universitetui korpusą Laisvės a. 53. Vykdomojo komiteto tarnybos įpareigotos kartu su Liaudies švietimo ministerija neatidėliojant spręsti vietos parinkimo naujiems mokymo korpusams bei jų projektavimo, taip pat bendrabučio statybos klausimus.

<...> Nors dirba Kauno universiteto atkūrimo respublikinė komisija, daug įvairių minčių pareikšta spaudoje, lyg niekas ir neprieštarauja dėl atkūrimo reikalingumo, netgi praktiniai žingsniai šia linkme, koncepcijos, kokia gi turėtų būti ši mokykla, nėra. Siūlyčiau kauniečiams sudaryti savo (atskirai nuo respublikinės) komisiją (grupę, klubą ir pan.) ir pabandyti paruošti tokią koncepciją.

Povilas ZAKAREVIČIUS
Profesorius, ekonomikos mokslų daktaras

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 vasario 17, 7.

NR. 23. KVIETIMAI Į KONFERENCIJĄ „TAUTINĖ AUKŠTOSIOS MOKYKLOS
KONCEPCIJA IR KAUNO UNIVERSITETAS“, IŠSIŪSTI 1989 M. VASARIO 10 D.

Gerbiamas Tamsta,
Kviečiu Jus dalyvauti mokslinėje konferencijoje
Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno
universitetas, kuri įvyks 1989 m. balandžio 26-28 d. Kaune

Konferencijos tikslas - aptarti aukštojo mokslo organizavimo Lietuvoje koncepciją, pagrįstą siekimu užtikrinti universalų universitetinį išsilavinimą. Aptariamose koncepcijos kontekste išnagrinėti konkrečius pasiūlymus dėl aukštojo mokslo organizavimo Respublikoje struktūrinių reformų ir pirmojo jų etapo, susijusio su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu. Konferencijoje dalyvauti kviečiami Lietuvos ir užsienio lietuvių mokslininkai, aukštųjų mokyklų dėstytojai, kultūros ir visuomenės veikėjai, gamybos vadovai.

Numatoma tokia konferencijos dienotvarkė:

04.26 d., trečiadienis - plenariniai pranešimai, bendroji diskusija;

04.27 d., ketvirtadienis - darbas sekcijose;

04.28 d., penktadienis - sekcijų darbo grupių pranešimai, baigiamojo dokumento aptarimas ir priėmimas.

Konferencijos metu planuojama organizuoti kultūrinę programą, supažindinti su Kauno aukštųjų mokyklų ir mokslo įstaigų baze. Konferencija bus baigta susitikimu - forumu su visuomene.

Konferencijoje planuojama organizuoti darbą sekcijose pagal mokslo kryptis:

1. Humanitarinių mokslų (filosofija, istorija, filologija, psichologija, sociologija ir kt.). Pirmininkas - filologijos daktaras, profesorius Vitas Areška. Ats. sekretorius - filologijos kandidatas Alvydas Butkus.

2. Teisės ir ekonomikos. Pirmininkas - ekonomikos daktaras, akademikas Antanas Buračas. Ats. sekretorius - teisės kandidatas, docentas Juozas Šatas.

3. Tikslųjų mokslų (informatika, matematika) ir fizikos. Pirmininkas - fizikos ir matematikos daktaras, akademikas Vytautas Statulevičius. Ats. sekretorius - technikos kandidatas, docentas Paulius Živatkauskas.

4. Gamtos mokslų (chemija, biologija, bioinžinerija ir kt.). Pirmininkas - biologijos daktaras, Mokslų Akademijos narys korespondentas Arvydas Janulaitis.

Ats. sekretorius – technikos kandidatas, docentas Aleksas Skrodenis.

5. Technikos mokslų (pagal kryptis, atitinkančias tautinės pramonės koncepciją). Pirmininkas – technikos daktaras, profesorius Rimas Bansevičius. Ats. sekretorius – technikos kandidatas, docentas Vytautas Kargaudas.

6. Medicinos mokslų. Pirmininkė – medicinos daktarė, profesorė Ala Baubiniene. Ats. sekretorius – medicinos kandidatas Egidijus Klumbys.

7. Meno mokslų. Pirmininkas – filosofijos kandidatas, docentas Krescencijus Stoškus. Ats. sekretorius – architektūros kandidatas, docentas Viktoras Palys.

Konferencijos proga bus išleistas specialus leidinys. Tuos, kurie pageidauja atspausdinti jame savo medžiagą, kviečiame iki kovo 15 d. atsiųsti pranešimų tekstus. Organizacinis komitetas pasilieka teisę spręsti, kurie pranešimai bus spausdinami leidinyje.

Konferenciją organizuoja Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“, padedamas Lietuvos TSR Mokslų Akademijos ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio. Norinčius dalyvauti konferencijos darbe prašome iki kovo 15 d. atsiųsti į organizacinį komitetą paraišką – anketa pagal pridedamą formą. Dalyvavimui patvirtinti bus išsiųsta konferencijos programa – kvietimas.

Visais klausimais, liečiančiais konferencijos organizavimą ir vedimą, galima kreiptis į R. Mačikėnienę (tel. 22-48-84) adresu:

232000 Kaunas, K. Donelaičio 20, 209 k.

Konferencijos organizacinio komiteto pirmininkas
technikos kandidatas Gediminas Kostkevičius
[parašas]

Mašinraštis ir vokas su išsiuntimo datos
(1989 vasario 10) antspaudu: VUB RS, f. 130, b. 3013
(lapai nenumuoti).

NR. 24. VVU KVF DARBUOTOJŲ PAREIŠKIMAS, 1989 M. VASARIO 11 D.

Kauno universiteto atkūrimo klausimą visų pirma turi
spręsti kauniečiai

Pritariame Lietuvos kraštotyros draugijos Kauno skyriaus prezidiumo nario A. Noruševičiaus straipsnyje „Kauno universitetas: pradėjime nuo kraštotyros“ („Kauno tiesa“, vasario 8 d.) paskelbtam pirmam drąsiam žingsniui – atidaryti kraštotyros fakultetą nuo vasario 23 d. atkuriamame Kauno universitete. Sveikiname, džiaugiamės, didžiuojamės!

Nenorėtume, kad Universitetas būtų auginamas kaip posūnis iš Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto. Tokiu keliu einant tikrai daug vandens nutekės, kol išaugs būsimasis Universitetas, juo labiau žinant, kad Liaudies švietimo ministerijos sudarytos komisijos išvados – rekomendacinės. Siūlome kuo skubiau sudaryti objektyvią komisiją, nepriklausančią nuo Liaudies švietimo ministerijos. Į ją turi įeiti Kauno mokslininkai, profesoriai, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio nariai. Gal iš tikrųjų tokia komisija galėtų būti ne paskirta, o išrinkta? Tiksliau tartųsi ne komisija, o organizacinis komitetas Kauno universitetui atkurti. O dirbti jis turi Kaune, o ne Vilniuje.

Docentai A. TAPARAUSKIENĖ, V. PUKELIS, J. VILUTIS, M. VINOGRADOVAS, einančioji docentės pareigas J. MISEVIČIENĖ, vyresnioji dėstytoja D. PETRIKIENĖ ir kiti Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto dėstytojai ir darbuotojai (iš viso 15 parašų).

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 vasario 11, 1.

NR. 25. KONFERENCIJOS ORGANIZATORIŲ KREIPIMASIS Į LIETUVIŲ
MOKSLININKUS UŽSIENYJE, PASKELBTAS 1989 M. VASARIO 17 D.

Kviečiami profesoriai į Kauną

Lietuvos Kultūros fondo klubas „Aukuras“, padedamas Lietuvos TSR Mokslų akademijos ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, organizuoja balandžio 26–28 dienomis Kaune mokslinę konferenciją.

Šioje konferencijoje yra kviečiami dalyvauti Amerikos universitetuose dėstantys profesorai, turint omenyje, kad kas nors įsijungs į organizuojamą profesūrą atgaivinti Kaune Vytauto Didžiojo universitetą. Pageidaujami turintys daktarato laipsnius.

Konferencijoje bus aptariami humanitariniai mokslai, teisė, ekonomija, tikslieji mokslai, gamtos mokslai, technikos mokslai, medicinos mokslai ir meno sričių mokslai. Užsienio profesorių pageidaujami pranešimai iš savo sričių. Norintieji profesoriai ir kultūrininkai dalyvauti šioje konferencijoje turi įteikti paruoštą paprastą anketa ir pasiųsti iki kovo 15 dienos šiuo adresu: Lietuva, 233000 Kaunas, Donelaičio 20, 209 k., Romai Mačikėnienei. Skambinti Lietuvos laiku nuo 9:00 iki 5:00 po pietų šiuo telefonu: 22-48-84. Anketa gaunama ir „Drauge“.

Gavus profesoriaus anketa, bus išsiųstas kvietimas. Parūpintas viešbutis, jei jo reikės. Viešnagės Lietuvoje išlaidas, susijusias su dalyvavimu konferencijoje, padengs organizacinis komitetas, kurio pirmininkas yra Gediminas Kostkevičius.

Viešame kvietime profesūrai rašoma: „Jūsų patirtis, sukaupta dirbujantis Amerikos universitetuose ir kitose institucijose, vaisingai praturtintų mūsų pajėgas ruošiant tautinę aukštojo mokslo organizavimo Lietuvoje koncepciją“. „Tikimės Jūsų paramos formuojant universiteto profesūros korpusą. Iš esmės keičiantis oficialioms vertybių sistemoms, tautai žengiant dvasinio, ekonominio ir politinio atsinaujinimo keliu, didėja poreikis giliau pažinti Vakarų kultūrą, ekonominės ir technologinės minties laimėjimus, kur tolimoje Amerikos žemėje yra ir Jūsų indėlis“.

Publikuota: *Draugas*, 1989 vasario 17, 1.

NR. 26. ĮRAŠAS IŠ ROMUALDO BALTRUŠIO DIENORAŠČIO, 1989 M. VASARIO 17 D.

1989-02-17 – Penktadienis

Vakare Vilniaus universiteto Kauno filialo rūmų patalpose prof. J. Vilemas, dr. B. Snarskis, doc. A. Gutmanas, doc. M. Venslauskas, doc. J. Misiūnienė ir aš atkuriamajame posėdyje aptarinėjome VDU numatomas mokslo kryptis. Reikšdamas savo nuomonę, dr. B. Snarskis iškėlė mintį, kad VDU būtų siekiama atkurti pradine baze laikant Vilniaus

universiteto filialą Kaune. Daugumai pasirodė, kad tai būtų neveiklus universiteto atkūrimo būdas³⁸.

Publikuota: Baltrušis R. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*.
Kaunas: [R. Baltrušis], 2013, 49.

NR. 27. F. DALINKEVIČIAUS REPORTAŽAS APIE KRAŠTOTYROS FAKULTETO
VEIKLOS PRADŽIĄ 1989 M. VASARIO 23 D.

Pradėjome rašyti metrašį

Atkuriamo Vytauto Didžiojo universiteto istorijoje ryšiomis raidėmis bus įrašyta 1989 m. vasario 23 diena. Tą dieną į pirmąją užsiėmimą rinkosi Kraštotyros fakulteto klausytojai. Didžioji buvusių pirmųjų VDU rūmų auditorija buvo pilna. Veidai švietė džiaugsmu ir švente. Organizatoriai tokios gausybės dalyvių nelaukė. Gal kai kurie susirinkusieji tikėjosi sveikinimų iš valdžios vyrų (o jų nė vienas neatėjo), iš anksto paruoštų kalbų skaitymo (kalbėjo visi norintieji), įprastinio šventinio koncerto (skambėjo tik vienas savos kūrybos eilėraštis, akademikų paskaitų (o buvo kalbama tik apie fakulteto reikalus). Objektyvumo vardan reikia pasakyti, kad buvo daug sveikinimų, emocingų ir nuoširdžių pasisakymų, viltingų palinkėjimų. Klausimų srautas užplūdo organizatorius, o studentų sąrašai pilnėjo. Užsiregistravo 117 studentų. Tarp jų Vilniaus ir Kauno aukštųjų mokyklų studentai, mokytojai, gydytojai, darbininkai. Daug jaunų, tik vidurinę baigusių mergaičių, bet yra solidžių, didelę gyvenimišką patirtį sukaupusių klausytojų. Tą iškilmingą pirmąją darbo dieną buvo akcentuojama, kad Kraštotyros fakultetas yra atkuriamo Vytauto Didžiojo universiteto fakultetas. Oficialiai atkūrus Universitetą, jo likimą spręs Universiteto vadovybė. Visus

³⁸ Daugiau detalių apie šį susitikimą pateikia Misevičienė: „1989 m. vasario 17 d. VVU KHF Užsienio kalbų katedroje įvyko pirmasis šios grupės protokolinis susirinkimas, skirtas VDU Atkūrimo tarybos apimties (30 asmenų), rinkimų procedūros ir būsimos universiteto studijų krypčių svarstymui. Prieita bendros nuomonės, kad rinkimus į VDU Atkūrimo tarybą reikėtų organizuoti dviem etapais: 1) 120 Kauno miesto ir regiono mokslo daktarų ir profesorių slaptu balsavimu rinks pirmąją 50 asmenų grupę, 2) visuotiniame Kauno mokslininkų susirinkime, kuriame teisę balsuoti turės irgi tik mokslo daktarai ir profesoriai, iš pirmosios 50 asmenų grupės turės būti išrinkta slaptu balsavimu 30-ties narių VDU Atkūrimo taryba. Pavojus, kad VDU Atkūrimo taryboje dominuos techniškių, medicinos, veterinarijos, miškininkystės ir kitų taikomųjų mokslo sričių atstovai, buvo akivaizdus. Humanitarų – profesorių ar mokslo daktarų – praktiškai Kaune nebuvo. Atsižvelgiant į esamą situaciją, buvo nutarta humanitarams aukščiausių reikalavimų netaikyti“ (Ratkevičiūtė-Misevičienė J. *Omnia principium grave est*, 78).

klausytojus pačią pirmąją dieną išpėjome, kad mūsų pastangos dėl savarankiško fakulteto gali būti ir bevaisės. Juk ne paslaptis, kad daugelis Universiteto atkūrėjų rūpinsis ekologijos problemomis. Nuoširdžiai besirūpindami žmogaus santykiu su jį supančia aplinka, jie gali pamiršti vyksančią dvasios eroziją. Reikia aiškiai pasakyti, kad jei Kauno Universiteto studentai neturės galimybės studijuoti kultūros istorijos, krašto tyrimo metodikos, tai tokio universiteto vertė atgimstančiai Lietuvai sumažės. Studentus užtikrinome, jeigu atsikuriančiame Universitete nebus kraštotyros fakulteto arba bent katedros, tai šis visuomeniniais pagrindais veikiantis VDU fakultetas dirbs toliau.

Nuo vasario 23 dienos rašomas atkuriamo Universiteto metraštis, kurį perduosime oficialiai atkurto Universiteto metraštininkams.

F. DALINKEVIČIUS

Publikuota: *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis*,
1989 balandžio 26, 1.

NR. 28. KRAŠTOTYROS FAKULTETO STUDENTŲ APKLAUSOS 1989 M. VASARIO 23 D. REZULTATAI

Apie koki Universitetą svajojame

Pirmajame Kraštotyros fakulteto užsiėmime buvo išplatinta anketa su keturiais siūlomais variantais, kaip turėtų būti atkurtas Kauno universitetas. Savo pasiūlymus ir svajas išsakė būsimieji studentai ir svečiai – dėstytojai, mokslininkai, tarnautojai, moksleiviai ir darbininkai. 46,7 procento iš 166 dalyvavusių apklausoje pasisakė už savarankišką aukštąją mokyklą. 50,3 procento galvoja, kad Universiteto pagrindą turėtų sudaryti Kauno Medicinos ir Politechnikos institutai. Nemaža žmonių svajoja apie didelį, stambų, Sorbonos universiteto pavyzdžio, susivienijimą. Argumentas paprastas – visiems specialistams reikalingas humanitarinis išsilavinimas. Visos Kauno aukštosios mokyklos privalo suteikti universitetinį išsilavinimą. Šie respondentai siūlo: neriboti priėmimo, gabiausius ir nepasiturinčius atleisti nuo mokesčio. Pirmuosius du-tris metus visi

turėtų studijuoti kalbas, istoriją, dailę, muziką, architektūrą, teatro, kraštotyros, muziejininkystės, sociologijos, psichologijos ir informatikos pagrindus, o norintieji gilintųsi lankydami matematikos, fizikos, chemijos, biologijos, geografijos, filosofijos ir kitas paskaitas. Tik po to turinti prasidėti sąmoningai pasirinkta ir visuomenės poreikius atitinkanti specializacija. Ne vieniša nuomonė, kad į Universiteto struktūrą galėtų būti įjungti ir Mokslų Akademijos institutai. Tai būtų ne tik fundamentaliųjų mokslų centrai, bet ir Universiteto studentų mokymo bazės. Vieni dar svarsto, o kiti džiaugiasi drąsia kraštotyryninkų iniciatyva – nelaukiant polemikos rezultatų – pradėjusių didelį kultūrinį darbą. Kokiose socialinėse grupėse vyksta diskusijos – visi pritaria minčiai, kad Kaunui būtinas Universitetas, turintis nepriklausomą statusą nuo VVU. Pagrindiniu fakultetu jame siūloma Lietuvos kultūros istorijos ir plėtotės fakultetas.

N. ANTAS
Sociologas

Publikuota: *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis*,
1989 balandžio 26, 2.

NR. 29. ĮRAŠAS IŠ ROMUALDO BALTRUŠIO DIENORAŠČIO, 1989 M. KOVO 4 D.

1989-03-04 – Šeštadienis, šv. Kazimieras

Gerokai išvargino savaitės darbai, mat, be tiesioginių pareigų KPI Organinės chemijos katedroje, dar kiekvieną dieną vakarais teko posėdžiauti, sprendžiant Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo reikalus. Labai sunkiai sekėsi sudaryti atkūrimo VDU Tarybą visuomeniniais pagrindais. VDU atkūrimo branduolį, kuriame teko posėdžiauti, sudarė VDU atkūrimo entuziastai: prof. V. Paliūnas, prof. S. Masiokas, prof. P. Zakarevičius, prof. J. Vilemas, prof. R. Baltrušis, doc. A. Karoblis, doc. M. Venslauskas, doc. J. Misevičienė, doc. A. Gutmanas, dr. B. Snarskis. Dr. B. Snarskis, nesutikęs su vakarykščiu VDU tarybos atkūrimo projektu, perskaitęs savo memorandumą išėjo. Gaila...

Publikuota: Baltrušis R. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*.
Kaunas: [R. Baltrušis], 2013, 49.

NR. 30. AURELIJAUS NORUŠEVIČIAUS KREIPIMASIS Į KAUNO VISUOMENĘ,
1989 M. KOVO 12 D.

Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakultetas į
pagalbą kviečia visus

Vasario 23 dieną, nepaisant kai kurių skeptikų pranašysčių, buvusių Vytauto Didžiojo universiteto pirmųjų rūmų (dabar KPI Mechanikos fakultetas) didžioji auditorija buvo pilnutėlė. Universiteto Kraštotyros fakultetas pradėjo didelį ir rimtą darbą. Tituluotasis mokslininkų elitas dar diskutuoja, kaip daryti: atkurti Vytauto Didžiojo universitetą ar įkurti naują aukštąją mokyklą, o Universitetas, tiesa, visuomeniniais pagrindais, veikia ir jau gauna rimtų visuomenės užsakymų. Užsiėmimus lanko per šimtą studentų. Visi jie susibūrė į atskiras sekcijas, atlieka pirmuosius savarankiškus tyrimo darbus. Paskaitas skaito, praktinius užsiėmimus veda žymūs kraštotyrininkai, mokslininkai, muziejininkai, archyvarai, kultūros veikėjai, aukštųjų mokyklų dėstytojai³⁹.

Planuojame užrašyti prisiminimus Lietuvos savanorių ir buvusių naujakurių, tremtinių ir kalinių, karių ir partizanų, kultūros darbuotojų ir diplomatų, valstybės tarnautojų ir deputatų, tarnų, bernų, mergų ir piemenukų... Pradėjome kaupti duomenis apie Vytauto Didžiojo universiteto profesorius ir studentus. Rinksime eksponatus Kauno memorialiniams muziejams papildyti, taip pat Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos knygas. Dėkojame pirmiesiems knygų aukotojams, bet apie tai papasakosime Kauno visuomenei vėliau⁴⁰.

³⁹ Vėliau Noruševičius pateikė tokią informaciją: „VDU Kraštotyros fakultete paskaitas skaitė mokslininkai iš Vilniaus ir Kauno aukštųjų mokyklų ir mokslo įstaigų: istorikai Irena Regina Merkienė, Vytautas Merkys, Vida Kulikauskienė, Pranas Kulikauskas, Kazys Račkauskas, Jonas Rekašius, architektai Marija ir Martynas Purvinai, antropologė Liucija Baškauskaitė, literatai, bibliotekininkai, archyvarai, žurnalistai, politiniai kaliniai ir dainininkė Veronika Povilionienė.“ (Červokienė D. Knygos ir vaikystė, prasidėjusi kalėjime. *XX amžius*, 2017 lapkričio 10, 8)

⁴⁰ Noruševičius: „Išleidome fakulteto laikraštį „Alma Mater“, užrašėme nemažai prisiminimų, paruošėme daug gražių darbėlių ir referatų kraštotyros tematika. <...> Dirbta ir daug praktinių darbų: fakulteto studentai sodino Atgimimo ąžuolyną J. Basanavičiaus tėviškėje, ruošė studiją apie lietuviškus vietovardžius Karaliaučiaus krašte, žymius Lietuvos žmones ir jų tautinę veiklą, organizavo diskusijas apie nepriklausomos valstybės ateitį, tyrinėjo Kauną juosiusius carinės Rusijos pastatytus karinius fortus.“ (Červokienė D. *Ibid.*)

Lietuvos kraštotyros draugijos garbės narė, nenuilstanti kraštotyros profesorė Marijona Čilvinaitė siūlo Kauno šviesuomenei pagalvoti, ar nereikėtų mūsų mieste pradėti kaupti eksponatus būsimam kraštotyros ar etnografijos muziejui. Šis muziejus būtų puiki mokymosi bazė istorijos, kraštotyros, lituanistikos ir kitų profesijų studentams bei plačiai krašto visuomenei šviesti. Pagalvokime bendrai.

Norėdami turėti gerą būsimų temų ir darbų banką, kreipiamės į kauniečius ir kviečiame aktyviai dalyvauti Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto veikloje, rašyti, siūlyti, diskutuoti, kritikuoti. Jūsų laiškų lauksime adresu: 233000, Kaunas, K. Donelaičio g. 13, LKD Kauno skyriaus prezidiumui (Universitetui). Skambinkite telefonais 223750, 746915.

Aurelijus NORUŠEVIČIUS

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 kovo 12, 4.

NR. 31. VDU ATKŪRIMO TARYBOS STEIGIMO GRUPĖS KREIPIMASIS Į KAUNO MOKSLINĘ BENDRUOMENĘ. 1989 M. KOVAS

Gerbiamasis,

1989 m. vasario 10 d. Kauno mokslinės visuomenės atstovų susitikime su LKP Kauno m. Komiteto vadovais nutarta sudaryti Tarybą Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimui organizuoti ir mokslo kryptims formuoti.

Tarybos rinkimams pravesti sudaryta organizacinė komisija:

prof. R. Baltrušis,
m[edicinos] dr. A. Gutmanas,
doc. A. Karoblis,
G. Krutulis - L[iaudies] D[eputatų] T[arybos] V[ykdo-
mojo] K[omiteto] pirmininko pavaduotojas,
doc. R. Marčėnas,
e[inantys] prof. p[areigas] S. Masiokas,
fil[ologijos] m[okslų] k[andidatė] J. Misevičienė,
prof. V. Paliūnas,
prof. A. Smailys,
prof. R. Šeinauskas,
doc. M. Venslauskas,
akad. J. Vilemas,
prof. P. Zakarevičius.

Šios komisijos iniciatyva, pagal preliminariai galimas Universiteto mokslinės pedagoginės veiklos kryptis buvo suformuotos specialistų grupės, kurios paruošė trumpas koncepcijas (koncepcijos su jas ruošusių specialistų sąrašais pateiktos priede).

Komisija aptarė Tarybos struktūrą ir jos rinkimų procedūrą. Tarybos pagrindą turėtų sudaryti 30-40 narių, išrinktų nuo Kauno mokslinės visuomenės. Be to, į ją turėtų įeiti Kauno aukštųjų mokyklų vadovai, keletas stambiausių miesto įmonių vadovų, LKP [Kauno] M[iesto] K[omiteto] ir [Kauno] L[iaudies] D[eputatų] T[arybos] V[ykdomojo] K[omiteto] atstovai, LPS miesto Tarybos atstovai.

Siūloma tokia Tarybos suformavimo procedūra: įmonių vadovus pasiūlo miesto įmonių direktorių taryba; LKP MK ir LDT VK atstovai, LPS Tarybos atstovus – šie organai savo nuožiūra. Mokslinės visuomenės atstovai (30-40 žmonių) į Tarybą įeina rinkimų pagrindu.

Rinkimus organizacinė komisija siūlo pravesti taip:

- mokslinės visuomenės atstovus į Tarybą renka visi Kaune ir jo apylinkėse gyvenantieji mokslų daktarai ir profesoriai;

- pageidautina, kad Tarybos nariais būtų išrinkti plačios erudicijos, kompetentingi Kauno bei Lietuvos patriotai, turintieji norą ir entuziazmą atkurti Vytauto Didžiojo Universitetą. Organizacinė komisija mano, kad nuo mokslinės visuomenės Tarybos nariais gali būti išrinkti ne tik mokslų daktarai ir profesoriai, bet ir aktyvūs mokslų kandidatai, docentai bei žymūs visuomenės ir kultūros darbuotojai, neturintys mokslinių vardų ir laipsnių.

Norėtųsi, kad į siūlomų kandidatų sąrašą pagal kiekvieną preliminariai numatomą Universiteto mokslinės-pedagoginės veiklos kryptį būtų įtraukti bent 2-3 žmonės, kurių mokslinė veikla atitinka tai kryptį. Todėl. Siūlant kandidatus, prašytume įvertinti, kad ruošiant atskirų kryptių koncepcijas aktyviausiai dalyvavo specialistai, nurodyti 1 priede⁴¹.

Rinkimus tikslinga organizuoti dviem turais: pirmas turas skirtas sudaryti kandidatų į Tarybos narius sąrašui. Jis sudaromas taip: kiekvienas šio laiško gavėjas įrašo 30 kandidatų į sąrašą (2 priedas), iki 1989 m. kovo 22 d. atvyksta į KPI antrųjų rūmų 226 kambarį – Teorinės mechanikos katedrą

⁴¹ Detaliau žr.: Vytauto Didžiojo universiteto galimos mokslo ir mokymo veiklos kryptys. VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 7, l. 32-43.

(adresas - K. Donelaičio g. 20) ir įmeta į tam specialiai paruoštą urną.

Organizacinė komisija daugumos principu iš pasiūlytųjų sudaro 50-60 kandidatų sąrašą, kuris pateikiamas antrajam rinkimų turui.

Antrajam turui praversti 1989 m. kovo 30 d. 18 val. KPI pirmųjų rūmų salėje (adresas - A. Mickevičiaus g. 37, antras aukštas) kviečiamas visų Kaune ir jo apylinkėse gyvenančių mokslo daktarų ir profesorių susirinkimas. Jo metu, slaptu balsavimu, iš 50-60 kandidatų sąrašo, sudaryto pirmojo rinkimų turo pasėkoje, išrenkami 30-40 mokslinės visuomenės atstovų į Tarybą.

Šis susirinkimas taip pat turėtų patvirtinti Tarybos veiklos pagrindinius principus. Organizacinė komisija siūlo 3 priede pateiktą rezoliucijos projektą.

Mašinraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 7, l. 30-31.

NR. 32. VDU ATKŪRIMO TARYBOS RINKIMŲ 1989 M. KOVO 30 D. PROTOKOLAS

Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Atkūrimo tarybos rinkimų, įvykusių 1989 03 30 KPI I-ųjų rūmų didžiojo auditorijoje

PROTOKOLAS Nr. 1

Susirinkime dalyvavo: ... narių (126?)⁴²

Susirinkimui pirmininkavo: prof. R. Baltrušis (KPI)

Susirinkimui sekretoriavo: [parašas] filol. m. kand. doc. J. Ratkevičiūtė-Misevičienė (VU Kauno vak. f-tas)

DARBOTVARKĖ

1. Įžanginis žodis - prof. R. Baltrušis (pranešimas pridedamas)

2. Informacija apie rinkimų procedūrą, pasiūlymai - KPI doc. A. Karoblis (pranešimas ir plakatas - struktūros lentelė-schema pridedami).

3. Pasisakymai. Diskusijos.

⁴² Skaičius įrašytas raudonu tušinuku.

Prof. Vl. Daugėla (KPI) siūlo palaukti K[auno] V[ytauto] D[idžiojo] U[niversite]to atkūrimui skirtos balandžio mėn. konferencijos, po kurios, jo nuomone, bus iš ko rinkti Tarybą, nes dabar dar nėra aišku, kokie asmenys šiai veiklai Taryboje geriausiai tiktų.

Prof. St. Masiokas (KPI) siūlo tęsti toliau jau pradėtą Tarybos rinkimų darbą. Taryba – gyvas organizmas, kuris darbo eigoje keisis: vieni išeis, kiti ateis. Taryba apjungs pačius aktyviausius U-to atkūrimo organizatorius. Suteikus Tarybai juridinius įgaliojimus, ji bus veiksmingas, organizuotas veiklos organas, koordinuojantis ir stimuliuojantis visas sritis. Prof. St. Masiokas siūlo nepradėti diskusijų dėl U-to fakultetų koncepcijų – tai vyks ateityje, po konferencijos. Šiandien svarbiausia – išrinkti Tarybą, kuri nedelsiant pradėtų savo veiklą.

Prof. Baltrušis pastebėjo, kad ryšys tarp būsimos konferencijos ir šios dienos uždavinių yra didelis: Taryba galės dalyvauti konferencijoje ir siūlyti diskutuoti visais atkuriamojo U-to klausimais.

4. Renkama balsų skaičiavimo komisija. Išrenkami šie asmenys:

1. prof. V. Urmonas (KMI)
2. prof. J. Kenstavičius (ŽŪA)
3. prof. D. Eidukas (KPI)
4. prof. V. Ragulskienė (KPI)
5. prof. M. Martynaitis (KPI)
6. prof. V. Kučinskas (KPI)
7. prof. St. Baranauskas (ŽŪA)
8. prof. B. Vasiliauskas (KMI)
9. prof. B. Petrulis (KPI)

5. Rezoliucijos aptarimas. (Rezoliuciją pagarsino prof. St. Masiokas). Rezoliucija šiek tiek taisoma, papildoma ir priimama kaip pagrindas vienbalsiai.

6. Pasisakymai

Prof. Stirbys (KMI) siūlo numatyti konkrečius KVD U-to atidarymo terminus.

Kauno m. VK pirmininko pavad. Krutulis informuoja susirinkusius apie dieninių grupių atidarymą VU Kauno vak. f-te nuo 1989 m. rudens. Numatoma 3-4 kursų studentus, besimokančius VU KV f-te pervesti į KVD Universitetą. Renkamoji Taryba yra tik visuomeninė, nes jau egzistuoja vyriausybinių u-to atkūrimo komisija, vadovaujama akad. J. Kubiliaus. Pakolkas šioji komisija yra vienintelė įteisinta komisija.

Kauno m. PK teks derinti kauniečių ir vyriausybės atkuriamosios komisijos darbą.

Akad. Kairiūkštis, palaikydamas prof. A. Smailio ir R. Baltrušio⁴³ mintis, siūlo atkurti u-tą kaip galima greičiau, jį atidaryti. Gerai būtų turėti mecenatų (sponsorių) grupę, kuri dotuotų bazę tyrimams, mokslui. Tokia vieta galėtų būti Girionių bazė. Reiktų geriau koordinuoti LTSR MA institutų ir aukštųjų mokyklų darbą.

Prof. Vl. Stauskas primena susirinkusiems apie galias, senas Kauno architektūros mokyklos šaknis. Nors karo metu Kauno architektai neteko daug kolegų, bet šiuo metu bazė yra stipri. Reiktų esamas galimybes išnaudoti ir siekti ekologizuotos ir humanizuotos architektūros. Architektūra pasaulyje yra humanitarinė disciplina. Prof. Vl. Stauskas pateikia architektūros f-to koncepciją.

Prof. A. Smailys kalba apie 1988 12 27 d. respublikinės komisijos nutarimus, siejamus su VDU U-to atkūrimu Kaune. 1989 02 10 šie nutarimai pateikti vykdymui. Tai: nuo 1989 m. rugsėjo 1 d. atidaryti VU KVF bazėje dienes lietuvių, anglų kalbų ir ekonominių finansų-kredito dienes grupes, toliau plečiant dienes grupes pamečiui. 1991 m. oficialiai atidaryti KVD universitetą; atiduoti u-tui vieną KPI bendrą, šv. Mikalojaus bažnyčioje saugomą biblioteką.

Akad. J. Vilemas pritaria tai minčiai, kad u-tas būtų atkuriamas kuo greičiau, t. y. ne vėliau 1990-1991 m. ir kad jo atkūrimas būtų siejamas su LTSR MA reorganizacija, kaip, pvz., Miškų ūkio institutas nori ateiti su savo baze į u-to atkūrimą, taip ir Fizikinių-technikos problemų institutas nori ir gali suteikti savo bazę atkuriamam u-tui. Šio instituto, dabar priklausančio LTSR MA, bazėje galėtų įsikurti fizikos-matematikos f-tas. KPI Radioelektronikos f-tas irgi galėtų būti perduotas būsimam universitetui. Galimybės atkūrimui yra, tik reikia noro. Problema – kadrai, ypač humanitarai.

Prof. Brėdikis. Jis palaiko mintį kuo greičiau atkurti universitetą. Siūlo įsteigti sąskaitą, turėti struktūros koncepciją ir su tuo „išeiti į areną“. Siūlo įtraukti užsienio mokslininkus. Numato valstybinės u-to atkūrimo ir kaunietiškos Tarybos glaudaus bendradarbiavimo būtinumą. Pradžioje reiktų rinkti norinčius dirbti u-te be atlyginimo – padėti KVD universitetui. Laikyti ryšį su lietuviais, gyvenančiais užsienyje.

Prof. R. Baltrušis palaiko mintį bendradarbiauti su užsienyje gyvenančiais lietuviais, kurie yra jau pareiškę

⁴³ Tekste – Baltrušaičio.

norą padėti KVD universitetui. Jie atvyks į balandžio mėn. organizuojamą konferenciją.

Balsų skaičiavimo komisija skelbia rinkimų slaptu balsavimu rezultatus. Išrinkti 29 asmenys aritmetine balsų dauguma. Tai: 1 (sąrašas, patvirtintas balsų skaičiavimo komisijos, pridėdamas prie protokolo; išrinkti asmenys apibrėžti raudonais rutuliukais); 2) išrinkti 16 garbės narių (sąrašas, patvirtintas parašais balsų skaičiavimo komisijos, pridėdamas prie protokolo)⁴⁴; ir 11 asmenų – aukštųjų mokyklų rektoriai ir filialų vadovai (sąrašas pridėdamas)⁴⁵ ir t. p. LKP Kauno miesto komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius ir V[ykdomojo] K[omiteto] pirmininko pav[aduotojas] G. Krutulis.

Balsų skaičiavimo komisijos rezultatai patvirtinami vienbalsiai.

Rankraštis: VDU archyvas, f. 1, ap.1, b. 4, l. 1-3.

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos
narių sąrašas⁴⁶

Eil. nr. Pavardė, vardas

1. Antanaitis Vaidotas
2. Baltrušis Romualdas
3. Vilemas Jurgis [parašas]
4. Mickis Algis
5. Šeinauskas Rimantas [parašas]
6. Paliūnas Vytautas [parašas]
7. Smailys Alfredas [parašas]
8. Zakarevičius Povilas [parašas]
9. Bukauskas Feliksas [parašas]

⁴⁴ Sąrašo prie protokolo nėra. Jais tapo: Valdas Adamkus (JAV), Algirdas Avižienis (JAV), Algirdas Brazauskas, Viktoras Butkus, Martynas Yčas (JAV), Česlovas Kudaba, Jonas Kubilius, Vytautas Landsbergis, Meilė Lukšienė, Justinas Marcinkevičius, Kazimiera Prunskienė, Vincentas Sladkevičius, Vytautas Statulevičius, E. Varanauskas (Švedija), Simas Velonskis (JAV), Eduardas Vilkas. Sąrašas skelbtas žr.: Ratkevičiūtė-Misevičienė J. Omnia principium grave est, 87.

⁴⁵ Sąrašo prie protokolo nėra. Spėtina, jog šie inkorporuoti Tarybos nariai buvo: Butkus Viktoras (Kauno tapdieczinės kunigų seminarijos rektorius), Čepinskas Ramutis (Lietuvos konservatorijos Kauno fakulteto dekanas), Domarkas Vladislavas (KPI rektorius), Dromantas Jonas (LŽŪA rektorius), Karazija Rimantas (Lietuvos veterinarijos akademijos rektorius), Praškevičius Antanas (KMI rektorius), Stonkus Stanislovas (Lietuvos valstybinio kūno kultūros instituto rektorius), Šalčius Algirdas (VVU KVF dekanas), Turauskas L. (LŪSTI Kauno filialo direktorius [?]) bei Vilniaus dailės instituto Kauno filialo vadovas, kurio pavardės tarybos nariai nežinojo.

⁴⁶ Sąraše pateikiami darbo ir namų telefonai, kurie čia praleisti. Prie eilės numerių pieštuku prirašyti kiti skaičiai, žymintys asmenų išsidėstymą abėcėline tvarka.

10. Gutmanas Aronas [parašas]
11. Ragulskis Kazimieras [parašas]
12. Misevičienė Joana [parašas]
13. Venslauskas Mindaugas
14. Pileckis Simonas [parašas]
15. Stauskas Vladas
16. Marčėnas Rimantas [parašas]
17. Kairiūkštis Leonas
18. Radzevičius Algimantas [parašas]
19. Gronskas Vladas [parašas]
20. Karoblis Antanas [parašas]
21. Brėdikis Jurgis
22. Klumbys Leonas [parašas]
23. Blužas Juozas [parašas]
24. Oksas Jurgis
25. Butkus Alvydas [parašas]
26. Pranevičius Liudvikas
27. Kostkevičius Gediminas
28. Vaičiuvėnas Vytautas [parašas]
29. Petrikis Simas
30. Masiokas Stanislovas [parašas]⁴⁷

Rankraštis: VDU archyvas, f. 1, ap.1, b. 4, l. 13.

Kauno miesto profesorių ir mokslo daktarų visuotinio
susirinkimo, įvykusio kovo 30 d.

REZOLIUCIJA

1. Mes, Kauno miesto ir jo apylinkių profesoriai ir mokslo daktarai, visuotiniame susirinkime išrinkome Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybą (toliau vadinamą tarybą), kurią sudaro 30 pagrindinių narių, 13 kitų ir 15 garbės narių. Įpareigojame tarybą veikti aukštosios mokyklos tarybos statuso ribose kaip juridinį asmenį, organizuojant Universiteto atkūrimą.

2. Įpareigojame tarybą: parengti KVD universiteto statutą, formuoti pagrindines mokslinės, mokomosios ir ūkinės-finansinės veiklos kryptis, parinkti pagrindinius vadovaujančius kadrus, vienyti visų pastangas Universiteto atkūrimui.

3. Atkūrimo taryba iš savo tarpo išrenka 7 narių prezidiumą. Tarybos ir prezidiumo pirmininkas išrenkamas slaptu

⁴⁷ Įrašytas juodu rašalu. Jis buvo išrinktas į Tarybą balandžio 7 d.

balsavimu tarybos posėdyje balsų dauguma. Atskiroms veiklos kryptims organizuoti taryba sudaro laikinas darbo komisijas, į kuras gali būti pakviesti kompetentingi specialistai ir ne tarybos nariai.

Tarybos prezidiumas, susidedantis iš 7 narių, vykdo tarybos nutarimus ir priima operatyvius sprendimus. Taryba turi teisę atšaukti prezidiumo sprendimus 2/3 balsų dauguma. Tarybos posėdžius prezidiumas kviečia pagal reikalą.

Sprendimai svarbesniais klausimais priimami posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma.

Kvorumą sudaro ne mažiau 2/3 pagrindinių narių. Garbės nariai taip pat turi balso teisę.

4. Apie veiklą taryba per spaudą informuoja visuomenę, rengia viešas diskusijas, aptarimus. Už savo veiklą taryba atsiskaito profesorių ir mokslo daktarų visuotiniame susirinkime ne rečiau kaip kartą per metus.

5. Visuotiniame profesorių ir mokslo daktarų susirinkime tarybos nariai gali būti atleisti ir išrenkami nauji. Suformavus atkurto Universiteto tarybą iš jo darbuotojų ir jos kompetenciją pripažinusių profesorių ir mokslo daktarų visuotiniame susirinkime slaptu balsavimu, senoji taryba baigia savo veiklą.

Rezoliucijos projektą parengė:

A. Karoblis, docentas,
S. Masiokas, e[inantis] profesoriaus p[areigas]
J. Misevičienė, e[inanti] docento p[areigas]
M. Venslauskas, docentas
P. Zakarevičius, profesorius

Be rezoliucijos autorių publikuota: *Kauno tiesa*,
1989 balandžio 5, 1;

autorystės duomenys paimti iš rezoliucijos projekto:
VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 7, l. 45-46.

NR. 33. KAUNO BIBLIOTEKININKŲ SIŪLYMAS, 1989 M. BALANDŽIO 4 D.

Kauno universitetui reikalinga biblioteka

<...> Kol nepatvirtinta galutinė atkuriamo Kauno universiteto struktūra, negalima pateikti išsamesnio jo bibliotekos projekto. Bet dalį uždavinių turime spręsti jau

dabar. Pirmiausia būtina atkurti buvusią Kauno universiteto biblioteką. Nuo 1929 m. ji veikė dabartiniuose KPI antruosiuose rūmuose, kurie numatyti grąžinti Kauno universitetui. Jo biblioteka vėl turėtų sugrįžti į savo buvusias patalpas. Čia reikėtų sukaupti iki Universiteto uždarymo turėtą fondą. Kažin ar pavyks atgauti visą jos palikimą iš kitų Lietuvos bibliotekų. Žinybinės užtvartos, ambicijos ir kitos kliūtys šiame kelyje nelengvai įveikiamos.

<...> Sėkmingam Kauno universiteto darbui užtikrinti reikia spręsti ir antrą uždavinį: pagal jo profilį sukomplektuoti šiuolaikinės literatūros fondą ir nuolat jį papildyti. Faktiškai tektų sukurti naują biblioteką, kas pareikalautų daug laiko ir lėšų. Todėl tinkamiausiu laikytume tokį sprendimą: ATKURTA SENĄJĄ KAUNO UNIVERSITETO BIBLIOTEKĄ SUJUNGTI SU KAUNO VIEŠĄJA J. PALECKIO BIBLIOTEKA. Pastaroji įsteigta 1950 m., t. y. jos veiklos pradžia sutampa su Kauno universiteto ir jos bibliotekos išformavimu. Dabar jos fonde yra arti 2,2 mln. įvairių rūšių spaudinių. Tai universali mokslinio tipo biblioteka, turinti būtiniausius padalinius mokslo darbuotojams, specialistams ir studentams aptarnauti. Jos fondai ir sukaupta informacija labiausiai tinka profesiniams poreikiams tenkinti. Kauno viešoji biblioteka, veikdama savarankiškai, neišvenigiamai dubliuotų Universiteto bibliotekos darbą. Kauniečiai neliktų nuskriausti. Atskiras Viešosios bibliotekos funkcijas pajėgtų perimti miesto centralizuota bibliotekų sistema, pirmiausia Centrinė biblioteka. Tik reikėtų jai suteikti didesnę negu iki šiol materialinę ir finansinę paramą. Be to, Kauno universiteto biblioteka turėtų būti prieinama ne tik Universiteto darbuotojams ir studentams, bet visiems, norintiems pasinaudoti jos paslaugomis, miesto gyventojams. Tai derėtų pažymėti jos pavadinime: Kauno universiteto viešoji biblioteka.

<...> Pabaigai dar keletas pasiūlymų:

1. Kauno universiteto biblioteka turi būti šiuolaikinis bibliotekinis ir informacinis centras. Tam reikia kompleksškai ją automatizuoti, sukurti įvairius duomenų bankus, atitinkančius Universiteto mokslinio tyrimo kryptis.

2. Labai svarbu gerai sukomplektuoti užsienio spaudinius. Šios rūšies literatūra laba menkai aprūpintos visos Lietuvos bibliotekos. <...>

3. Pagal bibliotekų darbuotojų apmokėjimo statusą Kauno universiteto bibliotekai reikia suteikti pirmą kategoriją.

Tai leistų darbui bibliotekoje sutelkti materialiai suinteresuotus aukštos kvalifikacijos specialistus.

4. Atsisakyti praktikos, kada lėšos taupomos bibliotekų sąskaita.

Osvaldas JANONIS
Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto docentas,
Alvydas SAMĖNAS
Dėstytojas
Nijolė LIETUVNINKAITĖ
Antano Sniečkaus politechnikos instituto bibliotekos Retų
knygų skyriaus vedėja

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 balandžio 4, 5.

NR. 34. VDU TARYBOS POSĖDŽIO 1989 M. BALANDŽIO 7 D. PROTOKOLAS

Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Tarybos posėdžio, įvykusio 1989 04 07,

PROTOKOLAS Nr. 2

Posėdžiui pirmininkauja prof. R. Baltrušis.
Posėdžiui sekretoriauja fil[ologijos] m[okslų] k[andidatė]
J. Misevčienė
Posėdyje dalyvauja 25 nariai

DARBOTVARKĖ

1. Įžanginis žodis – prof. R. Baltrušis.
2. Tarybos narių pristatymas, 30-ojo Tarybos nario (iš 4-rių, gavusių 50 balsų), rinkimas.
3. Tarybos pirmininko rinkimai; prezidiumo rinkimai – sudarymas.
4. Darbinių grupių darbui fakultetinėse kryptyse sudarymas.
5. Rinkimų rezultatų tvirtinimas.

Prof. R. Baltrušis pristatė išrinktus į Tarybą pagrindinius ir garbės narius. Tarybą sudaro viso 42 pagrindiniai (30 – išrinktų ir 12 inkorporuotų pagal pareigybę) ir 16 garbės narių. Balsų dauguma 30-ju Tarybos nariu

iš 4-rių, gavusių 50 balsų, atviru balsavimu išrenkamas e. prof. p. St. Masiokas (KPI). Sudarytas Tarybos narių sąrašas (pridedamas).

Tarybos pirmininko rinkimai. Siūlomi šie kandidatai: akad. J. Vilemas, prof. K. Ragulskis, prof. A. Smailys, prof. P. Zakarevičius.

Sudaroma balsų skaičiavimo komisija. Siūlomi ir išrenkami šie asmenys: prof. Bukauskas, prof. Karazija, doc. R. Marčėnas, prof. A. Gutmanas, fil. m. k. Alv. Butkus. Balsų dauguma į biuletenius slaptam balsavimui įtraukiami šie nariai: 1. J. Vilemas, 2. K. Ragulskis, 3. P. Zakarevičius. Prof. A. Smailys atsisakė dalyvauti rinkimuose.

Parengiami biuleteniai.

Pasiūlytieji kandidatai išdėsto savo pozicijas

Akad. J. Vilemas yra modernaus universalaus universiteto šalininkas. U-tas turėtų rengti įvairių profilių specialistus, atsižvelgiant į realias sąlygas ir poreikius. Nežiūrint nepalankių atgarsių iš Vilniaus, J. Vilemas stengsis padaryti viską, kad u-tas pradėtų kuo greičiau funkcionuoti.

Prof. K. Ragulskis mano, kad būtina pakelti tiek humanitarinių, tiek fundamentalių mokslų bei specialistų kultūrinį lygį. Kalbėtojas mano, kad u-to funkcionavimą reiktų pradėti atidarant VU KVF bazėje VU filialą Kaune ir duoti šiam filialui savarankiškumą.

Prof. P. Zakarevičius mano, kad u-tas yra visų bendro darbo vaisius. Pirmiausia reiktų konsoliduoti visus, norinčius jį kurti. Kryptys – reikalas sudėtingas. Labai svarbus yra humanitarinio polinkio profilis – į tai reikia kreipti didelį dėmesį, būtina keisti mokymo formas, pasidairyti po pasaulį, nereiktų bijoti dubliavimosi su VU, nes konkurencija veda tik į gera.

Įnešama urna. Vyksta balsavimas. Po to komisija skaičiuoja balsus.

Doc. A. Karoblis supažindina tarybos narius su numatytomis kryptimis u-to struktūroje. Išdalinami spausdinti lapeliai darbinėms grupėms darbui kryptyse sudaryti. Nustatytos kryptys yra šios: 1. Istorija, 2. Filologija, 3. Ekonomika, 4. Matematika, fizika, mechanika, 5. Biologija – ekologija, 6. Informatika, 7. Menų kryptys. Tarybos nariai užsirašo darbui atitinkamose kryptyse ir užrašo kitus žmones, norinčius ir galinčius dirbti šiose kryptyse. Lapeliai surenkami.

Balsų skaičiavimo komisija (pirmininkas – doc. R. Marčėnas) skelbia rezultatus. P. Zakarevičius – 4, K. Ragulskis – 4, J. Vilemas – 18. Balsų dauguma išrenkamas pirmininku akad. J. Vilemas. Jam pavedama sudaryti Tarybos prezidiumą organizacinei veiklai koordinuoti (koordinacinė organizacinė grupė). Be darbinių kryptių grupių, sudaroma grupė universiteto statutui rengti, atkūrimo projekto (konceptijos) rengimui, materialinės bazės ir ūkinės veiklos ir kt. Į kiekvieną grupę turėtų įeiti bent po vieną Tarybos narį. Grupės išsirenka koordinatorius, kuriuos tvirtina Taryba.

Prof. A. Smailio nuomone, reiktų atkreipti dėmesį į filologinę kryptį. Pagal esamą padėtį yra pavojus, kad ir vėl filologus užgoš technikai. Siūlo palikti jau suformuotas grupes. Prof. Praškevičius siūlo palikti tolimesniam darbui jau suformuotas grupes, jas papildžius. Prof. R. Baltrušis siūlo pirmininkui tarti konkretų žodį u-to kryptių formavime, susitikti su LKP CK pirmuoju sekretoriumi A. Brazausku. Akad. J. Vilemas irgi siūlo palikti pagrindu jau suformuotas grupes, jomis remtis, jas pakoreguoti. Prof. P. Zakarevičius pritaria nuomonei susitikti ir aptarti šiuos klausimus su LKP CK pirm. sekretoriumi A. Brazausku. L[ietuvos] V[eterinarijos] A[kademijos] rektorius Karazija mano, kad Tarybai reiktų glaudžiai bendradarbiauti su Respublikos vyriausybine komisija, vadovaujama akad. J. Kubiliaus. Ji yra davusi konkrečių pasiūlymų ir bazės klausimais. Prof. St. Masiokas mano, kad vyriausybės komisijos projektą būtina realizuoti. Tik abiejų komisijų veikla bus efektyvi. Prof. A. Gutmanas mano, kad kryptys neturi sustingti, jos turi vystytis, keistis, pasipildyti. Vadovai kryptims reikalingi. Sudarytos grupės ir tų grupių koordinatoriai reikmes patenkina. Prof. R. Baltrušio ir kt. nuomone, yra būtina siųsti stažuotis į užsienį, pasirūpinti stažuotojų išlaikymu. Matyt, šį klausimą bus galima paliesti balandžio konferencijos metu.

Prof. V. Domarkas ir prof. Praškevičius kalbėjo apie balandžio konferencijos organizatorių neetišką elgesį: organizuojant konferenciją nebuvo kreiptasi pagalbos į rektorius. Nauji žmonės daug ko nežino, nesugeba gerai organizuoti darbo.

KPI doc. Kostkevičius (konferencijos organizatorius) paaiškino susirinkusiems, kad visus organizacinius dalykus yra pilnai sutvarkę, pagalbos nereikėjo. Organizatoriai stengėsi neužkrauti papildomais rūpesčiais vadovų. Be to, „Aukurui“ padeda LTSR MA ir LPS.

Išrinktam KVD U-to Atkūrimo tarybos pirmininkui suteikiama teisė sudaryti darbo koordinacinę grupę (prezidiumą).

Pirmininkas akad. J. Vilemas paskiria moksliniu sekretoriumi doc. A. Karoblį. Susirinkusieji tam pritaria vienbalsiai, atviru balsavimu. Doc. A. Karoblio nuomone, svarbiausias klausimas šiuo metu yra konferencijos organizavimas. Būtina remti „Aukuro“ klubą, konferencijos organizatorių. Reikia susitikti ir aptarti svarbiausius klausimus su akad. J. Kubiliaus ir LTSR Liaudies švietimo ministerijos atstovais, tartis u-to koncepcijos klausimu.

Akad. J. Vilemas išsirenka koordinacinę grupę: 1) Z. Kazakevičius (LKP Kauno m. antrasis sekretorius); 2) A. Mickis; 3) J. Misevičienė; 4) R. Baltrušis; 5) V. Paliūnas; 6) A. Karoblis; 7) A. Praškevičius⁴⁸; 8) P. Zakarevičius; 9) M. Venslauskas; 10) J. Vilemas.

Pasisakę prof. Blužas, Praškevičius, Karazija, Ragulskis, Zakarevičius, Smailys išreiškė mintį, kad atkurtas u-tas turėtų būti stiprus, parinktos kryptys geros, tačiau jas reiktų plėsti, apimant visas Respublikos mokslo šakas (pvz., kibernetiką, fundamentaliuosius ir humanitarinius mokslus); tačiau svarbiausia – u-to koncepcija (koks tas u-tas) ir kokiais tempais spręsis u-to atkūrimas. Atlikusi savo darbą – įkūrusi u-tą, taryba atmiršta. Kalbėta apie filologų primatą. Į juos reikia atkreipti ypatingą dėmesį. Prof. St. Masiokas nurodė, kad išrinktoji Taryba yra skirta organizaciniam darbui, o ne paskaitų skaitymui, todėl į ją įeina organizuoti žmonės, galintys atlikti organizatorių – šeimininkų funkcijas.

Nuspręsta sekantį posėdį daryti

1989 04 20 14 val.

KPI CR IV-me aukšte

Pirmininkas: ...

Sekretorė [parašas] J. Misevičienė

Rankraštis: VDU archyvas, f. 1, ap.1, b. 4, l. 6-10.

⁴⁸ Originalė klaidingai užrašyta „Rackevičius“.

NR. 35. ĮRAŠAI IŠ ROMUALDO BALTRUŠIO DIENORAŠČIO,
1989 M. BALANDŽIO 10 IR 14 D.

1989-04-10 - Pirmadienis

Vėlų vakarą paskambino dr. G. Kostkevičius ir pakvietė mane per televiziją pakalbėti, kaip vyksta VDU atkūrimas. Jo manymu, reikia kuo skubiau ir geriau supažindinti Lietuvos žmones su tuo, kas jau yra nuveikta atkuriant VDU, nes būtina, kad visuomenė aktyviau spaustų sovietų vadovybę, norint įveikti sovietų viršininkų vis labiau didėjantį neigiamą požiūrį į VDU atgimimą.

1989-04-14 - Penktadienis

Dr. G. Kostkevičius vėl manęs prašo, kad sekmadienį dalyvaučiau televizijoje pokalbyje apie Kaune kuriamą laisvos minties universitetą. Rengiamas plačiai visuomenei leidinys universiteto atkūrimui pažymėti. Jis turėtų pakelti kovotojų už VDU dvasią.

Publikuota: Baltrušis R. *Nuvilnijusios dienos 1988-1993*.
Kaunas: [R. Baltrušis], 2013, 52.

NR. 36. VILIAUS MISEVIČIAUS REPORTAŽAS APIE KPI PROFESŪROS
DISKUSIJĄ 1989 M. BALANDŽIO VIDURYJE

KPI profesorių klubas: mintys apie universitetą

„Profesorių klubas“ – nauja Antano Sniečkaus politechnikos instituto bendrija. Garbingiausi kolektyvo nariai kartu su rektoratu bei dekanais buvo susirinkę aptarti aktualių instituto problemų, diskutavo apie Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą.

Renginį pardėjęs rektorius prof. V. Domarkas pakvietė atgaivinti nuoširdaus bendravimo dvasią, pažadinti akademinio taurumo, asmenybės brandumo grožį.

Pokalbiui toną davė prof. J. Staniškis:

- Įgyvendinant tautinės aukštosios mokyklos koncepciją, mūsų institutą reikėtų skubiai reorganizuoti į techninį (technologijos) universitetą su nauja struktūra bei

specialistų rengimo sistema. Čia šeštadalį kurso, kaip panašiose užsienio aukštosiose mokyklose, turėtų sudaryti humanitarinės disciplinos, būtų įgyvendintas pakopinis (pavyzdžiui, 3+2+1 metai) mokymas, sustiprėtų pateikiamų žinių fundamentalumas. Mūsų aukštoji mokykla turėtų atgimti ir tapti tikru techninės inteligentijos centru. O gal KPI galėtų tapti ir Kauno Vytauto Didžiojo universiteto pagrindine baze – tereiktų prie jo prijungti Filologijos fakultetą (pavyzdžiui, VVU Kauno vakarinio fakulteto patalpose), teisės, filosofijos ir vieną kitą padalinį?

Svarbiausia – kad iššjudintume pasyvumu apkerpėjusią mūsų studentiją. Instituto reorganizacija būtų postūmis, po kurio visi pasuktume kokybės gerinimo linkme.

Prof. J. Degučio nuomone, mums reikia orientuotis į užsienio analogiškų aukštųjų mokyklų (pavyzdžiui, JAV Masačusetso technologijos instituto) lygį – gal išleisime mažiau, bet geresnių specialistų.

Prof. A. Matukonis, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto absolventas, renginio dalyviams priminė studijas minėtos aukštosios mokyklos Technikos fakultete. Atskirų humanitarinių disciplinų nebuvo, bet dvasiniam studentų turtinimui daug padėjo draugijos (korporacijos) – jų Universitete buvo arti 120. Tarp visų vyravo tolerancijos, vienas kito gerbimo dvasia, ko neretai trūksta dabar. Profesoriaus nuomone, KPI einama teisingu keliu: palyginti su šalies aukštosiomis mokyklomis pas mus keliskart mažiau specializacijų. Tačiau reformos būtinos.

Prof. Daugėlos nuomone – aukštojo mokslo reorganizavimas neįmanomas be Respublikos ekonomikos pertvarkos. Tikslinga pritarti pasiūlytam šūkiui „Lietuvos aukštosioms mokykloms – pilna konkurencija“. Būtų neteisinga, kad Kauno Vytauto Didžiojo universitetas augtų iš VVU Kauno vakarinio fakulteto. Netikslinga KPI bei KMI mechanškai sujungti į Kauno universitetą. Tačiau pritarė idėjai KPI bazėje kurti Technikos universitetą. Nesvetima mintis, kad Kauno Vytauto Didžiojo universitetas sujungtų KPI, KMI ir kitus savarankiškus institutus į federaciją. Tautai ypač reikia labai gerų mokytojų. Vilnius mums skolingas, nes po karo miestas liko be humanitarinio profilio mokslo bei mokymo įstaigų.

Prof. K. Sasnauskas kritiškai vertino KPI filialų kituose miestuose padėtį, prof. G. Žintelis tikino, kad instituto parengti skaičiavimo technikos specialistai gana

kvalifikuoti. Tik reikia atnaujinti bazę. O nuo aukštosios mokyklos pavadinimo pakeitimo naudos bus nedaug.

E. prof. p. S. Masiokas supažindino su baigta rengti nauja aukštosios mokyklos koncepcija. Rekomenduojama taisyti 3+2+1 metų struktūra: pirmi treji metai – fundamentalus ir humanitarizuotas rengimas, vėliau du kursai – specialybės studijos, vieni metai – specializacija gamyboje. Tikslas – puikios kokybės inžinieriaus rengimas. To nebus, kol vidurinė mokykla neparengs geresnio kontingento. Reiktų atsisakyti stojamųjų egzaminų – po pirmo kurso paaiškės „kas yra kas“.

Prof. R. Žilinskas: humanitarizavimas, kaip bendražmogiškų principų suvokimas – tai sistema: šeima – darželis – vidurinė mokykla – aukštoji. Jei nebus tvirtų pirmųjų trijų grandžių, paskutinioji mažai ką tepridės. O kai dėl universiteto, atsisakykime „ubago pozicijos“: būkime oresni, nes jei savęs negerbiame, niekas mūsų negerbs – nesilankstykim tiek daug prieš užsienį!

LTSR MA akademikas J. Janickis su nerimu akcentavo, kaip palyginti su Kauno universiteto laikais dabar kritęs inžinieriaus prestižas. Siūlė atsisakyti gigantomanijos – apriboti studentų priėmimą. Kaunas gali turėti ir du universitetus, jie gali būti maži, bet stiprūs.

E. prof. p. P. Vanagas apgailestavo, kad Liaudies švietimo ministerijos komisija rekomenduoja KPI nutraukti inžinierių ekonomistų rengimą. Faktiškai rengiame gamybos organizatorius ir atkuriamam Kauno universitetui šios specialybės perduoti nevertėtų.

E. prof. p. R. Krivickas: esu už Kauno universiteto atkūrimą bei KPI, KMI, VVU padalinių sujungimą federacijos pagrindu. Universiteto vadovybė turėtų spręsti tik globalines problemas, o einamuosius reikalus tvarkytų institutų vadovai.

Prof. M. Martynaitis palietė kai kuriuos Kauno universiteto vidaus darbo momentus jo studijų metais, kalbėjo, kad mūsų miestui labai reikia humanitarinės aukštosios mokyklos ir būtina kuo greičiau ją atkurti.

Prof. J. Macevičius: po karo Vilniaus universiteto branduolį sudarė Kauno universiteto mokslinis-pedagoginis potencialas, dabar vilniečiai turi gražinti skolą. Reiktų bent perpus sumažinti priėmimą į KPI, uždaryti filialus Klaipėdoje, Panevėžyje, Šiauliuose bei Vilniuje, palikti tik KPI dieninį bei neakivaizdinį skyrius.

LTSR MA akademikas R. Ragulskis: Lietuvoje aukštasis mokslas gerokai atsilieka nuo VFR, Japonijos, pas mus silpnas aukštosios mokyklos ryšys su krašto pramone. Kauno universiteto Lietuvai labai reikia. Tik negalima jį auginti iš VVU Kauno vakarinio fakulteto – reikia nuo šių metų rugsėjo 1-osios Kaune atkurti Vytauto Didžiojo universitetą kaip savarankišką aukštąją mokyklą. Kadangi universitetas – ne tik mokymo, bet ir fundamentalaus mokslo centras, šioje aukštojoje mokykloje tikslinga suformuoti iš biudžeto finansuojamas prioritetines kryptis, pirmiausia lituanistines, filologines, visuomenės kultūros, gamtos. Kartu tektų atlikti ir taikomuosius tyrimus, būtinus Lietuvos liaudies ūkiui.

Prof. R. J. Kažys: atgimstančiai Respublikai reikia tik gerų specialistų. Deja, mes tokių parengiame vos 10-20 procentų. Reikia streso, kuris išjudintų dabartinį KPI sustabarėjimą. Toks kardinalus žingsnis ir būtų instituto pertvarka. Pavyzdžiui, Tokijo universitete pirmaisiais dvejais metais studentai išmoksta tris užsienio kalbas, gerai susipažįsta su tų užsienio šalių istorija, literatūra, išprusta humanitariškai. Vėliau – specialybės žinios. Beje, neturėtume užmiršti, jog mokslas ir mokymas yra internacionalinė vertybė, tad ir tautinės aukštosios mokyklos samprata ribota. Mums reikia atverti langą į užsienį – į jo lygį orientuotis.

Prof. J. Dulevičius pritarė, kad atkurtas Kauno Vytauto Didžiojo universitetas turi būti europinio lygio, prof. I. Skučas siūlė formuoti Universitetą nuo tegul ir nedidelio, bet savarankiško padalinio.

Apibendrindamas kelias valandas trukusią diskusiją, rektorius V. Domarkas reziumavo: KPI profesorai rekomenduoja kuo greičiau atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą kaip atskirą aukštąją mokyklą, o ne plečiant VVU Kauno vakarinį fakultetą. Netikslinga mechaniškai sujungti KPI ir KMI į Kauno universitetą. Būtina iš esmės pertvarkyti šią inžinierių rengimo kalvę; labiausiai verta galvoti apie Kauno techninio universiteto įkūrimą. Kaune turėtume du universitetus.

Ar ne per daug Lietuvai bus universitetų? Tikrai ne! Kauno Vytauto Didžiojo universitetas turėtų būti ne antraeilė ar trečiaeilė (pagal išleistų specialistų kokybę) aukštoji mokykla, o naujo tipo Lietuvos mokymo, mokslo ir kultūros židiny – lietuviškasis Oksfordas. Todėl čia turėtų dirbti žymiausi Lietuvos mokslininkai bei mūsų tautiečiai

iš užsienio, kurie atvyktų paskaitų ciklui ir atliktų tautinę pareigą (manytume, kad Universitete reiktų mažiau etatinių, o kiek galima daugiau kviestinių specialistų – sveika konkurencija visur yra pažangos stimulus).

Vilius MISEVIČIUS

Antano Sniečkaus politechnikos instituto docentas

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 balandžio 21, 4.

NR. 37. GEDIMINO KOSTKEVIČIAUS IR VLADO LAŠO ĮŽANGINIS ŽODIS LEIDINIUI „TAUTINĖ AUKŠTOSIOS MOKYKLOS KONCEPCIJA IR KAUNO UNIVERSITETAS“, PRADĖTAM SPAUSDINTI 1989 M. BALANDŽIO 19 D.⁴⁹

<...> Vienas iš svarbiausių konferencijos darbotvarkės klausimų – aptarti ir aprobuoti aukštojo mokslo sistemos kardinalios pertvarkos Lietuvoje gaires. Šiandieną ne laikas žvalgytis į Maskvą, turime remtis tautinės bendrojo lavinimo mokyklos siekiais, Lietuvos aukštųjų mokyklų tradicijomis ir pripažinimą pelniusių pasaulio mokslo ir mokymo centrų darbo patirtimi. Aukštosios mokyklos koncepcijos projektą parengė darbo grupė, vadovaujama prof. Algirdo Čižo. Pagrindinis dėmesys skiriamas studijuojančio iniciatyvai. Aukštoji mokykla turi ne rengti siauros srities specialistą, o ugdyti didžiai humanišką asmenybę, sugebančią dirbti intelektualų, kūrybinį darbą.

Aukšto mokslo sistemos Lietuvoje pertvarka tiesiogiai siejasi su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu. Tai turi būti naujo tipo aukštoji mokykla – ne tik mokymo proceso organizavimo formomis ir savitvarkos principais, bet ir savo vieta Lietuvos moksliniame ir kultūriniame gyvenime. Lig šiolei Tarybų Sąjungoje, kaip niekur kitur pasaulyje, fundamentalaus mokslo centrai (Mokslų Akademijos institutai) aiškiai atsiriboja nuo mokymo įstaigų. Pasaulio universitetų patirtis rodo, kad šias dvi sistemas būtina integruoti. Tai būtų vienintelis kelias aprūpinti Kauno universitetą aukštos kvalifikacijos specialistais.

⁴⁹ Konferencijos organizatorius taip prisimena leidinio pasirodymo aplinkybes: „Aukuro“ klubas neturėjo Glavlito leidimo leidybinei veiklai. Prisidengėme KPI. Bet sugriešino, KPI kartu su „Aukuru“ nurodėme tik paskutiniame puslapyje. Tituliniame buvo tik „Aukuras“. Nors „Aukuras“ neturėjo būti minimas iš viso. Šio leidinio atspausdinimas – Vlado Lašo nuopelnas. O rėmėjų paramą padėjo pritraukti visa eilė „Aukuro“ narių. Praktiškai visas konferencijos organizavimas buvo ant „Aukuro“ pečių“. (2019 m. balandžio 28 d. G. Kostkevičiaus laiškas rinkinio sudarytojui).

Konferencijos organizavimo idėja kilo diskutuojant „Aukuro“ klube su prof. Romualdu Baltrušiu. Visuomeninis konferencijos organizavimo pobūdis, besiremiantis entuziazmu ir savanoriška pagalba, padėjo išvengti daugelio formalių kliūčių ir problemų. Dalykiška ir konstruktyvi mokslininkų, Lietuvos TSR Mokslų Akademijos vadovybės, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo Tarybos, gamybinių organizacijų⁵⁰ ir atskirų asmenų parama padėjo pasiruošti konferencijai per labai trumpą laiką. <...>

Konferencijos organizacinio komiteto pirmininkas

Gediminas Kostkevičius

Organizacinio komiteto narys leidybos klausimams

Vladas Lašas

Publikuota: Kostkevičius G., Lašas V. Įžanginis žodis.

In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 4.

NR. 38. IŠTRAUKA IŠ ALFREDO SMAILIO STRAIPSNIO, PASKELBTO KONFERENCIJAI SKIRTAME STRAIPSNIŲ RINKINYJE

<...>⁵¹ Apibendrinant galima paryškinti įvairias universiteto atstatymo pasiūlymų kryptis. Vienu pasiūlymų esmę sudaro mėginimas atkurti šiuolaikinį modernišką nedidelį universitetą, skirtą paruošti lingvistikos, lituanistikos, teisės, architektūros, liaudies menų ir t. t. specialistus. Tokio universiteto projektą palaikančių inteligentų nuomone, jo finansavimas galėtų būti kaip valstybinis taip ir ūkiskaitinis, už ruošiamų specialistų įdarbinimą pats universitetas nebūtų atsakingas. Kiti siūlo įkurti universitetą-susivienijimą, apjungiantį Kauno aukštąsias mokyklas.

Tačiau didžiausio palaikymo susilaukė pasiūlymai, kurie remiasi Kauno universiteto atkūrimo iš principo buvusių aukštųjų mokyklų, universiteto pagrindu skaitant vakarinio Vilniaus universiteto filialą, kuris privalo būti

⁵⁰ Konferenciją parėmė „Drobė“, „Inkaras“, dirbtinio pluošto gamykla, „Kotonas“, „Banga“, Mažeikių naftos perdirbimo gamykla, Kauno radijo matavimo technikos mokslinio tyrimo institutas, LTSR MA Fizikinių techninių energetikos problemų institutas, Lietuvos tekstilės pramonės mokslinio tyrimo institutas, Kauno remonto ir statybos valdyba.

⁵¹ Didžiąją straipsnio užimamą tarpukario universiteto istorijos aptarimas bei 1988 m. gruodžio 27 d. Liaudies švietimo kolegijos nutarimo publikavimas.

maksimaliai išplėstas įkuriant naujus filologinio, istorinio, filosofinio pobūdžio fakultetus.

Kiekvienas iš šių projektų susilaukė kritikos ir ryžtingų palaikymų. Bene labiausiai nepopuliarius yra universitetas-susivienijimas, kuris vargu galėtų išspręsti naujausius universitetui keliamus humanizacijos ir teoretizacijos uždavinius.

Universiteto atkūrimo iniciatyvinė grupė, dalyvaujant įvairiems specialistams, paruošė argumentuotas universiteto mokslo veiklos kryptių koncepcijas (filosofijos, filologijos, ekonomikos, matematikos-fizikos-mechanikos, biologijos-ekologijos, informatikos ir menų krypties). Manome, kad šioje konferencijoje koncepcijų autoriai gins savo pasiūlymus.

Viena aišku, kad naujame universitete turi būti akcentuota tautiškumo, humanitarizacijos, teoretizacijos uždaviniai, o taip pat teologijos fakulteto sukūrimas patenkinant katalikų ir evangelikų ir t. t. poreikius. Tai pripažįsta beveik visi suinteresuoti universiteto atkūrimu asmenys. Naujam universitetui dėstytojais siūloma pakviesti ir lietuvių-emigrantų bei užsieniečių mokslininkų. Tvirtai palaikoma idėja sudaryti sąlygas studijuoti užsienio šalių studentams. Aišku, šias koncepcijas dar reikės nuodugniai derinti su valstybinėmis organizacijomis, Liaudies švietimo ministerija, LTSR Ministrų Taryba, kol bus priimta visapusiška galutinė universiteto atkūrimo koncepcija.

Publikuota: Smailys A. Kauno universitetas – istorija ir dabartis. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 81–82.

NR. 39. VDU TARYBOS POSĖDŽIO 1989 M. BALANDŽIO 20 D. PROTOKOLAS

1989 04 20

Protokolas Nr. 3

KVD U-to Atkūrimo tarybos posėdžio, įvykusio 1989 04 20, protokolas Nr. 3

Dalyvavo: 30 narių

Dienotvarkė

1. Akad. J. Vilemas. Pokalbio su miesto valdžia ir akad. J. Kubiliumi bei jį lydinčiais asmenimis (įvyko 1989 04 18) referavimas Tarybai.

2. KVD U-to atkuriamasis procesas (bazė, finansai ir kt.).

3. Einamieji reikalai.

Pirm. - akad. J. Vilemas. Pasiruošimas konferencijai balandžio mėn.

Turėtume pradėti konkrečią veiklą.

LKP Kauno m. 1989 04 18 d. akad. J. Kubiliaus susitikimas - palankiai vertino Tarybos atsiradimą, ko anksčiau nebuvo. Kreipėsi pats į miesto valdžią jį priimti. Šalių pozicijos ryškėja, nors su vyr. ir ministru susitakta nebuvo. Nauja - KPI pozicija šios idėjos atžvilgiu. KPI rimtai pasiruošė Resp[ublikos] a[ukštųjų] m[okyklų] reorganizacijai. Pagrindinis elementas būsimo universiteto būtų KPI. Visi palankiai nusiteikę KVD U-to įkūrimui. Kaip efektyviai eiti ta kryptimi - susirinkę pasidalinsim.

J. Vilemo nuomonė - auk. mokslo reorganizacija ir įkūrimas turi derintis. Prad[iniame] etape reikia vystyti hum[anitari]nę dalį paspartintais tempais. VVU jau pradeda veikti. Yra realios galimybės pradėti funkcionuoti hum[anitariniam] f[akultet]ui. Jei kitaip - humanitarinė dalis gali numirti dar neužgimusi. Gali būti visokių povandeninių akmenų. Reikia tęsti VU KVF dien[ini]o f[akultet]o vystymą. Patalpos prastos, reikalingi remontai. Jei lauksime to - artimiausioj ateity 5 m. neatsidarysim. Sunkiausias periodas - reorganizacija. Reikia tinkamos bazės pradėti. Kaip remontai ar statybos - reikalas ilgas. Hum[anitari]nė dalis 1990 m. -1991 m. turėtų funkcionuoti. To laukiama. Ugdymo procesas l[abai] sudėtingas. J. Kub[ilius] siūlo likv[iduo]ti ped[agoginio] ins[titu]to dalį ir ją perimti KVD u-tui. Realistiškiausia - LŪSTI filialo organizacija. LŪSTI filialą perduoti KPI, atlaisvinti plotus darbui ir gyvenimui. J. Kub[ilius] pareikalavo turėti bendrabutį. Atplėšti LŪSTI ir perduoti KPI - realiausia.

VD u-to variantai. Steigiami Kons[ervatorijos] filialai, Dailės filialai. Tai - tik siauro profilio specialistai. Juos pajungti u-tui į vieną krūvą. Yra siūloma prisijungti KKI, t. p. KPI - VU KVF, išauginti iš VU KVF, gigantas - KPS, KMI ir VU KVF - tai ateities darbas.

Norėtusi išgirsti susirinkusiųjų nuomones.

Mickis A. – telegrama gauta iš Jagodino. Gos[udarstvennyj] obraz[ovatelnyj] Komitetas. (kviečia 27–28 d. atvykti Maskvon). Liesti U-to klausimą.

J. Vilemas – kuriama nuclear society – rimta org[anizacij]a. Reikia reorganizuoti mokslą, nes tas mokslas smunka.

Bukauskas (KMI prorekt.) – nori išgirsti iš KPI.

Domarkas – esant dabart[inei] sit[uacij]ai nematom kelių pasiekti tikslams, kaip reorganizuoti KPI – inkorporuoti KPI + humanitarai. Yra kadrai, materialinė bazė. Atskira mokykla – didelė problema. Pirmus metus paugdyti VU fili-alą Kaune, vėliau – įjungti KPI, kuris reorganizuojasi u-to kryptimi. U-te tektų ir dailė, dėl KKI – abejoju, KMI – gal kursis Med[icini]nos akademija, filol[ogijos] f-tas, tech[nologij]os, infor[matik]os, fiz[ikos] – tech[nikos] f-tas, kurie gali vystytis KPI bazėje.

A. Butkus – pritaria – humanitarizuoti KPI, pradėti skaityti disciplinas, vedančias į inteligentią. Buvo siū-loma – nuo atein[ančių] m[etų] įvesti kalbos kultūros ir net liter[atūros] kursą, etiką, estetiką. Yra ekon[omistų] KPI, VU KVF, LŽŪ ek[onomi]nes specialybes aprūpinti.

M. Venslauskas – taryba yra ne patariamasis, o veiksmingas organas, aukštesnis už Kubiliaus. Neprileisti, kad nesukurtume koncepcijos. Reikia vystyti specialybes, kokių reikia pasauliui. Gyvenimo eiga siūlo special[izacij]ą. U-tas – fundamentalaus human[itarinio] prof[ilio] (filos[ofija], teisė, ekon[omika], tarp[tautiniai] sant[ykiai], fizika – matem[atika] (nauja) – pagrindas mūsų besiv[ystančiai] pramonei, infor[matik]os f-tas (jungia lingv[istiką], fiz-ka, biol[ogija], kaip Par[yžiaus], Izraelio, Norv[egijos]), biologijos – ekologijos. Jie t[uri] b[ūti] nedideli. Turi būti atranka. Priimame gerus, stojančius, o paskui jų nėra. Jei visos au[kšto]sios m[okyk]los norėtų paremti idėją – tai inform[atika] – gali paremti KPI, biol[ogija] – rems KMI (apie 30–40 žmonių), reikia atsisakyti įsisenėjusių tradicijų. Reikia informuoti ministrą apie esamą konc[epcij]ą. Reikia pagalvoti apie k[ated]ras: fiz[ikos], mat[emati]kos (biol[ogijos] remtų ŽŪA), human[itarines] – ant VU KVF. Tai KMI daugelio žmonių nuomonė. Tuo išeisime į forumą – kon-fer[encija]. Taigi, 1 – koncepcija, 2 – kaip realizuoti.

A. Smailys – konc[epcijos] labai prieštaringos. Jų sude-rinti neįmanoma. U-tas reik[alingas] miesto humanitarizacijai. Reikia apriboti kl[ausimų] ratą – kaip realizuoti

hu[manitari]nio fak[ulteto idėja]? Pervesti VU KVF į u-to statusą. 2 kl[ausimas] – ekologinis (Adamkus).

A. Mickis – arba kuriam naują str[uktūrą], arba panaudojam esamą. Nusprendėm – naują. Aš – už naują. Reikia kurti kad ir nuo nulio.

[Sekretorei nepažįstamas asmuo] Ar reikalingas un-to pavadinimas. Ieškoma kelių kaip pasidaryti kitokiais. Kalba – naujo u-to įkūrimą, tada reikia pradėti nuo nulio. Pradžioj priėmimas nedidelis. Lengviau Resp[ublikos] vyr[iausybei] transformuoti esamas a[ukštąsias] mok[ymyklas], o ne steigti naują. Prarasis administracine prasme labai daug.

Gutmanas A. – ateitį planuojam kaip dalelytė stipraus centro, – tada viskas prikl[auso] nuo Maskvos Jagodino, jei ateitis – suvereni valdžia – tie formalūs samp[rotavi]mai neturi prasmės. Reikia sukurti naują u-tą, lik[viduoti]ti VPI – tai būsimų ped[ago]gų ruošimas. Nesiskaityti su esamais ryšiais.

Stirbys – tikslinga – pasirinkti steigti u-tą kur ką pagauti, gauti – kaustantis variantas. 2. Duoti eiga f[antazij]ai ir sukurti Lietuvai reikalingo u-to idėją, leisti žemyn, ieškant ministro nusileidimo. Nuo to ir pradėti. Pagal Amerikos u-tų strukt[ūrą] – anglų kalba – ašinė katedra (tautos kalba). Amerikoje ieškoma tik gabių jaunuolių. Tokių dabar nėra. Susidursim su atranka. Jap[onijoje] – daugiapakopinis atrinkimas, JAV – įstoja be egzaminų, o vėliau – atranka.

Prof. P. Zakarevičius – pritaria Gutmanui – už solidų, rimtą u-tą – reikia jį sumodeliuoti su specialybių nomenklatūra ateičiai. Ruošia VVU ir KPI ekonomistus. Ruošiami darbo normavimo – atgyvenusio specialistai. Kalbėti apie ekonomistus, kurių reiks už 5-8 metų. Galima ir KPI pagrindu, bet karpysim KPI žiauriai. Specialybės pasiekti kita kryptimi. Sudaryti modelį. Kas per modelis – nežinau dar. Principe – padėtis su ekonomistais siaubinga. Kokių ekonomistų reiks? – menedžeriai, komersantai, marketingo specialistai.

Karaziya – ruošiam specialistą prie staklių, kurių jau nebebūna, kai specialistas baigia a[ukštąją] mok[ymyklą]. Reikia persitvarkyti visiems. Realioji situacija – giliausia ekon. krizė šalyje. Galime padėti naujai mokyklai pinigais. Galima save apiplėšti, atiduoti viską. Kokių specialybių reiks? O gal bus tinkamas ir techniškas u-tas. Neturim jokių priemonių, ką atiduoti gero. Gal perkelti iš KPI specialybės, jas sugrupuoti. KPI yra stiprių k[atedrų]. Gal

atneštų ryšiai su užsieniu. Reikia naudotis esama baze dėl l[abai] sunkios resp[ublikoje] ek[onomi]nės sit[uaci]jos.

Smailys – a[ukštosios] mok[yklos], valdomos valstybės, sužlugo jau iki prancūzų revol[iucijos]. Itališkas u-to tipas – miesto magistratas išlaiko. Pranc[ūziškas] – su private org-ja. Jas kūrė, išlaikė org[anizaci]jos kaip „Caritas“. Tvarkosi senatas – rektoratas, o pinigus skiria valstybė. Kontekstas t[oks] gavos, išeinant iš esamų sąlygų. Negalėsime visų pasiūlymų realizuoti. Sudaryti vieną konc[epciją] – svarb[iausi] klausimai: 1) humanitarizacija miesto (esam technizuoti, pragmatizuoti, merkantilizuoti), pervesti VU KVF į hum[anitarinį] f-tą; jei bus suverenitetas, galėsime daug ką pasidaryti. Adaptuosimės greitai. 2) Ekologinis klausimas.

A. Butkus – dvi korekcijos. Miesto humanitarizavimas liečia visus. Duoti darbo humanitarams. Turime gydyti dabar esamas žaizdas. Kokių reiks po 10 m. – kas žino.

Patackas⁵² – LPS – 1-oje vietoje – humanitarizacijos dalykai. Žmonėse bus negeros nuotaikos, jei nebus humanitarinio u-to. Būtina koncepcija. Reikia ašies – ją reiktų laikyti lietuviškos savimonės idėja – kultūrologijos k[ated]ra. Mokslai – kalbos dalykai, toliau – ekologija. Esame Europa, turime remtis Europos u-tų modeliu. Neužmiršti, kad hum[anitarinį] ašyje – teologijos f-tas. Realizacija: iš sekmadieninės mokyklos patirties. Pradėti nuo hu[manitari]nių k[ur]sų, esamų VU KVF bazėje. Pvz., filosofijos k[ated]ra, kraštotyrininkai – apsiskelbė, bet žmonių nėra. Jie turi programą. Jie veikia. KVD U-tas irgi prasidėjo nuo kursų. 2 – ekologija; 3) techniškieji. Gyventi ir dirbti laisvai. KPI reikalai prasti humanitarinėje srityje. Humanitarinių disciplinų KPI niekas net nenori.

Dromantas LŽŪA. – Baikonūras pastatytas, kad Gag[arinas] skristų į kosmosą. Reikia jausti žemę po kojomis. Sudaryti konc[epciją], bazę turim turėti. Visi esame biedni – ką atiduoti? Reikia kabintis už VU KVF bazės. Jis turi tapti pagrindu. Grįžti į 1950 m., apjungti, kas buvo perskirta. KPI – yra bazė. Gamtos mokslams duos r LŽŪA. Perduotume ir ek[onomi]kos f-tą. Respublika spręs specialistų poreikį. LŽŪA profesūra yra nuomonės – apjungti. Vėliau galima keisti. Reikia jungti ir KMI.

⁵² Algirdas Patackas buvo inkorporuotas į Atkūrimo Tarybą kaip Sąjūdžio atstovas. (Karoblis A. Kaip buvo atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas. *Kauno diena*, 1999 kovo 30, 15.)

P. Stirbys. Diskusijos užsitęsė. Tegul u-tas bus negalutinis nei funkcinė nei struktūrinė prasme. Neblogas pag[rindas] – komisijos koncepcijos.

Palys – Kauno m[eno] m[okykla]. Reikia atkurti ir Kauno m[eno] m[okykla]. Meno visuomenė to laukia. Dailės in[stitu] to f-tas – tai kelias į meno mok[ykla]. Mechanškai inkorporuoti Dailės f-to negalima.

J. Vilemas. Nereikia suformuluoti dokumento 10-15 metų pirmyn. U-to forma keisis. Reikia pabandyti sukurti VU filialo augimą. Galingas naujas universitetas – taip, bet kaip tą padaryti, kai nėra pas mus jokių galimybių. U-to reikia kuo greičiau. Leisti konservatorijai ir meno mokyklai vystytis, bet konsoliduoti jėgas. Eiti tuo, kas yra pradėta – sudaryti sąlygas vystytis tam, kas yra. Visas statybas atiduoti u-tui. Miesto valdžiai reiktų atkreipti dėm[esį] pir[iausia] į u-tą. Stengtis jį visais būdais paremti. Formuoti sparčiau human[itar]inę u-to dalį ir ekologiją. Kiekviena a[ukštoji] mokykla turi būti ekologiškai kultūringa. Reikia ekologizuoti visą a[ukštąją] mokslą. Nerealų iškurti u-tą, atsiribojus nuo kitų a[ukštųjų] mokyklų. KPI – technikumui telieka. Įvestinus biednystę, humanitarinė dalis galėtų vystytis, bet u-to konc[epci]jos formavimąsi ištęsti. Atsiradus rektoratui, sprendimai keisis. Prof. Mickis Maskvoje informuos Jagodiną apie K[auno] U-to steigimo reikalingumą, – be detalių. Remti minis[terij]os pastangas plėsti VU Kauno filialo plėtimą. Preliminarinių krypčių darbas tenkina.

Doc. A. Karoblis. Reikia konkrečių darbų rezultato. Reikia paruošti u-to atkūrimo projektą ir su juo išeiti į vyriausybę. Daryti atskirų krypčių koncepcijas. Tam reikia karkaso.

Venslauskas. Susidaro išpūdis – su kuo atėjom, tuo ir išeisim. Gal palikti tas kryptis ir jas vystyti. Tai – hipotezė, kurios laikysimės. Visi laukia modelio. Kas atsakingas už kryptis – pagarsinti. Biol[ogijos] – ekol[ogijos] f-tas būtinas, nes neturime šiuolaikinio lygio specialistų.

Zakarevičius – per konf[erenci]ją paklausysime apie modelį.

Mickis – išklaudyti k[omisi]ją ir susirinkti po k[onferenci]jos.

Smailys – sek[ančiam] posėdžiui išrinkti 2 prorektorius mokymo ir ūkio reikalams. Pradėti ruošti statutą.

Z. Kazakevičius – paruošti 2 dok[ument]us: 1) struktūros modelis etapais, 2) įgyvendinimo grafikas. Negalime ignoruoti akad. J. Kub[iliaus] vad[ovaujamos] komisijos ir įžieisti resp[ublikos] vyriausybę. Reikia realiai žvelgti

į esamą padėtį. Respub[likos] biudžete – deficitas. Statybininkų problemos. Daug paraiškų – kardiochirurginis, ginekologinis ir kt. labai reikalingi. Naujo objekto u-tui nebus galima suprojektuoti. Labai sudėtingi biurokratiniai slenksčiai. Pirmam etape vystyti VU KVF bazėje humanitarines kryptis, o KPI pamažu įlieti į u-tą. Turėsime VDU-tą. Prašyti medžiagą apie u-tą.

Bukauskas – Viln[iaus] U[niversiteto] darb[uoto]jai žiūri neigiamai į K[aun]o u-to atkūrimą. Ką daryti tokioje situacijoje. Gal kurti u-tą šioje bazėje kaip autonomišką, nepriklausomą. Šis u-tas galėtų priklausyti Ministrų Tarybai.

J. Vilemas – akad. J. Kubilius nieko prieš atidarytina K[aun]o universitetą. Mūsų nevaldys.

Zakarevičius P. – tegul skaitosi u-to filialas, turi 2-ra prorektorį, būtų pavaldus tiesiog Zabuliui.

A. Smailys – 1991 m. VU KVF pervestas į u-tą. Kam jie turi trukdyti. Nesileisti valdomiems.

J. Vilemas – leisti darbinėm grupėm dirbti. Išklaustyti konf[erenci]os nuomonę. Neetiška aplenkti konferenciją.

A. Karoblis. Pirminis atk[ūri]mo proj[ekto] var[ian]tas – pagal pradinės org[anizaci]nės komisijos poziciją. Po kelių metų – jungsimės. Pradėti nuo VU, Kauno filialas, vėliau – dailė ir konservatorija, žymiai vėliau – Kauno kūno kultūros i-tą.

Kostkevičius. Pradedam nuo mazgų. Kam reikalingas tas darbas? Generatorių kurti nuo mazgų. Nelogiška.

J. Vilemas – taip, bet reikia leisti dirbti esamom realiom sąlygom. Daug darbo pravers.

A. Karoblis – ko[nferenci]jos metu žmonės sukaups medžiagą, jaus atsakomybę.

Smailys A. – pasiimti visą informaciją k[onferenci]jos metu ir koreguoti kryptis.

J. Vilemas – po konferencijos tuoj susirenkam.

Renkamės ketv[irtadienį] Geg[užės] 11 d. 14 val. C[en]triniuose R[ūmuose]

Įpareigoti [darbinių grupių vadovus ?]:

[Filologijos –] Radzevičius

Ek[onomikos] – Zakar[evičius]

Inf[ormatikos] – Šein[auskas]

Menų – Palys

Biol[ogijos] – ek[ologijos] – Vensl[auskas]

Matematikos] – Karoblis

Ist[orijos] – Marčėnas

Kon[ferencij]oje dalyvaut aktyviai. Tarybos pranešimą - pirmininkas.

Smailys - ir atliko didelį darbą.

Stirbys - dirbti dviem etapais.

Pirmininkavo akad. J. Vilemas

Sekretoriavo J. Misevičienė

Rankraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 16-24.

NR. 40. PRANEŠIMAS APIE STUDIJAS KRAŠTOTYROS FAKULTETE,
1989 M. BALANDŽIO 26 D.

Kur ir kada

Kraštotyros fakulteto klausytojai renkasi kartą savaitėje - ketvirtadieniais. Tomis dienomis vyksta paskaitos. O užsiėmimai organizuojami įvairiai, suderinus dėstytoją ir klausytojų laiką. Kaimo Istorijos muziejaus bazėje dirba archeologų sekcija (vadovė K. Rickevičiūtė) ir muziejinių (vadovas A. Markūnas). Šiose dviejose grupėse yra 40 studentų. Kauno Valstybinio archyvo bazėje mokosi archyvistikos sekcijos 8 studentai (vadovė V. Macežinskienė). 30 folkloro sekcijos narių bando kurti ansamblį (vadovė L. Kymantaitė). Paminkloaugininkų sekcija (vadovas R. Abraitis) jungia 9 narius. Labai gausi yra kultūros tyrinėtojų sekcija. Kultūros istorija domisi 28 klausytojai. Jie išsiskirstė į keletą mažesnių grupelių: liaudies astronomijos (vadovas G. Žiemys), Universiteto istorijos (vadovas J. Čepinskis), architektūros (vadovas M. Purvinas). 27 studentai sudaro meno tyrimo sekciją (vadovais kviečiami K. Galaunienė, A. Miškinis). Keturi tautosakininkus globoja E. Stanikaitė. Istorikams patarimus teikia A. Gulbinskienė. Istorikų sekcijoje susibūrė 11 žmonių, o liaudies atminties - 6 (vadovas A. Noruševičius). Trys kolekcionavimu besidomintys konsultuojasi pas D. Kaubrį ir S. Sajauską. Kol kas be vadovo 18 būsimų etnografų. 19-kai laisvųjų klausytojų vadovo nereikia. Jie gali, kaip ir kiti, konsultuotis su visais dėstytojais.

Publikuota: *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto
Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis,*
1989 balandžio 26, 2.

NR. 41. JULIAUS ŠMULKŠČIO REPORTAŽAS APIE KONFERENCIJĄ „TAUTINĖ
AUKŠTOSIOS MOKYKLOS KONCEPCIJA IR KAUNO UNIVERSITETAS“
1989 M. BALANDŽIO 26–28 D.

Šešios dienos Kaune
(Konferencijoje Vytauto Didžiojo universitetui atkurti)

<...> Konferencija prasidėjo balandžio 26 d. ir tęsėsi tris dienas. Visi posėdžiai vyko Vienybės aikštėje esančiuose politinio švietimo rūmuose. Dalyvavo apie 200 žmonių, kurių didžiulė dauguma buvo kauniečiai, dirbą aukštojo mokslo įstaigose. Tačiau buvo atstovų ir iš Vilniaus universiteto bei kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų. Iš užsienio atvyko penkiolika dalyvių: dvylika iš Amerikos ir po vieną iš Kanados, Lenkijos bei Vakarų Vokietijos. Konferencija buvo pradėta pirmininkų išrinkimu (Gediminas Kostkevičius ir Vytautas Statulevičius), tautos himnu, Gaudeamus ir, gausiom ovacijom palydint, dviejų buvusių VDU profesorių, Jurgio Vidmanto ir Adolfo Damušio, pristatymu.

Pirmoji diena susidėjo iš pranešimų didžiojoje salėje. Kalbėjo tie, kurie buvo iš anksto įtraukti į programą, ir tie, kurie spontaniškai norėjo kreiptis į konferencijos plenumą. Atmosfera buvo neformali, šilta ir pozityvi. Buvo išreikšta daug skirtingų nuomonių kaip VDU atkurti, bet nebuvo nesutarimo dėl pagrindinio tikslo. Keli kalbėtojai pasisakė už mažo, unikalaus universiteto koncepciją. Pagal ją, VDU Kaune neturėtų būti bazuojamas bet kokia egzistuojančia aukštojo mokslo institucija, bet sudarytas iš naujų fakultetų, kurių profesūros dalis susidėtų iš užsienyje gyvenančių lietuvių. Aišku, buvo ir kitokių nuomonių. Kai kurie dalyviai manė, kad būtų praktiškiau, atkuriant VDU, bazotis Kaune esančiomis aukštosiomis mokyklomis. Dar kiti buvo įsitikinę, jog pradžioje Vilniaus universitetas turėtų suvaidinti svarbią rolę akademinio personalo sudaryme ir katedrų formavime. Algis Avižienis norėjo VDU atkurti pagal Kalifornijos universiteto Los Angeles modelį. Bronius Vaškelis kalbėjo apie lietuviškos kultūros ugdymo centrą kaip vieną svarbiausių atkuriamo universiteto tikslų. Visi dalyviai pasisakė už nepriklausomą, laisvą, aukštų standartų instituciją.

Antrą dieną konferencija pasidalino į septynias sekcijas: humanitarinių, teisės ir ekonomikos, tikslųjų, gamtos, technikos, medicinos ir meno mokslų. Aš dalyvavau

humanitarinių mokslų sekcijoje, kuriai pirmininkavo Vitas Areška. Čia buvo diskutuojami tokie klausimai, kaip techniško disciplinų humanizavimas, tyrinėjimų ir dėstymo atskyrimas, psichologijos ir politologijos sumoderninimas, įvedimas ir atnaujinimas „žmogaus“ disciplinų (kaip antropologija ar etnologija). Šitoje sekcijoje daug laiko buvo praleista lyginant Lietuvos ir Amerikos aukštųjų mokyklų koncepcijas. Taip pat buvo išreikštos įvairios nuomonės dėl į universitetą įstojimo kriterijų, mokslininkų paruošimo, valdžios ir universiteto santykių, aukštųjų mokyklų paskirties ir tautinių interesų. Sekcijų posėdžiai sudarė progą visiems pasisakyti VDU atkūrimo klausimais bei dėl bendros aukštojo mokslo padėties Lietuvoje. Jose buvo matoma ypač daug studentų ir jaunesniojo akademinio personalo.

Trečioji konferencijos diena susidėjo iš sekcijų pirmininkų pranešimų ir rezoliucijų priėmimo. Pasiūlytos rezoliucijos sukėlė ilgas diskusijas ir nemažai teksto pakeitimų. Keli dalyviai išreiškė nuomonę, kad rezoliucijoms nebuvo skirta užtenkamai laiko ir kad kai kurios iš jų buvo priimtose nepakankamai jas apsvarsčius. Kaip ten bebūtų, konferencijos nariai turėjo progos pasisakyti ir balsuoti visais pagrindiniais VDU Kaune atkūrimo bei aukštojo mokslo Lietuvoje klausimais.

Pirmiausia buvo vienbalsiai priimtas universiteto atkūrimo aktas, kurį pasirašė visi konferencijos dalyviai. Universitetas bus nepriklausoma aukštoji mokykla, garantuojanti akademinę, pasaulėžiūrinę ir sąžinės laisvę visiems fakultetų nariams ir studentams. Jis bus modernus ir unikalus su nauja organizacija ir orientacija į Lietuvos ir už jos ribų gyvenančių lietuvių poreikius. Prie universiteto bus įsteigtas Pasaulio Lietuvių Kultūros, Mokslo ir Švietimo Centras, kaip „kultūrinių ir mokslinių ryšių su užsienyje gyvenančiais lietuviais, mokslinių studijų ir švietimo įstaiga, veikianti universitete autonomijos pagrindais“. Taip buvo priimtas steigiamasis Centro statusas ir vieniems metams išrinkta Steigiamoji Centro Taryba, susidedanti iš aštuonių Lietuvos gyventojų ir septynių užsienio lietuvių. Į Tarybą išrinkti sekantieji asmenys: Adamkus, Antanaitis, Antanavičius, Areška, Avižienis, Baškauskaitė, Buračas, Kalvaitis, Katiliūtė, Kostkevičius, Statulevičius, Stoškus, Vaškelis, Vaštokas ir Vilemas.

Kitos rezoliucijos lietė bendrą aukštojo mokslo stovį dabartinėje Lietuvoje. Jose buvo pasisakyta už aukštųjų mokyklų demokratizaciją ir decentralizaciją, studentų orientaciją į savarankiškas kūrybines studijas, techninių disciplinų humanizaciją, bendrą aukštojo mokslo

plėtimą, gerinimą ir lengvesnį prieinamumą visiems Lietuvos gyventojams.

Specifiniai buvo pasisakyta už savarankiškų aukštųjų mokyklų įkūrimą kituose Lietuvos miestuose, kaip Klaipėdoje ir Panevėžyje.

Prieš rezoliucijos priėmimą buvo suorganizuota konferencijos dalyvių nuomonių apklausa, kurioje dalyvavo 177 asmenys, iš jų 67 mokslo daktarai ir 103 mokslo kandidatai. Anketinės apklausos rezultatai buvo sekantys: 86 % apklaustųjų pasisakė, kad VDU turi būti nedidelė aukštoji mokykla su nauja institucine struktūra; 80 % – VDU pradinė organizacija turėtų įtraukti Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus ir perdavimą Kauno Politechnikos Instituto ir kitų Kaune egzistuojančių aukštųjų mokyklų „priėmimo limitus, atitinkančius finansines lėšas ir patalpas“; 67 % – už konkurenciją tarp aukštųjų mokyklų ruošiant „tos pačios ar gretimų sričių specialistus“ ir už VDU ir Mokslų Akademijos institutų integraciją.

Konferencija taip pat pasisakė, kad jau šį rudenį VDU turėtų priimti pirmuosius studentus. Ar tai yra praktiškai įmanoma, aš nežinau. Dauguma konferencijos dalyvių tikrai norėjo VDU atidaryti kaip galima greičiau. Konferencijos organizatoriai yra optimistiški dėl reikiamų pastatų gavimo, o švietimo ministerijos atstovas kategoriškai užtikrina valdžios paramą atkurtam universitetui. Atrodo, kad studentų irgi netruks, tad didžiausia problema greičiausiai bus kvalifikuoto dėstytojų personalo sudarymas. Čia, aišku, be vietinių reikės ir pagalbos iš kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų bei iš užsienio.

Bendrai paėmus, konferencija buvo puikiai organizuota: patalpos geros, informacija tiksli ir išsami, posėdžiai efektingai praversti, dalyvių iš kitų Lietuvos vietų ir iš užsienio priėmimas tiesiog idealus. Trumpai sakant, ši konferencija buvo tokio pat lygio, kaip geriausi Amerikos akademinų disciplinų suvažiavimai. Už tokios sklandžios konferencijos suorganizavimą nuopelnai tenka organizacinio komiteto pirmininkui Gediminui Kostkevičiui, Romai Mačikėnienei, Vladui Lašui, Raimundui Šakaliui, Raimundui Baltrušaičiui, Zitai Šimkevičienei ir kitiems organizatoriams, su kuriais nebuvo progos susipažinti. <...>⁵³

Julius Šmulkštys

Publikuota: *Akiračiai*, 1989, 5, 1, 16.

⁵³ Toliau aprašomi įspūdžiai iš Kauno ir „Žalgirio“ rungtynių.

NR. 42. KONFERENCIJOS DALYVIŲ APKLAUSOS ANKETA, BALANDŽIO 26 D.

I. Koks turi būti Kauno universitetas?

1. Nedidelė moderni aukštoji mokykla, kurios bazėje ir būtų išbandyta nauja aukštojo mokslo organizavimo sistema – 86 %

2. Stambi aukštoji mokykla, apjungianti jau esamas struktūras – 8 %

3. Kiti variantai – 6 %

II. Kaip turi būti kuriamas Kauno universitetas?

1. Apjungus KPI, KMI ir Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus – 6 %

2. Apjungus KPI ir Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus

3. Apjungus KMI ir Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus

4. Apjungus KKI ir Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus [už punktus 2-4] – 3 %

5. Palaipsniui auginant Vilniaus universiteto Kauno vakarinę fakultetą – 11 %

6. Jau 1990 m. suformuojant nedidelę aukštąją mokyklą, įjungiant į ją Vilniaus universiteto Kauno filialus, perduodant jai KPI, VVPI ir VVU priėmimo limitus, atitinkamas finansines lėšas ir patalpas (tame tarpe esančias kitų organizacijų žinioje) – 80 %

III. Ar manote, kad reikalingas dalies specialybių dubliavimas aukštosiose mokyklose? Konkurencija tarp mokyklų?

1. Taip – 67 % 2. Ne – 33 %

IV. Kaip siūlote finansuoti Kauno universitetą?

1. Biudžetinis finansavimas – 134 tašk.

2. Tiesioginis ūkinis atsiskaitymas su įmonėmis – 35 tašk.

3. Privatūs fondai – 32 tašk.

4. Integracija su Mokslų Akademijos institutais – 53 tašk.

V. Kas turėtų imtis universiteto atkūrimo?

1. Vyriausybinių komisija – 9 %

2. Taryba, suformuota iš Kauno m. profesūros ir Kauno m. aukštųjų mokyklų rektorių – 14 %

3. Taryba, suformuota iš respublikos profesūros, atstovaujančios tas mokslo kryptis, kurios numatomos Kauno universitete – 73 %

4. Apjungus visas pajėgas – 4 %

Į anketos klausimus atsakė 177 konferencijos dalyvių, iš jų 67 mokslų daktarai ir 103 mokslų kandidatai.

Mašinraštis: VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti).

NR. 43. KONFERENCIJOS PRIIMTAS VDU ATKŪRIMO AKTAS, BALANDŽIO 28 D.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktas

Mes, lietuvių mokslininkai, tiek gyvenantys savo tėvų žemėje, tiek už Tėvynės ribų, 1989 m. balandžio 26 d. susirinkę Kaune į mokslinę konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“, aptarėme Lietuvos aukštosios mokyklos ateitį.

Laikydami didžiausia malone ir savo gyvenimo tikslu galimybę tarnauti Lietuvai ir jos žmonėms, nesvarbu, kuriame krašte gyventume ir kokia kalba kalbėtume, esame pasiryžę šiuo lemtingu tautos istorijai metu vieningai stoti naujos Lietuvos tarnybon.

Todėl, aptarę konferencijoje išsakytas mintis ir pasiūlymus bei jausdami viso pasaulio lietuvių lūkesčius, šiuo aktu skelbiame atkuriantys Kaune Vytauto Didžiojo universitetą, kaip nepriklausomą⁵⁴ aukštąją mokyklą, užtikrinančią universiteto profesoriams ir studentams sąžinės ir pasaulėžiūros laisvę⁵⁵.

Žengdami pirmą žingsnį įkūnijant šią valią gyvenime, skelbiame įkuriantys Kaune Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą, kaip vieną iš Vytauto Didžiojo universiteto mokslinių studijų institutų.

Šiuo aktu kartu reiškiamo savo valią ir viltį, kad Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras ir Vytauto Didžiojo universitetas bus tiltas, jungiantis tautos išėiviją su broliais ir sesėmis Tėvynėje.

Kviečiame visus Lietuvos žmones talkinti šiame darbe.

Posėdžio pirmininkai
Algirdas AVIŽIENIS
Gediminas KOSTKEVIČIUS
ir mokslinės konferencijos
„Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija
ir Kauno universitetas“ dalyviai

Projektas su taisymais: Algirdo Avižienio archyvas,
esantis VDU, Išeivijos institute (netvarkytas).
Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 gegužės 4, 1; *Draugas*,
1989 gegužės 10, 1; *Kauno aidas*, 1989 gegužės 11, 1;
Kalba Vilnius, 1989 gegužės 12, 1; *Literatūra ir menas*,
1989 gegužės 13, 1.

⁵⁴ Projekte po žodžio „nepriklausomą“ buvo įrašyta „ir politiškai neužsiangavusią“. Išbraukta.

⁵⁵ Paskutinė sakinio dalis projekte įrašyta A. Avižienio ranka.

NR. 44. KONFERENCIJOS NUTARIMAS DĖL VDU ATKŪRIMO ORGANIZAVIMO,
BALANDŽIO 28 D.

Mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ nutarimas dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo organizavimo

Konferencija, priėmusi ir paskelbusi Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktą, apsvarstė pagrindinius nuostatus, kuriais remiantis turi būti kuriamas universitetas ir nutarė:

1. Atkurtame Vytauto Didžiojo universitete turi būti užtikrinama akademinė laisvė visiems dėstytojams ir studentams. Universiteto gyvenimo vidaus taisyklėse turi būti garantuojama teisė visiems dalyvauti aukštosios mokyklos gyvenime.

2. Vytauto Didžiojo universitetas Kaune turi būti moderni aukštoji mokykla, kurioje įgyvendinama nauja aukštojo mokslo organizavimo sistema.

3. Universitetas yra nepriklausoma aukštoji mokykla, kuri orientuojasi savo veikloje tiek į Lietuvos žmonių, tiek už jos ribų, gyvenančių lietuvių poreikius.

4. Prie universiteto steigiamas Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, kaip kultūrinių ir mokslinių ryšių su užsienyje gyvenančiais lietuviais, mokslinių studijų ir švietimo įstaiga, veikianti universitete autonomijos pagrindais.

5. Universitetas pradeda veikti 1989 m. rugsėjo 1 d.

6. Universitetas glaudžiai bendradarbiauja su Lietuvos TSR Mokslų Akademijos institutais ir kitomis mokslo įstaigomis, atitinkančiomis pagrindines mokymo universitete kryptis.

7. Įpareigojama Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba (pirmininkas akademikas J. Vilemas) ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdyba iki 1989 m. birželio 1 d. parengti universiteto struktūros ir statuto projektus ir prašyti Lietuvos TSR Vyriausybę juos patvirtinti.

Kaunas, 1989 m. balandžio 28 d.

Publikuota: *Draugas*, 1989 gegužės 11, 1.

NR. 45. PASAULIO LIETUVIŲ KULTŪROS, MOKSLO IR ŠVIETIMO CENTRO
STEIGIAMASIS STATUTAS, BALANDŽIO 28 D.

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro
Kaune
Steigiamasis statutas

1. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras (toliau vadinamas „Centru“) Kaune yra nepriklausoma, politiškai neužsiangažavusi kultūrinių ir mokslinių ryšių, mokslinių studijų ir švietimo įstaiga, turinti juridinio asmens teises.

2. Centras yra finansuojamas visuomenės lėšomis, sponzorų dotacijomis, taip pat gauna pajamas iš savo veiklos. Centro nariai moka nario mokestį, kurį nustato Centro valdyba.

3. Centro veiklai vadovauja 15 asmenų valdyba, renkama 3 metams: 8 iš jų Lietuvos gyventojai ir 7 svetur gyvenantys lietuviai. Valdyba skiria Centro direktorių (direktorių Tarybą), nustato vykdomojo organo įgaliojimus.

4. Centro kūrimosi laikotarpiu vieniems metams sudaroma steigiamoji valdyba, turinti visus Valdybos įgaliojimus. Valdybos narius renka konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ dalyviai.

5. Centro nariais gali būti kiekvienas Lietuvos gyventojas (įteisinus Lietuvos pilietybę – Lietuvos pilietis), taip pat už tėvynės ribų gyvenantys lietuviai bei lietuvių labai besidarbuoją kitų tautybių žmonės, mokantys nustatyto dydžio nario mokestį ir dalyvaujantys Centro veikloje.

6. Kiekvienas Centro narys gali rinkti Centro valdybą ir būti renkamas į jos narius.

7. Centro valdyba renka revizinę komisiją, vykdančią Centro ūkinės – finansinės veiklos kontrolę.

Publikuota: *Draugas*, 1989 gegužės 12, 1.

NR. 46. PASAULIO LIETUVIŲ KULTŪROS, MOKSLO IR ŠVIETIMO CENTRO
VADOVYBĖ

Centro valdyba

Valdas Adamkus (JAV), Vaidotas Antanaitis (LŽŪA), Kazimieras Antanavičius (Lietuvos TSR MA), Vitas Areška⁵⁶ (Vilniaus u-tas), Algirdas Avižienis (Kalifornijos u-tas, JAV), Antanas Buračas (Lietuvos TSR MA), Liucija Baškauskaitė (Upsalos u-tas, Švedija), Rimas Kalvaitis (Naujosios Anglijos kolegija, JAV), Dalia Katiliūtė (Šv. Ksavero kolegija, Chicago, JAV), Gediminas Kostkevičius (KPI), Vytautas Statulevičius (Lietuvos TSR MA), Krescencijus⁵⁷ Stoškus (Vilniaus u-tas), Bronius Vaškelis (Illinois u-tas, Chicago, JAV), Romas Vaštoka (Trento u-tas, Kanada) ir Jurgis Vilemas (Lietuvos TSR MA).

Direkcija

Direktoriai: Algirdas Avižienis ir Vytautas Statulevičius. Vicedirektoriai: Liucija Baškauskaitė ir Gediminas Kostkevičius.

Revizinė komisija

Kazimieras Antanavičius, Antanas Buračas ir Romas Vaštoka.

Publikuota: *Draugas*, 1989 gegužės 11, 1.

NR. 47. PASAULIO LIETUVIŲ KULTŪROS, MOKSLO IR ŠVIETIMO CENTRO
KREIPIMASIS Į UŽSIENIO LIETUVIŲ MOKSLININKUS, 1989 M. GEGUŽĖS MĖN.

PASAULIO LIETUVIŲ KULTŪROS, MOKSLO IR ŠVIETIMO CENTRAS KAUNE

kviečia mokslininkus ir kūrėjus skaityti akademinius
kursus Vytauto Didžiojo universitete,

Kuris pradeda savo veiklą nuo 1989 m. rugsėjo 1 d. Universitetas turės šešis fakultetus: humanitarinį, verslą,

⁵⁶ Išspausdinta – Arašas.

⁵⁷ Išspausdinta – Krescencijus.

menų, informatikos, gamtos ir fizikos-biologijos. Mokymo procesą planuojama organizuoti 3 ½ savaitių trukmės ciklais.

Norintys dirbti universitete pateikia apie save sekančio turinio informaciją:

1. Pareiškima, nurodant, kokius kursus, kuriuo laiku galėtų atvykti skaityti.

2. Akademinės veiklos apžvalga, kurioje turi būti nurodyta, kokią aukštąją mokyklą baigė ir kada, ką studijavo, disertacijos temą, apgynimo metus ir kur apginta. Būtina pateikti mokslinių darbų sąrašą, skaitytų kursų prospektus, apibūdinti savo pedagoginį patyrimą (paruoštos metodinės mokymo priemonės, gauti pedagoginio meistriškumo įvertinimai ir kt.). Taip pat norima žinoti, koks pareiškėjo patyrimas administraciniame darbe, kokias konferencijas teko organizuoti ir į kurias buvo kviečiamas dalyvauti.

3. Siūlomo skaityti kurso planas.

4. Mokslinio laipsnio diplomo kopija.

Universitetas neturi galimybių apmokėti darbą universitete konvertuojama valiuta, tačiau garantuoja pilną išlaikymą iš užsienio atvykstantiems profesoriams ir jų šeimos nariams.

Dokumentus prašome siųsti adresu: 233000 Kaunas, K. Done-
laičio 20, 209 kab., Ramutei⁵⁸ Mačikėnienei (tel. 22-48-84).
Laukiame Jūsų

Vytauto Didžiojo universitete,

pirmoje nepriklausomojoje Lietuvos aukštojoje mokykloje,
kurios dėstytojams ir studentams garantuojama pilna pasaulėžiūros ir įsitikinimų laisvė.

Mašinraštis: VDU Išeivijos studijų centro archyvas, f. 1,
ap. 1-4, b. 6627-611, l. 4.

NR. 48. VDU TARYBOS POSĖDŽIO 1989 M. GEGUŽĖS 11 D. PROTOKOLAS

Tarybos posėdis 1989 05 11

Protokolas Nr. 4

1. Įžanginis žodis – akad. J. Vilemas.

Kon[ferenci]jos apžvalga. Buvę konf[erenci]jos niuansai
k[onferenci]jos metu vėliau išnyko. Mes tapome tvirčiau

⁵⁸ Tekste – Ramunei.

įteisinti. Juridiškai u-tą įteisinti nors ir sunku, bet argumentų jo neatidaryti artimiausiu metu. Pirm[adienį] 14 val. C[entro] K[omitete] trumpas pasitarimas šaukiamas. Miesto valdžia pritaria. Biuras sprendė šį klausimą 1989 05 07 (Dailės ins[titu]te), priimti dokumentai pateikiami Tarybos svarstymui. Taryba supažindinama su statuto projektu, kuris bus pateiktas CK sekr. A. Brazauskui. Skaičtomis abu Tarybos Prezidiumo parengti dokumentai, skirti LKP CK pasitarimui, kuris numatytas 1989 05 15 (pirmadienį). A. Braz[auskas] bus supaž[indin]tas su tarybos veikla, u-to atkūrimo data ir kt. Sponsorijų klausimas.

1. [Sekretorei nepažįstamas asmuo] palaiko 1-o rašto turinį. Jis turi būti adresuotas Braz[auskui], Aukšč[iausias] Tarybos Prez[idiumui], Sakalauskui atsk[irai], o ne Zabuliui. Deklaraciją įteisinti aktu.

2. Kazak[evičius] - aukš[osios] m[okyklos] atid[arymas] - TSRS Min[inistrų] T[arybos] komp[etencija]. Jei savar[ankiški] mes - užteks resp[ublikos]. Polit[inio] šv[ietimo] namų prašyti LKP, nes šie namai yra jų balanse.

3. Antanaitis - gerai, kad eksperimentinė mokykla; nepriklausoma aukštoji mokykla.

4. Karazija - turėtume sudaryti a[ukštosios] mok[yklos] statutą, be kurio nepriims vyriausybė jokios a[ukštosios] mok[vyklos] atidarymo. Svarbūs būtų visi trys parašai. Reikia nuvežti raštus drg. Braz[auskui], Sak[alauskiui], nes jų asmenišką pagalbą reiks prašyti, o jei jie nesirūpins, - mus užvarinės. Viskas pakliūva į biurokratų mašiną. Gerai, kad eksperimentinis. Jei nepriklausomas u-tas, - kas finansuos? Jei tik sponsoriai. Kuo trumpiausiai keliu į atkūrimą! Ši mokykla neturi bazės, bet turi senas gražias tradicijas.

Vilemas - u-tas - naujas padalinys suformuotas naujai, o ne sulipdytas iš kitų.

Karazija - norėtume į rez[oliucijos] projektą įrašyti apie KVD U-to atkūrimą. Bus kalbama ir apie Mokslo Centro įkūrimą. Panaudoti emig[racij]jos pajėgas saviem reikalam.

Vilemas - prašyti, kad Kauno centras - tik u-to atkūrimui.

Karazija - centras aptarnautų auk[štų]jų mokyklų pertvarkai. Reikia prastumti nutarimą.

Antanaitis - per Maskvą pešim mažai. Reikia kurti eksperimentinę, naują mokyklą. Eiti neeiliniu keliu. Vilniuje pasitarimuose reiškia nepasitenkinimą dėl Centro įkūrimo Kaune. Šis centras tarnauti turi visoms mokykloms.

Patackas - kultūrinis centras.

Karoblis – Lit[uanisti]kos centras Vilniuje lyg ir konfrontuoja su Kauno Centru.

Kairiūkštis – 1. Reikia išvengti diskusijų dėl Centro. Eiti tik dėl esmės – atkurti u-tą.

Karoblis – 4 kryptys t[uri] būti (human[anitarinė], ekon[omikos]-teisės, biol[ogijos]-ek[ologijos], tikslųjų mokslų). Sudaryti komisijas, jungiant mokslininkus savus ir užsienio. Gruodžio pabaigai VDU-to at[kuriamąjį] projektą, statutą ir kt.

Sastatai:

1. Matem[atikai] – Rag[ulskis], Pal[iūnas], Šein[auskas], Kar. [?], Abyšala, Stat[ulevičius], Grigal., Telksnys, Antan[aitis], Gudonis, Vilemas.

Inform[atikai] – bendri dalykai, po 3 k. – į inform. Koordinatorius – Paliūnas.

Ekonomistai: Bur[ačas], Šatas, Kalv. [?], Tapar[auskienė], Mart. [?], Zakarev[ičius]. Koord[inatorius] – Zakarevičius.

Biolog[ai]-ekol[ogai] – Baltr[ušis], Budr. [?], Buk[auskas], Bertulis, Karaziya, Prašk[evičius], Smailys, Kair[iūkštis], [Koordinatorius] – Vensl[auskas].

Humanitarai: jungti (filol[ogijos], istor[ijos] ir menų). [Koordinatorė] – Misevičienė.

Birželio 1 d. – projektas, jei priimam.

Rankraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 25-26.

NR. 49. ELTOS REPORTAŽAS APIE VDU ATKŪRIMO INICIATORIŲ SUSITIKIMĄ SU LIETUVOS TSR VALDŽIOS VIRŠŪNE 1989 M. GEGUŽĖS 15 D.

Aptartas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas

Lietuvos KP Centro Komiteje Algirdas Brazauskas susitiko su grupe Respublikos mokslininkų aptarti Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo klausimus.

Pradėdamas pokalbį Lietuvos KP Centro Komiteto pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas pažymėjo, kad Respublikos vadovybė palaiko mokslinės ir kūrybinės inteligentijos siūlymus atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą. Primindamas neseniai Kaune įvykusios konferencijos dokumentus, jis pakvietė pokalbio dalyvius pareikšti savo nuomonę šiuo svarbiu mūsų visuomenei klausimu.

Susitikime kalbėję akademikai Jurgis Vilemas, Jonas Kubilius, Vytautas Statulevičius, Eduardas Vilkas, profesoriai Vladislavas Domarkas, Antanas Praškevičius, Vaidotas Antanaitis, liaudies švietimo ministras profesorius Henrikas Zabulis, „Aukuro“ klubo pirmininkas Gediminas Kostkevičius plačiai nagrinėjo įvairius galimus kelius šiai aukštajai mokyklai atkurti.

Pokalbio dalyviai vieningai pritarė minčiai, kad būtina sukurti tokį universitetą, kuris rengtų aukštos humanitarinės kultūros specialistus prioritetinėms mokslo ir technikos kryptims, remdamasis gilia mokymo ir mokslo integracija ir vystydamas bendradarbiavimą su užsienio mokslo centrais. Sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta artimiausiu metu spręsti visus būtinus praktinius Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo klausimus.

Pokalbyje dalyvavo Respublikos Ministrų Tarybos pirmininkas Vytautas Sakalauskas, Lietuvos KP CK sekretorius Valerijonas Baltrūnas, Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas Petras Ignotas⁵⁹.

ELTA

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 gegužės 17, 1.

⁵⁹ Romualdas Baltrušis taip atsimena šį pasitarimą: „Pasibaigus konferencijai, po poros savaitių (1989 m. gegužės 15 d.) LTSR komunistų partijos pirmasis sekretorius (faktiškai pirmininkas) inž. Algirdas Brazauskas pakvietė atkuriamojo VDU atstovus atvykti pas jį aptarti VDU reikalų. Nuvykome — prof. J. Vilemas, doc. M. Venslauskas, doc. A. Karoblis, dr. G. Kostkevičius ir prof. R. Baltrušis. Buvome priimti nedidelėje posėdžių salėje. Joje jau buvo LTSR aukštojo ir specialaus vidurinio mokslo ministras prof. H. Zabulis. Aš atsisėdau šalia J. Kubiliaus. Susitikime dalyvavo prof. V. Antanaitis, prof. V. Domarkas, prof. A. Praškevičius, prof. V. Statulevičius, prof. E. Vilkas. Pro duris įžengęs A. Brazauskas atsisėdo gale stalo. Prof. J. Vilemas apibūdino visą veiklą siekiant atkurti VDU. Aš paliečiau VDU juridinio pripažinimo problemas. Prof. J. Kubilius rėksmingai ėmė aiškinti, kad nėra būtinybės atkurti Lietuvoje dar vieną, tryliką, aukštąją mokyklą (t. y. VDU), jei kitos dvylika vargstančios dėl lėšų nepritekliaus, ir baigdamas pasakė: tai bus dar vienas ubagas. Vėliau pridėjo, kad ant daržinės iškėlus užrašą „universitetas“ dar nereiškia, kad jau yra universitetas. Ministras prof. H. Zabulis, nei pritardamas, nei nepritardamas VDU atkūrimui, abejone dvelkiančiu tonu užklausė: „Tai kas gi jame skaitys paskaitas?“ — ir paminėjo mano pavardę. Pradėjus A. Brazauskui kalbėti, jį pakvietė prie telefono. Jam išėjus, prof. J. Kubilius man vis įrodinėjo, kad neprotinga dabar įkurti dar vieną universitetą, nepavartodamas žodžių — atkurti VDU. Netrukus A. Brazauskas sugrįžo gerai nusiteikęs ir tuojau be didesnių samprotavimų pasakė: „Jei mūsų Lietuvos mokslininkai ir mūsų broliai lietuviai JAV nori atkurti VDU, tai tą ir padarykime.“ (Baltrušis R. *Asiminimų pynė*, 388–389).

NR. 50. VDU TARYBOS POSĖDŽIO 1989 M. GEGUŽĖS 29 D. PROTOKOLAS

VDU-to Atkūrimo tarybos narių posėdžio, įvykusio 1989 05 29,
Protokolas Nr. 5

Pirmininkavo – J. Vilemas

Sekretoriavo – J. Misevičienė

„Vakarinės naujienos“ – Mačienė

LŪSTI – atėjo paklausti (dvi moterys)

Ižanginis žodis – akad. J. Vilemas

1. Informacija apie esamą padėtį:

Akad. J. Vilemas paaiškina sudėtingos situacijos priežastis. Informuoja apie pasitarimo Liaudies švietimo ministerijoje rezultatus:

a) priskirti laikinai KVD U-tą prie VU (laikiniai);
2) atidaryti u-tą nuo 1989 m. rudens, 3) skelbti priėmimą,
4) ruošti mokymo planus, 5) ruošti stojamiesiems, 6) priimti dokumentą LTSR aukšč[iausiasios] t[arybos] sesijoje apie VDU-o atkūrimą (vėliau bus lengviau atsiriboti nuo VU).

Girdzijauskas St. VU KVF prodekanas. F-to situacija yra neaiški perspektyvoje. Kaip paaiškinti?

Atsako: akad. J. Vilemas, kad jis f-to likimo nuspręsti negali. Anksčiau akad. J. Kubilius yra sakęs, kad, pradėjus egzistuoti KVD U-tui, kiti padaliniai išnyks. Rektorius J. Kubilius yra už universitetą. Filialas turi išnykti, nors vieno įkūrimas neprilygsta kito išnykimui. VU ir Ministerijos reikalas reguliuoti VU KVF veiklą. Priėmimas studentų yra atskiras (dirba dvi komisijos, du prorektorai).

Prof. Kairiūkštis – siūlo palaipsniui įjungti vakarinį f-tą.

Prof. J. Blužas – du vienodi padaliniai ir nepasiruošę susijungti. Reikia automatiškai juos sujungti. Padalinį reikia kurti prie KPI. Labai svarbu VDU-to materialinis palaikymas.

Akad. J. Vilemas. Pereitą savaitę buvo siūloma prijungti prie KPI, bet Ministerija to daryti nenori. Esminio skirtumo prie ko jungtis nematoma. Prie VU parankiau prijungti KVD U-tą, o ne prie KPI. Finansuoti žada kai kurios įmonės. Reikia pradėti darbą, nėra kada blaškytis. Reikia eiti į

kompromisa, kad 1 m. bėgyje susitvarkyti. KVD U-tas turi būti savarankiškas. Atsiranda sava administracija.

Prof. Zakarevičius. VU turės du fakultetus Kaune.

Prof. L. Pranevičius – nėra reikalo jungtis prie VU – tai ne išeitis.

Prof. S. Masiokas. Situacija – aklavietėje. Vilniaus U-tas KVD U-to nenorėjo, ministerija – taip pat, o dabar jungiamės vėl prie jo. Būtina glaustis prie KPI. Didžioji dėstytojų [dalis] KPI šią idėją palaikė. Labai daug palaikančių KVD U-tą. KPI irgi padės bendrabučiais, auditorijomis.

Rektorius V. Domarkas: palaiko Pranevičiaus ir Masioko nuomones.

Doc. Karoblis – tik ambicijų klausimas.

Doc. M. Venslauskas – klausimas toks – ar u-tas yra naujas, ar jungiamos mokyklos. Prieita nuomonės – kurti naują. Įteisinti u-tą sunku, bet jis turi tapti savarankišku. KPI vystyti vienas pats negali. Ieškome kompromisų.

G. Kostkevičius. MA prezidiume turėjome pokalbį su akad. J. Vilemu ir doc. Karobliu. Atkurti prie VU-to negalima. Tai prieštarauja ir konferencijai. Užsienio lietuviai nori dalyvauti U-to darbe, atkūrimė, suintegruoto centro, nori savo rektoriaus (jei Respublikos – Sąjūdžio lyderių). Konglomerato nereikia – to nenori ir užsienio lietuviai. Nuo 1990 m. pasaulis sužinojo, kad jau dirba KVD U-tas. Jeigu vyriausybė nepajėgia atkurti tokio u-to, kurio nori tauta, mes organizuojame aukštuosius kursus tiek Kaune, tiek Vilniuje, tiek Čikagoje, tiek Romoje. Bus skandalas ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Užsieniečiai išeiviai užtikrina ryšius, profesionalumą, materialinę paramą. Siūlo išeitį: klausimas paruoštas Sąjūdžio Seimui, kuris kreipsis į Vyriausybę, prašys paskirti rektorių, spręs ir kitus klausimus. Paskelbsime tautoje rinkliavą. Lėšos bus. Reikia prašyti tik vaikinų atleidimo nuo karinės prievolės.

Akad. J. Vilemas. Jei šitas klausimas būtų spęstas nuo pernai metų, – būtų viskas gražu. Nesubėgs tie užsieniečiai taip greit. Nesąmonė!

Prof. J. Blužas. Vytauto Didžiojo u-tas turi būti didis. U-tas t[uri] b[ūti] klasikinis: medicina, humanitariniai m., filosofija, fizika – matematika ir kt. Yra gyvenančių lietuvių ir Lietuvoje, kurie gali dėstyti, būti rektoriais. Nusipelnęs mokslininkas, išaugęs Kaune gali būti rektoriumi, o ne būtinai užsienio. Esu šalininkas galingo VDU-to atkūrimo.

Doc. Vaičiuvėnas. Nereikia grįžti prie išspręstų klausimų – didelis ar mažas. Jis turi būti savarankiškas ir būtinai dėl daugelio pavojų, jei jis bus sukurtas kitos aukšt[osios] m[okyk]los bazėje. Yra vertų pagarbos, nesiblaškančių žmonių.

Akad. J. Vilemas – esu įtrauktas į savotišką avantiūrą. Nematau, kaip studentas ateis rugsėjo 1-ąją. Atsirado jėgos, ardančios jėgos. Negalime susivienyti, negalime pereiti prie vieningos nuomonės. Nedarykime juokų nuo pirmųjų metų. Kas turi tvirtą pasiūlymą – prašau. Negalima spręsti šio klausimo neatsakingai.

Liucija Baškauskaitė (JAV) – atvažiavusi su šeima. Siūlo: visi galvojam, kad reikia sodinti ažuolą, nors ir mažą. Atšviesti jos planą, padalinti kitiems. Parodoje matė VDU-to vystymosi eigą nuo 1920 m.⁶⁰ Siūlau modelį: mokslo metai suskirstyti į blokus (pirmuosius du metus). Per 2 m. – 20 ciklų, 9 ciklai – bendro išsil[avinimo]; 5 – pagal fakultetus; 4 kursai kalbų (anglų klb., vėliau – pranc[ūzų], vok., lenkų, liet[uvių] – kaip svetimą k.); kalba – po 1 val. kasdien iš tįsus 2 metus (8-9 anglų); 9 val. 3,5 mėn. – kitas dalykas – po to – egzaminai (modelis pridedamas). Yra šeši pasirinkimai (iš grupelės „bendras mąstymas“ – filosofijos (įvadas į logiką, filos[ofiją]), statistika (įvadas), matematikos (bendroji mat[emati]ka). 2. Gamtos ir tiksl[ieji] m[okslai] 3. Human[itariniai] m[okslai] (įvadas į arba lyginamasis – sociologijos, antropologijos ir kt.).

Akad. J. Vilemas nutraukia Liuciją. Reikia aptarti struktūrą, nes be tokio plano nėra būdo dėstyti. O vietinės priemonės yra negeros. Priimti sąvoką 9 ciklų per metus. Toliau – galima jau dirbti. Sudarome planą, dėstome jau rudenį. Atrinkti studentus – galime sudaryti planą.

Prof. Zakarevičius –

Prof. Stauskas V. – dalykai buvo aiškūs Kaune, o Vilniuje kažką ne taip padarė. Siūlau pirm[inink]ui du klausimus: 1) savar[ankiška] mokykla; 2) ar nuo 1989, ar nuo 1990 m.? Aš balsuosiu už jaunumo energiją + senesnių protus. Manau, kad kursų idėja reali, tikiu akad. Vilemu, kad įkurti 1989 m. nerealu. U-tas t[uri] b[ūti] nepriklausomas, savarankiškas – žengti atgal nėra kur – konferencijoje buvo nuspręsta. Jis turi prasidėti nuo 1990 m.

A. Patackas – dėl etinės pusės. Nereikia priekaištų. Yra viena sąvoka – Lietuva. Išeivijos altruizmas užkrečiantis.

⁶⁰ VDU istorijos paroda buvo surengta Politinio švietimo rūmų fojė per konferenciją balandžio 26–28 d.

Reikia užmiršti provincialius klausimus, karjerizmą. Negalimi jokie kompromisai. Reikia eiti ir daryti – daug dalykų savaime pasidaro. Siūloma sistema gali pasitarnauti teigiamai (pvz., kursai – gerai). Nebijokime nežinomybės.

Akad. J. Vilemas. Slegia ir gąsdina tik atsakomybės našta. Su 150 žmonių juokauti negalime. Aš geriau trupučiuką konservatyvus, negu rizikingas. Reikalinga vakarietiška mokykla, bet realybė yra akivaizdi. Ministerija netgi trukdo. Konferencija turėjo emocionalių charakterių.

Prof. St. Masiokas – jeigu nebūtų priimtas 1989 m. atidarymo sprendimas kon[ferencijo]je, nebūtų stresinės situacijos.

Akad. J. Vilemas – taip.

Doc. A. Karoblis. U-tas – savarankiškas – jau nuspręsta. Konferencija išodino į 1989 m. vežimą, – negalime išlipti. Įteisinti juridiskai valdžia gali, bet reikia į darbą paleisti visas grandis.

Prof. Kairiūkštis – u-tas laisvas, eksperimentinis – to pakanka. Akto užtenka. Atsakomybė už studentus – sponsorių reikalas. Realiai studijuoja studentai, imdami pasiūlytus kursus. Nereikia nieko klausti, su niekuo lyginti.

Doc. A. Karoblis – prašyti neimti studentų į kariuomenę. Atein[an]tį ketv[irtadienį] susitikimas ministerijoje. Siūlome: 1) visiškos nepriklausomybės, 2) šv[ietimo] m[inisteri]ja leidžia pasirinkti disciplinas, 3) tipiniai planai tvirtinami Taryboje, 4) išskiria etatus KVD U-tui, kuriais disponuoja Taryba. Yra dar vienas variantas – privatus universitetas.

J. Oksas: u-tas laisvas, nepriklausomas, nesteigiamas prie niekieno. Yra atkūrimo aktas, kurio reikia laikytis. Negalima atmesti pagalbos išeivijos. Nereikia jokių ministerijų. Reikia pateikti Kauno Sąjūdžio Tarybai projektą (skaito projektą): patvirtinti atkūrimo aktą.

Prof. Karazija – kaip daryti – kaip pasakė Liucija Bačkauskas. Bet gimsta tik tai, kas išnešiota. Jei gimdymas užsitęsia – gimsta negyvas, per anksti – tas pat. Turi būti savarankiška aukštoji mokykla.

G. Liukaitytė – ar būtų išplaukę jachtomis į Atlanto vandenyną, jei būtų taip svarstę, kaip dabar svarstoma. Reikia vyrams spręsti vyriškai. Mes turime spręsti patys. Pasisiūlė dirbti organizacinį darbą.

G. Kostkevičius – siūlomi dėstytojai, kurie galėtų skaičiuoti kursus.

Prof. Pranevičius – viską turime, ko dar reikia?

Doc. Taparauskienė – reikia priimti aktą vyriausybėje; reikia paskirti rektorių.

Akad. J. Vilemas: įvyks muštynės dėl rektorių, prorektorių.

Šiuliakas (doc.). Tegul rektoriai dirba be pinigų. Nemo-kama du metus.

Prof. Paliūnas – tikslųjų mokslų mokslą galima pradėti nuo 1989 m. rudens.

Prof. Gutmanas – svarb[us] kl[ausimas] – studentų kon-tingentas. Nuo rugsėjo 1 d. pradėti ruošti kontingentą. Ekol[ogija] – biol[ogija] nuo to ir pradės, todėl priėmimo nebus.

Nutarta:

- 1) atidaryti u-tą nuo 1989 m. rugsėjo 1 d.
- 2) u-tą daryti visai nepriklausomą ir savarankišką (bei prie vienos mokyklos) vykdydami konferencijos priimtą aktą.
- 3) mokymo plano sudarymas (4-iose kryptyse).
- 4) siūlomas akad. J. Vilemas (tęsti darbą), Damušį (JAV) – u-to rektoriumi.
- 5) reikia, kad visuomenė siūlytų rektorių (Taparauskienė).
- 6) studentų priėmimo skelbimai (laukti iki 1989 06 28) (pagarsina doc. A. Karoblis).
- 7) paskelbti visuomenei apie šį posėdį (rašom straipsnį: Vilemas, Venslauskas).
- 8) išklausti Sąjūdžio nuomonę (kaip alternatyvinę kandidatūrą).
- 9) Birutė Mačienė – visuomenės nuomonė yra lengvai formuojama.
- 10) patalpa, telefonas, adresas.
- 11) mokymo kryptys ir specialybės (išdėsto doc. A. Karoblis ir prof. Liucija Baškauskas).
- 12) leidžiama biologijos – ekologijos kryptčiai studentų dar nepriimti.
- 13) skelbimas stojantiems į VDU u-tą (doc. A. Karoblis). Pašnekesys su studentu – lemiantis įstojimą.
- 14) kryptčių koordinatoriai susirenka aptarti stojamųjų egzaminų atitinkamoms kryptims. Egzaminai prasideda liepos 6 d. Kontingentas: human[itarių] – 30-40, ekon[omistų] – 30, tikslųjų – 30-50; viso apie 120 stud.
- 15) nutariama suteikti teisę informuoti visuomenę apie u-to atkūrimo eigą, mokslo metų pradžią ir kitus su tuo susietus aspektus tik išrinktai Tarybai arba asmenims, savo skelbimus suderinusiems su minėta Taryba.

[Parašas] J. Misevičienė

VDU-to atkūrimo Tarybos nariai nutaria: kad kiti asmenys neturi teisės daryti pareiškimus, sprendimus ir vykdyti kitą veiklą un-to atkūrimo esminiais klausimams, neaprobuotais Taryboje, gali tik gavę šios Tarybos arba jos prezidiumo įgaliojimus.

Priešingu atveju padarytus pareiškimus arba priimtus sprendimus Vyt. D. U-to Taryba laiko negaliojančiais.

Rankraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 28-33.

NR. 51. LPS KAUNO TARYBOS IR GRUPIŲ ĮGALIOTINIŲ KREIPIMASIS Į VDU ATKŪRIMO INICIATORIUS, 1989 M. BIRŽELIO 1 D.

[Posėdžio metu [06 23] įteiktas dokumentas]⁶¹

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos ir grupių įgaliotinių susirinkimo kreipimasis į Vytauto Didžiojo universiteto Kaune Atkūrimo tarybą ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybą

Lietuvių mokslininkai, gyvenantys savo tėvų žemėje ir už Tėvynės ribų, 1989 m. balandžio 26 d. susirinkę Kaune į mokslinę konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“, priėmė istorinės reikšmės Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktą ir numatė struktūrą bei principus, kuriais remiantis turi būti kuriamas universitetas. Jie pasižadėjo kurti jį drauge ir šiuo lemtingu tautos istorijai metu vieningai stoti naujos Lietuvos tarnybon.

Mes, Sąjūdžio Kauno taryba ir grupių įgaliotinių susirinkimas, sveikiname šią kilnią iniciatyvą ir vieningai pritariame Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktui ir konferencijos nutarimams. Mes manome, kad šiais dokumentais būtina vadovautis, praktiškai atkuriant Universitetą.

Mes ypatingai pabrėžiame ir besąlygiškai remiame šiuos konferencijų nutarimų principus, turinčius būti Universiteto kūrimo pagrindu:

- Vytauto Didžiojo universiteto veiklos moralinis pagrindas yra akademinės laisvės principas, garantuojantis universiteto dėstytojams ir studentams pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę;

⁶¹ Kairiajame krašte užrašyta mėlynu tušinuku.

- Vytauto Didžiojo universitetas yra nepriklausoma, kokybiškai nauja aukštoji mokykla tiek mokymo proceso organizavimo formomis, tiek vidinio susitvarkymo principais;

- Vytauto Didžiojo universitetą kuria, organizuoja ir administruoja lietuviai mokslininkai, gyvenantys tėvų žemėje ir svetur, vadovaudamiesi lygybe ir aukščiausiais Universiteto kūrimo principais. Jo rektoriumi turi būti žmogus, turintis didžiausią pasitikėjimą ir pagarbą viso pasaulio lietuvių tarpe.

Lietuva laukia ir tikisi, kad kilnus Jūsų darbas bei pastangos bus apvainikuoti sėkme ir pasitarnaus Tėvynės ateičiai.

1989 06 01

Mašinraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 50.

NR. 52. JURGIO VILEMO PARENGTA INFORMACIJA VISUOMENEI,
1989 M. BIRŽELIO 6 D.

Auginsim ažuolą galiūna
Apie Kauno universiteto atkūrimą

Kaip jau skelbėme, reikšmingus nutarimus priėmė vykusi konferencija „Kauno universitetas ir tautinė aukštosios mokyklos koncepcija“, kurioje dalyvavo apie tris šimtus Lietuvos mokslininkų ir 20 lietuvių profesorių, dirbančių užsienio universitetuose, bei gražus būrys gamybininkų bei aukštųjų mokyklų dėstytojų. Dar gerokai prieš šią konferenciją buvo sudaryta Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba, vienijanti daugiau nei 40 narių. Šiandien suteikiame žodį šios tarybos pirmininkui – Lietuvos Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto direktoriui, akademikui Jurgiui VILEMUI.

Balandžio mėnesį vykusi konferencija įnešė daug naujo į visą Universiteto atkūrimo procesą. Buvo nutarta mokslo metus pradėti ne 1990-aisiais, kaip anksčiau skelbta, o jau šį rudenį. Susitikime su draugu A. Brazausku išsamiai aptarėme visus Universiteto atkūrimo aspektus. Realus gyvenimas rodo, kad ne taip lengva nuo šių metų rugsėjo pirmosios įkurti savarankišką autonominę aukštąją mokyklą. Iš pradžių galvota Kauno universitetą kurti glaudžiantis prie kurios nors aukštosios mokyklos. Apgalvoti įvairūs

variantai. Vienas iš jų - šlietis prie Politechnikos instituto. Tokia buvo ir Atkūrimo tarybos nuomonė. Būtent šis institutas, galima sakyti, pradėjo Kauno universiteto atkūrimo darbą, didžioji dauguma dėstytojų šį sumanymą entuziastingai parėmė. Svarbu ir tai, kad Institutas turi neblogą bazę.

Respublikos liaudies švietimo ministerijos nuomone, Kauno universitetas turėtų būti atkuriamas prie mūsų mieste esančio Vilniaus universiteto Vakarinio fakulteto. Jam būtų paskirtas VVU prorektorius. Tokia tvarka gal būtų egzistavusi pusmetį ar metus, po to, galima sakyti, Vytauto Didžiojo universitetas atskiltų nuo Vilniaus universiteto. Tada jau būtų sukomplektuoti kadrai, sudarytos mokymo programos.

Tačiau gegužės pabaigoje vykusiam Atkūrimo tarybos posėdyje nuspręsta kurti savarankišką universitetą, nepriklausomą nuo kitų mokymo įstaigų. Toks kelias, aišku, bus sunkesnis, tačiau išvengsime institutų „atspalvio“, kurį mūsų universitetas turėtų.

Kaip pareiškė tarybos posėdyje dalyvavusi amerikietė profesorė Liucija Baškauskaitė, mes neturime iliuzijų, kad per metus išauginsime ažuolą - universitetą. Bet sodinti jį reikia. Prie nieko nelipdant, savarankišką. Profesorė pateikė mokymo organizavimo modelį. Pagal jį mokslo metai skirstomi į blokus, šie - į ciklus. Per pirmuosius du metus studentui lavintis siūloma 20 ciklų programa (ciklas trunka 3,5 savaites). Esmė tokia: studentui suteikiama didesnė pasirinkimo laisvė, ir jo laukia mažesnis, nei dabartinėse aukštosiose mokyklose, paskaitų skaičius. Tačiau įsisavinus ciklo medžiagą, laikomas egzaminas. Atkūrimo taryba tikisi, kad Kauno universiteto antrąjį gimimą svarių dokumentų patvirtins Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos sesija liepos 4 d. Nuo tada bus galima kalbėti jau apie atkurta universitetą.

Susidomėjimas būsimuoju universitetu nemažas. Ypač tai aktualu abiturientams. Norime paskelbti mokymo kryptis, kurias jau šiais metais galės pasirinkti būsimieji universiteto pirmakursiai. Tai - humanitarinių mokslų, ekonomikos (socialinių ekonominių sistemų organizavimo ir valdymo - menedžmento, marketingo ir užsienio ekonominių ryšių), tikslųjų mokslų (taikomosios fizikos, mechanikos, matematikos, informatikos), biologijos-ekologijos (fiziologijos, mikrobiologijos, ekologijos) kryptys. Gali būti taip, jog būsimieji biologijos-ekologijos specialistai šiais metais

dar tik pradės parengiamuosius kursus, o jų studijos nusi-
kels kiek vėliau.

Dar nesame tiksliai nusprendę, kokius egzaminus reikės
laikyti pretendentams į studento vardą, tačiau vieningai
nutarėme, kad viską lems pašnekesys su stojančiuoju apie jo
tinkamumą pasirinktai profesijai. Tikriausiai kiekvienam
reikės rašyti referatą, laikyti užsienio kalbos egzaminą.
Beje, užsienio kalbai (šiuo atveju – anglų), nes ji yra
pasaulinė techninė kalba, universitete bus skiriamas labai
rimtas dėmesys.

Papildomą informaciją stojantiejiems, visas žinias apie
dokumentų priėmimą, būsimuosius egzaminus, pagaliau apie
tai, kur įsikurs Kauno universitetas, netrukus paskelbsime
spauldyme. Tik norime paminėti vieną iš daugelio problemų,
su kuriomis susidūrėme: kol kas neaišku, ar neteks būsi-
miesiems studentams tarnauti Tarybinėje Armijoje. Tačiau
turime viltį, kad ir šis klausimas bus išspręstas. Šįmet
priimsime apie 150 abiturientų.

Publikuota: *Vakarinės naujienos*, 1989 birželio 6, 2.

NR. 53. RAMUTĖS MAČIKĖNIENĖS INTERVIU SU LIUCIJA BAŠKAUSKAITE,
1989 M. BIRŽELIO 8 D.

„Mus jau pripažino...“

Pokalbis su Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švie-
timo centro Kaune vicedirektore Upsalos universiteto (Šve-
dija) profesore Liucija Baškauskaite.

- Susitikę su Jumis balandžio mėnesį Kaune vykusioje
konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija
ir Kauno universitetas“ išsiskyrėme tik trumpam. Jūs vėl
Lietuvoje, įvykių, atkuriant Vytauto Didžiojo universi-
tetą, sūkuryje. Reikalai atrodo tokie svarbūs, kad kartu
su kolega G. Kostkevičium buvote nuvykę į Maskvą susitikti
su LKP CK pirmuoju sekretoriumi A. Brazausku. Kokie rezul-
tatai, kokie išspūdžiai.

- Labai geri. Susitikti su A. Brazausku mane įpareigojo
Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkas prof. V. Bie-
liauskas. Mes turėjome konkrečių pasiūlymų dėl Vytauto
Didžiojo universiteto, kaip bendros išeivijos ir vietinių
lietuvių aukštosios mokyklos, organizavimo. Mes nežadame

būti Lietuvoje tik turistai – norime atvykti talkon. Tačiau norėtume garantijų, kad tai būtų nepriklausomas Universitetas, kuriame užtikrinama akademinė laisvė. Aš labai džiaugiuosi, kad pasiūlymai buvo įvertinti, jiems pritarta: mes kalbėjomės su A. Brazausku dvi valandas. Tą dieną girdėjome TSRS liaudies deputatų suvažiavime pasakytą sekretoriaus kalbą, kurioje atsispindėjo ir noras bendradarbiauti su tautos išeivija. Įsitikinau, kad sekretoriaus žodžiai paremti konkrečiais darbais. Mūsų susitikime dalyvavo ir Sąjūdžio lyderiai K. Antanavičius, V. Antanaitis, A. Buračas. Man labai džiugu, kad Sąjūdis ir Lietuvos vadovas turi bendrus tikslus ir protingai veikia juos įgyvendinant.

– Kaip matyti, iniciatyvos atkuriant Universitetą imasi Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras. Tačiau Jūs turėjote bendrų pasitarimų ir su akademiko J. Vilemo vadovaujama Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo komisija. Kaip ketinate bendradarbiauti su ja?

– Yra dvi Universiteto atkūrimo koncepcijos. Viena jų – regiono universiteto, antroji – pasaulio lietuvių universiteto koncepcija. Pradėjusi savo veiklą balandžio mėnesį akademiko J. Vilemo vadovaujama komisija pasiūlė pirmąją koncepciją. Kaune įvykusi konferencija įnešė kitą sąvoką – Pasaulio lietuvių universitetas, kuriame garantuojama akademinė laisvė, jo įjungimas į pasaulio universitetų sistemą. Ir dabar, paskatinti Algirdo Brazausko, imamės šią idėją įgyvendinti. Mes norėtume pasitelkti visus minėtos komisijos narius naujos koncepcijos universiteto įkūrimui.

– Koks, Jūsų nuomone, kelias Vytauto Didžiojo universitetui įsijungti į pasaulio universitetų sistemą? Kaip iškovoti pripažinimą?

– Mus jau pripažino. Gegužės mėnesį vyksiname rektorių suvažiavime Upsalos universiteto rektorius informavo Europos universitetų vadovus apie Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą. Įteikė visiems senuoju Universiteto antspaudu papuoštą informacinį prospektą, kurį skubiai paruošiau⁶². Europos rektoriai labai palankiai sutiko šią žinią ir pareiškė norą pasirašyti su VDU bendradarbiavimo sutartis, kai tik Universiteto rektorius, kurį turime išsirinkti, pasirašys Europos universiteto Magna Carta (sutartį, garantuojančią akademinę laisvę).

Kai dėl formalios pusės, mums reikia Lietuvos parlamento pripažinimo. Be to, kas treji metai pagal atskiras

⁶² G. Kostkevičius teigė, jog šią informacinę brošiūrą rengė ir jis (Baškauskaitė L., Kostkevičius G. „Norime dirbti kartu su Lietuvos mokslininkais“. *Gimtas kraštas*, 1989 birželio 22–28, 2).

mokslo kryptis mus tikrins tarptautinė komisija, kuri vertins mokymo lygį ir taip nustatys tarptautinę Universiteto kategoriją. Mūsų mokymo planas atitinka pasaulinius pavyzdžius. Tikimasi suderinti studentų mainų su Upsalos, Kopenhagos ir Kalifornijos universitetais 1990 m. programą. Tariamasi su Ilinojaus universitetu. Iš Lietuvos vykstu į Erasmus Plan (Europos ekonominės bendrijos šalių sutartis dėl pasikeitimo studentais) konferenciją Kopenhagoje ir Briuselyje, kurioje pristatysiu VDU siūlomą studentų keitimosi programą. Mes manome, kad anglų kalba VDU galėtų skaityti tokius kursus: „Tarybinės sistemos studijos“, „Lietuvių kalba ir kultūra“, „Ekologija: Baltijos regionas“, „Judaizmas TSRS ir Rytų Europoje“.

– Ką Jūs norite matyti Universiteto vadovais?

– Mūsų manymu, Vytauto Didžiojo universiteto rektorius turėtų būti ne tik garsus mokslininkas, bet ir žinomas Lietuvos visuomenininkas, kurio žodžiai ir darbai praeityje yra pelnę pasitikėjimą. Galėtų būti ir užsienyje gyvenantis mokslininkas, kuris ryžtųsi atvykti dirbti į Lietuvą. Žodžiu, tai turėtų būti asmenybė, pelnusi pripažinimą viso pasaulio lietuvių tarpe.

Šiuo metu mes neturime Universiteto kaip gyvo organizmo, todėl galime kalbėti tik apie steigiamąjį senatą ir rektorijų, kurių įgaliojimų laikas – treji metai. Kai dėl prorektorijų, pasiūlyta, kad du iš jų būtų svetur gyvenantys lietuviai, du Lietuvoje gyvenantys mokslininkai.

Taigi, sumanymai, planai įsteigti Vytauto Didžiojo universitetą realūs, ketinimai – patys geriausi. Belieka tikėtis, jog sulauksime deramos miesto vadovų, visuomenės paramos, bendromis jėgomis padarysime viską, kad šių metų rugsėjo 1-ąją Vytauto Didžiojo universiteto duris pravertų pirmieji studentai...

Kalbėjosi Roma MAČIKĖNIENĖ
Kultūros fondo klubo „Aukuras“ pirmininko pavaduotoja

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 birželio 8, 3.

NR. 54. VDU STUDIJŲ PROGRAMOS IR STOJAMŲJŲ EGZAMINŲ
PASKELBIMAS, 1989 M. BIRŽELIO 20–21 D.

[Straipsnis į „Komjaunimo tiesą“ 8.VI.89, į „Kauno aidą“]⁶³

Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) pradeda darbą

Pagrindiniai VDU atkūrimo veiksniai. VDU atkūrimas vystosi palyginti sparčiai. 1988 m. pradžioje, spaudoje paskelbti pirmieji straipsniai apie VDU Kaune atkūrimo būtinumą išreiškė seniai Lietuvos visuomenės puoselėjamas mintis. VDU atkūrimui ir jo dabartinės sampratos formavimuisi esminės įtakos padarė šie veiksniai:

- mokslinės ir plačios visuomenės pažiūros, siūlymai bei lūkesčiai, kurie nuolat buvo ir yra skelbiami respublikos spaudoje,
- Kauno mokslo visuomenės išrinktos VDU Atkūrimo tarybos veikla,
- Konferencija skirta tautinės aukštosios mokyklos koncepcijos išvystymui ir Kauno universiteto atkūrimui,
- Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro Kaune įkūrimas,
- Lietuvos vyriausybės pažiūros VDU atkūrimo klausimu, pareikštos įvairaus lygio pasitarimuose.

VDU dabartinė samprata išsivystė minėtų veiksmų įtakoje. Klaidinga būtų manyti, kad visi šie veiksniai visuomet veikė viena kryptimi, darniai persipindami. Būta nemažai prieštaravimų ir nesutarimų. Nepaisant to, šiuo metu ryškėja pagrindiniai atkuriamo VDU-to kontūrai. Paskutiniame VDU Atkūrimo tarybos posėdyje, įvykusiame šių metų gegužės mėn. 30 d., balsų dauguma buvo patvirtinta tokia atkuriamo VDU samprata:

VDU tai nepriklausomas, modernus, humanitarinio-fundamentalaus pobūdžio, vystymosi pradžioje palyginti mažas universitetas.

Ką reiškia nepriklausomas? Parenkant pagrindines studentų ruošimo specialybes, sudarant mokymo planus ir programas lemiamas vaidmuo suteikiamas Universiteto Tarybai, kūrybiškai mastantiems dėstytojams, o taip pat ir studentams, bet ne esantiems, sustabarėjimu dvelkiantiems, sąjunginių ministerijų mokymo planams. Mokymo procesą, mokslinio tyrimo darbus Universitetas vykdydys remdamasis

⁶³ Užrašyta pieštuku.

savo statutu. Savarankiškai palaikys ryšius su užsienio aukštosiomis mokyklomis keičiantis studentais, dėstytojais, moksline informacija. Universitete turės teisę mokytis ir dėstyti asmenys, nepriklausomai nuo jų įsitikinimų, religinių bei politinių pažiūrų.

Atskiroy paaiškinimo nusipelno samprata – „humanitarinio pobūdžio“ universitetas. VDU-te humanitarinis lavinimas – neatsiejama visų krypčių ir specialybių studijų dalis. Pirmuose dviejuose kursuose humanitarinės disciplinos bus dėstomos visų krypčių ir visų specialybių studentams. Numaatoma didelė humanitarinių disciplinų įvairovė, kurias studentai galės laisvai pasirinkti. Pirmųjų studijų metais planuojama dėstyti tokias humanitarines disciplinas: lietuvių kalbos kultūra, politologija, sociologija, kultūros filosofija, Lietuvos istorija, metodologijos pagrindai, pasaulio kultūros istorija, pagrindinių pasaulio religijų studijos, informatika, ekologinė etika. Dalį šių disciplinų dėstys šių sričių žinovai, užsienio lietuviai, užsienio universitetų mokslininkai ir nebūtinai lietuvių kalba. Neretai tai bus anglų kalba. Todėl VDU-to studentai nuo pirmų dienų rūpestingai turės mokytis anglų kalbos.

Čia būtina pastebėti, jog ne visi Atkūrimo tarybos nariai pritaria tokiai VDU-to sampratai. Dalis jų mano esą tikslinga atkurti VDU-ą Kauno politechnikos instituto pastogėje. Taip būtų nugalėti kai kurie VDU-to juridinio įteisinimo sunkumai. Tačiau, čia galima išžvelgti realų pavojų, kad artimiausiu laiku, VDU-tas pataptų techniniu universitetu. Kauno humanitarizacijos bei laisvo universiteto išlaikymas ir vystymas tokiu būdu būtų apsunkintas, o gal būt ir praktiškai neįmanomas.

Dabartinis VDU juridinis statusas ir lėšos.

Universiteto Atkūrimo taryba paruošė kreipimąsi į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą dėl VDU kaip aukštosios mokyklos įteisinimo. Šis juridinis aktas turėtų būti patvirtintas artimiausioje Aukščiausiosios Tarybos sesijoje liepos mėn. pradžioje. Kol nėra juridinio įteisinimo, VDU finansavimas iš valstybinių lėšų negalimas. Todėl, dabartiniu metu VDU-tas gyvuoja visuomeninio universiteto sąlygomis ir teisėmis. Pradinio jo finansavimo pagrindą sudarys lėšos paauktos respublikos gamyklų, įstaigų bei privačių asmenų. Sėkmingam VDU darbui pirmaisiais metais reikalinga apie 150 tūkst. rublių. Šios lėšos bus naudojamos studentų stipendijoms, būtiniams administravimo reikalams. Malonu pastebėti, kad pradiniu laikotarpiu VDU-tą visokeriopai

remti sutinka kitos Kauno ir Vilniaus aukštosios mokyklos bei mokslinio tyrimo institutai. Labai pageidautina, kad artimiausiu metu pradėdanti gyvuoti VDU-tą finansiškai paremtų sponsorai, pervesdami pinigus į VDU-to sąskaita Nr. 4700136 Kauno socialiniame banke.

Pagrindinės VDU-to mokymo-mokslo kryptys.

Formuojant pagrindines VDU-to mokymo-mokslo kryptis vadovautasi tokiais principais: 1. mokymas ir mokslas – du neatsiejami procesai, 2. atsižvelgiant į dabartinę mokslo, kultūros, ekologinę padėtį, ruošti specialistus, kurie ypač bus reikalingi Lietuvai XXI amžiuje, gyvenant ir dirbant pilno savarankiškumo sąlygomis. Pradiniu universiteto vystymosi laikotarpiu numatomos keturios pagrindinės mokymo-mokslo vystymosi kryptys, kurios vėliau išsivystys į atskirus fakultetus:

- humanitariniai mokslai su specialybėmis kultūros istorija, etnokultūra, menotyra,
- ekonomikos mokslai su menedžmento, marketingo ir tarptautinių ekonominių ryšių specialybėmis,
- tikslieji mokslai su specialybėmis informatika, taikomoji matematika, taikomoji fizika, mechanika,
- biologijos-ekologijos mokslai su fiziologijos, mikrobiologijos-biotechnologijos, ekologijos specialybėmis,

Studijos VDU-to humanitarijos fakultete iš esmės skirsis nuo studijų esamų universitetų filologijos fakultetuose. Jeigu filologijos fakultetuose pagrindinis dėmesys skiriamas kalboms ir literatūrai, tai VDU-to humanitarijos fakultete studijų taikinys – atskiros etnokultūros / tarkime, baltų etnokultūros/, istorija, jos daugiabriaunės išraiškos būdai bei formos, jos ryšys su kitomis etnokultūromis, neužmirštant, žinoma, ir kalbos kaip pagrindinės bendros etnokultūros pasireiškimą formos.

Apskritai kas nori gaminti ir tobulinti gamybos priemones, organizuoti gamybą, gydyt žmones, mokytis ir kitus mokytis kalbų, istorijos, matematikos ar kitų dalykų, turėtų stoti į Politechnikos, Medicinos ar Pedagoginį institutą. Tiems, kuriuos domina dvasinės kultūros ištakos ir jos poveikis žmogaus praktinei veiklai, žmogaus būtis ir ateitis sparčiai besivystančios technizuotos civilizacijos katilė, žmonių dvasinis bendravimas ir ekonominiai santykiai daugianacionalinėje visuomenėje, kurią veikia du priešingos krypties vektoriai – kosmopolitinė integracija ir savo genetinio bei nacionalinio unikalumo išlaikymas bei atstovėjimas, patartume pasirinkti studijas Universitete.

Tarybos vardu: Pirmininkas Jurgis Vilemas
Nariai: Antanas Karoblis
Vytautas Paliūnas
Algirdas Radzevičius
Mindaugas Venslauskas
Povilas Zakarevičius
Pasaulio lietuvių kultūros mokslo ir švietimo Centro
tarybos vardu:
Direktoriai: Algirdas Avižienis,
Vytautas Statulevičius⁶⁴

Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo Taryba nuo 1989 m. rugsėjo 1 d. kviečia studijuoti:

- humanitarinius mokslus
stojamieji egzaminai: lietuvių kalba ir literatūra / raštu/, istorija, užsienio kalba, pokalbis
- tiksliuosius mokslus
stojamieji egzaminai: lietuvių kalba, matematika, fizika /egzaminai raštu/, pokalbis
- ekonomikos mokslus
stojamieji egzaminai: lietuvių kalba ir literatūra / raštu/, matematika /raštu/, geografija, pokalbis.

Stojantieji į VDU-tą pateikia tokius dokumentus: pareiškimą rektoriaus vardu, vidurinės mokyklos baigimo atestatą, sveikatos pažymėjimą, 6 nuotraukas (3x4) ir asmens dokumentus.

Dokumentai priimami nuo birželio 20 d. iki liepos 5 d. adresu: Kaunas, Laisvės al. Nr. 53.

Stojamųjų egzaminų pradžia liepos 6 d. 9⁰⁰ val.

Biologijos-ekologijos krypties studijas VDU-te numatoma pradėti kitais, 1990 metais. Šiais metais nuo rugsėjo 15 d. VDU-te atidaromi biologijos studijų parengiamieji kursai, į kuriuos priimami 11-os, 12-os klasių moksleiviai ir, taip pat, baigę vidurinę mokyklą, besiruošiantys studijuoti biologijos mokslus VDU-te ir nebūtinai tik Universitete, bet ir kitose biologinės krypties Lietuvos aukštosiose mokyklose, Medicinos in-te, Žemės Ūkio Akademijoje, Veterinarijos Akademijoje ir kt.

Mašinraštis: VDU archyvas, f. 1, ap.1, b. 7, l. 2-6.

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 birželio 20, 1;

Komjaunimo tiesa, 1989 birželio 21, 1-2.

⁶⁴ A. Avižienio ir V. Statulevičiaus pavardės paskelbtos tik „Kauno tiesoje“.

NR. 55. LIETUVOS TSR AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS PREZIDIUMO
NUTARIMAS, 1989 M. BIRŽELIO 21 D.

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos
Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo
NUTARIMAS

Dėl Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas nutaria:

1. Pritarti Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Tarybos pasiūlymui – atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą ir suteikti jam savarankiškos aukštosios mokyklos statusą.

2. Įstatymo projektą dėl Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo pateikti svarstyti XI šaukimo Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos dvyliktajai sesijai.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas V. Astrauskas [parašas]

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo sekretorius L. Sabutis [parašas]

Vilnius, 1989 m. birželio 21 d.

Nr. XI-3020

Mašinraštis: LCVA, f. R-758, ap. 2, b. 758, l. 32.

NR. 56. LPS KAUNO TARYBOS IR GRUPIŲ ĮGALIOJINIŲ SUSIRINKIMO
REZOLIUCIJA, 1989 M. BIRŽELIO 22 D.

[Posėdžio metu įteiktas dokumentas]⁶⁵

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno grupių įgaliotinių susirinkimo rezoliucija dėl Vytauto Didžiojo universiteto statuto

Sąjūdžio Kauno grupių įgaliotinių susirinkimas, remdamasis š. m. birželio 1 d. pareikšta nuomone, mano, kad Vytauto Didžiojo universiteto statute turi atsispindėti šie principai:

⁶⁵ Prirašyta mėlynu tušinuku.

- Vytauto Didžiojo universitetas yra nepriklausoma aukštoji mokykla. Valstybės išipareigojimai Universitetui ir Universiteto - valstybei grindžiami sutartimis;

- pagrindinė Universiteto veiklos nuostata yra akademinės laisvės principas;

- Vytauto Didžiojo universitetas turi būti valdomas kartu su užsienyje gyvenančiais lietuviais pariteto pagrindais;

- Vytauto Didžiojo universitete turi būti užtikrinta derama vieta humanitariniams-socialiniams mokslams.

Sajūdžio Kauno grupių įgaliotinių susirinkimas visiškai remia 1989 m. balandžio 26 d. mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ nutarimus ir pritaria Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centre paruošto statuto projekto pagrindiniams principams.

1989 06 22

A. Abišala
Susirinkimo pirmininkas
R. Lipšienė
Susirinkimo sekretorė

Mašinraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 49.

NR. 57. VDU TARYBOS POSĖDŽIO 1989 M. BIRŽELIO 23 D. PROTOKOLAS

1989 06 23 Tarybos posėdžio

Protokolas Nr. 6

Įžanginis žodis - akad. J. Vilemas

Statutų projektų svarstymas.

Informuoja akad. J. Vilemas (pirmininkas). Atsiprašo už pavėluotą statuto įteikimą; paskelbia apie alternatyvinio (kito) statuto pateikimą.

Prof. A. Buračas - procesas vystėsi prasmingai ir galima aptarti visus kriterijus, kuriuos teiksime LTSR Aukšč. Tarybai. Sajūdžio pateiktas statutas ir Tarybos pateiktasis - turi bendrų tendencijų, tačiau yra nekorektiškų formuluočių. Negerai - nepriklausoma aukšt[oji] m[okykla]; pariteto klausimas. Be reikalo darom padėti sudėtinga. Labai svarbus juridinio u-to pagrindas. Labai svarbi u-to veiklos nuostata (Lietuvoj - ne Lietuvoj gyvenantys). Nereikia kategoriškumo klampiose situacijose. Senato - rektorato

santyki spręsti nedelsiant! Netrukdyti operatyvumui. Statutas yra laikinas. Išeiti su labiau apibendrintu projektu – probleminės situacijos bus sprendžiamos vėliau. Reikia integruoti abu projektus.

Prof. A. Mickis: projektą gavom šiandien (alternatyvinį). Yra prieštaravimų: 1) Lietuvos ir viso pasaulio – vėliau 2) gyvenantys tik Lietuvoj.

Prof. Blužas – reikia bendros grupės statuto svarstymui.

Prof. Smailys – apibendrina abu statutus. Abiejuose išryškėja antidemokratiškas elementas. Statuto parengimas ilgas procesas. St[atut]ą turėtų tvirtinti LTSR M[inistrų] T[aryba]. Rektorius teisė – pristatyti pror[ektorius], dekanus ir t. t. – tai sena susikompromitavusi tarybinė piramidė. Siūlo: prorektorius, dekanus renka bendroji taryba slaptu balsavimu. Pror[ektorius] t[uri] būti mokslų daktaras (net ir dekanas t. b. mokslų daktaras). Katedros vedėjas paruošia spausdintus kursus, monografijas. U-to rektorius ir pror[ektoriai] – renkami 1 ar dviem kadencijom, – būtinas rotacinis principas. Pariteto principas nenaudingas u-tui. Užsienio lietuviai u-tui reikalingi – reikia pripažinti užsienio lietuviams paritetą. Reikia paimti į savo rankas Mikalojaus bažnyčios knygas. U-tas t[uri] b[ūti] tikras mokslo centras. Stulpinienės koledžas vertas dėmesio. Ją išklaudyti Tarybos posėdyje. Ekologijos centras turi glaustis prie VDU-to. Filologams reikia atiduoti duoklę: gavosi – valdžią paėmė tarybiniai lietuviai.

Prof. Domarkas – prašo nutraukti piketus. Kas organizavo piketą – prašo pasisakyti. U-te neturi dirbti dirbę slaptais agentais.

Akad. J. Vilemas prašo nenukrypti nuo esmės – leisti u-tui dirbti. Reglamentas – 3 mėn. Piketas – tarybos darbo torpedavimas. Pagalį kiša į ratus G. Kostkevičius. Jis primeluoja iš tribūnų.

Prof. V. Antanaitis – sprendžiam tokį šventą dalyką ir kryptam į asmeniškumus. Prašo mesti ambicijas į šalį ir iš visų puslapių daryti bendrą statutą. Pasaulio lietuviai žiūri į tą reikalą labai rimtai; bus prisitraukta išeivija. Siūlo sudaryti darbinę grupę – 4-5 žm[onių] ir paruošti vieną dokumentą.

J. Oksas – perskaito du dokumentus, liečiančius P. Zakarevičių, priimtus LPS Taryboje 1989 06 01 ir 1989 06 22 (dokumentai pridedami)⁶⁶.

⁶⁶ Tik vienas iš jų (1989 birželio 22) yra apie Zakarevičių. Jame 22 LŪSTI kolektyvo nariai reiškia nepasitikėjimą savo prorektoriumi ir įspėja Tarybą dėl jo ketinimų tapti VDU Ekonomikos fakultetų dekanu (VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 48).

A. Patackas – mechanizmas jau paleistas, atšaukti nebėra galimybių. Problemos šaknis – užsienio lietuvių dalyvavimas. Piketo niekas neorganizavo. Piketo turinys neliečia KPI. Vakar referavo įgaliotinių susirinkime ir G. Kostkevičius, ir G. Karoblis, ir A. Patackas. 1) u-to autonomija; 2) statutas ir pasaulio lietuviai u-te.

Akad. Statulevičius – atsirado dvi grupės. Dokumentai turi išeiti tik iš abiejų grupių darbo drauge. Konf[erenci]jos nutarimai t[uri] b[ūti] bendri ir šventi. Neturime daryti politinių klaidų – u-tas turi būti visų, ne tik Lietuvoje gyvenančių.

Doc. M. Venslauskas – kodėl skelbiami 6 ir 4 fakultetai?

Prof. A. Mickis – Lietuvoj ir užsieny gyvenantys lietuviai.

G. Kostkevičius – tiktai LTSR [pastoviai gyvenantys] gali būti u-to darbuotojai. Bijo išsileisti užsienio lietuvių, nes neliks kėdžių patiems.

Akad. J. Vilemas – bet prieštaravimų ir nėra – juk tegul atvažiuoja.

Akad. Brėdikis – reikia paimti pagrindu jau esamą statuto projektą.

Prof. St. Masiokas – pripratom triukšmauti ir mažai dirbti. Grupėj nebuvo vieningų nuomonių, bet to ir nereikia. Galime sukurti tik tarpinį veiklai vystyti statutą. Kviečia nagrinėti papunkčiui, diskutuoti dėl principų. U-tas yra lokalizuotas (jis yra Kaune). Pasisakau prieš kosmopolitiškumą. Oficiali kalba VDU-te – lietuvių klb. Siūlo sudaryti 3-4 psl. statutą ir pateikti jį Ministrų Tarybai.

Akad. J. Vilemas – apsvarstyti laikinąjį statutą.

KKS im rektorius – V. Butkus. Dėl pavadinimo – Kauno teologijos f-tas, analogiškai Kauno VD U-tas.

Vyko diskusijos dėl pavadinimo „Kauno VD U-tas“ ar „VDU Kaune“. Balsuoja: 1) Kauno VDU – už 14, 2) VDU U-tas – už 16.

Statuto grupė –

[iš 14 kandidatų jį rengti išrinkta:]⁶⁷ J. Šatas – pirm[ininkas], A. Smailys, R. Baltrušis, V. Paliūnas, St. Masiokas, A. Čižas, G. Kostkevičius, akad. L. Kairiūkštis.

Terminas – iki liepos 1 d. 8 žm[onės] paruošia projektą.

Įtraukti Čyža, Ar. Žygis, prof. A. Smailys, Baltr[ušis].

Svarstomas toliau statuto projektas. Pastabas duoda – akad. Statulevičius, prof. V. Paliūnas, V. Antanaitis, M. Venslauskas, akad. Kairiūkštis (paanalizuoti triumvirato

⁶⁷ Protokole išrinktieji apibraukti ratais.

(diumvirato) galimybę), G. Kostkevičius, A. Patackas, akad. A. Buračas⁶⁸.

Aukšč[iausiajai] Tarybai referuoja akad. J. Vilemas. Statutas tikslus jai nėra reikalingas.

Priėmimo komisijos atsak.

Sekretorius A. Patackas - laisvo klausytojo statusas - labai svarbus.

1. turi būti laisvo klausytojo statusas (A. Karoblis - su stacionaro studentais ir paskaitom visuomenei). Bus rudenį paskelbta. Pritaria visi laisvo klausytojo statusui.

2. dėl rusų tautybės žmonių - studentų stojimo sąlygų į VDU-tą. Nacionalinis klausimas yra opus.

3. Liet[uviių] k[albos] ir lit[eraturės] egz[aminas] - ateities Lietuva (tema) - vengti atsitiktinių žmonių. Leisti kitataučiams rašyti rašinį jų gimtąja kalba. Taryba pritaria.

4. Dėl norinčių studijuoti iš naujo VDU-te: dokumentų nuorašai? Nutaria: pasitenkinti dokumentų nuorašu.

5. Dėl korupcinių dalykų - paskelbti visuomenei žmonių, kurie dalyvaus egzaminuose, pavardes. (Kostkevičius G.). Patackas A. - skirti didelę reikšmę pokalbiui. Akad. Kai-riūkštis - priimti be egzaminų. Akad. Statulevičius - visur JAV įvesti egzaminai.

6. Ar priimti baigusius aukšt[ąją] mokslą - tokį rekomenduoti eiti laisvuju klausytoju. Nuspręsta: 50 % baigusių ir 50% - abiturientų. Prioritetą turi turėti jaunimas. Galiausia - sprendžia org[anizaci]nė komisija.

Prof. Brėdikis - siūlo mokestį įvesti laisviems klausytojams.

Oksas - leisti laisv[iems] kl[ausytoj]ams amžiaus neriboti.

Studentų priėmimo komisija:

[Pirm.:] doc. A. Karoblis. Atsak[ingasis] sekr[etorius -] A. Patackas. Visi už. Priėmimo komisija: akad. J. Vilemas, A. Smailys, V. Stauskas, Mickis, Masiokas, P. Zakarevičius, Paliūnas, A. Karoblis, A. Patackas, M. Lukšienė, Baltr[ušis]

G. Kost[kevičius] - liet[uviių], A. Žygys, V. Kubilius, R. Marčėnas, Stoškus, E. Gečiauskas (informatika)

Tarybos nariai gali ateiti ir dalyvauti komisijos darbe.

1. Liet[uviių] k[alba] ir lit[eratura] - Radzev[ičius]

2. Fizika - akad. Pranev[ičius]

3. Matem[atika] - Pekarskas KPI

⁶⁸ Ši pastraipa nubraukta.

4. Užsienio kalba – doc. Misev[ičienė], Vilutis, Čepuk. [?]

5. Ist[orija] – Batūra VU

6. Geogr[afija] – Kontvainis VPI

Pirmininkas siūlo savo grupę.

Studentų skaičius:

1. Human[itarų] – 50

2. Tiksl[iųjų] m[okslų] – iki 50

3. Ekon[omistų] – 50

Pokalbis – priėmimo komisija veda pokalbį su vienodais balais išlaikiusiais egzamina.

Medalininkai laiko bendra tvarka (daugumos nuomonė)

Rektoriaus rinkimas, asmenybė.

Akad. J. Vilemas: kaip vadovauti ir kam vadovauti u-tui pirmaisiais metais? Kalbėjo prof. A. Smailys, prof. R. Baltrušis, Kairiūkštis, siūlo įgalioti / įpareigoti eiti pareigas Tarybos pirm[inin]ką akad. J. Vilemą. (V. Antanaitis – Oksas: negalime nuspręsti šio klausimo. Šiandien nėra kvorumo), akad. V. Domarkas, Stasiulionis.

Renkasi Taryba liepos 3 d.

1. Studijų planai

2. mokslo-mokymo krypčių koordinatoriai (tiksl[ieji] m[okslai] – Pal[iūnas], biol[ogija] – Vensl[auskas], ek[onomika] – Zakar[evičius], human[itariniai mokslai] – Kuč[inskas] V., kult[ūros] ist[orija] – Vyt. Kub[ilius], etnok[ultūra] – Vėlius, menotyra – Stoškus). Planas sudarytas pagal Tarybos koordinatorių sudarytų grupių specialistų ir Lietuvos vedančiųjų mokslininkų patarimus.

Pedagoginių kadro komplektavimas

Prelimin[ariai] – human[itariniai] m[okslai] – V. Kub[ilius], Stoškus, (pas Karoblį – sakė – nusirašyti vėliau!)

2. ekon[omikos] m[okslai] (žiūr. atsk. lapą)⁶⁹

3. – Tiksl[ieji] m[okslai] –

Dėl bendrabučių stojantiems ir patalpų – darbo tvarka.

Dėl armijos – taikyti u-tui tokį statusą, kaip ir kitoms.

Dėl stipendijų – palikti spręsti u-tui, pateikti biudžetą (150 tūkst. duoda ministerijoje).

Dėl etatų – nežinoma pakolkas.

Rankraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 35-41.

⁶⁹ Prie protokolo nėra.

NR. 58. BIRUTĖS MAČIENĖS REPORTAŽAS APIE VDU TARYBOS POSĖDĮ
1989 M. BIRŽELIO 23 D.Ir alternatyviniai variantai
Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo Tarybos posėdyje

Galima drąsiai sakyti, kad Vytauto Didžiojo universitetas atkurtas, tačiau rūpesčių jo Atkūrimo tarybai nesumažėjo. Todėl ir susirinko Taryba į didįjį posėdį, kuriame žadėta svarstyti Universiteto statuto projektą, išsiaiškinti, kas galėtų tapti pirmuoju rektoriumi. Posėdyje labai aktyviai dalyvavo Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro, Sąjūdžio atstovai, gražus būrys TSRS liaudies deputatų.

Prieš pat rimtą pokalbį posėdžio dalyviams buvo išdalintas dar vienas Statuto projektas, parengtas Pasaulio lietuvių centro grupės. Kad alternatyvinis variantas neblogai, pripažino ir pirmojo projekto kūrėjai iš Universiteto atkūrimo tarybos, tačiau pastebėjo, jog prieš valandą posėdyje sužinojus apie naują dokumentą nebelieka laiko jį išstudijuoti.

„Nesusistygavimas“ buvo juntamas visu atkuriamuoju periodu. Todėl posėdyje tiesiai buvo paklausta, kas atsakingas už visuomenės dezinformaciją, kai Atkūrimo taryba skelbė pradėsią darbą tris Universiteto fakultetus, o Centras – šešis. Jau rodėsi, kad atmosfera įkais pirmosiomis minutėmis, tačiau laiku žodį tarė TSRS liaudies deputatas A. Buračas:

- Universitetas pradės funkcionuoti, nepaisant visų prieštaravimų. Bandykime integruoti labai skirtingas nuomones. Man atrodo, ginčytina visur fiksuoti Universitetą kaip nepriklausomą mokyklą. Suprantu, laisvės visi pasiilgę, bet nuo ko nepriklausomas Universitetas? Dar neaišku, kodėl būtina akcentuoti užsienio lietuvių paritetą. Ir nėra ko pirmiausia kelti akademinės laisvės principo, nes greta jo žymiai aiškiau reikia formuluoti pagrindinį Universiteto tikslą – ruošti gerus specialistus.

Prieštaravimai prieštaravimais, tačiau jie... išėjo į gatvę. Prie KPI centrinių rūmų, kur posėdžiavo Universiteto atkūrėjai, tą popietę susirinko nemažas būrys Sąjūdžio ir „Jaunosios Lietuvos“ piketuotojų. Tai, pasak vieno Sąjūdžio Kauno tarybos atstovų, įvyko spontaniškai. Plakatuose

buvo parašyti reikalavimai Universitetą kurti pasaulio lietuviams, o ne stagnatoriams ir panašūs. Dėl piketuotojų labiausiai sunerimo KPI rektorius V. Domarkas. Instituto dėstytojai jam pareiškė nepasitenkinimą, nes, neduokdie, koks praeivis, daug negalvodamas, būtent juos pakrikštys stagnatoriais...

Priimtas protingas sprendimas – pasikviesti piketuotojus į salę. Tegul paklauso ir įsitikina, ar Universiteto kūrimo reikalai į geras rankas patekė.

– Man be galo skaudu, – taip prabilo liaudies deputatas V. Antanaitis, – kad sprendžiant šventą dalyką pasireiškia ambicijos. Reikia dirbti bendrai. Prieš keletą dienų, – tęsė jis, – buvau Maskvoje, JAV ambasadoje. Ir ten labai palankiai žiūri į mūsų Universitetą: žada padėti ne tik lietuviai.

Panašiai apie būtinybę suvienyti pastangas kalbėjo ir TSRS liaudies deputatai Lietuvių centro direktorius V. Statulevičius bei J. Brėdikis. Ypač idėmiai buvo išklaudyta deputato A. Smailio nuomonė:

– Aš, – tarė profesorius, – esu susipažinęs su visais senaisiais statutais. Galiu apibendrinti. Visų pirma niekad nebuvo skubama ruošiant statutus. Nenorėkime ir mes gretai tą darbą atlikti. Dar manau, kad Universiteto prorektoriai ir net dekanai turi būti mokslų daktarai: dabar jų yra pakankamai. Be to, kiekvienas dėstytojas turėtų per dvejus metus išspausdinti savo skaitomų paskaitų kursą, kaip būdavo seniau. Manau, tos monografijos parodys, ko jis yra vertas. Jei nebus užsienio lietuvių pariteto, su jais pradėsime konfliktuoti, o tai mums nenaudinga. Kita vertus, manau, realiai užsieniečiai pas mus nepersikels...

– Neturėkime iliuzijos, – pasakė Atkūrimo tarybos pirmininkas akademikas J. Vilemas, – kad užsienio tautiečiai atkurs Universitetą. Jie tik padės. Kalbėjau su daugeliu užsienio profesorių – tokia jų nuomonė.

Ir dar nuskambėjo posėdyje mintis apie... amerikonzavimo pavojų. Tačiau ypač karštai ginčytasi dėl Universiteto įvardijimo. Įvairiai argumentuota ginant nuomonę, jog reikėtų šią aukštąją mokyklą vadinti Kauno Vytauto Didžiojo universitetu, bet prabalsavus žodis „Kauno“ nukrito. Pasakui, jau po pusvalandžio, V. Antanaitis tarstels: „blogai nubalsavome...“.

Posėdyje perskaityti išvakarėse Sąjūdžio Kauno tarybos ir grupių įgaliotinių susirinkime priimti dokumentai, liečiantys Universiteto atkūrimą. Ir vėl sugrįžta prie Statuto.

- Būtina įsidėmėti, kad kalba eina apie laikinąjį Statutą, jo ir funkcijos kitokios, nes vyksta atkuriamasis darbas. Jei norite žinoti, - tarė J. Vilemas, - šiandien Universitetas dar nieko neturi: nė vienos kėdės. Prie kitų glaudžiamės, o dirbti reikia.

Sutarta pateiktų dokumentų pagrindu paruošti bendrą Statuto projektą ir apsvarstyti jį artimiausiame susirinkime, Aukščiausiosios Tarybos sesijos išvakarėse.

Visiems įdomi buvo Universiteto priėmimo komisijos atskaitingojo sekretoriaus A. Patacko informacija. Šimtai žmonių rengiasi studijuoti Universitete. Bent pusę jų domina laisvojo klausytojo statusas. Priėmimo komisijon kreipiasi ir rusų kalba vidurinę mokyklą baigę abiturientai. Norėtusi egzaminus laikyti lietuviškai, išskyrus rašto darbą. Jiems numatyta leisti rašyti rašini rusiškai. Be to, ateina daug žmonių, baigusių Vilniaus universitetą, kitas aukštąsias mokyklas. Nemažai norinčių pereiti studijuoti iš antro ar trečio kurso. Ar priims? Gal laisvais klausytojais? Jų skaičius pirmais metais irgi teks dėl patalpų riboti. Ar bus ribojamas amžius? Galutinių tikslų atsakymų posėdyje dar nerasta. Priėmimo komisiją numatyta tvirtinti liepos 3 dieną, tada daug kas paaiškės.

Nieko konkrečiau nenutarta ir dėl rektoriaus. Visi sutiko, kad jis turėtų būti ne tik talentingas administratorius, bet ir gerai žinomas, gerbiamas žmogus... „iš visų pusių į jį žiūrės visuomenė“. Daug įvairių klausimų dar aptarta, neslepiant, atvirai visas bėdas išdėstant. Pirmiesiems metams ministerija pažadėjusi suteikti Universitetui 150 000 rublių dotaciją. Ar pakaks? Tikimasi, kad organizacijos, įmonės, kolūkiai, pavieniai aukotojai parems, pervesdami pinigus. Universiteto atkūrimo sąskaita Nr. 4700136 į Kauno socialinį banką.

Su pritarrimu buvo sutikta LKP Kauno MK antrojo sekretoriaus Z. Kazakevičiaus žinia apie tai, jog miesto vykdomasis nusprendė Universitetui perduoti patalpas senamiestyje, šalia Dailės instituto fakulteto <...>⁷⁰

Birutė MAČIENĖ
„V[akarinių] n[aujų]“ koresp[ondentė]

Publikuota: *Vakarinės naujienos*, 1989 birželio 30, 2.

⁷⁰ Toliau pristatomas pokalbis su dviem piketuotojomis.

NR. 59. VDU ATKURIAMOJO LAIKOTARPIO STATUTO PROJEKTAS,
SVARSTYTAS 1989 M. BIRŽELIO 23 D.

[1989 06 23 – Tarybos posėdyje svarstytas variantas kartu su alternatyviniu G. Kostkevičiaus variantu]⁷¹

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO
ATKURIAMOJO LAIKOTARPIO STATUTAS

Bendrieji nuostatai

1. Vytauto Didžiojo universitetas (toliau Universitetas) – savarankiška aukštoji mokymo ir mokslo įstaiga, Lietuvos ir viso pasaulio lietuvių švietimo, kultūros ir mokslo židiny. Jo oficialus pavadinimas – „Vytauto Didžiojo universitetas“ – rašomas lietuvių ir lotynų kalbomis.

2. Universitetas yra juridinis asmuo, turintis savarankišką balansą, einamąją, atsiskaitomąją ir užsienio valiutos sąskaitas. Savo veikloje vadovaujasi šiuo Statutu, Lietuvos aukštosios mokyklos koncepcija ir Lietuvos įstatymais.

3. Universitetas demokratinės savivaldos principu sudaro savo organizacinę ir valdymo struktūrą. Jo pagrindiniai struktūriniai vienetai yra katedros, mokymo-mokslo laboratorijos, fakultetai. Universiteto bendrąją vidaus tvarką nustato reglamentai, potvarkiai, nuostatai, detalizuojantieji atskirus šio Statuto straipsnius.

4. Svarbiausi Universiteto uždaviniai yra:

- rengti aukštos kvalifikacijos specialistus, išugdytus tautinės, humanistinės kultūros dvasioje ir išstudijavusius pasaulinio mokslo pasiekimus savo specialybėje;

- vystyti mokslo darbus, ypač tų krypčių, kurios yra ar gali būti reikalingos nepriklausomai Lietuvai;

- Lietuvos ir pasaulio lietuvių tarpe ugdyti tautinę ir dvasinę kultūrą, šviesti visuomenę.

5. Universiteto Statutą tvirtina ir prireikus keičia Universiteto Taryba.

6. Kai tarp Universiteto Statuto ir kitų respublikos žinybų paskelbtų dokumentų nuostatų yra prieštaravimai, pirmumas teikiamas Universiteto Statutui.

⁷¹ Pirmojo lapo dešinėje pusėje užrašyta mėlynu tušinuku.

VALDYMAS

7. Atkuriamuoju laikotarpiu Universitetą valdo: Laikinoji taryba (toliau Taryba), Rektorius, Senatas, Priežiūros komisija. Taryba – aukščiausias Universiteto valdymo organas, pagrindinai atliekantis įstatymų leidimo funkcijas. Senatas ir Rektorius – Universiteto vykdomoji valdžia. Priežiūros komisija atlieka Statuto laikymosi kontrolės funkcijas.

8. Taryba:

- sudaroma iš 1989 m. kovo 30 d. Kauno mokslininkų išrinktos Universiteto Atkūrimo tarybos narių ir 1989 m. balandžio 28 d. tarptautinėje konferencijoje išrinktos pasaulio lietuvių mokslo, kultūros ir švietimo centro Valdybos narių. Į Tarybos posėdžius kviečiami Atkūrimo tarybos garbės nariai;

- slaptu balsavimu renka Tarybos pirmininką ir Rektorių. Tarybos pirmininku negali būti renkamas Senato narys;

- slaptu balsavimu tvirtina Rektoriaus siūlomus prorektorius, mokslinį sekretorių ir dekanus;

- tvirtina ruošiamų absolventų specialybių pavadinimus, studijų teminius planus ir programas;

- priima sprendimus visais Universiteto veiklos klausimais, įformindama juos nutarimų, reglamentų ir kitų dokumentų forma;

- siūlo Respublikos Vyriausybei Universiteto veiklą liečiančių įstatymų ir nutarimų projektus;

- sprendžia katedrų, fakultetų ir kitų savarankiškų padalinių sudarymo ir panaikinimo klausimus;

- tvirtina Universiteto pajamų ir išlaidų sąmatą ir svarsto jos vykdymo rezultatus;

- renka Priežiūros komisiją, Revizijos komisiją, Rinkimų komisiją ir tvirtina jų nuostatus.

Renkant Tarybos pirmininką ir Rektorių bei tvirtinant prorektorius, mokslinį sekretorių ir dekanus turi dalyvauti ne mažiau kaip du trečdaliai Tarybos narių. Išrenkama paprasta balsų dauguma.

Taryba dviejų trečdalių balsų dauguma gali panaikinti Rektoriaus, Senato ir kitų Universiteto organų ar vadovų sprendimus.

Tarybos posėdžiai vyksta ne mažiau kaip kartą per mėnesį.

Ne mažiau trečdalio narių siūlymu gali būti šaukiamas neeilinis Tarybos posėdis.

Tarybos sprendimai priimami paprasta balsų dauguma. Jie galioja, jei balsavime dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai Tarybos narių.

9. Rektorius:

- atkuriamuoju laikotarpiu renkamas slaptu balsavimu ne mažiau kaip iš dviejų kandidatų. Išrinktą Rektorių tvirtina Lietuvos TSR Ministrų Taryba. Rektoriumi gali būti renkamas nuolat Lietuvoje gyvenantis mokslininkas, turintis mokslų daktaro laipsnį;

- vadovauja visai Universiteto atkūrimo veiklai;

- veikia Universiteto vardu, dalį savo teisių perduodamas prorektoriams ir kitiems darbuotojams;

- leidžia visiems Universiteto darbuotojams ir studentams privalomus įsakymus;

- įstatymų ir šio Statuto numatyta tvarka priima ir atleidžia studentus;

- įstatymų ir šio Statuto numatyta tvarka priima ir atleidžia Universiteto darbuotojus;

- tvirtina prorektorių ir dekanų veiklos įgaliojimus;

- pateikia Lietuvos TSR Ministrų Tarybai biudžetinių lėšų, reikalingų Universiteto veiklai užtikrinti, paraiškas;

- atidaro Universiteto sąskaitas bankuose, sudaro sutartis, išduoda įgaliojimus;

- formuoja Universiteto darbuotojų kolektyvą, organizuoja bazės kūrimą;

- pirmininkauja Senato posėdžiams.

10. Senatas:

- sudaromas iš Rektoriaus, prorektoriaus mokymo ir mokslo reikalams, prorektoriaus ryšiams su užsieniu, Tarybos mokslinio sekretoriaus, rektoriaus pavaduotojo ūkio reikalams ir fakultetų dekanų. Senato nariais (išskyrus prorektorių ryšiams su užsieniu) gali būti renkami nuolat Lietuvoje gyvenantieji specialistai, turintieji mokslinius laipsnius ar vardus;

- koordinuoja visų Universiteto padalinių kasdienę veiklą;

- sudaro Universiteto pajamų ir išlaidų sąmatos projektą;

- organizuoja ryšius su kitomis organizacijomis šalyje ir užsienyje;

- siūlo komisijas Taryboje svarstomiems klausimams rengti. Senato posėdžiai vyksta ne rečiau kaip kartą per savaitę.

UNIVERSITETO KLAUSYTOJAI

11. Universiteto klausytojai yra studentai, laisvieji klausytojai, aspirantai, specialistų tobulinimosi bei perkvalifikavimo fakultetų klausytojai.

12. Klausytojų priėmimo bei atleidimo sąlygas ir tvarką, jų pareigas ir teises, o taip pat gyvensenos normas nustato Taryba kartu su klausytojų savivaldos organais.

13. Baigę Universitetą absolventai gauna savitos formos diplomus, aspirantai bei tobulinimosi fakultetų klausytojai – pažymėjimus, o perkvalifikavimo fakultetų klausytojai – atestatus.

MOKSLO PEDAGOGINIS IR MOKSLO PERSONALAS

14. Universiteto mokslo-pedagoginio personalo nariais yra: katedrų vedėjai, profesoriai, docentai, dėstytojai, asistentai. Mokslo personalo nariais yra: mokslo laboratorijų vedėjai, moksliniai bendradarbiai.

15. Universiteto profesoriumi gali būti asmuo, turintis mokslų daktaro laipsnį ir 5 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą; docentu – turintis mokslų kandidato laipsnį ir 3 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą, užsienyje įgytas mokslo laipsnis ir vardas gali būti pripažintas Tarybos nutarimu.

16. Universiteto dėstytoju gali būti asmuo, turintis aukštojo mokslo diplomą ir 3 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą; asistentu – turintis aukštojo mokslo diplomą.

17. Kvalifikacinius reikalavimus mokslo laboratorijų vedėjams ir mokslo bendradarbiams nustato Senatas.

18. Mokslo pedagoginio ir mokslo personalo nariai turi būti Lietuvos gyventojai. Išimtiniais atvejais, Tarybos teikimu, jais gali būti ir kitų šalių piliečiai. Specialiems kursams, seminarams praveisti plačiai kviečiami užsienyje gyvenantys tautiečiai.

19. Katedrų ir mokslo laboratorijų vedėjų, profesorių, docentų, dėstytojų, asistentų ir mokslo darbuotojų pareigos užimamos tik rinkimų keliu. Universiteto atkūrimo laikotarpiu mokslo pedagoginius ir mokslo personalo narius renka Taryba, Rinkimų komisijos teikimu. Pradėjus dirbti Universitete, konkursas kartojamas po vienerių metų, po to – po trejų, o paskui – kas penkeri metai.

20. Mokslo-pedagoginis ir mokslo personalas ruošiamas Universiteto aspirantūroje, o taip pat kitų valstybių mokymo bei mokslo įstaigose. Šio personalo narių kvalifikacijai tobulinti plačiai taikoma stažuočių užsienyje, o taip pat kūrybinių atostogų formos.

21. Mokslo pedagoginio personalo ir studentų skaičiaus santykio normatyvas Universitete yra: vienam dėstytojui – penki studentai.

22. Mokslo pedagoginio personalo pedagoginio krūvio normatyvus ir apmokėjimo už mokymo-metodinį darbą tvarka nustato Taryba.

INŽINERINIS, TECHNINIS, MOKYMO PAGALBINIS IR ADMINISTRACINIS ŪKIO PERSONALAS

23. Universitete yra inžinerinis, techninis, mokymo pagalbinis ir administracinis ūkio personalas, kuris atlieka visus tokio pobūdžio darbus. Šio personalo skaičių ir sudėtį nustato Taryba.

24. Inžinerinio, techninio, mokymo pagalbinio ir administracijos ūkio personalo darbuotojus priima ir atleidžia Rektorius įstatymais nustatyta tvarka.

MOKYMO – MOKSLO PROGRESO ORGANIZAVIMAS

25. Universitetas visiškai savarankiškai nustato ruošiamų absolventų specialybių pavadinimus, sudaro studijų teminius planus ir disciplinų programas.

26. Principinė Universiteto veiklos nuostata – studijos ir mokslinis darbas yra vieningas, integruotas procesas. Tai reiškia, kad studijų planuose privaloma tvarka numatomi mokslinio tiriamojo darbo elementai. Antra vertus, pedagoginio personalo veikloje mokymo-metodinis ir mokslinis darbas yra vienodai svarbūs.

27. Pagrindiniai padaliniai, organizuojantieji ir vykdanantieji mokymo ir mokslo procesą, yra katedros ir fakultetai.

28. Svarbiausias mokymo-mokslo padalinys Universitete yra katedra. Katedros sudaromos pagal palyginti siauras mokslo kryptis. Formuojamos dviejų tipų katedros: fakulteto ir tarpfakultetinės. Fakulteto katedros pavaldžios jo tarybai, tarpfakultetinės – Senatui.

29. Fakultetas yra padalinys, organizuojantis vienos ar kitos mokslo šakos specialistų ruošimą ir tyrimo darbus.

Kaip taisyklė, fakultetas jungia keletą tos pačios mokslo šakos specializuotų katedrų.

30. Katedrų ir fakultetų uždaviniai, funkcijos ir teisės reglamentuojami nuostatais, tvirtinamais Taryboje.

31. Atkuriamojo laikotarpio pradiniam etape gali būti nesilaikoma punktuose 28, 29 pateiktų katedrų ir fakultetų formavimo principų.

32. Mokslo metus sudaro du semestrai: rugsėjo 1 d. – sausio 31 d ir vasario 1 d. – birželio 30 d.

33. Studijų procesas organizuojamas taip, kad studentai galėtų ne tik įsisavinti privalomas disciplinas, bet ir lankyti papildomus kursus, teorinius seminarus ir pan. Įskaitos ir egzaminai gali būti laikomi ne tik sesijų metu, bet ir mokslo metų eigoje.

34. Vienu iš svarbių studijų proceso elementų yra ilgalaikės (pusės metų ir daugiau) studentų stažuotės kitų respublikų ir šalių aukštosiose mokyklose.

35. Studijos Universitete vyksta lietuvių kalba (išskyrus tas disciplinas, kur būtina naudoti kitas kalbas). Tarybai nutarus, kai kurie kursai, specialūs seminarai gali būti pravedami ne lietuvių kalba.

36. Universiteto mokslo pedagoginis, mokslo ir kitas personalas vykdo mokslo darbus. Į šią veiklą katedros visokeriopai stengiasi įtraukti studentus.

37. Mokslo darbams finansuoti naudojami du pagrindiniai šaltiniai: lėšos iš valstybės biudžeto bei lėšos, gaunamos iš užsakovų sutarčių pagrindu.

38. Mokslo darbų, finansuojamų tiek iš vieno, tiek iš kito šaltinio, organizavimo ir vykdytojų apmokėjimo tvarka nustatoma Tarybos patvirtintais nuostatais.

TURTAS, LĖŠOS IR ŪKINĖ VEIKLA

39. Universiteto turta sudaro valstybės perduoti arba kitais teisėtais būdais įsigyti pagrindiniai fondai, inventorius ir medžiagos, o taip pat jo sąskaitose esančios finansinės lėšos.

40. Pagrindinis Universiteto lėšų (tame tarpe ir užsienio valiutos) šaltinis – Respublikos biudžetas. Lėšas iš biudžeto skiria Lietuvos TSR Ministrų Taryba. Papildomi šaltiniai – visi įstatymams neprieštaraujantys lėšų kaupimo keliai. Šiais keliais gautos lėšos, nežiūrint jų dydžio, nemažina biudžetinio finansinio finansavimo apimčių.

41. Visu turtu Universitetas disponuoja (perka, parduoda, maino, nuomoja ir pan.) visiškai savarankiškai.

42. Finansinę-ūkinę veiklą Universitetas vykdo visiškai savarankiškai, remdamasis Tarybos patvirtinta samata. Faktiškai turimų lėšų sumos ribose Taryba turi teisę keisti išlaidų straipsnius.

43. Universiteto finansinę ir ūkinę veiklą kontroliuoja jo Revizijos komisija. Apie lėšų panaudojimą Universitetas periodiškai informuoja Finansų ministeriją.

Mašinraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 57-61.

NR. 60. GEDIMINO KOSTKEVIČIAUS LAIŠKAS ALGIRDUI AVIŽIENIUI, 1989 M. BIRŽELIO 29 D.

Lietuvos Kultūros fondas

Klubas „Aukuras“

233000 Kaunas, Raguvos 19, tel. 20-48-27

Sąsk. Nr. 700130 socialinio banko

Kaune skyriuje

1989.06.29

Gerb. Profesoriui Algirdui Avižieniui

Kiek mes žinome, neilgai trukus sulauksime Jus Lietuvoje. Tada bus proga smulkiau papasakoti, kaip klojasi pas mus reikalai. Be to, daug kas, reikia tikėtis, paaiškės, nors šiandien tai miglota. Vienu tik galima pasidžiaugti. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas patvirtintas ir jau vyksta studentų priėmimas.

Pas mus vyksta kova dėl universiteto statuto. Akademikas J. Vilemas Tarybos paruoštame projekte (kurį į Ameriką atveš B. Vaškelis) – užsienio lietuviai neturi jokių teisių administruojant universitetą, be to, ir dėstyti gali tik išimties tvarka, Tarybai leidus. Nors visuomenei toks projektas nepriimtinas, bet J. Vilemą ir jo grupę palaiko mūsų funkcionieriai. Mes Centro vardu paruošėme alternatyvinį projektą, numatantį universiteto valdymą kartu su svetur gyvenančiais tautiečiais pariteto pagrindais (jį taip pat

turi B. Vaškelis), Šiuo metu sudaryta „taikinamoji“ komisija paruošti kompromisinį variantą.

Turiu pasakyti, kad daugelis J. Vilemo Tarybos narių linkę paremti mūsų projektą, tačiau argumentuoja, kad užsienio lietuviams galima būtų suteikti paritetą, jei universitetui atvyktų vadovauti toks žmogus, kaip Jūs. Nors metams. Priešingu atveju tektų statyti du rektorius, bet ir tai su klaustuku, nes A. Damušis, kurį P[asaulio] L[ietuvių] B[endruomenės] vardu oficialiai pasiūlė V. Bieliauskas, daugelis nenori dėl amžiaus ir mokslinės veiklos nepakankamo solidumo. Aš negaliu aprašyti visų peripetijų, galiu pasakyti tik viena, kad pasižymėjusio mokslininko atvykimas į VDU jau dabar labai lemtų, koks susiformuos universiteto charakteris. Todėl mes labai norėtume sužinoti Jūsų asmeninius planus ir rekomendacijas.

Kai Lietuvoje viešėjo prof. R. Vaičaitis, mes suderiname, kad VI mokslo ir kūrybos simpoziume būtų atskira sekcija, skirta VDU klausimams. R. Vaičaitis prašė, kad būtų paruošti 6 pranešimai: 3 iš Lietuvos, 3 iš išeivijos. Iš mūsų pusės pranešimus paruoš prof. Algirdas Čižas, daktaras Norbertas Vėlius ir aš. Iš Amerikos lietuvių aš prašiau K. Skrupskelio ir J. Šmulksčio. Visų mūsų nuomone, labai būtų gerai, jei tai galėtumėte padaryti ir Jūs.

Mes turime į Jus ir porą dalykinių prašymų. Kaune gavome Centrai patalpas ir labai norėtume turėti telefaksą, operatyviam ryšiui su užsieniu ir personalinį kompiuterį (IBM AT pavyzdžiu) su lazeriniu printeriu. Kompiuteris reikalingas ne tik ruošti dokumentus, bet dar svarbiau dokumentų bazėms, kurias jau pradėjome sudarinėti.

Laukiame Jūsų Lietuvoje.

Jus gerbiantis
Gediminas Kostkevičius

P. S. Kol patalpose vyksta remontas, galioja ankstesnis adresas 233000 K. Donelaičio 20, 209 k. tel. 22-48-84

Rankraštis: Algirdo Avižienio archyvas, esantis VDU Išeivijos institute (netvarkytas).

NR. 61. IŠTRAUKA IŠ LPS KAUNO TARYBOS POSĖDŽIO 1989 M. LIEPOS 3 D.
PROTOKOLO

LPS Kauno tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. liepos 3 d.,
protokolas nr. 31

<...> 3. Informacija apie Vytauto Didžiojo universiteto
statutą.

A. Karoblis. Principinių nesutarimų nėra. Bendras
noras – universitetas reikalingas. Skiriasi keliai. Infor-
muoja. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo tarybos
pozicija. Taryba dirbo lėtai ir užsibrėžė tikslą universi-
tetą atkurti Vilniaus vakarinio universiteto bazėje. Buvo
padaryta klaida, kad Taryba konferencijoje neišėjo su savo
konceptija. Pasaulio lietuvių centro valdyba paruošė savo
statutą, apie tai neinformavusi atkūrimo tarybą. Šiuo metu
yra paruoštas abiejų grupių statutas – kompromisas. Visu-
moj jis visų šiandien vertinamas gerai.

G. Kostkevičius. Akcentuoja, kad Vytauto Didž. universi-
tetas turi būti kuriamas su užsienio lietuviais, kur buvo
numatyta kurti su 6 fakultetais. Jeigu universitete studi-
juos užsieniečiai, konkrečiai JAV studentai, tai automa-
tiškai bus skiriama iš JAV senato finansinė parama. Prof.
V. Antanaitis vyksta į JAV užmegzti diplomatiniams ryšiams
su senatu. Tai turi padėti kun. J. Bieliauskas. Rektorių
renka senatas iš 43 narių. Vienas variantas, rektorius
A. Damušis, prorektorė L. Baškauskaitė. Neužkirsta pers-
pektyva ir teologijos fakultetu <...>.

Publikuota: Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tary-
bos dokumentai, In *Kauno istorijos metraštis*, t. 2, 2000,
281-282.

NR. 62. VDU TARYBOS POSĖDŽIO 1989 M. LIEPOS 3 D. PROTOKOLAS

1989 07 03 Tarybos posėdžio
Protokolas Nr. 7

1. Įžanginis žodis – supažindina su pereinamo posėdžio
nutarimais (J. Vilemas)

Dėl sudarytų komisijų - 1) pedagoginių kadro kompleksavimo; 2) rinkimų komisija, 3) kryptų koordinatoriai; 4)....

[Dėl stojančiųjų:]

Dėl pokalbio su stojančiaisiais komisijos: G. Kostkevičius siūlo daryti komisijas atskiroms kryptims; A. Smailys: Paskelbiama egzaminatorių visų kryptų sudėtis (doc. A. Karoblis). Pridedamas lapas.

Skelbiama 6 fakultetai ir kad užsienio studentai studijuos VDU-te.

Reikia grįžti prie šių labai svarbių klausimų:

Ekonomistų priimti: 1) didinti iki 50, 2) nedidinti ir palikti 30. Nuspręsta balsų dauguma - paliekama 50 žmonių.

Nustatomas berniukų - mergaičių santykis. Merginų nediskriminuoti!

Taryboje įrašytas punktas, kad u-te būtų taikomi tie karinės prievolės kaip ir k[itose] respublikos a[ukštosiose] mokyklose.

Prof. Kučinskas V. - yra respublikoje taisyklės ir jų reikia laikytis. Pasaulėžiūrą reikia tikrinti per istoriją. Dėl lyties - negalima to leisti, nes u-te nebus jokios diskriminacijos.

Prof. V. Paliūnas - nereikia skirti berniukų ir mergaičių. Inteligencijos testas yra siūlomas.

Doc. M. Venslauskas - palikti pokalbį tik tiems, kurių toks pats balas.

A. Patackas - turėti studento rašinį prieš akis ir prašyti tą rašinį komentuoti.

Akad. Kairiūkštis - įvedus laisvų klausytojų instituciją, - reikalas spręstis.

Prof. Pranevičius - egzaminai - tik rekomendacija, o testai, kuriuos studentai rašo - yra pagrindas atrinkti.

Nutarta: pokalbį taikyti tik tiems, kurie išlaiko vienodais pažymiais. Dauguma balsų - už šį variantą.

Nutarta: berniukų - mergaičių klausimas išspręstas - lygios teisės.

Stojantiems su a. mokyklos baigimo diplomais - neriboti, išėjusių iš k[itų] a[ukštųjų] m[okyklų] kursų - irgi neriboti.

Amžius - 35 m.

[Dėl teologijos fakulteto galimybės:]

„Laisvos Europos“ balsas, kalbėjęs kun. Svarinskas - neatkuriamas teologijos f-tas. Akad. J. Vilemas kreipiasi

į susirinkusius išsitarti dėl teologijos f-to įtraukimo į u-to sistemą. Taryba šios galimybės neatmeta.

G. Kostkevičius informuoja – kalbėjęs su kard[inolu] V[incentu] Sladkevičium ir K[auno] k[unigų] sem[inarijos] rektoriumi V[iktoru] Butkum apie teol[ogijos] f-to atkūrimą.

Prof. A. Smailys – teol[ogijos] f[akulteto] kl[ausimas] – tai mūsų visuomenės reikalas. Nori grupę turėti ir evangelikai. Nieko prieš neturime – teol[ogijos] f-tas turėtų būti u-te.

Prof. Vaičiuvėnas siūlo sudaryti komisiją šiam klausimui spręsti.

A. Patackas – kunigija – inteligentijos dalis. Pakolkas kunigų intelektualinis lygis yra žemas.

Prof. Smailys, prof. Butkus V., A. Patackas – komisija dėl teologijos f-to.

Statutas (tęsinys)

Prof. Baltrušis – punktas 12.

Prof. Smailys – rinkimų f[unkcij]ą palikti senatui. Išeivija rinkimų procesą turi atlikti pati. Kalbėjo prof. Mic-kis, prof. Vaičiuvėnas (įtraukti rinkikų sąrašą; Kairiūkš-tis – išrinkta Taryba yra, Centras – yra, rinkėjų dabar neforsuoti. Organizuoti rinkėjų kolegiją antrame etape. Palikti jau esamus punktus. Prof. St. Masiokas – ieškota variantų, kaip padaryti Tarybą paritetiniais pagrindais.

Dėl finansinės-ūkinės veiklos:

Įgalioti prezidiumą vykdyti ūkinę-fin[ansinę] veiklą (sek[ančiame] posėdyje referuoti apie lėšų paskirstymą. Balsų dauguma nutarta prezidiumą įgalioti vykdyti ūki-nę-fin[ansinę] veiklą.

Statutas. Svarstė VDU-to atkūrimo Tarybos nariai ir Cen-tro tarybos atstovai.

Informuoja prof. R. Baltrušis. Statutas turi užtikrinti U-to funkcionavimą. Siūloma išklaudyti ir išeivijos nuo-monės dėl rektoriaus (suderinti nuomones, rektorių remtų išeivija ir Lietuvos mokslininkai).

G. Kostkevičius informuoja apie išeivijos požiūrį į VDU-tą, finansavimo galimybes.

Prof. Smailys A. – jei lėšas duoda Lietuvos Respublika, tai nėra jokio reikalo paritetiniais pagrindais kurti ši-un-tą.

Prof. Paliūnas – rektorių renka senatas pilnu sąs-tatu. Tokie rinkimai yra demokratiškesni. Kaip išeivija atvyks į Tarybos posėdžius? Iš užsienio turės atv[ažiuoti]

49 žmonės. Sudaryti rinkėjų kolegiją: 20 – mūsų, 20 – išseivijos. Mes dirbame didelį juodą darbą, o kalbos įvairios. Jis kursis apie 3 m. Įtarti Tarybą, jos žmones, kaip ir Centro, nedora, nes visi dirba nuoširdžiai. Po metų galima daug ką keisti – rekt[orius], prorekt[oriai], dekanai renkami kas metai. Užkertamas kelias protekcionizmui, nedorumo įsigalėjimui.

- 1) 41 – 41 mūsų Taryba ir išseivija (Venslauskas),
- 2) 20 – 20 kaip formuojama rinkėjų kolegija,
- 3) senatas, papildytas nariais.

M. Venslauskas – iki rektorius rinkimų. Un-to atkūrimui vadovauja Tarybos pirmininkas.

G. Kostkevičius siūlo išrinkti prezidiumą, įtraukiant išseiviją.

Akad. Kairiūkštis – 41 asmuo bus išjudintas Čikagos suvažiavime. To punkto išmesti iš dėmesio: maksimaliai įtraukti užsienio lietuvių į u-to veiklą.

Prof. R. Baltrušis – Taryba pasilieka + Pasaulio Centras. Nutarta: Senato funkcijas vykdo Taryba, 12.1 [punktas] (iki tikro Senato išrinkimo), papildyta Pasaulio Centro valdyba (balsų dauguma).

12.4-as punktas: į 13-ą p. įrašyti: rektorius atsiskaito kasmet senatui už savo veiklą. 12-4 punktas demontuojamas. Senatas renka rektorių.

12.4 – Senatas kas metai svarsto ir tvirtina rektorius ataskaita, renka rektorių, prorektorius. Rektoriumi gali būti... Su korekcija: balsų dauguma priimta.

- 12.5 – priimta
- 12.10 – koreguotas
- 12.12 – palikti taip, kaip yra
- 13.1 – atkrito!

Rektorius prisaikdinamas Senatui. Nutarta: laikinam laikotarpiui priesaikos dar nebus.

14. Dėl triumvirato. Kalbėjo akad. Kairiūkštis, G. Kostkevičius, St. Masiokas; A. Smailys siūlo padaryti vicepirmininkus: V. Antanaitis – triumvirato idėja nereali; numatyti žmones jam pagalbėti. Rektorius pareigas iki jo rinkimų vykdo at. Tarybos pirmininkas (už šį variantą – dauguma).

15. dekanai – daktarai (išimtiniais atvejais – docentai).

18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42 lėšas sudaro – valstybinės dotacijos ir pajamos, gaunamos iš... ir dotacijų pavidale iš užsienio (lietuvių) ir kt. organizacijų, atskirų asmenų. 43 – naują statutą; 44 – atkrinta.

Buvo trys VDU statutai, iš jų vienas laikinas.

Prof. A. Smailio – dėl bibliotekos. Knygas turi perimti Taryba.

Patackas A. – biblioteką kompiuterizuoti. Išskirti tris žmones bibliotekos reikalų tvarkymui.

P. Zakarevičius – įrašyti punktą į nutarimo projektą dėl bibliotekos.

Oksas J., Smailys A. (A. Smailys – eina laikinai bibliotekos] direktoriaus pareigas).

Akad. J. Vilemas: prašo neskleisti informacijos, nesuderintos su akad. J. Vilemu.

Prof. V. Antanaitis prašo įgaliojimų JAV kaupti medžiagą apie dėstytojus VDU-tui. Taryba sutiko.

Pirmininkas: akad. J. Vilemas
Sekretorė: doc. J. Misiūnienė [parašas]

Rankraštis: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 59-62.

NR. 63. VDU ATKURIAMOJO LAIKOTARPIO STATUTAS, 1989 M. LIEPOS 3 D.

Vytauto Didžiojo universiteto
Atkuriamojo laikotarpio
STATUTAS

1. Vytauto Didžiojo universitetas (toliau Universitetas) – savarankiška aukštoji mokymo ir mokslo įstaiga, Lietuvos ir viso pasaulio lietuvių švietimo, kultūros ir mokslo židiny. Jo oficialus pavadinimas – „Vytauto Didžiojo universitetas“ – rašomas lietuvių ir lotynų kalbomis.

2. Pagrindinė Universiteto veiklos nuostata yra akademinės laisvės principas, garantuojantis dėstytojams ir studentams pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę.

3. Universitetas savarankiškai nustato savo organizacinę ir valdymo struktūrą, mokymo programas ir veiklos pobūdį.

4. Universiteto tarpusavio išsipareigojimai valstybei ir valstybės – Universitetui yra grindžiami sutartimis.

5. Universiteto oficialioji kalba yra lietuvių kalba.

6. Universitetas yra juridinis asmuo, turintis savarankišką balansą, einamąją, atsiskaitomąją ir užsienio valiutos sąskaitas. Savo veikloje vadovaujasi šiuo Statutu, Lietuvos aukštosios mokyklos koncepcija, Lietuvos TSR įstatymais.

7. Universiteto struktūriniai vienetai yra katedros, mokymo-mokslo laboratorijos, fakultetai ir kiti padaliniai. Universiteto bendrąją vidaus tvarką nustato reglamentai, potvarkiai, nuostatai.

8. Svarbiausi Universiteto tikslai yra:

- parengti tautinės, humanistinės kultūros ir mokslo požiūriu išprususius absolventus;

- dirbti mokslo darbus, kurie reikalingi žmonijai ir ypač nepriklausomai Lietuvai, kad ji galėtų vėl įsijungti į tarptautinę akademinę veiklą;

- Lietuvos dvasiniais, moksliniais bei kultūriniais pasiekimais dalintis su pasaulio visuomene.

9. Universitete gali kurtis dėstytojų, studentų, aspirantų, klausytojų politinės, profesinės, religinės, kultūrinės, nacionalinės, sportinės ir kitokios organizacijos, kurių įstatatai ir programa neprieštarauja Lietuvos TSR Konstitucijai. Visoms organizacijoms suteikiama vienoda teisė veikti ir dalyvauti visuomeniniame Universiteto gyvenime.

10. Universitetas turi teisę stoti į aukštųjų mokyklų asociacijas, iš jų ir į tarptautines.

VALDYMAS

11. Atkuriamuoju laikotarpiu Universitetą tvarko: Atkuriamasis senatas (toliau Senatas), Rektoratas ir Priežiūros kolegija. Senatas – aukščiausiasis Universiteto valdymo organas, atliekantis įstatymų leidimo funkcijas. Rektoratas – Universiteto vykdomoji valdžia. Priežiūros kolegija prižiūri Universiteto vidaus įstatų laikymąsi ir vykdo kitas statuto numatytas funkcijas.

12. Senatas.

12.1. Sudaromas pariteto pagrindais iš Lietuvos ir Lietuvos išeivijos mokslininkų; į jį įeina 1989 m. kovo 30 d. Kauno mokslininkų išrinktos Universiteto Atkūrimo tarybos 43 nariai; 1989 m. balandžio 28 d. konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ išrinktos Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybos 15 narių bei 41 asmuo, kuriuos išrinks VI-jo Lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo, įvyksiančio 1989 m. lapkričio 22–26 d. d. Čikagoje, dalyviai. Iki Senato suformavimo, laikinai pareigas vykdo Laikinis senatas, sudarytas iš 1989 m. kovo 30 d. Kauno mokslininkų išrinktosios Universiteto Atkūrimo tarybos narių ir 1989 m. balandžio 28 d. konferencijoje išrinktos Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybos narių.

12.2. Išsirenka pirmininką ir pirmininko pavaduotoją. Senato pirmininku ir jo pavaduotoju negali būti Rektorato nariai.

12.3. Senatas kas metai svarsto rektoriaus ataskaitą, renka rektorių, prorektorius ir dekanus. Rektoriumi gali būti Lietuvos arba Lietuvos išeivijos mokslininkas, turintis mokslų daktaro laipsnį arba profesoriaus vardą.

12.4. Renka Priežiūros kolegiją, Revizijos komisiją, konkursines komisijas ir tvirtina jų nuostatus.

12.5. Sprendžia katedrų, fakultetų ir kitų savarankiškų padalinių sudarymo ir panaikinimo klausimus, nustato specialybių pavadinimus, studijų teminius planus ir programas.

12.6. Tvirtina socialinio-ekonominio Universiteto vystymo projektą, pajamų-išlaidų samatą, išklauso Revizinės komisijos ataskaitą, sprendžia pagrindinius Universiteto ūkinės-finansinės veiklos klausimus.

12.7. Svarsto ir ratifikuoja Universiteto sudarytas sutartis su valstybinėmis, kooperatinėmis ir kitomis organizacijomis, esančiomis ir Lietuvoje, ir užsienyje.

12.8. Svarsto konkursinių komisijų rekomendacijas ir jas tvirtina, nagrinėja Priežiūros kolegijos teikimus dėl Universiteto vidaus įstatymų laikymosi.

12.9. Siūlo Lietuvos TSR vyriausybei Universiteto veiklą liečiančių įstatymų projektus.

12.10. Dviejų trečdalių balsų dauguma sustabdo arba atšaukia Rektorato ir kitų Universiteto organų priimtus nutarimus.

12.11. Senato nutarimai priimami paprasta balsų dauguma. Jie galioja, jei balsavime dalyvavo ne mažiau kaip du trečdaliai Lietuvoje esančių Senato narių. Renkant rektorių, prorektorius, Senato pirmininką ir jo pavaduotoją, keičiant Universiteto statutą, tvirtinant Priežiūros kolegijos, Revizijos komisijos, konkursinių komisijų nuostatus, sudarant Senato darbo reglamentą, balsavimo rezultatai laikomi galiojančiais, jei balsavime dalyvavo du trečdaliai Senato narių.

12.12. Ne mažiau kaip trečdaliu narių siūlymu gali būti šaukiamas neeilinis Senato posėdis.

12.13. Keičia ir tvirtina Universiteto statutą.

13. Rektorius:

13.1. Vadovauja Universiteto veiklai.

13.2. Leidžia visiems Universiteto darbuotojams ir studentams privalomus įsakymus.

13.3. Įstatymų ir šio Statuto numatyta tvarka priima ir atleidžia studentus ir tarnautojus.

- 13.4. Tvirtina prorektorijų ir dekanų veiklos įgaliojimus.
- 13.5. Sudaro sutartis su ministerijomis, žinybomis, įmonėmis, organizacijomis, aukštosiomis mokyklomis ir mokslo įstaigomis dėl lėšų, reikalingų Universiteto veiklai.
- 13.6. Atidaro Universiteto sąskaitas bankuose, sudaro sutartis, išduoda įgaliojimus.
- 13.7. Formuoja Universiteto darbuotojų kolektyvą, organizuoja darbą.
- 13.8. Pirmininkauja Rektorato posėdžiams.
14. Rektorius pareigas iki jo rinkimų vykdo Universiteto Atkūrimo tarybos pirmininkas.
15. Rektoratas.
 - 15.1. Jį sudaro rektorius, prorektorai ir fakultetų dekanai. Rektorato nariais gali būti renkami daktaro mokslinį laipsnį ar profesoriaus vardą turį asmenys, išskyrus prorektorijų administracijos ir ūkio reikalams.
 - 15.2. Koordinuoja visų Universiteto padalinių veiklą.
 - 15.3. Sudaro Universiteto pajamų ir išlaidų sąmatos projektą.
 - 15.4. Organizuoja ryšius su kitomis organizacijomis šalyje ir užsienyje.
 - 15.5. Siūlo komisijas Senate svarstomiems klausimams rengti.
16. Priežiūros kolegija.
 - 16.1. Prižiūri rektoriaus ir kitų administracijos pareigūnų įsakymų ir nurodymų atitikimą Universiteto Statutui ir Universiteto veikiantiems įstatymams, o iškilus prieštaravimams, informuoja apie tai Senato pirmininką.
 - 16.2. Nagrinėja nesutarimus ir konfliktus tarp darbuotojų, studentų, klausytojų ir administracijos, taip pat aiškinasi skundus dėl priėmimo į Universitetą komisijos sprendimų.
- 16.3. Vykdo kitas nuostatų numatytas funkcijas.

UNIVERSITETO KLAUSYTOJAI

17. Universiteto klausytojais yra: studentai, laisvieji klausytojai ir aspirantai. Studentais priimami asmenys, baigę vidurinę mokyklą. Aspirantais priimami asmenys, baigę aukštąją mokyklą. Studentų ir aspirantų priėmimo taisyklės nustato Universiteto Senatas. Laisvųjų klausytojų priėmimo tvarką nustato Rektoratas.
18. Klausytojų atleidimo sąlygas ir tvarką, jų pareigas ir teises, taip pat gyvensenos normas kolegialiai nustato Senatas kartu su savivaldos organais. Užsienio studentai,

atvykstantys studijuoti į universitetą, naudojasi tomis pačiomis teisėmis kaip ir kiti Universiteto studentai.

19. Universiteto absolventai gauna Universiteto baigimo diplomus, laisvieji klausytojai – pažymėjimus. Baigiamieji egzaminai laikomi ir diplominiai darbai ginami valstybinėse komisijose.

20. Universiteto klausytojai turi teisę į savivaldą, kuria įgyvendina per studentų parlamentą. Jo kompetencija nustato Universiteto Senatas.

MOKSLO-PEDAGOGINIS IR MOKSLO PERSONALAS

21. Universiteto mokslo-pedagoginio personalo nariais yra: katedrų vedėjai, profesoriai, docentai, dėstytojai, asistentai. Mokslo personalo nariais yra: mokslo laboratorijų vedėjai, moksliniai bendradarbiai.

22. Universiteto profesoriumi gali būti asmuo, turintis mokslų daktaro laipsnį ir 5 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą; docentu – turintis mokslų kandidato laipsnį ir taip pat 5 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą, Universiteto dėstytoju gali būti asmuo, turintis aukštojo mokslo diplomą ir 3 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą; asistentu – turintis aukštojo mokslo diplomą.

23. Užsienyje įgytas mokslo laipsnis prilyginamas Vytauto Didžiojo universitete galiojantiems mokslo laipsniams, išsprendus jo ekvivalentą individualiai konkursinės komisijos teikimu.

24. Kvalifikacinius reikalavimus mokslo laboratorijų vedėjams ir mokslo bendradarbiams nustato Senatas.

25. Katedrų ir mokslo laboratorijų vedėjų, profesorių, docentų, dėstytojų, asistentų ir mokslo darbuotojų pareigos užimamos tik rinkimų keliu. Universiteto atkūrimo laikotarpiu mokslo-pedagoginius ir mokslo personalo narius renka Senatas konkursinės komisijos teikimu. Pradėjus dirbti Universitete, konkursas kartojamas po vienerių metų, po to – po trejų, o paskui – kas penkeri metai.

26. Universitetas turi teisę savarankiškai priimti dirbti antraeilėms pareigoms kitų įstaigų darbuotojus.

27. Mokslo-pedagoginis ir mokslo personalas ruošiamas Universiteto aspirantūroje bei daktarantūroje, o taip pat kitų valstybių mokymo bei mokslo įstaigose. Personalas nariai tobulinimosi tikslais plačiai naudojasi stažuotėmis užsienyje, o taip pat ir kūrybinėmis atostogomis. Kūrybinių atostogų tvarką nustato Senatas.

28. Mokslo-pedagoginio personalo ir studentų skaičiaus santykio normatyvas Universitete yra: vienam dėstytojui – penki studentai.

29. Mokslo-pedagoginio personalo pedagoginio krūvio ir apmokėjimo už mokymo-metodinį darbą principus nustato Senatas.

30. Universitetas pagal sutartis su kitomis mokslo ir mokymo įstaigomis gali organizuoti studentų ruošimą šių įstaigų bazėje. Tuo tikslu minėtose įstaigose kuriamos bazinės katedros, kurios įeina į profiliuojamo fakulteto struktūrą ir yra Universiteto padariniai.

31. Universiteto inžinerinio, techninio mokymo, pagalbinio ir administracijos-ūkio personalo kiekį nustato Senatas.

MOKYMO – MOKSLO PROGRESO ORGANIZAVIMAS

32. Universitetinės studijos ir mokslinis darbas sudaro vieningą integruotą visumą. Universitete yra šios studijų formos: paskaitos, pratybos, laboratoriniai darbai, seminarai, grafiniai ir skaičiuojamieji darbai, studijiniai, kūrybiniai, kursiniai ir diplominiai darbai, ekskursijos, ekspedicijos, mokomosios, gamybinės bei diplominės praktikos, savarankiškas darbas.

33. Pagrindinis bazinis studentų ruošimo padalinys yra katedra. Fakultetas yra padalinys, organizuojantis vienos ar kitos mokslo šakos specialistų ruošimą ir tyrimo darbų. Katedrų ir fakultetų uždaviniai, funkcijos ir teisės reglamentuojasi nuostatais, kuriuos tvirtina Senatas.

34. Universitete dėstoma lietuvių kalba. Tam tikrais atvejais, kai užsienio lektorius arba studentas nemoka lietuvių kalbos, gali būti dėstoma ir kitomis kalbomis.

35. Mokymosi turinį ir organizavimą nustato bendrojo lavinimo ir specialybių studijų reglamentas, kurį sudaro katedros ir tvirtina Universiteto Senatas. Studijų planą pagal šį reglamentą suformuoja pats studentas, konsultuojamas katedros.

36. Dalį mokymosi laiko studentai studijuoja kitose mokslo ir mokymo įstaigose, kuriose pagal sutartis su Universitetu įkuriamos bazinės katedros. Specialybinių žinių pagilinimui studentai gali būti siunčiami stažuotis į kitų šalių universitetus.

37. Mokslo darbams finansuoti naudojami du pagrindiniai šaltiniai: lėšos iš valstybinių organizacijų ir lėšos, gaunamos iš užsakovų pagal sutartis. Mokslo darbų finansavimo tvarką nustato Senatas.

TURTAS, LĖŠOS IR ŪKINĖ VEIKLA

38. Universiteto turta ir lėšas sudaro: valstybės, privačių asmenų, kooperatyvų, visuomeninių ir kitų organizacijų perduoti arba kitais teisėtais būdais įsigyti pagrindiniai fondai, inventorius ir medžiagos, o taip pat jo sąskaitose esančios finansinės lėšos, pajamos, gaunamos pagal sutartis su valstybinėmis, kooperatinėmis ir kitomis organizacijomis. Papildomos lėšos gali būti gaunamos iš ūkinės-gamybinės Universiteto veiklos, iš užsienio organizacijų ir atskirų asmenų.

39. Finansinę-ūkinę veiklą Universitetas vykdo visiškai savarankiškai, remdamasis Senato patvirtinta sąmata. Faktiškai turimų lėšų sumos ribose Senatas turi teisę keisti išlaidų naudojimo sritis (straipsnius).

40. Universiteto finansinę ir ūkinę veiklą tikrina jo Revizijos komisija.

41. Universitetas palaiko tiesioginius mokslinius ir ekonominius ryšius su užsienio firmomis nustatyta tvarka, steigia kooperatyvus ir kitas ekonominę veiklą vykdančias įmones.

STATUTO KEITIMO TVARKA.

UNIVERSITETO REORGANIZAVIMAS IR LIKVIDAVIMAS

42. Atkuriamasis senatas nutraukia savo veiklą ir panaikinamas atkuriamojo laikotarpio Statuto veikimas priėmus naująjį Vytauto Didžiojo universiteto Statutą ir suformavus Universiteto Senatą.

43. Universitetas reorganizuojamas ir likviduojamas įstatymų numatyta tvarka.

Šis Statutas aptartas ir patvirtintas VDU Atkūrimo tarybos posėdyje 1989 m. liepos mėn. 3 d. Kaune.
VDU Atkūrimo Tarybos antspaudas

[Parašas] J. Vilemas

1989 m. liepos 11 d.⁷²

Mašinraštis, kopija:
Algirdo Avižienio archyvas, esantis VDU Išeivijos
institute (netvarkytas).

⁷² Įrašyta ranka.

NR. 64. IŠTRAUKA IŠ LIETUVOS TSR AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS
1989 M. LIEPOS 4 D. POSĖDŽIO STENOGRAMOS

Pirmininkas. Dabar pereisime prie kito dienotvarkės klausimo. Svarstysime Lietuvos TSR įstatymą dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo. Žodis suteikiamas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo tarybos pirmininkui, Lietuvos TSR Mokslų Akademijos fizikinių techninių energetikos problemų instituto direktoriui akademikui Jurgiui Vilemui.

J. Vilemas. Gerbiami deputatai, visi šios labai reikšmingos Lietuvos istorijai sesijos dalyviai! Lietuvos atgimimo procesas sužadino visą tautą. Krašto atsinaujinimui negali būti abejinga nė viena nors šiek tiek mąstanti asmenybė. Vienas iš svarbiausių, aktualiausių uždavinių, turinčių ypatingą reikšmę kultūriniam ir dvasiniam atsinaujinimui, ekonomikos suklestėjimui, yra aukštojo mokslo sistemos esminė rekonstrukcija. Neatsitiktinai tiek daug dėmesio šiam klausimui skiriama įvairiose publikacijose, diskusijose ir konferencijose. Šios problemos kontekste ypatingą vietą užima idėja atkurti Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. Sparčiai besiplečiantis nacionalinės kultūros, būties ir savimonės formavimosi procesas, noras galimai sparčiau likviduoti netolimos praeities skriaudų Lietuvos kultūrai ir mokslui pasekmes ragina nedelsiant atgaivinti Kauno universitetą su ten klestėjusią kūrybinę dvasia. Lietuvos kūrybinė inteligentija, mokslininkai, didelė dalis visuomenės labai remia šią idėją. Kas nuveikta siekiant to tikslo?

1988 metais Respublikos spaudoje, visuomenės susirinkimų salėse, aukštųjų mokyklų auditorijose prasidėjo Vytauto Didžiojo universiteto, atkūrimo galimybių, būdų ir ypač būsimo universiteto modelio svarstymai. Buvo pasiūlyta keliolika atkuriamo universiteto sampratų. 1988 metų rugsėjo mėnesį Liaudies švietimo ministerija sudarė Kauno universiteto atkūrimo komisiją. Komisija šių metų pradžioje pateikė Kauno universiteto sampratą, kuri vis dėlto netenkino nei visuomenės, nei Lietuvos mokslininkų daugumos. 1989 metų kovo mėnesį Kauno aukštųjų mokyklų profesorių ir mokslinio tyrimo institutų mokslo daktarų susirinkime slaptu balsavimu buvo išrinkta 30-ties asmenų Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo taryba. Į ją taip pat pakviesti visų Kauno aukštųjų mokyklų vadovai, Sąjūdžio ir miesto valdžios atstovai. Aukštųjų mokyklų vadovai

sutiko visokeriopai remti atkuriamą universitetą. Naujos aukštosios mokyklos veikla ir plėtojimas be kitų aukštųjų mokyklų, mokslinių institutų bei gamyklų paramos būtų labai sunkus. Ši taryba dabar yra vienintelis, demokratiškai pagrindais išrinktas, juridiskai įteisintas organas, besirūpinantis universiteto atkūrimu.

1989 metų balandžio mėnesį Kaune įvyko konferencija, skirta tautinės aukštosios mokyklos išvystymui ir Kauno universiteto atkūrimui. Joje paskelbtas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktas. Šioje konferencijoje įsteigtas Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras. Išrinkta jo valdyba. Tikimasi, kad centras bus labai svarbus lietuvių kultūros raidos ir Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo veiksnys.

1988–1989 metų laikotarpiu Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo klausimu vyko įvairaus lygio pasitarimai su vietine valdžia, Liaudies švietimo ministerija ir vyriausybe. Daugeliu atvejų esminiai universiteto atkūrimo klausimai susilaukė pritarimo ir palaikymo.

Dabartinė universiteto samprata išsivystė visų minėtų veiksmų įtakojama. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo taryba, savo įvairiuose posėdžiuose visapusiškai išnagrinėjusi ir įvertinusi visuomenės, minėtų komisijų ir tarybų nuomonę, kartu ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdyba patvirtino tokią atkuriamo universiteto sampratą:

Vytauto Didžiojo universitetas – tai nepriklausomas, modernus, humanitarinio-fundamentalaus pobūdžio, iš pradžių palyginti mažas universitetas. Jo profesoriams ir studentams užtikrinama sąžinės, pasaulėžiūros ir kūrybos laisvė. Dėl tokios universiteto sampratos daugumos atkūrimo tarybos ir centro tarybos narių nuomonės sutampa. Mokymo bei mokslo kryptis, studentų ruošimo specialybės universitetas parenka ir tvirtina savarankiškai, sudarinėja studentų mokymo planus bei programas, nepaisydamas standartinių, pasenusių sąjunginių mokymo planų. Mokymo procesą, mokslinių tyrimų darbus universitetas vykdydys remdamasis savo statutu. Savarankiškai palaikys ryšius su užsienio aukštosiomis mokyklomis, keisis studentais, dėstytojais, mokslinė informacija. Universitete turės teisę mokytis ir dėstyti asmenys, nepriklausomai nuo jų įsitikinimų, religinių ir politinių pažiūrų.

Atskiro paaikškinimo reikalauja samprata – „humanitarinio pobūdžio universitetas“. Universiteto humanitarinis lavinimas – neatsiejama visų krypčių ir specialybių studijų

dalis. Pirmuose dviejuose kursuose humanitarinės disciplinos bus dėstomos visų kryptių ir visų specialybių studentams. Numatoma didelė humanitarinių disciplinų įvairovė, jas studentai galės laisvai pasirinkti. Pirmaisiais studijų metais planuojama dėstyti humanitarines disciplinas: lietuvių kalbos kultūrą, politologiją, sociologiją, kultūros filosofiją, Lietuvos istoriją, metodologijų pagrindus, pasaulio kultūros istoriją, pagrindinių pasaulio religijų studijas, informatiką, ekologinę etiką. Dalį šių disciplinų dėstys šių sričių žinovai užsienio lietuviai, užsienio universitetų mokslininkai.

Mokymo bei mokslinę veiklą universitete numatoma organizuoti vadovaujantis tokiais principais: 1) mokymas ir mokslas – du neatsiejami procesai; 2) atsižvelgiant į dabartinę mokslo, kultūros ir ekologinę padėtį, rengti specialistus, kurie ypač bus reikalingi Lietuvai XXI amžiuje, gyvenant ir dirbant visiško savarankiškumo sąlygomis. Pradiniu universiteto vystymosi laikotarpiu numatomos keturios pagrindinės mokymo bei mokslo vystymo kryptys, kurios vėliau suformuos atskirus fakultetus:

humanitariniai mokslai su specialybėmis – kultūros istorija, etnokultūra, menotyra;

ekonomikos mokslai su menedžmento, marketingo ir tarptautinių ryšių specialybėmis;

tikslieji mokslai su informatikos, matematikos, taikomosios fizikos, mechanikos specialybėmis;

biologijos-ekologijos mokslai su fiziologijos, mikrobiologijos-biotechnologijos, ekologijos specialybėmis.

Tai nėra galutinai fiksuotas specialybių ir fakultetų sąrašas. Atsiradus būtinybei, o, svarbiausia, paruošus mokslo-pedagoginį personalą, bus atidaromi nauji fakultetai, pradedama ruošti kitų mokslo sričių specialistai.

Tikimės, kad Vytauto Didžiojo universitetas bus pirmoji aukštoji mokykla, kurioje fundamentinis mokslas ir mokymo procesas bus neatsiejami dalykai. Universitete turėtų būti išbandomi nauji kūrybiniai ryšiai tarp aukštosios mokyklos ir mokslinių tyrimų institutų, ir, visų pirma, akademinių. Tai padės sugriauti tuos barjerus, kurie iki šiol egzistuoja tarp aukštųjų mokyklų ir Mokslų Akademijos. Ta prasme įgytas čia patyrimas gali būti labai naudingas ir kitoms aukštosioms mokykloms, visai mokslo pažangai Lietuvoje. Būtinybė savarankiškos Lietuvos sąlygomis suvienyti aukštąjį mokslą ir fundamentinių mokslinių tyrimų centrą – Mokslų akademiją tampa vis akivaizdesnė. Ši idėja susilaukia vis platesnio mokslines visuomenės pritarimo.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą labai palaiko užsienio lietuvių visuomenė. Tik jos atstovų, dalyvavusių minėtoje balandžio mėnesį konferencijoje, entuziazmo dėka buvo nutarta universiteto darbą pradėti dar šiais metais. Manau, kad jau artimiausiu metu bus susitarta abiem pusėm priimtinomis ir palankiomis sąlygomis suvienyti pastangas siekiant kuo sparčiau padaryti Vytauto Didžiojo universitetą tikrai vertu šio vardo, pasiekti, kad jis taptų viso pasaulio lietuvių mokslo ir kultūros centru.

Tačiau pagrindinis veiksnys, lemiantis universiteto ugdymo ir vystymo sėkmę, bus Lietuvos vyriausybės, Aukščiausiosios Tarybos, visos visuomenės palankumas ir parama. Tik jums, gerbiami deputatai, pritariant ir palaikant, galima tikėti, kad universiteto ugdymo ir brendimo procesas bus priimtinais trumpas, o jo absolventai taps reikšmingu Lietuvos suklestėjimo veiksmu.

Yra kita, grynai formali priežastis, dėl kurios taip pat reikia jūsų pagalbos. Kaip žinote, nauja aukštoji mokykla pagal iki šiol galiojančius įstatymus gali būti atidaryta tik TSRS Ministrų Tarybos sprendimu. Žvelgiant iš šios dienos pozicijų, toks įstatymas yra mus žeminantis ir nepriimtinas. Savarankiškoje Lietuvoje mes turime teisę patys spręsti, kokios aukštosios mokyklos mums reikalingos, kokių sričių specialistus mes turime ruošti. Todėl prašau jus šiandien priimti įstatymą dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Kaune ir tuo pademonstruoti Lietuvos ryžtą ir valią kovojant už savo krašto laisvę ir nepriklausomybę.

Pirmininkas. Po išsamaus gerbiamo Vilemo pranešimo... Nebūtina? Tada leiskite pagarsinti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos įstatymo projektą, kurį jus turite, bet tenai antrajame punkte siūloma išbraukti žodžius „nustatyti studentų priėmimui kontingentą“. Tame projekte siūloma išbraukti. Nėra pas jus? Man pateikė su išbrauktais žodžiais. Ar yra kokių nors papildymų prie pateikto projekto? Nėra. Tada balsuosime. Kas už tai, kad šis Aukščiausiosios Tarybos įstatymo projektas būtų priimtas, prašome balsuoti. Tokiu būdu 240 balsų už, prieš – 18, ir 8 susilaikius atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas

Publikuota: Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos (vienuo-liktojo šaukimo) dvyliktoji sesija. 1989 m. liepos 4-5 d.

stenogramas. Vilnius: Lietuvos TSR Aukščiausiosios

Tarybos Prezidiumo leidykla, 1989, 67-70.

J. Vilemo kalba publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 liepos 5, 1.

NR. 65. VDU ATKŪRIMO ĮSTATYMAS, 1989 M. LIEPOS 4 D.

LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖS RESPUBLIKOS
ĮSTATYMAS

Dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo

Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba n u t a r i a:

1. Atkurti Vytauto Didžiojo universitetą ir suteikti jam savarankiškos aukštosios mokyklos statusą.

2. Pavesti Lietuvos TSR Ministrų Tarybai įregistruoti Vytauto Didžiojo universiteto statutą, numatyti galimybes finansuoti universiteto veiklą, kurti ir plėtoti materialinę bazę.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo antspaudas

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo pirminkas V. Astrauskas [parašas]

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo sekretorius L. Sabutis [parašas]

Vilnius, 1989 m. liepos 4 d.

Nr. XI-3071

Mašinraštis, originalas: LCVA, f. R-758, ap. 2, b. 771,
l. 36.

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 liepos 5, 1.

NR. 66. LIETUVOS TSR MINISTRŲ TARYBOS NUTARIMAS DĖL VDU
ATKŪRIMO, 1989 M. LIEPOS 22 D.

Lietuvos TSR Ministrų Taryba

NUTARIMAS

1989 m. liepos 22 d. Nr. 150

VILNIUS

Dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo

Vykdydama Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos 1989 m. liepos 4 d. įstatymą „Dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo“, Lietuvos TSR Ministrų Taryba nutaria:

1. Įregistruoti Vytauto Didžiojo universiteto Kaune atkuriamojo laikotarpio statutą.

2. Leisti Vytauto Didžiojo universitetui:

a) nusistatyti šios aukštosios mokyklos struktūrą, etatus, profesorių, dėstytojų ir kitų darbuotojų tarnybinius atlyginimus ir darbo užmokesčio atlygius, taip pat studentų stipendijų dydžius, laikantis įstatymų;

b) telktis darbui šiame universitete antraeilėms pareigoms žymius mokslininkus ir kitus specialistus.

3. Sutikti su Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo tarybos pasiūlymu 1989–1990 mokslo metais į šį universitetą priimti 170 studentų.

Nustatyti, kad nuo 1990–1991 mokslo metų Vytauto Didžiojo universitetas kasmet turi derinti su Liaudies švietimo ministerija numatomų priimti į šį universitetą studentų skaičių.

4. Atsižvelgti į tai, kad Vytauto Didžiojo universiteto veikla finansuojama iš rėmėjų lėšų ir lėšų, gautų iš užsakovų už atliktus pagal sutartis darbus.

Ministerijos, žinybos gali pervesti šiam universitetui lėšas iš centralizuotų fondų ir rezervų, o įmonės, organizacijos, ūkiai, mokslo įstaigos ir aukštųjų mokyklų mokslinio tyrimo sektoriai, jų darbo kolektyvams sutikus, – iš ekonominio skatinimo fondų.

5. Nustatyti, kad Vytauto Didžiojo universiteto absolventai, norintys gauti valstybinės aukštosios mokyklos diplomą ir įgyti atitinkamas įdarbinimo bei jaunojo specialisto teises, turi laikyti valstybinius egzaminus.

6. Liaudies švietimo ministerija, Lietuvos TSR Mokslų Akademija ir Kauno miesto vykdomasis komitetas turi sulig savo kompetencija teikti Vytauto Didžiojo universitetui reikiamą paramą.

Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Pirmininkas V. Sakalauskas
Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Reikalų valdytojas A. Mikulis

Mašinraštis, originalas: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 2, l. 6–7.

Publikuota: *Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1989 m. birželio ir liepos mėnesių nutarimai*. Vilnius: [Lietuvos TSR Ministrų Taryba], 1989, 69–70.

NR. 67. INFORMACIJA APIE STOJAMUOSIUS EGZAMINUS Į VDU,
1989 M. LIEPOS 27 D.

Naujasis Vytauto Didžiojo universitetas
Įstojamieji egzaminai

Liepos 4 d. Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba priėmė įstatymą dėl VDU-to atkūrimo. Liepos 6 d. rytą Kauno centre Politechnikos institute jau vyko įstojamieji egzaminai. Jūs laikė per 800 kandidatų.

Ypač didelė konkurencija yra Humanitarinių mokslų fakultete, kur į kiekvieną vietą pretenduoja daugiau kaip aštuoni kandidatai. Ekonomikos ir tikslųjų mokslų fakultetuose kiekvienai vietai yra po šešis ir tris kandidatus.

Dėl naujo universiteto prestižo tebeeina diskusijos. Be to, jaunuoliams neaišku, ar čia studijuodami bus atleisti nuo karinės prievolės. Dėl to kol kas merginų ir vyrų santykis yra devyni-vienas. Universiteto atkūrimo tarybos pirmininko pavaduotojas docentas Karoblis užtikrina, kad tikisi sudaryti „gerą kolektyvą, siūlosi daug kas, bet atrinkti tikrai gerus žmones nelengva“. Tuo tarpu visi žino, kad „mokslo šventovės vardą teks užsitarnauti“.

Publikuota: *Draugas*, 1989 liepos 27, 1.

NR. 68. JANINOS SEMAŠKAITĖS REPORTAŽAS APIE PRIĖMIMO Į VDU
REZULTATUS IR JO FINANSŲ BŪKLĘ, 1989 M. LIEPOS 28 D.

Rugsėjo kregždės... be namų?

<...> Jau praėjo ir kupinos įtampos dienos, egzaminų nuovargis, jau žinoma, kad humanitariniame fakultete kultūros istoriją, etnokultūrą, menotyrą studijuos 65 studentai. Ekonomikos mokslus su menedžmento, marketingo ir tarptautinių ekonominių ryšių specialybėmis panoro šturmuoti ypač daug jaunimo, tačiau laimė lydėjo per egzaminus, o tikriau – geriausias žinias parodė 54 jaunuoliai. Tikslųjų mokslų fakultete, įgydami informatikos, matematikos, taikomosios fizikos, mechanikos specialybes, mokysis irgi 54 studentai.

<...> Kas gi buvo tie pirmieji universiteto sponsoriai? Nei patikėsi, nei atspėsi: atėjo dvi kuklios moterėlės I. Naginskaitė ir O. Braškėnienė, nieko apie save nepasakė ir iš varganų savo santaupų atidavė po penkiasdešimt rublių. Kaip ir derėtų, po jų pirmi atsišaukė Jonavos statybos bankas, pervedęs universiteto sąskaiton 10 000 rublių. Žinoma, tai miglos lašelįs jūroje, bet užtat pirmasis.

Oi, kaip pajuto universiteto kūrėjai, jog tarp žodžių „netrukdysim“ ir „padėsime“, nuostatos, besislepiančios už šių žodžių – didžiulis skirtumas. Politinio švietimo namai buvo pasiūlyę suteikti pastogę konsultacijoms stojantiems vesti, bet... įprastinė kaina už patalpų nuomą tokia, kad... mūsų naujagimis universitetas, tuo metu turėjęs savo sąskaitoje 0 rublių, negalėjo jomis pasinaudoti. Už dešimtį dienų, kurių metu būsimieji studentai naudotųsi patalpomis, būtų tekę sumokėti kelis tūkstančius rublių. Kaip matome, yra skirtumas tarp... netrukdyti ir padėti. Padėjo realiai, suteikusi patalpas, LTSR MA Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto administracija, pagelbėjo Kauno politechnikos instituto darbuotojai.

Kol doc. Antanas Karoblis su įvairiausiomis instancijomis veda diplomatinės derybas, kur mūsų vos gimusiam universitetui su savo pirmosioms kregždutėmis prisiglausti, iš ko, kaip ir kiek bus galima mokėti stipendijas studentams, kaip atlyginti dėstytojams, – belieka laukti tikro stebuklo! Neįsivaizduojamai gražų ir kilnų gestą padarytų Lietuvos komunistai, LKP CK **ne išnuomavę, bet padovanoję** Politinio švietimo namus universitetui. Beveik laisvos šios patalpos, paskirtos mokslo šventovei, – atneštų daugiau naudos, nei davė iki šiol... <...>⁷³

Janina SEMAŠKAITĖ
„Tėvynės šviesos“ korespondentė

Publikuota: *Tėvynės šviesa*, 1989 liepos 28, 2.

⁷³ Toliau pristatomi pokalbiai su A. Karobliu, V. Paliūnu ir J. Misevičiene.

NR. 69. GEDIMINO KOSTKEVIČIAUS ATSIMINIMAI APIE VDU ATKŪRIMĄ,
BAIGTI RAŠYTI 1989 M. RUGPJŪČIO 15 D.

Gediminas KOSTKEVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas: ketvirtas raundas

<...> Tai, ką aš šiandien bandau Jums papasakoti apie Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą, nėra bandymas parašyti Universiteto istorijos knygos įvada. Tai tiesioginio atkūrimo dalyvio atsiminimai, kurie, kaip ir kiekvieno individualaus asmens požiūris, yra subjektyvūs. Subjektyvus yra ir mano nerimas, kad neapgautume jaunosios kartos, įtikėjusios į Vytauto universitetą kaip kažką nepaprastą, kad neapgautume savęs pačių, nes ne vienas puoselėjam viltį peržengti Universiteto slenkstį. Ir ne tik perteikti moksliniame darbe sukauptas žinias, bet ir kitų pasiklausti, gal net už save jaunesnių, nes amžius, kaip rašė H. D. Toro, yra ne ką geresnis patarėjas nei jaunystė, nes jis daugiau prarado nei įgijo.

Šiandieną ne taip svarbu, kas pirmasis viešai pasiūlė atkurti Kaune universitetą. Vieni mini žurnalistą Laimoną Inį, kiti – rašytojo Vytauto Martinkaus mintis „Literatūros ir meno“ savaitraštyje 1988 metų pavasarį ar Alfredo Smailio straipsnį „Kauno tiesoje“ keletu mėnesių vėliau. Būtent jis ir sukėlė diskusiją miesto dienraščio puslapiuose.

Aš pradėsiu tomis dienomis, kai nuo žodžių buvo pereita prie darbų. 1988 m. rugsėjo 14 „Aukuro“ klubas suorganizavo forumą „Kauno universitetas: būti ar nebūti“, į kurį pakvietė dalyvauti žymius Respublikos mokslininkus Vytautą Statulevičių, Kazimierą Ragulskį, Vytautą Merkį, Leonardą Kairiūkštį, Meilę Lukšienę, Juožą Girdzijauską ir kitus, taip pat miesto, Liaudies švietimo ministerijos vadovus. KPI statybos fakulteto rūmų salė, kurioje telpa 600 žmonių, buvo perpildyta. Teko radiofikuoti salės fojė. Ką gi, buvo masinių mitingų metas, ir mes, jausdami visuomenės susidomėjimą, pasirūpinome, kad televizija parengtų renginio vaizdo įrašą. Mašinos su filmavimo aparatūra atvyko į Kauną, tačiau paskutiniu metu buvo apsuktos atgal – kiek mums žinoma, LKP CK skyriaus vedėjo Stepono Imbraso nurodymu. Tai nebuvo visai netikėta, nes jau prieš dieną žinojau, kad mūsų renginio išvakarėse „Panoramos“ laidoje

ministras H. Zabulis pasistengs užbaigti išsiliepsnojančią diskusiją.

Šis renginys svarbus ne tuo, kad jame rimti žmonės apsvarstė ir pareiškė kolektyvią nuomonę pritarti Kauno universiteto atkūrimui, o tuo, kad tai buvo pirmasis bandymas sukurti nuo oficialios valdžios nepriklausomą organizacinę grupę, kuri praktiškai imtų spręsti Universiteto atkūrimo klausimus. Tačiau ruošdamiesi forumui, mes nebuvome tikri, kad susirinkusieji tam pritars. Juk renginys vyko KPI rūmuose, todėl didelė dalyvių dalis buvo kaip tik iš Politechnikos instituto – aukštosios mokyklos, kuriai skaudžiausiai atsilieptų naujasis konkurentas. Buvo žinoma ir nepalanki KPI rektoriaus V. Domarko pozicija šiuo klausimu. Tačiau mūsų nuogastavimai pasirodė be pagrindo. Rektoriaus kalba forume buvo sutikta su neslepiamu priešišku. Man, kaip forumo vedėjui, teko net kelis kartus įsikišti, kad galėtų baigti savo kalbą tuometinis LKP Kauno miesto komiteto sekretorius J. Jaruševičius ir ministerijos atstovas Č. Medalinskas. Todėl renginio pabaigoje gana drąsiai pasiūliau sudaryti Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo komitetą iš forumė dalyvavusių mokslininkų, kurie parėmė Universiteto atkūrimo idėją (12 iš 14), čia pat, salėje, papildžius šį sąrašą dar keliais asmenimis. Aplo-dismentų banga vainikavo šį nutarimą. Deja, tolesnė eiga parodė, kad jis nebuvo gyvybingas.

Mes visi esame pastebėję, kad, atsiradus Lietuvos politiniame gyvenime antrai organizuotai jėgai – Sąjūdžiui, partija nors ir pavėluotai, norom nenorom, tačiau paprastai vis dėlto būdavo priversta reaguoti į politinio gyvenimo aktualijas. Jau neužteko drąsos ir jėgų ignoruoti tas idėjas, kurios užvaldė visuomenę. Praėjus savaitei po mūsų forumo, spaudoje pasirodė pranešimas, kad Liaudies švietimo ministerija sudarė komisiją (pirmininkas – akademikas J. Kubilius) spręsti klausimą dėl Kauno universiteto atkūrimo. Mūsų iššūkis buvo priimtas.

Žiūrint iš šios dienos perspektyvos, net nesitiki, kokie buvome idealistai, patikėdami, kad privertėme vyriausybę imtis konkrečių veiksmų. Mes užmiršome, kad komisijos neretai sudaromos vien tik tam, kad palaidotų gerą idėją. Tą turėjome suprasti, pažvelgę į komisijos sudėtį: V. Domarkas, H. Praškevičius, Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto dekanas G. Šalčius...

Visiems buvo žinomas nepalankus aukštųjų mokyklų vadovų nusistatymas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo

klausimu. Tai labai aiškiai išryškėjo per pasitarimą LKP Kauno miesto komitete, kur buvau pakviestas dalyvauti. Vadovai tuo metu jautėsi gana tvirtai ir kalbėjo tai, ką mano, nesitaikstė prie minios nuotaikų. Naujos aukštosios mokyklos atsiradimas grėsė tuo, kad teks kažko atsisaityti, dar labiau apriboti ir taip varganus aukštųjų mokyklų biudžetus. O Politechnikai finansinėm negandom nuolat grasinanti studentų stygiaus šmėkla taptų dar realesnė. Tačiau mus patenkino tai, kad į komisiją buvo pakviesti profesorius A. Smailys ir docentas A. Karoblis, tuo metu aktyviai dalyvavęs „Aukuro“ klubo veikloje.

Iliuzijos išsisklaidė tik gruodžio mėnesį, kai pasirodė Č. Medalinsko straipsnis „Tiesoje“⁷⁴, o netrukus ir Liaudies švietimo ministerijos kolegijos nutarimas Nr. 47a, kuriame buvo numatyta išauginti Kauno universitetą pamažu, plečiant VU Kauno vakarinio fakulteto bazę. Realiai mąstant, tokio sprendimo reikėjo tikėtis, nors pačioje akademiko J. Kubiliaus komisijoje buvo nagrinėjami ir kiti pasiūlymai: įkurti Universitetą KMI bazėje, uždaryti VVPI ir kt. Tačiau, kaip matyti, rektoriams pavyko apginti savo pozicijas, ir buvo pasirinktas variantas, kad ir vilkas (visuomenė) būtų sotus, ir avys (kitos aukštosios mokyklos) būtų sveikos. Deja, tuo metu ir spaudos daugiausia buvo keliamas klausimas, iš kokių gabalų sulipdyti Kauno universitetą, o ne tai, koks jis turi būti.

Ar turėjome šio sprendimo alternatyvą? Ne, neturėjome, nes Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo komitetas praktiškai nepradėjo savo veiklos. Grupė žmonių sudarė ir išplatino anketą, tiriančią specialistų nuomonę Universiteto specialybių nomenklatūros, kadru parinkimo ir patalpų bei laboratorinės įrangos perdavimo Universitetui klausimus. Buvo padarytos išvados. Tačiau visas komitetas praktiškai nesusirinko nė karto. Dėl to jaučiu ir savo kaltę, tačiau labai jau dinamiškai buvo pereitų metų rudens įvykiai... Per daug pasitikėjome ir A. Karobliu, kuris vis tikino, kad komisijoje diskusija vyksta palankiai, nuo 1989 metų Kaunui bus skirti du prorektorius etatai, o jau po to, po to...

Taigi pirmas raundas pasibaigė ne mūsų naudai.

Alternatyvinį sprendimą reikėjo paruošti. Reikėjo nuspręsti, koks turi būti Vytauto Didžiojo universitetas, ir tik po to imtis jį kurti. O ne atvirkščiai. Tačiau parengti Universiteto koncepciją vargu ar būtų pavykę,

⁷⁴ Jis buvo paskelbtas 1989 m. vasario 2 d.

nesuvokus, kokiom kryptim turi būti pertvarkoma Lietuvos aukštoji mokykla. Tuo metu mes gyvenome Lietuvos mokytojų suvažiavimo išpūdžiais ir, kartą diskutuodami „Aukuro“ klube su prof. Romualdu Baltrušiu, nusprendėme, kad reikia rengti konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. Jau tada numatėme, kad turime orientuotis į europietiško universiteto modelį, todėl man ir dingtelėjo mintis pakviesti į konferenciją išeivijos mokslininkų. Tikslas buvo aiškus – surengti autoritetingą forumą, kurio nutarimų vyriausybė negalėtų ignoruoti⁷⁵.

Kaip mums tai pavyko, geriausiai atsako patys konferencijos rezultatai, viršiję didžiausius lūkesčius. Lietuvos aukštosios mokyklos pertvarkymo projektas buvo baigtas rengti prieš pat konferenciją darbinėje grupėje, kuriai vadovavo prof. Algirdas Čižas. Tuo tarpu visi kiti dokumentai, susiję su Vytauto Didžiojo universitetu, atsirado čia, konferencijoje.

Šiandien manęs dažnai klausia: ar mes planavome konferencijoje priimti universiteto atkūrimo aktą? Ne, tikrai ne. Galiu atvirai pasakyti, kad šiam žingsniui mus pastūmėjo tėvynainių, atvykusių iš JAV, Kanados, Lenkijos ir VFR, nuoširdus padaršinimas. Kaip galima užmiršti iš Dalios Katiliūtės, Edvardo Kaminsko, Kęstučio Skrupskelio, Liucijos Baškauskaitės ir kitų lūpų nuskambėjusius tokius paprastus, bet kartu labai brangius žodžius; „Esame auginti Lietuvai...“, „Mes čia atvykome ne į svečius, o talkon...“ Mus visus čia sujungė Lietuva, jos laisvės

⁷⁵ „Dėl išeivių kontaktų gavau iš Vytauto Statulevičiaus, kitus susižvejojau iš Lietuvos intelektualų. Tuo metu buvau Sąjūdžio Seimo narys, tai per Seimo posėdžius stengiausi su daugeliu pabendrauti ir išsiaiškinti, ką iš išeivijos mokslininkų jie pažįsta ir ką galima būtų pasikviesti. Idėją kviesti išeivius pirmoje eilėje aptarėme su prof. R. Baltrušiu, tada nuvažiauvu pas Vytautą Statulevičių. Jis labai palaikė. Komunikavimas su išeiviais pagrindinai vyko telefonu iš Vytauto Statulevičiaus kabineto. Jis turėjo vyriausybinių ryšio liniją, savo kodą. Galėjau bet kada ateiti į Statulevičiaus kabinetą, net kada jo nebūdavo, sekretorė įleisdavo. Turėjau Statulevičiaus kodą ir skambindavau išeiviams. Dažniausiai vakarais, dėl laiko skirtumo, bet Statulevičiaus sekretorė palaukdavo. Prisiskambinti iš Kauno buvo misija neįmanoma. Pokalbį reikėdavo užsakyti prieš savaitę, kartais nesujungdavo, o jei ir sujungdavo, dėl veidrodinio aido nebuvo įmanoma susikalbėti. Pabandžiau kelis kartus ir supratau, kad teks važinėti į Vilnių. Tiems, kuriuos pažinojo, Statulevičius pirmą kartą paskambino pats, o paskui aš perėmiau kontaktavimą į savo rankas. Avižienį Statulevičius nuo pat pradžių matė kaip atkurtojo VDU rektorių. Ir nuolat su juo šiuo klausimu bendravo. Baškauskaitę pakviesti rekomendavo Meilė Lukšienė. Ją pažinojo nuo tų laikų, kai ši stažavosi Vilniaus universitete. Oficialius kvietimus išsiuntinėjo „Aukuro“ klubas. Kiek pamenu, Ramutė Mačikėnienė. Aš parengiau tik laiško tekstą“ (2019 m. balandžio 28 d. G. Kostkevičiaus laiškas rinkinio sudarytojui).

vizija. Ir, pasižadėdami tada Universitetą kurti kartu, pariteto pagrindais, tikrai tikėjome tuo, ką sakėme⁷⁶.

Tuo metu, kai rengėmės konferencijai, Kaune formavosi nauja visuomenės jėga, kuriai taip pat lemta suvaidinti savo vaidmenį mūsų istorijoje. Turiu omeny Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo tarybą.

Akademiko J. Kubiliaus vadovaujama komisija parengė rekomendacijas, kurios mažai ką patenkino. Tą suprato ir Kauno miesto partijos komiteto vadovai. Kai pradėjome rengtis konferencijai, jiems iškilo dilema: ar vėl perleisti iniciatyvą neformalams (t. y. „Aukuro“ klubui), ar patiems pasiūlyti alternatyvą J. Kubiliaus komisijai. Ir kaip užtikrinti savo iniciatyvai kuo platesnę visuomenės paramą? Tuometinis partijos miesto komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius, kuravęs šį klausimą, nutarė laikytis aktyvios pozicijos. Vasario mėn. antroje pusėje jo kabinete prasidėjo pirmieji pasitarimai su miesto mokslininkais, šių susitikimų tikslas – suburti kauniečių kolektyvą, kuris rūpintųsi Universiteto atkūrimu. Į talką Z. Kazakevičius pasikvietė A. Karoblį, miesto Sąjūdžio tarybos narį, su kuriuo bendrai posėdžiavo ministerijos sudarytoje komisijoje.

Ruošiantis konferencijai, A. Karoblis nebuvo pakviestas į organizacinį komitetą, kadangi mums kėlė rimtų abejonių jo veikla J. Kubiliaus vadovaujamoje komisijoje. Be to, vadovavomės nuostata, kad renginio negali organizuoti tie, kurie nepritaria pačiam renginiui. Iš pradžių labai daug tikėjęsis iš ministerijos buvęs mūsų bendražygis, atrodo, vėliau pats suprato, kad tuo arkliuku toli nenujosi. Tokiu būdu A. Karolis stvėrėsi naujos galimybės pasireikšti. Mes žinojome, kad ši taryba kuriama, nes į posėdžius Z. Kazakevičiaus kabinete buvo kviečiami ir mums artimi žmonės. Bet

⁷⁶ Praėjus trims dešimtmečiams šių eilučių autorius konkretnis: „Organizuodamas konferenciją nei aš, nei mano kolegos neplanavome paskelbti apie VDU atkūrimą. Norėjosi į procesą įtraukti išeivijos mokslininkus ir sukelti platesnį palaikymą universiteto atkūrimo idėjai. Idėją, kad turime jau šioje konferencijoje paskelbti atkuriantys VDU, iškėlė Baškauskaitė. „Kodėl ne dabar?“ Puikiai pamenu jos žodžius. Jai pritarė Adolfas Damušis, kurį Baškauskaitė iš karto pasiūlė į rektorius. Statulevičiui idėją apie Damušį nepatiko. Garsiai nepasakė, bet vėliau privačiam pokalbyje sudėjo į miltus ir Damušio kandidatūrą, ir Liuciją. Jis pasakė, kad mato rektoriumi Avižienį ir klausė ką mano Avižienis. Avižienis pasakė, kad ieškotų galimybės prisidėti ir klausė mano nuomonės. Kiti diskusijos pradžioje buvo atsargesni. Turiu prisipažinti, kad pasidaviau Baškauskaitės įtaigai tik po gana ilgų diskusijų. Vaidotas Antanaitis, Kazimieras Antanavičius, Rimas Kalvaitis, Romas Vaštokas, Eduardas Kaminskas, Dalia Katiliūtė-Boydston su vienokiomis ar kitokiomis išlygomis taip pat pritarė Liucijai. Pradiskutavome iki antros valandos nakties „Metropolio“ viešbučio fojė II aukšte. Tada kažkas iškėlė klausimą: kas parengs atkūrimo aktą ir Centro įstatus? Pažadėjau parengti. Bet grįžęs namo jau neturėjau jėgų ką nors daryti. Šiuos dokumentus surašiau paskutinę konferencijos dieną iki pietų, o popietiniame posėdyje juos pristatėme ir dėl jų balsavome.“ (2019 m. balandžio 28 d. G. Kostkevičiaus laiškas rinkinio sudarytojui).

tai, kad iš konferencijos organizacinio komiteto niekas ten pakviestas nebuvo, rodė, jog partijos komitetas pasi-
telkęs Sąjūdžio veikėjų, ne konsoliduoja, o skaldo visuomenės jėgas. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybą rinko Kauno miesto ir rajono profesoriai ir mokslų daktarai iš jų pačių pasiūlytų kandidatų. Balsavime dalyvavo 54 medikai, 52 inžinerijos mokslų atstovai, 28 žemės ūkio specialistai, 4 biologai, 1 architektas, 1 filologas, nė vieno istoriko, filosofo, juristo... Aš sąmoningai tai pabrėžiu. Ir tik maža dalis tų, kuriuos išrinko, buvo viešai išdėstę visuomenei ir rinkėjams savo požiūrį į Universitetą.

Šiandien galiu atvirai pasidžiaugti, kad ir aš buvau išrinktas į šią Tarybą ir galėjau iš arti stebėti jos veiklą. Ji atsiskleis tolesniame mano pasakojime, kuriame Tarybos atžvilgiu bus pasakytas gal ir ne vienas kiek piktas žodis. Tačiau aš jokių būdu nenoriu, kad jis būtų taikomas visiems Tarybos nariams. Juk jos radikalioji mažuma, kuria kaip skraiste tikėjosi prisidengti solidžioji dauguma, kartais imdavo ir persverdavo svarstyklių lėkštę, juo labiau kad iš 43 Tarybos narių (30 rinktų ir 13 įėjusių pagal pareigas), dviejų trečdalių neteko matyti nė viename posėdyje.

Pirmasis Tarybos posėdis (balandžio 6 d.) turėjo išrinkti Tarybos pirmininką. Juo tapo Jurgis Vilemas, surinkęs 18 balsų (K. Ragulskis ir P. Zakarevičius – po 4). Antrą kartą susibūrėme po dviejų savaitių, konferencijos išvakarėse. V. Domarkas informavo Tarybos narius apie pasitarimą su akad. J. Kubiliumi ir prieitą bendrą nuomonę siūlyti steigti Universitetą, reorganizuojant KPI ir prijungiant prie jo Vilniaus universiteto Kauno filialą. Ši pasiūlyma palaikė Z. Kazakevičius, J. Vilemas, R. Karazija, buvęs LŽŪA rektorius J. Dromantas. Tačiau vis dėlto dauguma nesutiko, kad būtų apsiribota paprasčiausiu iškabų pakeitimu. Nuomonių įvairovė tąkart buvo per plati, kad ką nors konkretaus nutartume. Prof. R. Baltrušis siūlė steigti Universitetą Medicinos instituto bazėje, A. Karoblis – Kūno kultūros instituto, tretį buvo numatę tarpinstitutinius junginius. Prof. A. Smailys siūlė dėstyti švedų kalbą, ir tai šiame kontekste neatrodo taip juokinga, kai pagalvoji, kad ją išmokę galbūt ir tarpusavy greičiau susitartume. Tačiau man vis knietėjo paklausti: ar tik švedų kalba ir skirsimės nuo kitų universitetų?

Diskusijas baigė prof. A. Mickis, pasiūlęs palaukti konferencijos rezultatų, o jau po to pratęsti pasitarimus. Tačiau J. Vilemas buvo iškėlęs Tarybai uždavinį ateiti į konferenciją su vieninga nuomone. Akademikas dar bandė siūlyti svarstyti problemą iš kito galo: sutarti, kokie fakultetai turi būti Universitete, o jau po to svarstyti, iš ko jį sulipdyti. Bet posėdžiauti jau buvo pabodę, ir mokslo vyrai skirstėsi iki kito karto.

Laimė, kitą kartą atnaujinti diskusiją jau buvo vėlu. Universiteto atkūrimo aktą Lietuvos ir išeivijos mokslininkai pasirašė 1989 m. balandžio mėn. 28 d.

Konferencijos dalyviams buvo pasiūlyta užpildyti anketą. Vieno iš klausimų tikslas buvo išsiaiškinti mokslo visuomenės nuomonę, kas turi imtis Universiteto atkūrimo atsakomybės. Variantą „Vyriausybinių komisija“ nurodė 9 proc. apklaustųjų, 14 proc. pažymėjo: „Kauno m. profesūros išrinkta Taryba, papildyta miesto aukštųjų mokyklų vadovais“.

Reikia prisipažinti, kad ir man, nuo pat pradžių gana skeptiškai vertinusiui Atkūrimo tarybą, buvo labai nelauktas toks menkas jos populiarumas. Aš manau, kad tam turėjo įtakos keletas faktorių. Pirma, Taryboje buvo grupė žmonių, dar visai netolimoje praeityje neigusių Kauno universiteto reikalingumą. Juk ir pats J. Vilemas 1988 m. rugsėjo 14 d. forume kalbėjo, kad jis nemato realių galimybių atidaryti Kauno universitetą artimiausiais metais. Kita Tarybos bėda buvo, kad joje labai menkai buvo atstovaujami humanitariniai-socialiniai mokslai, kurie turėjo sudaryti būsimos aukštosios mokyklos pagrindą, o medikai, kurie sudarė Taryboje bene gausiausią grupę, visai nesirengė jungtis į universitetą.

Tačiau vis dėlto nutarėme laikytis nuostatos, kad Universitetą galima atkurti tik bendrom jėgom. Todėl ir konferencijos dokumentuose pasiūlėme įrašyti, kad rūpintis Universiteto veiklos atnaujinimo klausimais kolegialiai pavedama Atkūrimo tarybai ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro (toliau – Pasaulio lietuvių centras) valdybai, kurią išrinkome konferencijoje. Ir iš pradžių atrodė, kad toks bendradarbiavimas partnerystės pagrindais duos vaisių. Gegužės 15 d.⁷⁷ LKP CK įvykusiame pasitarime, kuriam pirmininkavo Algirdas Brazauskas, akademikas J. Vilemas labai gražiai gynė konferencijoje parengtą ir aprobuotą Universiteto koncepciją. O jam nebuvo lengva. Akademikas J. Kubilius apšaukė Universiteto atkūrimą avantiūrizmu,

⁷⁷ Tekste klaidingai užrašyta – gegužės 14 d.

paskelbdamas plačiai nuskambėjusį teiginį, kad nereikia mums trylikto ubago šalia jau dvylikos esančių. Ministras H. Zabulis gąsdino neįleisias į tokia mokymo įstaigą savo anūkės, o V. Domarkas suabejojo, ar tikrai buvo žengtas teisingas žingsnis, nors ir jis pats sutvirtino atkūrimo aktą savo parašu. Labai svarbu, kad tuo momentu pajutome Algirdo Brazausko paramą, kai jis po šio trejeto atakos pastebėjo, kad susirinkome ne revizuoti konferencijos nutarimų, o pasitarti, kaip juos įgyvendinti.

Tačiau greitu laiku mūsų viltinga padangė ėmė niauktis. Gegužės 26 d. Pasaulio lietuvių centras organizavo Vilniuje žymių Lietuvos mokslininkų pasitarimą, kuriame prof. Liucija Baškauskaitė, kuri jau buvo spėjusi grįžti į Lietuvą su Universiteto mokymo planu, turėjo padaryti pagrindinį pranešimą. Deja, išklausius profesorės siūlymus, posėdyje dalyvavę J. Vilemas su A. Karobliu patarė, švelniai tariant, „nusileisti ant žemės“. Jie ką tik, pasirodo, baigė derybas su H. Zabuliu. Ministras pažadėjo Universitetui studentų priėmimo limitus ir finansavimą, bet (reikia žinoti, kokioje šalyje gyvename!) teko sutikti su tuo, kad iš pradžių Vytauto Didžiojo universitetas nebus savarankiškas, o kursis prie Vilniaus universiteto. Ir administruos jį VVU prorektorius Kauno universiteto reikalams.

Šis pareiškimas, tarsi benzino šliūkštelėjimas į ugnį, ižiebė tokia audringą „maksimalistų“ ir „realistų“ diskusiją, kad vietomis kai kurie net pamiršdavo susirinkę Mokslų Akademijos prezidiumo salėje, o ne miške. Profesorė Meilė Lukšienė apkabinusi guodė Liuciją Baškauskaitę, kuri vos neverkė: „Kaip čia išeina... Suvažiavome į Kauną ir nutarėme, kad kartu kursime NEPRIKLAUSOMĄ UNIVERSITETĄ, kurio dėstytojams ir studentams garantuojama sąžinės ir pasaulėžiūros laisvė. Mano prašymu Upsalos universiteto rektorius M. Holmdolas pristatė Vytauto Didžiojo universitetą Europos rektorių suvažiavime, pats kviečia mūsų rektorių pasirašyti bendradarbiavimo sutartį su jo universitetu... O Lietuva, vos pravėrusi mums duris, bando vėl jas užtrenkti.“ „Jūs visai neturite atsakomybės, pasižiūrėkite: kokie mūsų bendrabučiai, – piktinosi ir J. Vilemas. – Kur mes priimsime užsieniečius? Kas jus įgaliojo tartis dėl studentų mainų su užsienio universitetais?“ Išėjome iš pasitarimo kaip per galvą gavę, užmiršę net ir mokymo planus, kuriuos susirinkome svarstyti. Nuotaika buvo tragiška. Paskambinau Vaidotui Antanaičiui į Maskvą, kuris kartu su kitais Centro valdybos nariais – K. Antanavičium,

A. Buraču ir V. Statulevičium – dalyvavo TSRS liaudies deputatų suvažiavime. „Atvažiuokite į Maskvą, – pasakė Vaidotas. – Organizuosime susitikimą su Brazausku.“

Nusprendėme važiuoti į Maskvą antradienį, gegužės 30 d., o pirmadienį po pietų turėjo įvykti kauniškės Atkūrimo tarybos posėdis. Su prof. L. Baškauskaite į jį atėjome kiek pavėlavę, kai jau salėje vyko diskusija: kur geriau steigti Vytauto Didžiojo universitetą – prie Vilniaus universiteto ar KPI?

Man atrodo, kad diskusijai didelę reikšmę turi duotas pradinis tonas. Jei jau pirmininkas pasakė, kad savarankiškas būti negali, tai pasvarstykime, gal geriau glaustis prie KPI. Bet kai atsiranda vienas kitas, kuris suabejoja *a priori* primestais pasirinkimo rėmais, ne vienas tų, kurie ką tik suprakaitavę kuitėsi tuose rėmuose, pasijunta tarsi pagautas ant kabliuko. Taip įvyko ir ši kartą. Diskusija išsiliejo iš jai skirtos vagos.

– Jeigu nėra galimybių pradėti Vytauto Didžiojo universiteto, kaip savarankiškos aukštosios mokyklos, veiklos šiais metais, kai dar neturime Respublikos ekonominio savarankiškumo, atidėkime jo steigimą, – pasiūliau. – Per tą laiką mes organizuosime prie Pasaulio lietuvių centro Aukštuosius kursus, į kuriuos jau šiemet atvyks dėstyti užsienio profesoriai. Negalima profanuoti Vytauto Didžiojo vardo ir tyčiotis iš tautos idealų ir simbolių. Su Vytauto universitetu prie Sniečkaus instituto apsijuoksime ne tik Lietuvoje, bet ir prieš išeiviją.

Visa laimė, Taryba apsijuokti nenorėjo, nors J. Vilemas, matydamas, kad nuomonės krypsta ne jo naudai, grasino atsištatydinti: patys tada rūpinkitės universiteto atkūrimu! V. Stauskas siūlė balsuoti, bet akademiko komanda, pastebėjusi, kad Taryboje neturės daugumos ir reikalas jau kvepia politika, pradėjo trauktis. Posėdis baigėsi gana radikaliu sprendimu: siekti savarankiško universiteto, nutraukti bet kokius kontaktus su H. Zabuliu. Ir vis dėlto po poros dienų J. Vilemas, A. Karoblis ir P. Zakarevičius vyko pas ministrą, nors aiškinosi, kad ne savo iniciatyva, o buvo pakviesti.

Apie susitikimą su Algirdu Brazausku mudu su Liucija Baškauskaite jau esame pasakoję keliuose interviu spaudoje ir per televiziją, todėl iš mūsų kelionės į Maskvą paminėsiu tik keletą svarbiausių momentų.

Su A. Brazausku susitikome antrą mūsų buvimo Maskvoje vakarą (pirmąjį tarėmės su deputatais). Tą dieną Lietuvos

lyderis sakė savo programinę kalbą suvažiavime, kurioje palietė respublikos siekius plėsti bendradarbiavimą su tautos išeivija, tam reikalui net steigiant Lietuvos konsulatus tose šalyse, kur įsikūrusios gausios lietuvių kolonijos. Maskvoje daug kam tai pasirodė tikra erezija, ir deputatai sutiko ją mirtina tyla, bet kartu ši kalba buvo puiki mūsų pokalbio įžanga. Pats pokalbis buvo ne tik labai dalykiškas, bet ir geranoriškas. Iš savo bendravimo su valdininkais patirties galiu pasakyti, kad jie visada atranda įvairių problemų, kliūčių, neįveikiamų paragrafų, bet nepasiūlo, kaip reikalą spręsti. Atsimuši kaip į sieną, – sako žmonės. Susitikime su A. Brazausku ne tik gavome pritarimą bendro su užsienio lietuviais Universiteto koncepcijai (nors šis projektas ne tik neordinarus, ir jam, kaip mums buvo žinoma, priešinosi TSKP CK sekretorius V. Medvedevas), bet ir aptarėme, kaip tai įgyvendinti. „Retai būna tokia sėkmė, – po susitikimo drąsino Vytautas Statulevičius ir Vaidotas Antanaitis. – Dabar lieka tik veikti. Nepraleiskit šios progos.“⁷⁸ Deja, veikti pasirodė ne taip paprasta.

Grižę į Lietuvą, pirmiausia tikėjomės Justo Paleckio paramos. Jis jau anksčiau palankiai sutiko bendro su užsienio lietuviais universiteto idėją ir Pasaulio lietuvių centro įsteigimą. Deja, šiuo kartu J. Paleckis, kaip ir jo kolega CK aparate S. Imbrasas, buvo labai atsargūs ir siūlė viską derinti su... J. Vilemu. Tos pačios nuomonės buvo ir vicepremjeras P. Ignotas, kuris rodė aiškų susierzinimą: „Jūs pernelyg pasiduodate į kraštutinumus. Pirmiausia, neatsiklausę vadovybės, skelbiate atkuriantys Universitetą, o po to braunatės tiesiai pas vyriausiąjį. Reikia suprasti, kad visus klausimus vis tiek teks spręsti su mumis. Tad ar ne geriau taip ir reikėjo pradėti.“

O kalbėtis su J. Vilemu ir jo komanda sekėsi vis sunkiau ir sunkiau. Jie atkakliai nenorėjo priimti prof. L. Baškauskaitės pasiūlyto ciklinio mokymo organizavimo principo, kuris sudarė palankias sąlygas Universitetui kviesti profesorius iš šalies, taip pat ir užsienio. Negalėjome

⁷⁸ „Trečiądienį ar ketvirtadienį įvyko susitikimas su Brazausku Lietuvos atstovybėje. Dar buvo Beriozovas, Statulevičius, Antanaitis, Antanavičius, Buračas, Landsbergis, gal koks 12 mūsų deputatų. Tada Brazauskas pasakė, kad negerai padarėte, kad paskubėjote su atkūrimu, bet jeigu tai jau paskelbta, pasitarkime, kaip užvesti universitetą, kad jis pradėtų veikti nuo rudens. Išėjo kalba ir apie pirmą rektorių. Buračas pasakė, kad jis sutiktų kandidatuoti, nes kilęs iš Kauno. Užtrukome dvi valandas. Po to Brazauskas prie mūsų paskambino Paleckiui į namus ir pasakė, kad čia mes pasitarėme su Beriozovu, Statulevičiumi ir kitais deputatais, ir nusprendėme, kad reikia padėti universitetui atsidaryti nuo rudens.“ (2019 m. balandžio 26 d. laiškas rinkinio sudarytojui).

sutarti dėl stojamųjų egzaminų, kuriuos norėjome organizuoti pagal Europos universitetų pavyzdį. Galiausiai, net nepasiūlę apsvarstyti Atkūrimo taryboje, akademiko žmonės paskelbė revizuotą Universiteto fakultetų struktūrą ir studentų priėmimą į Universitetą, po kuriuo puikavosi taip pat ir V. Statulevičiaus bei A. Avižienio parašai, nors jie to teksto ir nebuvo matę. Išnyko Informatikos fakultetas, o iš kažkur atsirado Tikslųjų mokslų fakultetas, kurio specialybės tarytum pagal užsakymą buvo parinktos energingosios komandos nariams. Ne tik mus, bet ir daugelį Atkūrimo tarybos narių tarytum stengėsi pastatyti prieš įvykusį faktą. Mes tą jautėme ir iš dalies sudėjome ginklus, nes toks stumdymasis atrodė beprasmis. „Svarbiausia – paruošti gerą statutą, – sakė V. Statulevičius. – O kai bus Senatas ir rektorius, jie patys spręs, kaip tvarkytis Universitete be Atkūrimo tarybos patarimų.“

Taigi stvėrėmės ruošti statutą, nors žinojome, kad jį sudarinėja ir Atkūrimo tarybos narių grupė, vadovaujama A. Karoblio ir S. Masioko. Birželio 23 d. turėjo įvykti bendras Tarybos ir Centro valdybos narių posėdis ginčytiniams klausimams aptarti. Ten buvo numatoma ir svarstyti Universiteto statutą, kurį mes pavadino Trečiuoju VDU statutu.

Pirmąkart su alternatyviniu statuto projektu susipažinau birželio 23 d. išvakarėse, Sąjūdžio įgaliotinių susirinkime. Mane informavo, kad bus svarstomas Universiteto klausimas, ir pakvietė dalyvauti. Atėjęs iš J. Okso ir A. Patacko sužinojau, kad svarstymų priežastis – buvusių bendradarbių skundas prieš P. Zakarevičių, pretenduojantį, pareiškimo autorių žodžiais tariant, į Universiteto ekonomikos fakulteto dekanus. Kartu mane informavo, kad yra paruoštas ir kitas statuto projektas, kurį A. Patackas gavo iš A. Karoblio. Vos pavartęs jį, iš karto supratau, kad tai yra tas, ko šiandien įgaliotinių susirinkime ir reikia, nes puikiai demaskuoja šio projekto sudarytojų užmačias.

Turint tokį statutą, nieko nereikėjo aiškinti, nieko nereikėjo įtikinėti. Pakako perskaityti kelis jo punktus, kurie skelbė, kad Universiteto rektoriumi, senato nariais, dėstytojais ir mokslo darbuotojais gali būti tik nuolat Lietuvos TSR gyvenantys asmenys, o užsienio piliečiai gali dirbti tik išimties tvarka, Atkūrimo tarybos leidimu. Pakako priminti, kad Universitetas jau ne savarankiška, o tik autonominė aukštoji mokykla, iš kurios statuto išgaravo ir akademinės laisvės principas. Kad..., kad..., kad... Salės reakcija buvo žaibiška. Žmonės sunerimo. Kažkas paragino

organizuoti piketą, nepasitenkinant rezoliucija, kurią J. Oksas paruošė čia pat, salėje.

Vėliau LKP Kauno m. komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius man priekaištavo, kad aš organizavau piketą ir griauanu pasitikėjimą Tarybos veikla. „Tai netiesa. Piketą organizavo žmonės. Aš tik perspėjau, kas ruošiamas už jų nugarų. Jeigu Jūs su draugu A. Karobliu manėte, kad užsienio lietuvių dalyvavimas tvarkant universitetą niekam nerūpi, tai, kaip matote, skaudžiai apsirikote. Sąjūdžio įgaliotiniai Karobliui net pasiaiškinti neleido, trukdė kalbėti, nors ir jis pats kaip pridėjęs į kelnes aikčiojo: „Ne tokia jau bloga Taryba, ne tokia jau bloga. Va pas mus ir Algirdas Patackas dirba, Algirdas Patackas!“ Kaip gera kartais, kai yra kuo prisidengti!

Čia reikėtų papasakoti apie garsųjį birželio 23 d. posėdį, į kurį V. Antanaitis ir A. Buračas atskubėjo tiesiai iš Maskvos Aukščiausiosios Tarybos sesijos, tačiau grįšiu kiek atgal ir pabandysiu paaiškinti, kaip klostėsi mano pastangos įtikinti J. Vilemą, jog Universitetas turi būti kuriamas pariteto pagrindais su užsienio lietuviais. Pirmą kartą su akademiku apie tai kalbėjomės tuoj po konferencijos. Neliesdamas rektoriaus klausimo, išdėsčiau Centro valdybos nuomonę, kad išeivijai turėtų atstovauti du prorektorai iš keturių. J. Vilemas buvo pilnas skepsio: taip, konferencijoje dalyvavę mokslininkai kupini entuziazmo, tačiau, be gerų norų, jie nieko daugiau neturi, niekam, išskyrus patys save, neatstovauja. Kitas reikalas, jei garantijas duotų išeivijos organizacijų vadovai, pavyzdžiui, prof. V. Bieliauskas, Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) pirmininkas.

Šios minties neužmiršau, juo labiau kad netrukus į Lietuvą atvažiavo ir pats išeivijos lietuvių prezidentas. Kai V. Bieliauskas viešėjo Kaune, pakviečiau J. Vilemą kartu papietauti. Nors aptarnavimo kultūra „Metropolio“ restorane mažai kuo priminė prieškarinius laikus, mūsų pokalbis prasidėjo labai draugiškai. Tačiau, perėjus prie deserto, PLB pirmininkas labai dalykiškai priminė, kad išeivija prisidės tiek lėšomis, tiek žymiausiais savo profesoriais vien tuo atveju, jei Universitetui vadovaus žmogus iš Amerikos arba toks Lietuvos mokslininkas, kuris užsienyje būtų žinomas kaip nukentėjęs už savo veiklą ir pažiūras ankstyvesniais metais. J. Vilemas bandė prieštarauti, kad vyriausybė su tokiomis sąlygomis niekada nesutiks, bet V. Bieliausko tai, rodos, neišgąsdino. Jis priminė, kad

pagal Pilietybės įstatymo projektą išeivijai pripažįstama teisė į Lietuvos pilietybę, ir paprašė Liuciją Baškauskaitę, kuri prie pietų maloniai palaikė mums kompaniją, jo vardu prašyti susitikimo su Algirdu Brazausku, kai tik jis grįšias iš Maskvos. Netrukus iš Amerikos gavome ir oficialią telegramą, pasirašytą PLB pirmininko, kurioje kandidatu į rektorius buvo siūlomas prof. Adolfas Damušis, buvęs Vytauto Didžiojo universiteto Technologijos fakulteto dekanas, žinomas vyresniosios kartos išeivijos visuomenės veikėjas iš Čikagos.

Vytauto Bieliausko pozicija buvo racionali, nors su ja gana griežtai nesutiko beveik visi užsienio lietuvių mokslininkai, kurie vasarą viešėjo Lietuvoje. Taip, diktuoti savo sąlygų negalima, tačiau keldamas minėtą pasiūlymą PLB pirmininkas pirmiausia galvojo, kaip įveikti nepasitikėjimo barjerą tarp Lietuvos ir išeivijos. A. Damušis tam būtų tinkamiausias žmogus: nors jau gražaus amžiaus, bet dar pakankamai energingas. Tai parodė ir jo dalyvavimas konferencijoje Kaune. Didžiausias bendravimo su Lietuva skeptikas netektų žado, jei profesorius susiruoštų į Lietuvą. Tačiau aukštojoje mokykloje veikia ir savi dėsniai, mokslinis autoritetas, todėl negalima perdėti politinio faktoriaus, kuris labiausiai J. Vilemą ir užgavo. Po to jis ne kartą tai viešai priminė kaip išeivijos pozicijos dviveidiškumą (girdi: kalba apie laisvą, politiniais išipareigojimais nesusaisytą aukštąją mokyklą, o patys kelia politinius reikalavimus).

Man atrodė, kad išeivijos siekimas administruoti Universitetą pariteto pagrindiniais (paliekant mokslininkams patiems išsirinkti rektorių) buvo svarbus dėl keleto priežasčių. Pirma – tai pasitikėjimo Vytauto Didžiojo universitetu (kaip pirma visos Tarybų Sąjungos laisva aukštąja mokykla) garantija tiek pas mus, tiek išeivijoje, tiek ir viso pasaulio bendrijoje. Tai garantija sulaukti paramos, kurią galėtų suteikti išeivija ir įvairios tarptautinės organizacijos, su kurių atstovais man ir Vaidotui Antanaičiui teko susitikti tiek Maskvoje, tiek ir Vilniuje, kur jie specialiai atvyko. Tai pasitikėjimas savimi, kad sukursime tikrai europietiško tipo aukštąją mokyklą, tai ir kitų pasitikėjimas mumis, kuri rodo šiaurės kraštų universitetų dėmesingumas ką tik atsikūrusiam Vytauto Didžiojo universitetui.

Aš taip ir nesupratau, ar J. Vilemas tikrai buvo įsitikinęs, kad užsienio lietuviai dalyvaus Universiteto atkūrimo

darbuose tik simboliškai, ar jis sąmoningai to siekė, nesitikėdamas asmeninės jų paramos ir tą dalyvavimą laikydamas priemone nušalinti jį nuo Universiteto vairo. Matyti, būta ir to, ir kito, nors aš manau, kad akademiką gana sėkmingai kurstė nedidelė grupė žmonių (Atkūrimo tarybos „aktyvas“), žiūrėjusių į jį kaip į vėliavą, po kuria galės sėkmingai išsidalyti portfelines nišas. Žinoma, aš neatmetu ir politinio užsakymo. Dar gegužės pabaigoje viena labai atsakinga partijos miesto komiteto darbuotoja neatsargiai pareiškė, kad „apie jokių užsieniečių dalyvavimą negali būti nė kalbos – mes neturime kur jų priimti!“ Nemanau, kad tai buvo nutarta be akademiko žinios. Juk jis – LKP miesto komiteto biuro narys.

Būtų neteisinga sakyti, kad J. Vilemas iš pat pradžių užsibrėžė gauti rektoriaus kėdę. Kitaip jis nebūtų rėmęs V. Domarko idėjos reorganizuoti KPI į Vytauto universitetą. Nebūtų jis ėjęs dirbti ir KPI prorektorium Universiteto reikalams, jei šis absurdiškas projektas būtų realizuotas. Ši vieta buvo „rezervuota“ A. Karobliui, ir J. Vilemas būtų pasirodęs arenoje tik kai Universitetas taptų iš tikro savarankiškas. Galima tik numanyti, kad akademikui reikėjo populiarumo, ypač prisiminus nesėkmingą bandymą tapti kandidatu į TSRS liaudies deputatus. Universiteto atkūrėjo vardas tam gražiai pasitarnautų. Tačiau konferencija atėmė iš Atkūrimo tarybos šią garbę ir iš esmės pakeitė situaciją, priversdama ją imtis aktyvios veiklos jau dabar, o ne 1990-91 metais.

Birželio 23 d. Atkūrimo tarybos ir Centro valdybos Lietuvoje esančių narių bendras posėdis prasidėjo labai nervingai. J. Vilemas kaltino mane, kad žlugdau Universiteto atkūrimo darbą, paskutiniu momentu pakišdamas alternatyvinį statutą, kurio niekas manęs neįgaliojo ruošti. V. Domarkas taip pat pritarė, kad jis susipažinęs tik su vienu statuto projektu, bet, laimė, pasirodė, kad šis projektas buvo Centro darbinės grupės paruoštas. Daugelis posėdžio dalyvių susirinko į KPI Centrinį rūmą kiek anksčiau, taigi ir nepastebėjo 16 val. ten pradėjusių buriuotis piketuotojų. Todėl kai KPI rektorius pranešė, kad prieš rūmų langus susirinko minia su plakatais, auditorija jau buvo pakankamai įkaitusi ir į šią žinią mažai kas atkreipė dėmesį. Tačiau V. Domarkas buvo atkaklus: jo darbuotojai labai išsižeidę, piketas vyksta prieš KPI rūmus, todėl praeiviams susidarys neteisingas įspūdis, prieš ką piketuojama.

Piketas turi arba pasitraukti arba... patys posėdžiautojai turi pasiieškoti vietos kitame pastate.

Neprisimenu, kas pasiūlė piketuojančius pakviesti į salę, bet tai buvo iš tikro vienintelis teisingas žingsnis, beje, iš dalies lėmęs ir tolesnę diskusijų eigą. J. Vilemas ir jo bičiuliai tarytum pamiršo dar prieš keliolika minučių atkakliai kvietę neapgaudinėti savęs ir kitų, kad užsienio lietuviai kažkuo realiai prisidės prie Universiteto atkūrimo. Tiesa, jie dar bandė lyg šiaudo stvertis paskutinio argumento: „Mes neturime nė vienos savo kėdės. Išėivijos mokslininkai bus laukiami po poros – trejeto metų, kai šiek tiek prakusime. O dabar tik apsijuoksime prieš juos su tokia aukštąja mokykla.“

Tačiau tašką ginčams padėjo Vytauto Statulevičiaus replika: „Galima pradėti kurti Universitetą, neturint ištaigingų rūmų ir įrengtų laboratorijų, tačiau negalima pradėti nuo skurdžių idėjų. Mūsų tautiečiai puikiai žino, kur jie ruošiasi atvykti. Ką mes dar galime paslėpti nuo jų?“

Tą dieną pavyko išgauti pasižadėjimą, kad užsienio lietuvių teisės Universitete nebus ribojamos. Posėdyje buvo sudaryta ir taikinamoji komisija, įpareigota parengti kompromisinį Universiteto statuto projektą. Atkūrimo tarybos siūlymu į ją įėjo profesoriai R. Baltrušis, V. Paliūnas, S. Masiokas ir A. Smailys. Centro atstovais tapo akad. L. Kairiūkštis, prof. A. Čižas iš V[ilniaus] I[nžinerinio] S[tatybos] I[nstituto], prof. A. Žygys iš Čikagos ir aš. Pirmininkauti pakvietėme žmogų iš šalies – teisininką Juozą Šatą. Sutarėme galų gale ir dėl Universiteto vardo: 16 balsų prieš 14 buvo nubalsuota, kad jis, kaip ir seniau, vadinsis Vytauto Didžiojo universitetu (be žodžio „Kau-nas“, kurį pridėti siūlė oponuojanti grupė).

„Taikinamoji“ komisija statuto projektą, kiekvienos pusės aptartą dar atskirai, svarstė 5 valandas be pertraukos. Tokį jį iš esmės ir patvirtino Atkūrimo taryba Lietuvos TSR A[ukščiausiosios] T[arybos] sesijos, vykusios liepos 4 d., išvakarėse, beje, kaip paprastai taip ir nesusirinkus dalyvių kvorumui. Sesija tarytum baigė juridškai įforminti Universitetą, priimdama Vytauto Didžiojo universiteto įstatymą. J. Vilemas sesijoje padarė pranešimą, tačiau jis viešai taip ir neatšaukė pradinio statuto varianto, kurį vieningai pasmerkėme, tačiau kuris, nors ir niekieno netvirtintas, buvo išsiuntinėtas deputatams kaip sesijos dokumentas. Trauktis teko patylomis.

Tuo lyg ir, atrodytų, buvo galima padėti tašką, bet liepos 19 d. į Lietuvą atvažiavo Algirdas Avižienis, prestižinio Kalifornijos universiteto profesorius, vienas iš Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro direktorių. Atvyko su konkrečiais pasiūlymais ir jau rytojaus dieną įvyko susitikimas su Mokslų akademijos vadovais ir prezidentu Juru Požela. A. Avižienis siekė susitarti dviem principiniais klausimais: dėl Mokslų akademijos dalyvavimo kuriant Universitetą ir akademinio senato formavimo principų.

Kompromisinis statutas, kurį galiausiai parengėme, numatė Lietuvai ir išeivijai atstovaujančių senate narių skaitlinį paritetą. Pagal A. Avižienio atsivežtą projektą, tie išeivijos mokslininkai, kurie pretenduos lapkričio mėnesį vyksiančiame suvažiavime Čikagoje būti išrinktais senato nariais, turi išipareigoti septynerių metų laikotarpyje metams atvykti dirbti į Vytauto Didžiojo universitetą, pasikviesti į savo universitetą vieną Lietuvos aspirantą, aprūpinti jį stipendija bei pastoge, kad per trejus metus jis paruoštų filosofijos daktarą. Todėl, profesoriaus nuomone, ir Lietuvai atstovaujanti senato dalis turi būti renkama ir sudaryta iš žmonių, kurie dirbs Universitete.

Tai buvo skaudus klausimas, kadangi, siekdami susitarimo, mes sutikome su tuo, kad Atkūrimo taryba įeitų į senatą *in copore* be rinkimų. Tiesa, iš pradžių bandžiau siūlyti, kad į senatą įeitų tik tie Atkūrimo tarybos nariai, kurie buvo išrinkti (30 asmenų), be įėjusių į ten pagal pareigas. Tada būtume išvengę nesusipratimo, kad vienu aukštųjų mokyklų vadovai tampa konkuruojančios mokyklos senato nariais. Kitas mano siūlymas buvo įtraukti į senatą tik tuos Tarybos ir Centro valdybos narius, kurių mokslinių interesų kryptis atitinka studijų Universitete profilį. Tačiau iš prof. S. Masioko reakcijos supratau, kad užmyniau ant nuospaudos. Ne vienam Universiteto atkūrimas tapo prestižiniu užsiėmimu ar hobiu.

Kad nesukursim Kaune rimtos aukštosios mokyklos, nepasitelkę talkon Vilniaus humanitarų ir socialinių mokslų specialistų, kurių daugelis dirba Mokslų akademijos institute, supratome visi, net ir J. Vilemo štabas. Deja, jo bandymai prisikviesti Vilniaus žmones nebuvo sėkmingi ir, mūsų visų nelaimei, tik skatino ambicingius įsikalbėjimus, kad Universitetą kursime mes, kauniečiai. Tačiau realiai kitaip būti ir negalėjo. Žmogus, nesijaučias savo žemės šeimininku, nebus ir geras darbininkas. O juk vilniečiai į

Kauną buvo kviečiami tik kaip konsultantai ar paskaitinininkai be teisės tvarkyti Universitetą. Net humanitarų posėdžiams pirmininkavo matematikas A. Karoblis.

Vytauto Didžiojo universitetas buvo atkurtas labai palankiu laiku. Nepasitenkinimas moraliai subankrutavusia tarybine mokymo sistema pasiekė apogėjų, ir Lietuvos mokslininkai ir kūrėjai ėmė intensyviai ieškoti išeities. Kauno universitetas atvėrė kelius išbandyti naujas idėjas. Todėl jo atsikūrimas sudarė palankias sąlygas konsoliduoti Lietuvos akademines pajėgas, nežiūrint visų bandymų kurstyti Vilniaus-Kauno antagonizmą, kuriam, deja, ne visada išlikdavome atsparūs. Didelį suinteresuotumą parodė ir Mokslų akademijos vadovai. Juras Požėla ne kartą viešai pabrėžė, kad iš carinės Rusijos perimtas Akademijos modelis tokioje nedidelėje šalyje kaip Lietuva nepasitvirtino. Vakarų šalyse pagrindiniai moksliniai išradimai gimsta universitetų laboratorijose. Todėl ir mes turime ieškoti kelių apjungti akademinį mokslą su universitetiniu mokymu.

Tačiau vilniečių domėjimasi Vytauto Didžiojo universitetu atšaldė ne tik Atkūrimo tarybos pretenzijos į universiteto tvarkymo monopolį, bet ir tai, kad Taryba taip ir neišdrįso atsitraukti nuo esminių tarybinės aukštosios mokyklos stereotipų. Pavyzdžiui, nebuvo priimtas Centro valdybos siūlymas orientuotis į vakarietišką mokslinių laipsnių sistemą (bakalauras, magistras, filosofijos daktaras, pilnas daktaras), pagrįstą dviejų lygių studijomis (*undergraduate and graduate studies*). Tai savotiškai šokiravo, nes tik europietiško universiteto koncepcija galėjo tarnauti pagrindu konsoliduojant išeivijos ir visos Lietuvos pažangiąsias mokslines jėgas. Ir tik bendros visų pastangos gali pakelti VDU į tą pripažinimo rangą, kuri jį turėjo tarpukario metais.

Šiandieną galima laiminti tą aktyvumą ir užsispyrimą, kuri parodė A. Avižienis ir V. Statulevičius. Nes rugpjūčio 14 d. po varginančio pasitarimo J. Požėlos kabinete, kuriame dalyvavo Mokslų Akademijos vadovai, Centro valdybos nariai ir Atkūrimo tarybos aktyvas, mes galiausiai pasiekėme susitarimą ir dėl universiteto koncepcijos, ir dėl senato sudarymo principų. Rinkimai į senatą Lietuvoje buvo paskirti lapkričio 3 dienai. Tačiau net ir dabar, rugpjūčio 15 d., kai aš rašau šį straipsnį, nesu visai ramus dėl šio susitarimo. Perdaug sunkių kelių mes ėjome į universitetą, perdaug asmeninių interesų raizgos aplink jo duris.

Jaučiu, kad savo rašinyje jau gana išsiplėčiau, nors ir laikiausi nuostatos nenukrypti į detales, nelėmusias pagrindinių įvykių eigos. Todėl skaitytojas gal atleis man, kad apėjau tylomis ir stojamuosius egzaminus, ir patyliųkais vykusį Universiteto personalo formavimą bei kitus įvykius, kurių veiksmė pats tiesiogiai nedalyvavau.

Aš neaprašiau ir didelio praktinio darbo, kuri atliko Atkūrimo taryba, rūpindamasi patalpomis, universiteto finansavimu ir kitais klausimais. Norėjosi susikonsultuoti ties klausimu, kuris man atrodo svarbiausias.

Pabaigai keletas pastabų ir pasvarstymų.

Pirmiausia: nors šiame rašinyje dažnai miniu J. Vilemą ir A. Karoblį, nenoriu, kad skaitytojas susidarytų išpūdį, jog mūsų kova – tai kartu ir kažkokios asmeninės sąskaitos. Jurgis Vilemas – sportiškos išvaizdos ir privačiai bendraujant labai malonus žmogus. Aš tai sakau, nors ir buvau ne kartą jo užsipultas. A. Karoblis, kuris Atkūrimo taryboje vaidino „pilkojo kardinolo“ vaidmenį, be grynai asmeninio pobūdžio tikslų, šioje kovoje, man rodosi, tikėjosi pasiekti prieš mane moralinį revanšą už pralaimėjimą rinkimuose į Sąjūdžio Seimą. Universiteto atkūrimas turėjo būti jo skrydis ir jis nepasitikėjo niekuo, kas dar savarankiškai bandė rūpintis universiteto reikalais, nepasitikėjo užsieniečiais lietuviais, kuriuos konferencijoje bandė įtikinti, kad jiems nederą nieko daryti, kad viskas jau padaryta ir Universitetą atkurti gali tik Atkūrimo taryba.

Antra, aš noriu, kad mes visi suprastume duoto žodžio vertę, nes kai žodis neturi vertės, nėra ir pasitikėjimo. Amerikoje patikimo partnerio žodis atstoja šimtus pažymų, kuriomis ginkluojasi mūsų biurokratas, nes tas bendravimas visuomenėje grindžiamas pasitikėjimu, ir vargas tam, kas tą pasitikėjimą prarado. Todėl manau, kad jūs suprasite, kodėl taip svarbu buvo apginti konferencijoje duotą pažadą: Universitetą kurti kartu su pasaulio lietuviais. Žinoma, mes prisiėmėme didelę atsakomybę, paskelbdami, kad atkuriame Vytauto Didžiojo universitetą, bet tada buvo pats laikas jungtis visiems pasaulio lietuviams kartu ir pradėti pertvarką savo namuose jau šiandien. Mes turėjome apginti savo idėją, savo pareiškimą, nes pasaulis sužiuro į mus – juk tai visoje imperijoje pirmas laisvas universitetas!

Aš nenoriu sakyti, kad buvo sunku... Greičiau buvo skaudu, kad toks gajus stalinizmo recidyvas pačiuose mumyse, kad kasdien atrandame Sąjūdyje tuos, kuriems neliko trupinio

nuo partijos stalo ir kurie atėjo dėl tų pačių trupinių. Keistos man kalbos, kad „mes sukursime Universitetą ir be užsienio lietuvių, o jie be mūsų – ne“, nes tai primena akcijų paketo dalybas, lyg Universitetą kurtume sau, o ne Lietuvai. Nesuprantu ir tų, kurie matė taip nesavanaudiškai ištiestoje tautiečių rankoje amerikinizacijos pavojų, kurie vėl pretendavo dalyti portfelius ir privilegijas, nepamiršę tai įrašyti net į savo Tarybos statutą. Ir iš kur toks naivumas kurti europietišką universitetą be ten dirbančių mokslininkų pagalbos, kai patys tiek metų vargome muštru kaustyta tarybinei mokslo sistemai (nesvarbu, suvokėme tą skaudžią tiesą, ar ne)...

Būkime budrūs!

Ketvirtas raundas tik prasideda...

Publikuota: *Nemunas*, 1989, nr. 11⁷⁹, 31–37.

PERSONALIJOS⁸⁰

AKADEMIJOS ATSTOVAI

Abišala Aleksandras Algirdas (g. 1955), fizikas, visuomenininkas. Kauno radijo matavimo technikos mokslinio tyrimo instituto darbuotojas (1981–1990), Sąjūdžio Seimo narys (1988–1992).

Antanaitis Vaidotas (1928–2018), miškininkas, visuomenininkas. Dr. (1969), LŽŪA Miškotvarkos katedros vedėjas (1974–1989), Sąjūdžio Seimo tarybos narys (1988–1990).

Areška Vitas (g. 1927), literatūrologas. Hab. dr. (1964), prof. (1987), VVU Filologijos fakulteto Literatūros katedros vedėjas (1971–1991, su pertraukomis).

Avizienis Algirdas (g. 1932), informatikas, išradėjas, visuomenininkas. Prof. (1972), Kalifornijos universiteto Los Andžele Informatikos fakulteto Patikimų skaičiavimų ir gedimams atsparių sistemų laboratorijos vedėjas (1972–1990).

Baltrušis Romualdas (g. 1926), chemikas. Dr. (1954), prof. (1973), KPI Organinės chemijos katedros ir Augimo reguliatorių sintezės laboratorijos vedėjas (1980–1990).

Baškauskaitė Liucija (g. 1942), antropologė. Dr. (1971), Uppsalos universiteto dėstytoja (1988–1989).

Baubinienė Alla (g. 1926), terapeutė. Hab. dr. (1964), prof. (1967), KMI Vidaus ligų katedros vedėja (1972–1991).

Blužas Juozas (1928–2006), kardiologas. Hab. dr. (1968), prof. (1971), KMI Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos instituto vadovas (1975–1992).

Brėdikis Jurgis (g. 1929), kardiochirurgas, visuomenininkas. Hab. dr. (1963), prof. (1966), KMI Hospitalinės chirurgijos katedros vedėjas (1964–1990).

Bukauskas Feliksas (1947–2017), biofizikas. Hab. dr. (1983), prof. (1987), KMI Centrinės mokslinės tiriamosios laboratorijos vadovas (1984–1989).

Buračas Antanas (g. 1939), ekonomistas, visuomenininkas. Hab. dr. (1971), akademikas (1976), Lietuvos mokslų akademijos Ekonomikos instituto Politinės ekonomijos skyriaus vadovas

⁷⁹ Numeris duotas rinkti 1989 m. rugpjūčio 23 d., pasirašytas spaudai 1989 m. spalio 18 d.

⁸⁰ Pristatant asmenis, koncentruojamais į 1988–1989 metų realijas. Nurodomas tik tuo metu turėtas akademinis ir institucinis statusas, darbovietės, ženklindamas įsitraukimą į visuomeninės veiklą. Pažymėtina, jog čia pristatyti ne visi asmenys, kurių pavardės pasirodė rinkinio puslapiuose.

(1982–1991), Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys (1988–1992).

Butkus Alvydas (g. 1950), kalbininkas, visuomenininkas. Dr. (1984), doc. (1989), VVU Kauno vakarinio fakulteto dėstytojas (1976–1990).

Cepinskis Jonas (g. 1949), ekonomistas. Dr. (1976), LŽŪA dėstytojas (1976–1989).

Čižas Algirdas (1929–2016), statybų inžinierius, visuomenininkas. Habil. dr. (1976), prof. (1977), Vilniaus inžinerinio statybos instituto Statybos fakulteto Medžiagų atsparumo katedros vedėjas (1976–1994), Sąjūdžio Seimo narys (1989–1990). Damušis Adolfas (1908–2003), chemikas, visuomenininkas. Dr. (1940), akademikas (1964), emeritas. Daugėla Vladas (g. 1942), ekonomistas. Hab. dr. (1981), prof. (1984), KPI Gamybės organizavimo katedros vedėjas (1983–1995).

Domarkas Vladislavas (1939–2016), inžinierius, partinio elito narys. Hab. dr. (1977), prof. (1981), KPI rektorius (1983–1992), LKP CK narys (1986–1989), LTSR Aukščiausiosios tarybos deputatas (1985–1990).

Dromantas Jonas (1927–2012), inžinierius mechanikas, partinio elito narys. Dr. (1970), prof. (1984), LŽŪA rektorius (1975–1989), LKP Revizijos komisijos narys (1975–1990), LTSR Aukščiausiosios tarybos deputatas (1985–1990).

Dulevičius Jonas (1935–2010), mechanikos inžinierius. Hab. dr. (1981), prof. (1983), KPI Inžinerinės mechanikos katedros vedėjas (1983–1995). Gaiziūnas Silvestras (g. 1950), literatūrologas. Dr. (1981), Lietuvos valstybinės konservatorijos dėstytojas (1988–1991).

Gecevičius Juozas (g. 1939), mechanikos inžinierius. Hab. dr. (1983), prof. (1984). KPI prorektorius (1984–1991).

Girdzijauskas Stasys (g. 1941), ekonomistas. Dr. (1972), VVU Kauno vakarinio fakulteto prodekanas (1975–1995).

Gronskas Vladas (1940–2010), ekonomistas. Hab. dr. (1985), prof. (1985), VVU Kauno vakarinio fakulteto Politinės ekonomijos katedros vedėjas (1983–1993).

Gutmanas Aronas (1936–1999), biofizikas, visuomenininkas. Hab. dr. (1974), KMI Centrinės mokslinės tiriamosios laboratorijos darbuotojas (1986–1992), Sąjūdžio Seimo narys (1988–1990). Janonis Osvaldas (1948), bibliografas. Dr. (1979), VVU Kauno vakarinio fakulteto Bibliotekininkystės ir bibliografijos katedros dėstytojas (1979–1993).

Kairiūkštis Leonardas (1928), miškininkas. Hab. dr. (1967), prof. (1970), akademikas (1972), Lietuvos miškų instituto direktorius (1988–1992).

Kalvaitis Rimas (g. 1933), ekonomistas. Dr.

(1967), prof., Naujosios Anglijos koledžo (Henniker, JAV) Tarptautinių programų direktorius.

Karazija Rimantas (1936–2012), partinio elito narys. Dr. (1967), prof. (1989), Lietuvos veterinarijos akademijos rektorius (1976–1992), Lietuvos aukštųjų mokyklų Rectorių tarybos pirmininko pavaduotojas (1983–1989), LKP Revizijos komisijos narys (1986–1990).

Karpus Vytautas (g. 1955), fizikas. Dr. (1986), LTSR MA puslaidininkių fizikos instituto darbuotojas.

Karoblis Antanas (1940–2007), matematikas, visuomenininkas. Dr. (1973), KPI dėstytojas (1967–1989), KPI Sąjūdžio tarybos pirmininkas (1989–1992).

Kavolis Vytautas (1930–1996), sociologas, kultūrologas. Dr. (1960), prof. (1970), Dickinsono koledžo Carlisle'yje Sociologijos katedros vadovas.

Keras Valerijus (g. 1938), statybos inžinierius. Dr. (1968), LTSR MA Ekonomikos instituto darbuotojas.

Klumbys Leonas (1921–2010), neurochirurgas. Hab. dr. (1969), prof. (1972), KMI Neurochirurgijos sektoriaus vedėjas (1969–1991).

Kostkevičius Gediminas (g. 1957), informatikas, visuomenininkas. Dr. (1985), KPI Informatikos fakulteto dėstytojas, Sąjūdžio Seimo narys, „Aukuro“ klubo pirmininkas (1988–1990).

Krikštopaitis Juozas Algimantas (1931–2018), chemikas, mokslo istorikas. Dr. (1962), hab. dr. (1989), LTSR MA Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto darbuotojas (1978–2011).

Kubilius Jonas (1921–2011), matematikas, partinio elito narys. Hab. dr. (1958), prof. (1960), akademikas (1962), VVU Tikimybių teorijos ir skaičių teorijos katedros vedėjas (1958–1992), VVU rektorius (1958–1990), LKP CK narys (1958–1989), SSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1979–1989).

Kubilius Vytautas (1926–2004), literatūrologas. Hab. dr. (1978), Lietuvos mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto darbuotojas (1955–2001).

Kučinskas Vytolis (g. 1936), sociologas. Doc. (1971), hab. dr. (1988), LŽŪA dėstytojas (1968–1993).

Kudaba Česlovas (1934–1993), geografas, visuomenininkas. Hab. dr. (1972), prof. (1974), VVU Kartografijos laboratorijos mokslo vadovas (1986–1993), Lietuvos kultūros fondo vadovas (1987–1990), Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Seimo tarybos narys (1988–1990).

Kuzmickas Bronislovas (g. 1935), filosofas, visuomenininkas. Hab. dr. (1984), prof. (1987), LTSR MA Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto Lietuvos filosofijos istorijos skyriaus vedėjas

(1985–1990), Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Seimo tarybos narys (1988–1990).

Lašas Vladas (g. 1956), inžinierius kibernetikas. Dr. (1988), KPI Ultragarso pramoninio diegimo žinybinės laboratorijos darbuotojas (1987–1988). Leonavičius Juozas (1927–2008), sociologas. Prof. (1988), KPI Sociologinių tyrimų laboratorijos vadovas (1966–1992).

Lietuvninkaitė Nijolė (g. 1952), bibliotekininkė. KPI bibliotekos Retų knygų skyriaus vedėja (1978–2013).

Lukšienė Meilė (1913–2009), istorikė, edukologė, visuomenininkė. Hab. dr. (1973), Pedagogikos instituto mokslinė bendradarbė (1959–1997).

Macevičius Juozas (1919–2007), hidrologas. Hab. dr. (1971), prof. (1971), KPI Hidraulikos katedros vedėjas (1971–1990).

Mačikėnienė Ramutė, bibliografė, visuomenininkė. KPI bibliotekininkė, „Aukuro“ klubo vicepirmininkė.

Marčėnas Rimantas (g. 1937), istorikas, rašytojas. Doc. (1973), VVU Kauno vakarinio fakulteto dėstytojas (1966–1989).

Martynaitis Marijonas (1922–2012), statybinių medžiagų technologas. Dr. (1955), prof. (1966), KPI profesorius konsultantas (1983–1993).

Masiokas Stanislovas (g. 1933), inžinierius elektrikas. Dr. (1964), doc. (1968), KPI Elektrotechnikos fakulteto dėstytojas.

Merkys Vytautas (1929–2012), istorikas. Hab. dr. (1969), akademikas (1990), prof. (1991), Lietuvos mokslų akademijos Istorijos instituto direktorius (1988–1992).

Mickis Algis (1927–2006), farmakologas, visuomenininkas. Dr. (1953), habil. dr. (1968), KMI Farmakologijos katedros vedėjas (1956–1992).

Misevičius Pranciškus Vilius (g. 1939), KPI dėstytojas, laikraščio „Už tarybinį mokslą“ žurnalistas.

Mulevičius Leonas (1927–1993), istorikas, visuomenininkas. Hab. dr. (1979), prof. (1984), LTSR MA Istorijos instituto Feodalizmo istorijos skyriaus vadovas (1985–1993).

Noruševičius Aurelijus (g. 1946), kraštotyrininkas, visuomenininkas. Lietuvos kraštotyros draugijos Kauno skyriaus prezidento narys.

Oksas Jurgis (1934–1993), istorikas, visuomenininkas. Paminklų konservavimo instituto Kauno filialo darbuotojas.

Paliūnas Vytautas (1930–2005), hidrotechnikos inžinierius. Hab. dr. (1970), prof. (1972), KPI Teorinės mechanikos katedros vedėjas (1965–1991).

Palys Viktoras Vaidotas (g. 1941), architektas. Dr. (1979), Dailės instituto Kauno filialo Interjero katedros vedėjas (1985–1989), Dailės instituto prorektorius (1989–1991).

Palmaitis Mykolas Letas (g. 1944), filologas. Dr. (1975), VVU Baltų filologijos katedros darbuotojas (1980–1998).

Patackas Algirdas (1943–2015), etnologas, visuomenininkas. VVU KVF dėstytojas, Sąjūdžio Seimo ir Kauno miesto tarybos narys (1988–1990).

Petrikis Simas Ramutis (g. 1942), radijo inžinierius. Hab. dr. (1986), Kauno radijo matavimo technikos instituto darbuotojas (1966–1989) ir direktorius (1989–1996).

Pileckis Simonas (1927–2012), entomologas. Hab. dr. (1968), prof. (1971), LŽŪA Augalų apsaugos katedros vedėjas (1969–1992).

Požela Juras (1925–2014), fizikas, partinio elito narys, visuomenininkas. Hab. dr. (1964), prof. (1966), akademikas (1968), LTSR MA prezidentas (1984–1992), Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1975–1990), LKP CK narys (1976–1989).

Pranevičius Liudvikas (1943–2017), elektronikos inžinierius. Hab. dr. (1979), prof. (1983), KPI Fizikos katedros vedėjas (1983–1991).

Praškevičius Antanas (g. 1934), biochemikas. Dr. (1965), prof. (1973), KMI rektorius (1984–1991).

Radzevičius Algimantas (1932), literatūrologas. Dr. (1964), VVU Kauno vakarinio fakulteto Lietuvių kalbos ir literatūros katedros dėstytojas (1969–1994).

Ragulskis Kazimieras (g. 1926), mechanikos inžinierius. Hab. dr. (1963), prof. (1967), akademikas (1987), KPI mokslinio tyrimo sektoriaus „Vibro-technika“ vadovas (1963–1997).

Ratkevičiūtė-Misevičienė Joana, filologė, visuomenininkė. Dr. (1982), VVU Kauno vakarinio fakulteto dėstytoja.

Ružė Albertas (g. 1936), filologas. Dr. (1977), VVU Kauno vakarinio fakulteto Lietuvių kalbos ir literatūros katedros vedėjas.

Samėnas Alvydas (g. 1947), bibliotekininkas. VVU Kauno vakarinio fakulteto Bibliotekininkystės ir bibliografijos katedros dėstytojas (1968–1989), Kauno viešosios bibliotekos direktorius (1989–2006).

Sausverde Erika (g. 1959), filologė. Dr. (1986), VVU filologijos fakulteto dėstytoja.

Skučas Ignas (1943–2005), skaičiavimo įrenginių inžinierius. Hab. dr. (1982), prof. (1984), KPI Automatizuoto mašinų projektavimo katedros vedėjas (1987–1995).

Smailys Alfredas (1928–1995), kardiologas, visuomenininkas. Hab. dr. (1966), prof. (1969), Kardiologijos instituto Širdies ritmo laboratorijos vadovas (1968–1994).

Staniškis Jurgis Kazimieras (g. 1943), procesų valdymo inžinierius. Hab. dr. (1986), prof. (1987),

KPI Procesų valdymo katedros vedėjas (1981–1992).

Stašaitienė Valentina (1911–1990), VDU absolventė, filologė. VVU docentė, profesorė.

Stauskas Vladas (1934–2014), architektas. Hab. dr. (1985), Lietuvos statybos ir architektūros mokslinio tyrimo instituto Kaune Rekreacinės ir landšafto architektūros sektoriaus vadovas (1968–1989).

Statulevičius Vytautas (1929–2003), matematikas. Hab. dr. (1967), akademikas (1972), VVU Matematikos ir kibernetikos instituto direktorius (1967–1995), Lietuvos mokslų akademijos viceprezidentas (1985–1991), „Žinijos“ draugijos valdybos pirmininkas (1984–1990), TSRS Aukščiausiosios Tarybos liaudies deputatas (1987–1990).

Stirbys Petras (g. 1948), kardiochirurgas. Hab. dr. (1988), KMI dėstytojas (nuo 1983), KMI prorektorius (1989–1991).

Stoškus Krescencijus (g. 1938), filosofas. Dr. (1972), doc. (1977), VVU dėstytojas (1964–2006).

Šalčius Algirdas (g. 1941), ekonomistas. VVU Kauno vakarinio fakulteto dekanas (1982–2002).

Šeinauskas Rimantas (g. 1945), automatikos inžinierius. Prof. (1985), hab. dr. (1987), KPI matematinės įrangos katedros vedėjas (1986–1992).

Šmulskštys Julius (1930–2010), politologas, visuomenininkas. Dr. (1963), Indianos universiteto Menų ir mokslų mokyklos dekanas (1987–1989). Taparauskienė A., ekonomistė. VVU KVF dėstytoja.

Tarasevičius Eduardas (g. 1942), farmacininkas. Dr. (1967), KMI Farmacijos fakulteto dekanas (1976–1989).

Telešius Eugenijus, informatikas. Dr. (1983), VVU KVF dėstytojas.

Vaičiuvėnas Vytautas (g. 1935), mikrobiologas. Dr. (1963), prof. (1989), KMI Mikrobiologijos katedros vedėjas (1963–1996).

Vaškelis Bronius (g. 1924), literatūrologas. Dr. (1964), Ilinojaus universiteto Lituanistikos katedros vedėjas (1984–1992), Pedagoginio lituanistikos instituto Čikagoje pirmininkas (1985–1989).

Vaštokas Romas (g. 1935), antropologas. Prof., Trento universiteto (Peterborough, Kanada) Antropologijos fakultetas.

Vėlius Norbertas (1938–1996), tautosakininkas, religijotyrininkas, kraštotyrininkas. Dr. (1989), Lietuvos mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto darbuotojas (1962–1989).

Venslauskas Mindaugas (g. 1933), biofizikas. Dr. (1964), KMI Biologijos katedros dėstytojas (1965–1989).

Vilemas Jurgis (g. 1938), branduolinės energetikos inžinierius. Hab. dr. (1980), prof. (1983), akademikas (1987), LTSR MA Fizikinių ir techninių energetikos problemų instituto direktorius (1981–1992).

Vidžiūnas Antanas Algimantas (g. 1942), informatikas. Dr. (1970), VVU KVF dėstytojas (1975–1989).

Vilutis Juozas, filologas. VVU KVF dėstytojas.

Zakarevičius Povilas (1945–2018), ekonomistas. Hab. dr. (1986), prof. (1988), Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi instituto Kauno filialo direktoriaus pavaduotojas (1986–1989).

Žygas Arvydas (1958–2011), antropologas. Dr. (1988), Pedagoginio lituanistikos instituto Čikagoje dėstytojas (1980–1988).

Živatkauskas Paulius, informatikas. Dr. (1978), KPI Matematinės įrangos katedros darbuotojas.

VALDŽIOS ATSTOVAI

Brazauskas Algirdas (1932–2010), LKP CK pirmasis sekretorius (1988–1990), LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1967–1990), TSRS liaudies deputatas (1989–1990).

Germanas Neris (g. 1946), LKP CK Mokslo ir mokymo skyriaus vedėjo pavaduotojas (1985–1988), LKP CK pirmojo sekretoriaus padėjėjas (1988–1989).

Jaruševičius Juozas, LKP Kauno miesto komiteto antrasis sekretorius.

Kazakevičius Zigmantas (g. 1942), Liaudies deputatų tarybos Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas (1979–1988), LKP Kauno miesto komiteto antrasis sekretorius (1988–1989).

Matuzas S., Valstybinio plano komiteto skyriaus viršininko pavaduotojas.

Medalinskas Česlovas, Liaudies švietimo ministerijos aukštojo mokslo valdybos viršininkas.

Paleckis Justas Vincas (g. 1942), LKP CK Ideologijos skyriaus vedėjas (1988–1989), TSRS liaudies deputatas (1989–1990).

Podagėlis / Podagalys Romanas (g. 1942), inžinierius, Liaudies švietimo ministro pirmasis pavaduotojas (1988–1990).

Rajeckas Juozas, Liaudies švietimo ministerijos Specialistų kontingento planavimo skyriaus viršininkas.

Rimaitis Romualdas (g. 1941), LKP Kauno miesto komiteto pirmasis sekretorius (1983–1989),

LKP CK narys (1981–1989), LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1980–1990).

Staškinas Petras (g. 1938), Liaudies deputatų tarybos Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkas (1984–1989), LKP CK narys (1981–1989), LTSR

Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1985–1990).

Zabulis Henrikas (1927–2010), Liaudies švietimo ministras (1966–1990), LKP CK narys (1966–1990), LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1967–1990).

ŽURNALISTAI

Bačiulis Jonas (1925–2006), KPI laikraščio „Už tarybinį mokslą“ redaktorius (1969–1989).

Inis Laimonas (g. 1938), „Nemuno“ vyriausiasis redaktorius (1970–1990).

Kanopkaitė Rūta (g. 1949), „Kauno tiesos“ žurnalistė.

Mačienė Birutė (g. 1949), „Vakarinių naujienų“

Kauno skyriaus žurnalistė (1972–2000).

Mačiulienė Teklė (g. 1938), „Kauno tiesos“ redaktorė (1987–1992)

Semaškaitė Janina, „Tarybinio mokytojo“, nuo 1989 m. balandžio pavadinto „Tėvynės šviesa“, žurnalistė.

PUBLIKUOTI ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

Antanaitis K. VDU atkūrimo idėjų raida ir plėtra, In *Vytauto Didžiojo universitetas. Mokslas ir visuomenė 1922–2002*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2002, 382–401.

Antas N. Apie kokią Universitetą svajojame. *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis*, 1989 balandžio 26, 2.

Apanavičienė V. Vytauto Didžiojo universitetas Kaune – XXI amžiaus aukštoji mokykla. *Kalba Vilnius*, 1989 gegužės 12, 3.

Aptartas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas. *Kauno tiesa*, 1989 gegužės 17, 1.

Areška V. Humanitarinių ir kitų visuomeninių mokslų alternatyvos. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 41–43.

Bačiulis J. Ar reikalingas Kauno universitetas? *Už tarybinį mokslą*, 1988 rugsėjo 21, 1–2.

Baltrušis R. Idėja tapo realybe. *Kauno diena*, 1998 gegužės 28, 35.

Baltrušis R. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas – Kauno Sąjūdžio iniciatyva, In *Lietuvos Sąjūdis Kaune*, Kaunas: Kauno medicinos universiteto leidykla, 2004, 79–83.

Baltrušis R. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Kaunas: [R. Baltrušis], 2013.

Baltrušis R. *Atsiminimų pynė*. 2-as leid. Kaunas: [R. Baltrušis], 2018.

Baškauskaitė L., Kostkevičius G. „Norime dirbti kartu su Lietuvos mokslininkais“. *Gimtas kraštas*, 1989 birželio 22–28, 2.

Bendorius R. Ar stinga Lietuvoje humanitarų? *Komjaunimo tiesa*, 1989 sausio 31, 2.

Bukauskas F. O gal universitetas – susivienijimas? *Kauno tiesa*, 1989 kovo 25, 3.

Buračas A., Šatas J. Ekonomikos ir teisės studijų perspektyva. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 57–58.

Butkus A. Kodėl Kaunui būtinas Universitetas. *Kauno tiesa*, 1988 rugpjūčio 6, 4.

Butkus A. Koks bus Kauno universitetas? *Kauno tiesa*, 1989 kovo 6, 2.

Červokienė D., Knogos ir vaikystė, prasidėjusi kalėjime [apie A. Noruševičių]. *XX amžius*, 2017 lapkričio 10, 8.

Dalinkevičius F. Pradėjome rašyti metraštį. *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis*, 1989 balandžio 26, p. 1.

Damaševičius A. Vienybė pateisinkim Vytauto Didžiojo vardą. *Kauno tiesa*, 1989 sausio 29, 1.

Damušis A. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas Kaune. *Draugas. Priedas „Mokslas, menas, literatūra“*, 1989 birželio 10, 3.

Daugėla V. Kauno universitetas. Atkurti ar įkurti? *Tiesa*, 1989 balandžio 16, 2.

„Esame auginti Lietuvai“ [užsienio lietuvių pasisakymai]. *Kauno aidas*, 1989 gegužės 11, 2, 4, 5, 7.

Genys A. Trys Vytauto Didžiojo atkūrimo dienos. *Atgimimas*, 1989 gegužės 12, 1.

Inis L. Žingsnis, kurį reikia žengti. *Kauno tiesa*, 1988 rugpjūčio 6, 4.

Inis L. Kauno universitetas: „pro“ ir „contra“. *Kauno tiesa*, 1988 spalio 7, 2.

Janonis O., Samėnas A., Lietuvninkaitė N. Kauno universitetui reikalinga biblioteka. *Kauno tiesa*, 1989 balandžio 4, 5.

- Kanopkaitė R. Kauno universitetas: būti ar nebūti. *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 9, 1, 3.
- Kanopkaitė R. Kauno universitetas: būtinybė ar įnoris. *Kauno tiesa*, 1988 spalio 13, 4.
- Kanopkaitė R. Kauno universitetas: būti ar nebūti? (II). *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 16, 1–2.
- Kanopkaitė R. Kauno universitetas: nuo idėjos – link pirmųjų konkrečių žingsnių [pokalbis su Z. Kazakevičiumi]. *Kauno tiesa*, 1988 gruodžio 29, 3.
- Karoblis A. Kaip buvo atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas. *Kauno diena*, 1999 kovo 30, 15.
- Kauno universitetas! Koks? [grupės Kauno mokslininkų projektas]. *Komjaunimo tiesa*, 1989 sausio 31, 2. Perspausdinta: In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 23–24.
- Kauno universitetas – tik šiuolaikiškas (baltisto Leto Palmaičio koncepcija). *Kauno aidas*, 1989 kovo 30, 2. Perspausdinta: Palmaitis L. Filologija būsiamajame Kauno universitete. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 48–49.
- Kauno universiteto atkūrimo klausimą visų pirma turi spręsti kauniečiai [VVU KVF darbuotojų deklaracija]. *Kauno tiesa*, 1989 vasario 11, 1.
- Kavolis V. Tautinė universiteto koncepcija, arba mintys apie Kauno universitetą. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 20–22.
- Keras V. Kauno universiteto atkūrimas Lietuvos mokslinio potencialo išvystymo ir išdėstymo perspektyvinės schemos kontekste. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 75–76.
- Kibirkštienė A. „Galėsime dirbti išvien...“ [pokalbiai su konferencijos dalyviais]. *Kauno tiesa*, 1989 balandžio 29, 1.
- Konferencijos tema – Kauno universitetas. *Kauno tiesa*, 1989 vasario 24, 1.
- Kostkevičius G. Ne mums, Lietuvai. *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 27, 2.
- Kostkevičius G. Kauno universitetas – naujo tipo aukštoji mokykla. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 33–36.
- Kostkevičius G. Vytauto Didžiojo universitetas: ketvirtas raundas. *Nemunas*, 1989, 11, 31–37.
- Krikštopaitis J. A. Vytauto Didžiojo universitetas: istorinis patyrimas ir atkūrimo problema. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 27–29.
- Kudaba Č. Reikalingas poieškis. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 72–73.
- Kur ir kada [užsiėmimai Kraštotyros fakultete]. *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis*, 1989 balandžio 26, 2.
- Kuzmickas B. Filosofija atkurtajame universitete. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 44–45.
- Kviečiami profesorai į Kauną. *Draugas*, 1989 vasario 17, 1.
- Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos dokumentai. In *Kauno istorijos metraštis*, 2, 2000, 214–431.
- Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos (vienualiktojo šaukimo) dvyliktoji sesija. 1989 m. liepos 4–5 d. Stenogramos. Vilnius: Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo leidykla, 1989.
- Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1989 m. birželio ir liepos mėnesių nutarimai. Vilnius: [Lietuvos TSR Ministrų Taryba], 1989.
- Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas Dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo. *Kauno tiesa*, 1989 liepos 5, 1.
- Mačienė B. Ir alternatyviniai variantai. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Tarybos posėdyje. *Vakarinės naujienos*, 1989 birželio 30, 2.
- Mačikėnienė R. Atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas. *Literatūra ir menas*, 1989 gegužės 13, 3.
- Mačikėnienė R. „Mus jau pripažino“ [pokalbis su L. Baškauskaitę]. *Kauno tiesa*, 1989 birželio 8, 3.
- Marčėnas R. Lietuvos istorijos dėstymo tautinėje aukštojoje mokykloje prasmė ir svarbiausieji tikslai. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 55–56.
- Medalinskas Č. Kauno universitetas: svajonė ar realybė. *Tiesa*, 1989 vasario 2, 2.
- Misevičius V. KPI profesorių klubas: mintys apie universitetą. *Kauno tiesa*, 1989 balandžio 21, 4.
- Mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ nutarimas dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo organizavimo. *Draugas*, 1989 gegužės 11, 1.
- Mulevičius L. Istorijos mokslas atkuriamame Kauno universitete. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 52–54.
- Naujasis Vytauto Didžiojo universitetas. Įstojamieji egzaminai. *Draugas*, 1989 liepos 27, 1.
- Noruševičius A. Kauno universitetas: pradėjime nuo kraštotyros. *Kauno tiesa*, 1989 vasario 8, 5.

- Noruševičius A. Vytauto Didžiojo universiteto Kraštyros fakultetas į pagalbą kviečia visus. *Kauno tiesa*, 1989 kovo 12, 4.
- Pasaulio Lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro Kaune Steigiamasis statutas. *Draugas*, 1989 gegužės 12, 1.
- Patackas A. Dėl būsimojo Kauno universiteto koncepcijos. *Atgimimas*, 1988 spalio 10, 6.
- Patackas A. Dėl būsimo Kauno universiteto koncepcijos [išplėtotą versiją]. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 39–40.
- Petruškevičius J. Vieningai ieškokime kelio į tikslą – Universiteto atkūrimą. *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 30, 5.
- Radzevičius A. Reikia tautinio universiteto. *Kauno tiesa*, 1989 kovo 19, 5.
- Ratkevičiūtė-Misevičienė J. Vakarietiškas universitetas: idėjos realizavimas esamomis sąlygomis. *Kauno aidas*, 1989 balandžio 13, 3.
- Ratkevičiūtė-Misevičienė J. Humanitarinės kultūros link. Atkuriamasis VDU laikotarpis. *Mokslas ir gyvenimas*, 1992, nr. 1, 8–9.
- Ratkevičiūtė-Misevičienė J. Omnia principium grave est (Kiekviena pradžia sunki). In *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70-metis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1993, 75–87.
- Sausverdė E., Karpus V. Kauno universitetas. Lietuva Europos kultūros kontekste. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 46–47.
- Semaškaitė J. Rugsėjo kregždės... be namų? *Tėvynės šviesa*, 1989 liepos 28, 2.
- Sliesoriūnienė E. Mus augino Lietuvai [apie konferenciją su užsienio lietuvių pasisakymais]. *Mokslas ir gyvenimas*, 1989, nr. 8, 4–6.
- Smailys A. Atkurkime Kauno universitetą. *Kauno tiesa*, 1988 liepos 29, 4.
- Smailys A. Kauno universitetas: viltys jau šviesės. *Kauno tiesa*, 1989 sausio 11, 1.
- Smailys A. Atkurti – būtinybė. *Gimtas kraštas*, 1989 vasario 2–8, 2.
- Smailys A. Kauno universitetas – istorija ir dabartis. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 79–82.
- Smailys A. Kauno universitetas: besiremiant patirtim. *Kauno tiesa*, 1989 balandžio 26, 4.
- Stirbys P., Papeckys G. Atkurkime Universitetą su Medicinos fakultetu. *Kauno tiesa*, 1988 spalio 22, 4.
- Šmulskštys J. Šešios dienos Kaune. *Akiračiai*, 1989, nr. 5, 1, 16.
- Tarasevičius E. Kauno universitetas – koks jis reikalingas Lietuvai? *Vakarinės naujienos*, 1988 gruodžio 27, 2. Perspausdinta: *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 25–26.
- Tikslas – suvienyti pasaulio lietuvių [redakcijos vedamasis apie konferenciją]. *Kauno tiesa*, 1989 gegužės 4, 1.
- Varanauskas P., Čepinskis J. Mokslo dvasia – ne tik specialybės žinios. *Kauno tiesa*, 1988 rugsėjo 2, 4.
- Vaštoka R. Tiltas tarp Lietuvos ir išeivijos [apie konferenciją]. *Tėviškės žiburiai*, 1989 gegužės 30, 7.
- Venslauskas M. Kauno universitetas: kokio norime, kaip sieksime? *Kauno tiesa*, 1989 kovo 22, 4.
- Vidžiūnas A., Telešius E. Informatikos krypties vystymo problemos Kauno universitete. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, 59–60.
- Vilemas J. Auginsim ažuolą galiūną. Apie Kauno universiteto atkūrimą. *Vakarinės naujienos*, 1989 birželio 6, 2.
- Vilemas J. Lietuvos TSR įstatymo dėl Vytauto Didžiojo atkūrimo projektas. *Kauno tiesa*, 1989 liepos 5, 1.
- Vilutis J. Pasidairykite po Europą. *Gimtas kraštas*, 1989 vasario 2–8, 2.
- Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktas. *Kauno tiesa*, 1989 gegužės 4, 1; *Draugas*, 1989 gegužės 10, 1; *Kauno aidas*, 1989 gegužės 11, 1; *Kalba Vilnius*, 1989 gegužės 12, 1; *Literatūra ir menas*, 1989 gegužės 13, 1.
- Zakarevičius P. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas prasideda. *Kauno tiesa*, 1989 vasario 17, 7.

Kęstutis Raškauskas

THE REBIRTH OF VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY AS REFLECTED IN THE PRESS AND
RELEVANT DOCUMENTS

SUMMARY. This collection of sources brings to light documents that reflect the process of re-establishing Vytautas Magnus University from April 1988 to August 1989. It includes articles that appeared in newspapers during that period, diaries, documents, and memoirs kept in Vytautas Magnus University archives, Lithuanian Emigration Institute archives, and the Manuscript collection of the Vilnius University Library. These documents illustrate the development of different conceptions of the reestablishment of Vytautas Magnus University, the positions taken by the main actors, and the confrontations and breaking points occurring in this process. At the beginning of this collection a chronology of events is provided and at its end there is brief information about each of the people mentioned in the collection.

KEYWORDS: Vytautas Magnus University; rebirth in Lithuania from 1988 to 1990; history of science; collection of sources.